

Pingstväckelsen inom Metodistkyrkan i Sverige åren 1907–1922

Roland Gäreskog

Skrifter utgivna av
Insamlingsstiftelsen för pingstforskning
Nr 16

Roland Gäreskog

Pingstväckelsen inom Metodistkyrkan i
Sverige åren 1907–1922

INSAMLINGSSTIFTELSEN FÖR PINGSTFORSKNING instiftades år 2004 av pingstpastor Bertil Carlsson och hans fru Anna-Britta Carlsson. Stiftelsen har till ändamål att främja akademisk forskning om den svenska Pingströrelsen och förvaltas av Pingstförsamlingarnas skol- och kursverksamhet (PSK). Stöd till fonden kan ges genom dess bankgiro nr: 5851-6899.

Copyright: Roland Gäreskog 2013

Utgivare: Insamlingsstiftelsen för pingstforskning, www.pingst.se

Omslag: Eric Ekman

Omslagsbild: Trefaldighetskyrkan i Örebro, ur Sällskapet gamla Örebros arkiv. ArkivCentrum Örebro län

ISBN 978-91-979159-5-3

ISSN 2000-0006

Tryck: Stema Print AB, Forserum 2013

E-publication: www.pingst.se

Innehåll

Del I Inledning och bakgrund

- 1 Inledning 8
- 2 Metodistkyrkans utveckling, organisation och lära 13
- 3 Helgelsen inom den tidiga Metodist-episkopalkyrkan 53

Del II Helgelsetemat inom Metodistkyrkan fram till vintern 1918

- 4 Pingstväckelsen kommer till Sverige 72
- 5 Åren 1908–1917 101

Del III Väckelseåren 1918–1922

- 6 Pingstmöte i Stockholm februari 1918 126
- 7 Våren och sommaren 1918 144
- 8 Konferensåret 1918–1919 160
- 9 Konferensåret 1919–1920 169
- 10 Konferensåret 1920–1921 176
- 11 Dopet blir en stridsfråga – konferensåret 1921–1922 181
- 12 Om utvecklingen åren 1918–1922 219
- 13 Väckelsens omfattning 225

Del IV Biografier

- 14 Sex korta biografier 240
 - Gustaf Dahl 240
 - Per Nilsson 257
 - Karl Ljung 277
 - Anders Edmundh 284
 - Edvin Lundin 299
 - Carl Gustav Hjelm 307

Del V Bilagor, källförteckning och personregister

- Bilaga 1. Utdrag ur Kyrkoordningen 1920 341
- Bilaga 2. Biskopsrådets brev 355
- Bilaga 3. Rannsakingen av Karl Ljung 356
- Källförteckning 360
- Personregister 368

Del I

Inledning och bakgrund

1 Inledning

Den internationella pingstväckelsen fick när den nådde Skandinavien ett positivt gensvar hos flera predikanter inom Metodist-episkopalkyrkan i Sverige. Under en kort period i början av år 1907 såg det ut som att väckelsen skulle få en spridning inom kyrkan. Det fanns en uttalad längtan efter en förnyelse- och omvändelseväckelse efter flera år av stagnation. Någon väckelse blev det emellertid inte då, men något mer än tio år senare fick kyrkan uppleva en andedopsväckelse, och man kan tala om en pingströrelse inom Metodistkyrkan. Den blev dock inte långvarig. Den aktuella perioden sträckte sig över åren 1918–1922 och kallas här för »väckelseåren«.

Någon undersökning av Metodistkyrkans förhållande till pingstväckelsen har inte publicerats och i kyrkans arkiv, tidskrifts- och bokutgivning finns inget som pekar på att några studier har genomförts. Snarare tycks man inom kyrkan ha undvikit att i efterhand skriva något om de händelser som här tas upp. Så till exempel nämns inte pingstväckelsen åren 1918–1922 i en jubileumsskrift från år 1968. Där konstateras att under åren 1918–1920 hade det tagits in över »1.000 provmedlemmar varje år« (Hurtig 1968 s. 64)¹, siffror som indikerar en omvändelseväckelse, men att denna skulle kunna haft en anknytning till en samtidig andedopsväckelse nämns inte.

Syftet med denna skrift är att med fokus på helgelse och andedop redogöra för skeendet inom Metodist-episkopalkyrkan i Sverige (*Metodistkyrkan*) dels under år 1907, dels under väckelseåren. Syftet är också att teckna bakgrunden till händelserna under dessa två tidsperioder. En fråga som i någon mån besvaras är varför pingstväckelsen inte fick fäste i kyrkan under dessa två skeden.

Framställningen sker utifrån ett pingströrelseperspektiv, vilket motiverar ett kapitel med sex korta biografier över predikanter inom Metodistkyrkan vilka verkade för pingstväckelsens spridning inom kyrkan åren 1918–1922: Per Nilsson, Karl Gottfrid Ljung, Gustaf Dahl, Anders Edmundh, Edvin Lundin och Carl Gustaf Hjelm. Dessa lämnade näm-

¹ Metodistkyrkan tillämpade provmedlemskap (se s. 17 nedan). – Det finns möjligen en syftning på väckelsen i jubileumsskriften i ett uttalande som citeras nedan (s. 235).

ligen sina tjänster och blev predikanter inom Pingströrelsen – Hjelm först efter en tid som predikant inom Baptistsamfundet. De mest aktiva av dem var Nilsson, Ljung och Dahl. För ingen av dessa motsvarade Pingströrelsen vad de hade förväntat sig och ingen av dem blev kvar under någon längre tid.

Framställningen karakteriseras av många och ibland ganska långa citat, som i allmänhet inte kommenteras. Förekomsten av analyser är sparsam. Skriften har inte utarbetats utifrån vad som är praxis inom den akademiska sfären.

Nyckelord i sökandet efter källmaterial har varit helgelse, kristlig fullkomlighet, andedop, andeuppfyllelse, Andens frukter och Andens gåvor, begrepp som tillsammans utgör ett centralt tema i skriften.

Källor

De viktigaste källorna är hämtade från Metodistkyrkans centrala arkiv och från ett fåtal lokala arkiv på församlingsnivå. I detta material ingår bland annat kyrkans årsböcker (s. 360) och veckotidning, *Svenska Sändebudet* (Sv. Sb.). Endast ett mindre antal protokoll finns bevarade från kommittémöten på riksnivå – möten där åtskilliga frågor som skulle behandlas vid kyrkans årskonferens (s. 19) bereddes och många gånger i praktiken avgjordes. Verksamhetsrapporter på olika nivåer och områden växlar kraftigt i omfattning. Protokoll på såväl riksnivå som lokalnivå är med få undantag beslutsprotokoll. Det förekom på riksnivå att textavsnitt av känslig natur i rapporter ströks efter att de hade föredragits, varefter protokollen trycktes.

Litteratur som behandlar utvecklingen år 1907 inkluderar tre böcker som nämns nedan med Per Nilsson, Anders Edmundh och Gustaf Emil Söderholm som författare, en bok av Gustaf Lindqvist (Lindqvist 1911) samt Nils Bloch-Hoells avhandling *Pinsebevegelsen. En undersøkelse av pinsebevegelsens tilblivelse, utvikling og særpreg med særlig henblikk på bevegelsens utforming i Norge* (1956) vilken ger insikt om vad som hände år 1907 inom Metodistkyrkan i Norge. Arne Hassings *Religion og makt. Metodismen i norsk historie* är en omarbetad utgåva av en avhandling från år 1973 (USA), utgiven på norska år 1991. Den behandlar den norska metodistkyrkans utveckling fram till första världskriget. Även om förhållandena i Norge i mångt och mycket skilde sig från de svenska, bidrar avhandlingen till förståelsen av förhållandena under kyrkans tidiga år. Av betydelse är att metodistkyrkorna i Norge och

Sverige båda tillhörde en amerikansk gren av metodismen, *the Methodist Episcopal Church (Metodist-episkopalkyrkan)*, och var starkt förankrade i denna.

Endast ett fåtal böcker behandlar pingstväckelsen inom kyrkan under åren 1918–1922. De viktigaste är följande:

- Per Nilsson redogör för pingstväckelsen inom Metodistkyrkan i sin bok *I Laodiceatid* (1922). Berättelsen har ett snävt perspektiv och kretsar till stor del kring hans egna upplevelser. Han var en av huvudpersonerna i väckelsen och blev mer eller mindre tvingad att lämna Metodistkyrkan våren 1922, vilket kan ha påverkat hans bedömning av händelser och uttalanden. Det är emellertid inte troligt att han skulle ha farit med medveten osanning. Det var nog viktigt för honom, på väg mot en karriär inom Pingströrelsen, att inte bli anklagad för att ha ljugit. Det finns emellertid uppgifter som inte är helt korrekta; en del av dessa kan han ha fått i andra hand.²
- Anders Edmundh har i en självbiografisk roman, *Vi äro hans verk* (1946), berättat om händelser under sin tid i Metodistkyrkan. Citat har hämtats ur denna bok, trots att han har förvrängt åtskilliga fakta.³
- Gustaf Emil Söderholm skriver något om väckelsen i sitt arbete om Pingströrelsen (1927) och där återfinns ett längre avsnitt av Anders Edmundh (Söderholm 1927 s. 503–513).⁴

² I förordet, daterat 8/5 1922, skriver Nilsson: »Skulle någon av okunnighet eller mot bättre vetande vilja förneka vad som anföres i boken, så tror jag mig kunna försäkra att det trots allt är sant. Det jag icke själv hört och sett har meddelats mig av fullt trovärdiga personer«. – *Svenska Sändebudet* nämner inget om boken när den gavs ut, men i slutet av maj 1923 skriver tidningens redaktör Theodor Arvidson: »Åtskilliga insändare ha frågat red., varför ej en mestadels självbiografisk smädeskrift mot metodistkyrkan [...] icke blivit granskad och bemött i våra spalter. Såsom generellt svar till alla frågorna ville vi säga, att skriften ifråga ej är värd ett bemötande. Utom en del sanning och en del halv-sanning innehåller åsyftade skrift bevisligen osanna påståenden, som strider mot allmänt tillgängliga, tryckta protokoll och mot väl kända fakta. Då det dessutom måste sägas, att mycket däri är skrivet i personlig skvalleroch förtalstil så torde därmed vara tydligt nog angivet, varför vi ej kunna detaljgranska densamma« (*Sv. Sb.* 31/5 1923).

³ Edmundh skriver i förordet till sin bok: »Samvetsgrant och utan 'förgyllning' har jag sökt beskriva upplevelser, händelser och personer, som jag mött, i akt och mening att framställa livet, nådesuppenbarelsen och kampen precis såsom de varit.« Detta uttalande utsluter inte att Edmundh ibland bortser från de faktiska omständigheterna kring olika upplevelser, men upplevelserna som sådana återger han sannolikt samvetsgrant (jfr fotnot s. 287).

⁴ Delar av detta avsnitt finns också i *Julens Härold* 1966.

- C.G. Hjelm berättar i flera av sina självbiografiska texter om egna upplevelser i Metodistkyrkan under åren 1918–1922.
- En predikant som inte lämnade kyrkan, men som var tillskyndare av väckelsen, var Adolf Rosenqvist. Hans livsgärning har skildrats av en av hans söner i *Elden var mitt element* (Rosenqvist 1945). Han praktiserade tungotal från sitt andedop 1907 till sin död 1943. »Den sista aftonen han levde talade [han] i tungor, redigt och klart. Och, som alltid, uttydde han själv sitt tal« (ibid. s. 66). Rosenqvist åtnjöt ett stort förtroende bland sina kollegor inom kyrkan.

Källmaterialet har sammantaget en omfattning som inte medger att flera centrala frågor om utveckling och händelser under de aktuella skedena kan besvaras. Detta har påverkat framställningen genom att ord och uttryck som indikerar osäkerhet är frekventa.

Formsaker

Citat som har hämtats ur protokoll från Metodistkyrkans årliga konferenser (*årskonferenser*) anges med få undantag utan hänvisningar om det av sammanhanget framgår vilket år det gäller.

I meningar som innehåller citat kan språkliga felaktigheter förekomma, exempelvis som att *han* före ett citat övergår till *jag*. Citaten är oftast inte fullständiga, vilket sällan framgår av sammanhanget. De återges ordagrant med undantag för ett fåtal rättade stavfel. Dessutom har stor och liten bokstav i början av citat ibland ersatts av liten respektive stor bokstav. Vidare ersätts ibland manuella radbrytningar i citaten med tankstreck. Felstavade namn är i allmänhet rättade; i några fall följs ett felaktigt stavat namn av en parentes med den korrekta stavningen. Ett undantag gäller namnet Theodor Arvidson. Före sommaren 1920 dubbeltecknades *s*. Här används stavningen Arvidson, men i citat har stavning med dubbelteckning inte ändrats. Som namn på Norges huvudstad används genomgående *Kristiania*, och Hälsingborg stavas som det görs här.

WCO står för *Wesley Center Online*. Vid hänvisning dit anges en siffra och eventuellt en bokstav, som återfinns i fet stil i källförteckningen under WCO. Hänvisningen innehåller i allmänhet ett sökuttryck. Det sistnämnda gäller även för källorna Wesley 1997a, b, c och d. Internetadresser skrivs utan avstavning; vid de radbrytningar som ändå förekommer skrivs alla tecken ut i en följd (även eventuella bindestreck).

Metodistkyrkan använde sig av brutna verksamhetsår – eller konferensår som de vanligen kallades. Varje konferensår avslutades med en årskonferens, som i allmänhet hölls under perioden juni–augusti. Statistiska uppgifter avser den dag som årskonferensen började.

Kyrkan syftar på Metodistkyrkan (det vill säga Metodist-episkopalkyrkan i Sverige); avses Svenska kyrkan skrivs hela namnet ut. Vid syftning på *the Methodist Episcopal Church* (internationellt) skrivs *Metodist-episkopalkyrkan* utan bestämning.

Pingstväckelse används här som beteckning på en väckelserörelse där erfarenheter av andedop och tungotal är centrala.

Pingströrelsen (med inledande versal) står här för den grupp av församlingar och grupper som slöt upp kring Filadelfiaförsamlingen i Stockholm och dess föreståndare Lewi Pethrus. Begreppet används också för de »fria« församlingar och bönegrupper som redan fanns när Filadelfiaförsamlingen bildades år 1910. Medlemmar i Pingströrelsen benämns pingstvännen.

Pingstbetonad kallas ibland en predikant eller lekman som under väckelseåren profilerade sig i sin gärning i kyrkan som företrädare för väckelsen. Benämningen, som är hämtad från Svenska Missionsförbundet (s. 251), användes troligen inte särskilt ofta inom kyrkan.

Vid beskrivning av förhållanden inom Metodistkyrkan och andra religiösa rörelser används imperfektform för att markera att det som skrivs inte nödvändigtvis gällde under senare tid.

De paragrafer i Metodistkyrkans kyrkoordning från år 1920 till vilka hänvisningar görs, återges helt eller delvis i bilaga 1 (s. 341).

Ett personregister återfinns i slutet av skriften. Namnen kompletteras – i första hand för predikanter inom Metodistkyrkan – med några biografiska data som inkluderar uppgifter som rör deras tjänster i kyrkan.

2 Metodistkyrkans utveckling, organisation och lära

Detta kapitel innehåller en översiktlig beskrivning av förhållanden inom Metodistkyrkan vilka är relevanta för innehållet i de kapitel som följer. Om inget annat sägs eller framgår av sammanhanget gäller uppgifterna tidigt 1920-tal.

Methodismens uppkomst i England

Methodismen har sina rötter i en väckelserörelse som tog sin början inom den anglikanska kyrkan i England i slutet av 1730-talet. En av ledarna var John Wesley, prästvigd år 1728. Han hade upplevt en långvarig religiös kris när han på kvällen den 24 maj 1738 lyssnade till en man som läste Luthers förord till Romarbrevet. Wesley skriver:

Vid pass en kvart före 9, medan han beskrev den förvandling, som Gud verkar i hjärtat genom tron på Kristus, kände jag mitt hjärta förunderligt varmt. Jag kände att jag förtröstade på Kristus, Kristus allena för frälsning, och en förvissning gavs mig att han borttagit mina synder, ja, just mina, och frälsat mig från syndens och dödens lag. Omedelbart började jag att bedja av all min kraft för dem som på ett särskilt sätt behandlat mig ondskefullt och förföljt mig. (Wesley 1997a: *strangely warmed*; Petri 1928 s. 87)

Denna frälsningsvisshet gav hans liv en ny inriktning och händelsen brukar kallas hans evangeliska omvändelse (se vidare s. 35). Han organiserade så småningom lokala »metodistiska sällskap« för att de människor han vann genom sin verksamhet skulle bli omhändertagna. Senare utarbetade han ett regelverk för de många sällskap som hade bildats, men det skulle dröja till 1790-talet innan man kunde tala om en fristående kyrka.

Redan under sin studietid i Oxford på 1720-talet hade Wesley tillsammans med andra studenter grundat en gemenskap. De varmt religiösa studenterna kom att kallas metodister. John Wesley skriver:

[Namnet] gavs oss utan vårt gillande eller samtycke för att vi följde en mera regelbunden *metod* i fråga om studier och uppförande än vad som är vanligt bland personer i vår ålder. (Arvidson 1949 s. 14)

Så småningom accepterades benämningen av Wesley, och den kom att ingå i namnet på den kyrka i Storbritannien som väckelsen gav upphov till: *The Methodist Church*.

The Methodist Episcopal Church

År 1769 sände John Wesley två predikanter till USA och två år därefter ytterligare två. Tio år senare hade kyrkan ca 15 000 medlemmar i USA. Med stöd från Wesley bildades i slutet av år 1784 i Baltimore i Maryland *the Methodist Episcopal Church* med en något annorlunda organisation än den brittiska metodistkyrkans. År 1845 delades kyrkan i USA på grund av att den fördömde slaveriet, och *the Methodist Episcopal Church, South* bildades. År 1905 hade den norra kyrkan 2,9 milj. medlemmar (i USA) och den södra 1,6 milj. Endast romersk-katolska kyrkan var större än samtliga metodistkyrkor i USA sammantagna.

Konferensbegreppet var centralt inom Metodist-episkopalkyrkan genom att den var organiserad i *konferenser*, från Generalkonferensen på övergripande nivå till Kvartalkonferensen på församlingsnivå (s. 348). Den mest betydande konferensen på regional nivå var Årskonferensen (s. 19), som utgjordes av en förening med predikanter som medlemmar. Dessa samlades till årliga möten – årskonferenser – för bland annat överläggningar och beslut.⁵ Generalkonferensen var den högsta lagstiftande församlingen inom kyrkan och hade sitt säte i USA (om lag: s. 18). Den samlades vart fjärde år till en generalkonferens med representanter – både predikanter och lekmän (s. 21) – från samtliga årskonferenser (s. 348).

Biskoparna inom Metodist-episkopalkyrkan tillsattes av Generalkonferensen. År 1896 var de arton stycken och alla var bosatta i Nordamerika. De var jämställda och tillsammans utgjorde de *the Board of Bishops of the Methodist Episcopal Church* (biskopsrådet) som var kyrkans högsta auktoritet inom kyrkan mellan generalkonferenserna. Från år 1904 stationerades en av biskoparna i Europa. Efter första världskriget utsågs tre biskopar för Europa varav en för Norden. Till en biskops plikter hörde bland annat att dela in de årskonferenser han hade tillsyn över i distrikt, ordinera äldste och diakoner, utnämna predikanter till olika tjänster samt vara ordförande vid årskonferenserna.

⁵ Här skrivs i allmänhet Generalkonferensen, Årskonferensen etc. med inledande versal när det är en bestämd, enskild konferens som institution som åsyftas.

Metodistkyrkan etableras i Sverige

Under åren 1830–1842 verkade en brittisk metodistpredikant vid namn George Scott i Sverige. Han hade kommit till Sverige för att vara pastor för en grupp engelsmän som arbetade på ett gjuteri i Stockholm. Scott bildade ingen metodistisk församling, men kom under sin tid i Sverige att spela en viktig roll i den nyevangeliska väckelsen omkring Carl Olof Rosenius. Scott menade att det på grund av denna väckelse inte var nödvändigt att plantera metodismen i Sverige; ett viktigt skäl var förmodligen att Rosenius predikade en personlig omvändelse. Scotts inställning öppnade dörren för den amerikanska metodismen, och det skedde på 1850-talet när svenskar – sjömän och emigranter – som kommit i kontakt med metodismen i USA återvände till Sverige och förkunnade »den metodistiska omvändelse- och helgelseläran« (Westin 1956 s. 74).

Den första svenska församlingen inom Metodist-episkopalkyrkan grundades i Stockholm år 1865. I september 1868 hölls ett »metodistpredikantmöte« i Stockholm. Det fanns då sju församlingar (*föreningar* vid den här tiden) och sju predikanter (*missionärer*) vilka vid mötet organiserade sig »till en förening, under namn af 'Svenska Metodistmissionärsföreningen'« (Erikson 1895 s. 63). Detta möte kom att kallas för kyrkans första årsmöte. Föreningen utgjorde en *missionskonferens* inom metodistkyrkan med svenskamerikanen Victor Witting som superintendent. År 1876 ombildades missionärsföreningen på uppdrag av Generalkonferensen till en årskonferens.⁶ Samma år blev Årskonferensen under namnet Metodist-episkopalkyrkan i Sverige godkänd av

⁶ En missionskonferens (som kan ses som ett missionsfält) var i stort sett jämställd med en årskonferens, men valde inga ombud till generalkonferensen. En missionsstyrelse i New York hade ett överordnat inflytande över missionskonferenserna. Verksamheten i Sverige bedrevs med stöd från en amerikansk Årskonferens: *the Central Illinois Conference* (*The Central Illinois Conference: Minutes 1870–1884* s. 15). Den svenska missionskonferensens medlemmar var medlemmar i denna årskonferens eller i andra årskonferenser. Biskopen som hade tillsynen över missionskonferensen hade rätt att utnämna en lokal ledare – en superintendent – för verksamheten i Sverige, vilket han också gjorde våren 1868 då Witting tillsattes. När missionskonferensen 1876 ombildades till en årskonferens, avgick Witting enligt de regler som gällde och återvände till USA. – Ser vi på förhållandena efter sekelskiftet 1899/1900, hade inte Metodistkyrkan i Sverige några egna missionärer. Kyrkan bidrog däremot med pengar till det internationella missionsarbetet. Under åren föreslogs gång på gång att Sverige skulle ha ett eget missionsfält, men det blev aldrig förverkligat. Flera svenskar var emellertid framgångsrika och uppskattade missionärer inom Metodist-episkopalkyrkan.

svenska staten som ett samfund av »främmande trosbekännare« i enlighet med den så kallade dissenterlagen från år 1873.⁷

Metodistkyrkan i Sverige kom från omkring år 1880 fram till 1892 att missionera i Finland, först genom privata initiativ i Åbo och Vasa, och ett par år senare genom insatser från Årskonferensen.⁸

Speciellt för Metodistkyrkan inom den svenska frikyrkligheten var det starka beroendet av ett internationellt organ, som var bestämmande i lära och kyrkoordning, och som tillsatte den biskop som skulle ha tillsyn över den svenska Årskonferensen.⁹

Metodisterna fick under många år uppleva förföljelse. Witting skriver om händelser år 1867:

Det var hvarken statskyrkans präster eller de ogudaktiga, som upptände och underblåstge partielden nu, utan det var sorgligt nog, de s. k. »nyevangeliska«. [...] Både på enskild väg i familjerna så väl som offentligt i deras missionshus och sammankomster ådagalade de ett nit, som vittnade mera om köttsligt partisinne än om christlig kärlek. (Witting 1904 s. 530)

Åtskilliga präster inom Svenska kyrkan motarbetade emellertid Metodistkyrkan. Metodistpredikanten Bengt A. Carlson ger två exempel:

En luthersk präst i Hallands län föreslog vid en kyrkostämma i sin församling, år 1882, att den eller de, som öppnade sina hus till gudstjänst för

⁷ Det var en ganska enkel procedur för en medlem i Metodistkyrkan att begära utträde ur Svenska kyrkan, men kunde försvåras av den präst som handlade ärendet. – Lagen, som den var skriven år 1920, föreskrev att ingen som inte fyllt 18 år må upptagas som medlem. Skrivningen medförde att man fram till omkring mitten av 1890-talet inte tog in personer under 18 år. Så småningom togs medlemmar in i församlingarna direkt efter konfirmationen. Det fanns även föreskrifter som försvårade arbetet bland barn och ungdom. Flertalet metodister lämnade aldrig Svenska kyrkan.

⁸ De finska församlingarna som bildades tillhörde Stockholmsdistriktet vilket var ett av de tre distrikt som kyrkan då var indelad i. Vid årskonferensen 1885 organiserades församlingarna i Finland i ett eget distrikt, som år 1892 blev en missionskonferens.

⁹ Kyrkan hade ett ekonomiskt stöd från Generalkonferensen, men som minskade efter hand. År 1920 kan det ha uppgått till några procent av kyrkans intäkter. Till detta ska läggas ganska stora bidrag, som beviljades från fall till fall till kyrkor och kapell. – I början av 1920-talet var inflationen hög och församlingarna hade svårt att höja predikanternas löner. Vid årskonferensen 1920 »hemställdes« Herman Rabe, pastor i Linköping, »till biskopen att hos vederbörande i Amerika söka utverka ett tillägg av 25 à 30 % å predikanternas löner«, en ökning med sammanlagt 85–100 tkr. Förslaget remitterades till en lönekommitté, som kom fram till att man i stället skulle rikta ett upprop till församlingarna att göra särskilda ansträngningar för att kompensera sina pastorer. I lönekommittén ingick även lekmän; det var dessa som föreslog uppropet. Kabinettet tycks ha uppskattat att man inte skulle begära hjälp från USA. Församlingarna höjde lönerna under det kommande konferensåret med ca 80 tkr.

andra trosbekännare än evangeliskt lutherska, skulle plikta fem kronor till kyrkan. Förslaget antogs.

Den 24 mars 1883 erhöll jag ett brev från en av våra ledande bröder, tillhörande vår församling i Halmstad, däri han bl. a. sade: Den lutherska prästen G. härstädes har anställt svår förföljelse mot oss metodister. Han påstår, att han skall utrota metodisterna från staden. Han har nyligen hållit ett möte med Stadsmöllans fabriksarbetare, av vilka många äro metodister, och sökt att på det mest nedriga sätt nedsvärta vår kyrka. Dessutom har han i förening med fabriksör W. haft flera förhör med våra medlemmar, därvid de blevo hotade med avsked från sitt arbete, om de icke ville övergiva metodisterna. (Carlson 1921 s. 74–75)

Medlemsbegreppet

Metodistkyrkan tillämpade provmedlemskap (eller förberedande medlemskap) för att ge dem som ville bli medlemmar en grundläggande undervisning i kyrkans lära och tradition men också för att pröva deras karaktär. Efter att ha varit *provmedlem* kunde man bli medlem i *full förening*. Ursprungligen skulle tiden som provmedlem inte understiga ett halvt år, men i början av 1900-talet togs tidsgränsen bort.

Metodistkyrkan praktiserade barndop och de döpta barnen blev provmedlemmar och från omkring tio års ålder fram till konfirmationen medlemmar i en barnklass. Då kunde de efter rekommendation av sin klassledare begära att bli medlemmar i full förening.

Vuxna som ville bli provmedlemmar fick inför församlingen bekräfta att de hade ett allvarligt begär att bli frälsta från sina synder, att de skulle försöka leva ett heligt liv och följa Guds bud samt att de skulle delta i församlingens enskilda och offentliga gudstjänster.

För att bli fullvärdig medlem skulle man enligt kyrkoordningen vara döpt som barn eller vuxen. Intagningen skedde inför församlingen och då skulle man bland annat intyga sin tro på Jesus som frälsare samt betyga att man villigt och glatt skulle låta sig styras av kyrkans regler och efter förmåga bidra ekonomiskt till församlingens och kyrkans verksamhet.

Medlemmarna i en församling var indelade i *klasser* och klassledaren skulle övervaka de enskilda personernas andliga tillstånd genom att träffa dem en gång i veckan och vid behov råda, bestraffa, trösta och förmana. Ledaren skulle också hålla klassmöten med bibelläsning, bön och undervisning.

I varje församling fanns en *förmanare* vars plikt var att leda bönemöten och hålla förmaningstal utifrån föreskrifter från församlingens pastor. Det fanns också *skaffare*, med ansvar för insamlingar och räkenskaper.

Församlingens pastor skulle, när han fann det lämpligt, kalla till ledare- och skaffaremöten, där han skulle ställa ett antal frågor som klassledarna och förmanarna skulle besvara, till exempel »är någon sjuk?«, »är någon i behov av ekonomiskt understöd?« och »vandrar någon oordentligt och vill inte låta tillrättavisa sig?« Beslut om eventuella åtgärder fattades vid mötena.

Klasserna hade ursprungligen en viktig funktion inom kyrkan. Den omsorg som en enskild medlem upplevde genom sin klasslärares insatser bidrog till hennes andliga utveckling och trohet mot församlingen. Under 1890-talet började klassernas betydelse minska, hembesöken blev färre och klassmötena blev mindre frekventa och besöktes av färre medlemmar.¹⁰ Jonatan Julén skriver år 1923: »På alla håll har emellertid denna form av möten ej kunnat uppehållas. På sina ställen ha de ersatts av bibelstudie- och bibelsamtalsmöten« (Julén 1923 s. 20). Denna utveckling berodde på både yttre och inre förhållanden och medförde att många medlemmar inte upplevde samma bindning till församlingen som tidigare med påföljd att det blev svårare att upprätthålla regler inom församlingarna exempelvis om vad som betraktades som synd.

Kyrkoordningen

Doctrines and Discipline of the Methodist Episcopal Church (i fortsättningen *Discipline*) innehåller Metodistkyrkans religionsartiklar, lagar och ritua-

¹⁰ Vid kvartalkonferensen i Linköping 11/7 1903 rapporterade ledaren för klass 3 att antalet medlemmar var 37 varav två var provmedlemmar. Under den gångna femmånadersperioden hade tre klassmöten hållits och att ett fåtal medlemmar hade varit närvarande vid dessa möten. Några hembesök hade troligen inte klassledaren gjort. Ledaren för klass 8 rapporterade: »Antal medl. i klassen 25. Husbesök hos medl. har jag ej gjort, ty jag träffar dem i kyrkan och annorstädes. Klassmöten har ej hållits, ty medlemmarna bo så vida omkring i staden, de flesta i utkanterna och på landet« (LMA). – Arne Hassing skriver om förhållandet i Norge: »I 1889 var det närmest bare de eldste medlemmer som tok del i klassemøtene, og i 1900 ble de betraktet som gammeldagse og upassende fra et framskrittvennlig religiøst og kirkelig synspunkt. I 1902 ble det beregnet at bare 25 prosent av metodistene var klassemedlemmer, og i 1920 var klassene borte. Klassene ble borte på grunn av en utvikling som sentraliserte pastorenes funksjon og makt på bekostning av lekfolkets rolle« (Hassing 1991 s. 105).

ler.¹¹ Ändringar fastställdes av Generalkonferensen, som efter varje generalkonferens gav ut en ny utgåva. Det förekom att den översattes till svenska – *Metodist-episkopalkyrkans lära och kyrkoordning* (i fortsättningen *Kyrkoordningen* följt av årtal) – och så var fallet åren 1896, 1904, 1912 och 1920. Mellan konferenserna svarade de enskilda biskoparna för tolkningen inom de årskonferenser de svarade för, men biskoparna kunde välja att låta biskopsrådet (s. 14) ta hand om uppkommande tolkningsfrågor. De enskilda biskoparnas och biskopsrådets beslut kunde bli föremål för prövning om klagomål framfördes.

Här används huvudsakligen *Kyrkoordningen* 1920 eller *Discipline* 1920 som referenser. Den senare har 666 paragrafer vilka behandlar ämnen som lära, organisation, administration, undervisning, rättslig förvaltning, inklusive rättegångar (*trials*) – eller *rannsakingar* som var det uttryck som vanligen användes i Sverige – och ritual.¹² Trots sitt omfång och sin detaljrikedom fanns det uppenbara brister som bäddade för att det utbildades olika praxis inom årskonferenserna runt om i världen, men också att biskopsrådet inte sällan fick ganska triviala tolkningsfrågor att besvara. Praxis som stred mot tydliga föreskrifter i kyrkoordningen förekom. Men sammantaget var paragraferna och deras tillämpning anledningen till att ordning och disciplin var honnörsord inom kyrkan.¹³

Årskonferensen

Årskonferensen som institution kan ses som ett »predikantkollegium« vars »officiella verk är rättskipande och verkställande« (Porter 1893 s. 283). Den hade en mängd uppgifter, bland annat tillsatte den över 30 styrelser och kommittéer samt planerade arbetet på en övergripande nivå. Den ägde kyrkans veckotidning *Svenska Sändebudet* och 75 % av aktierna i

¹¹ Kyrkoordningen är indelad i tre delar: konstitutionen (»*the Constitution*«), lagstiftning (»*Legislation*«) och appendix. Ritualen ingår i den del som rör lagstiftningen.

¹² I den svenska utgåvan av 1920 års kyrkoordning är vissa paragrafer i *Discipline* 1920 »på bemyndigande utelämnade, emedan de icke väsentligt beröra svenska förhållanden«. Dessutom hade en avdelning om kyrkans ritualer lyfts ut och publicerats på annan plats. Här används *Discipline* 1920 vid citat av texter som har utelämnats.

¹³ I *Kyrkoordningen* 1920 kan man läsa i biskoparnas inledande hälsning till kyrkans medlemmar: »Vår kyrkas egendomliga konstitution och förvaltningsregler, vilka i hög grad bidragit till hennes framgång, böra omsorgsfullt studeras.« – Det fanns kritiska röster inom kyrkan vilka menade att kyrkoordningen i vissa frågor hade en starkare ställning än Bibeln.

kyrkans bokförlag (Nya Bokförlags Aktiebolaget); resterande 25 % ägdes av privatpersoner. Årskonferensens biskop tillsatte direktör för bolaget. Tidningen gavs ut från år 1881 och hade föregåtts av *Lilla Sändebudet* som startades år 1869.

Årskonferensen bestod år 1922 av ca 105 medlemmar i full förening vilka var i aktiv tjänst som *resepredikanter* (s. 22) och ordinerade som *diakoner* (ca 15) eller *äldste* (ca 90). Medlemmar i full förening var också de som hade pensionerats. Till dessa ska läggas medlemmar intagna på prov (ca 15). Dessa hade inte rösträtt. Även om alla medlemmar i aktiv tjänst var predikanter, hade ett tiotal av dem tjänster inom den centrala administrationen, exempelvis som redaktör för *Svenska Sändebudet* och direktör för bokförlaget. De som var vårdhavande predikanter, det vill säga församlingsföreståndare, titulerades pastor. Diakoner och äldste (s. 23) valdes av Årskonferensen och ordinerades av biskopen. Varje sommar samlades medlemmarna till en årskonferens under ledning av en biskop.¹⁴ Alla var skyldiga att närvara.

Beslut fattades genom omröstning och de flesta frågor avgjordes med enkel majoritet. Medlemmarna kunde väcka förslag som konferensen tog ställning till genom omröstning eller genom att låta en kommitté ta hand om frågan för att eventuellt fatta beslut eller lämna ett förslag till Årskonferensen som då avgjorde frågan genom omröstning. Systemet med kommittéer kunde användas för att driva igenom beslut som inte hade majoritetens stöd. Det går emellertid inte att avgöra om det någonsin utnyttjades på det sättet.

Årskonferensen bestämde vilka som skulle tas in som fullvärdiga medlemmar och vilka som skulle skiljas från gemenskapen exempelvis på grund av klagomål. En av kommittéerna som vi kommer att stöta på i det följande är *kommittén för konferensförhållanden* och här syftar *konferens* på Årskonferensen. Den hade bland annat som uppgift att efter utredning föreslå eller besluta om åtgärder i disciplinära frågor. De sessioner där man behandlade frågor som rörde de enskilda medlemmarnas ställning i kyrkans tjänst var slutna, det vill säga endast konferensens medlemmar fick delta. För övrigt var sessionerna öppna. Förhandlingarna var formella till sin karaktär.

¹⁴ Det vanliga var fram till sommaren 1904 att en biskop kom till Sverige till årskonferensens inledning och lämnade landet ganska snart efter konferensen. Dessutom återkom sällan en biskop två år i rad. Från 1904, då biskopen bodde i Schweiz, blev besöken längre och frekventare och då fick flera församlingar se biskopen som gäst.

Årskonferensen utsåg delegater till generalkonferenserna. De valdes genom sluten omröstning utan att några kandidater hade föreslagits. Till generalkonferenserna skulle även lekmannadelegater utses, vilket skedde genom val i en lekmanakonferens (*valkonferens*) som ägde rum under en dag parallellt med årskonferensen (s. 348).¹⁵

Metodistkyrkan i Sverige var indelad i distrikt – från år 1904 i fyra: Norra, Södra, Västra och Östra. Varje distrikt leddes av en *distriktföreståndare* (fram till årskonferensen 1908: *presiderande äldste*) som var tillsatt av biskopen.¹⁶ Distriktföreståndarna (*biskopens råd*) bildade tillsammans med biskopen *kabinettet* som mellan årskonferenserna fram till år 1918 fungerade som kyrkans styrelse, om än inte formellt. Det går inte att avgöra om beslut på ledningsnivån fattades av rådet eller av kabinettet, varför jag har valt att skriva kabinettet oavsett om biskopen deltog i beslutsfattandet eller ej. Gränserna mellan styrelsernas, kommittéernas och kabinettets ansvar och befogenhet var i flera fall otydliga. Detta bidrog till att många upplevde ett behov av en kyrkostyrelse. En tillfällig sådan tillsattes vid årskonferensen 1918. Två år senare antogs stadgar för styrelsen och en »permanent« styrelse tillsattes.

Kvartalkonferensen

En kvartalkonferens omfattade en församling eller en *krets* av två eller flera mindre församlingar och kallades ibland *pastorat*. Konferensen skulle sammankallas varje kvartal, men i praktiken blev det oftast tre gånger om året, för att under distriktföreståndarens ledning »överblicka och reglera verksamhetens olika grenar« (Arvidson 1949 s. 46). Medlemmar i en kvartalkonferens var församlingens eller kretsens predikanter samt några församlingsmedlemmar med förtroendeuppdrag. Inom församlingarna fanns flera styrelser och kommittéer, vars ledamöter tillsattes av konferensen. Även kvinnor kunde vara medlemmar i Kvartalkonferensen.

¹⁵ Fler än hälften av rösterna krävdes för att bli vald. Sommaren 1907 valdes K.A. Jansson vid andra omröstningen och Gustaf Wagnsson först vid nionde. Valkonferensen hölls vart fjärde år och hade en delegat från varje kvartalkonferens. På privat initiativ hölls från sommaren 1896 en lekmanakonferens varje år.

¹⁶ I det följande skrivs i allmänhet *distriktföreståndare* även om det gäller tiden före 1908. – Tjänstgöringstiden i ett och samma distrikt blev ibland ganska lång. Under åren 1907–1923 byttes 15 distriktföreståndare ut: 3 av dem hade bara tjänstgjort ett år, 5 hade tjänstgjort två, tre, sju, åtta resp. nio år och 7 hade tjänstgjort i sex år.

Resepredikanter och lokalpredikanter

Redan inom den tidiga brittiska metodistkyrkan ställdes krav på den teoretiska kompetens som en predikant skulle ha för att få tjänstgöra i kyrkan. Det hände emellertid ganska snart att det i församlingarna fanns män som inte kunde hålla tillbaka den inre drivkraft de kände att predika trots att de inte var godkända av kyrkan, och John Wesley beslöt att vid sidan om resepredikanterna skulle det inom kvartalkonferenserna finnas *lokalpredikanter* på vilka det skulle ställas lägre kunskapskrav.¹⁷ Kvinnor kunde från årskonferensen 1920 ordineras som lokalpredikanter.¹⁸ Tidigare hade de endast kunnat utses till diakonissor i socialt hjälparbete.

Medlemmarna i Årskonferensen kallades *resepredikanter* – från början på grund av att de inte skulle vara bofasta. Senare blev de utnämnda för ett år i taget varför de i princip kunde åläggas att flytta varje år. Theodor Arvidson skriver om resesystemet:

Metodistkyrkans ordning ställer stundom stora krav på både predikanter och församlingsmedlemmars förmåga att underordna sina personliga intressen under synpunkten: Vad gagnar det hela bäst? Men många slitningar undvikas också genom denna ordning, predikantombyte kunna ske utan pinsamt dröjsmål sedan båda parter insett behovet därav. Varje pastor får omedelbart en församling, och varje församling får lika snabbt en pastor. I den mån som Guds helige Ande får leda, visar sig denna gammalkristna praxis vara till välsignelse för det hela. (Arvidson 1928 s. 39–40)

Första steget till att bli medlem i Årskonferensen var att efter minst två års tjänstgöring som lokalpredikant ansöka om provmedlemskap. För att bli antagen som provmedlem i Årskonferensen krävdes en rekommendation av en kvartalkonferens och en examination i Metodistkyrkans katekes, trosbekännelse och kyrkoordning. Dessutom skulle man skriftligt ha svarat tillfredsställande på följande frågor: »Är du i skuld som kan vålla dig svårigheter i din verksamhet som predikant?» och »vill du fullständigt avstå från bruket av tobak?» (Kyrkoordningen 1920 § 81). Man skulle också ha lämnat Svenska kyrkan för att vara godkänd som officiant vid barndop, vigsel och begravning.

¹⁷ Att tillåta lekmän predika var ett allvarligt brott inom den anglikanska kyrkan.

¹⁸ I augusti 1921 tog Amanda Bäckström sin lokalpredikantexamen inför Kvartalkonferensen i Köping. Hon var gift med en metodistpastor och var »allmänt värderad för sina personliga egenskaper och för sitt nit och begävnings som talarinna«. »Vid senaste riksdagsmannavalet var hon inom sin valkrets uppsatt på de frisinnades särlista i tredje rummet« (Sv. Sb. 16/2 1922).

En predikant skulle ha en kallelse från Gud – ett inre vittnesbörd, »ett innerligt begär efter själars frälsning och stor lust att verka Guds verk« (Carlson s. 15). Denna inre kallelse bekräftades av en yttre: en rekommendation av ett ledningsmöte inom en kvartalskonferens för att bli lokalpredikant, som var det första steget i en predikantkarriär.¹⁹

Varje medlem i Årskonferensen skulle genomgå en utbildning som kallades *Årskonferensens studiekurs* samtidigt som man tjänstgjorde som pastor. Som provmedlem placerades man i första studieklassen av fyra. Varje studieklass omfattade inläsning av viss föreskriven litteratur och författande av en *avhandling*²⁰ i ett anvisat ämne. I april varje år hölls examination på flera platser i landet av särskilt utsedda äldste. Efter två godkända studieklasser och två års tjänst som predikant togs man efter omröstning i årskonferensen in som medlem i full förening. Samtidigt valdes man och ordinerades till diakon samt flyttades upp till tredje studieklassen och efter godkänd tentamen ett år senare till den fjärde.²¹ Efter att ha godkänts i denna kunde man väljas och ordineras till äldste.²² Underkändes man vid examinationen fick man stå kvar i studieklassen ytterligare ett år.

Distriktföreståndarna kunde tillsätta evangelister för att hjälpa till i församlingarna, och biskopen kunde utse medlemmar i konferensen till evangelister (*konferensevangelister*) om två tredjedelar av Årskonferensens medlemmar gav sitt bifall.

Under årskonferenserna skulle varje resepredikants *karaktär* godkännas, vilket gjordes kollektivt – först distriktföreståndarna och sedan de övriga distrikt för distrikt – utom för dem som det hade riktats klagomål mot. Tidigare hade gällt att varje »broders kristliga karaktär

¹⁹ Rekommendationen från en kvartalskonferens innebar att »ingen kan bli predikant utan genom lokalförsamlingens val« (Arvidson 1928 s. 38).

²⁰ Avhandling var den benämning som genomgående användes inom kyrkan vid redovisning av undersökningar. En avhandling kunde vara så kortfattad att den rymdes på ett par sidor.

²¹ Den som skulle väljas in som fullvärdig medlem skulle besvara ett tjugotal frågor med *ja*. Två av frågorna löd: »Känner du till vår kyrkas allmänna regler?(s. 347)« och »vill du hålla dem?« (*Kyrkoordningen* 1920 § 162; om regler för utträde: s. 193).

²² Diakon och äldste var tjänster eller ämbeten (*offices*) inom kyrkan för predikanter. Diakontjänsten motsvarar alltså inte diakontjänsten inom en baptistförsamling. Äldste fick förrätta/leda dop, nattvard och vigsel. En diakon fick biträda äldste vid nattvarden och vid äldstes frånvaro förrätta dop och vigsel. Undantag fanns, bl.a. kunde dop utföras av predikanter som inte var äldste eller diakoner men var tillsatta som vårdhavande predikanter i en församling.– Det fanns fler vägar till diakon- och äldstetjänster än den som redovisas här och som var den vanliga.

och duglighet efterfrågades så väl som hans framsteg i studier och kunskaper« (*Lilla Sändebudet* 15/9 1874). Från och med årskonferensen 1919 togs endast de äldstes karaktärer upp för godkännande i årskonferensen. Diakonernas karaktärer godkändes av kvartalkonferenserna.²³

De ganska komplicerade regler som gällde för att hantera klagomål på predikanterna tas inte upp här, men längre fram redogörs för en rannsaking (s. 207). Det var relativt sällsynt med klagomål som medförde rannsakingar. Efter att en dom avkunnats hade den sakfällda medlemmen rätt att vädja för att få målet omprövat.

En viktig händelse under konferensen var då predikanterna tilldelades församlingar. Utnämningarna gällde för ett år i taget, men en predikant kunde få stanna flera år på samma plats.²⁴ Distriktföreståndarna förberedde tillsättningarna och biskopen fastställde utnämningslistan under årskonferensen. Han var skyldig att utnämna varje medlem i Årskonferensen.²⁵ Predikanterna, liksom församlingarna, var i allmänhet inte informerade om de tankar distriktföreståndarna hade inför årskonferensen med avseende på utnämningarna, men givetvis kände de sig för. Naturligtvis förekom det direkta påtryckningar från både pastorer och församlingar; Per Nilsson skriver till och med om mutor (Nilsson 1922 s. 38).²⁶ Som sista punkt på konferensen – i slutet av avslutningsfesten – lästes listan upp. Att det var ett spännande inslag framgår av följande referat från avslutningsmötet år 1921:

Biskopen uppläste sist utnämningslistan. Tystnaden i den till trängsel fyllda kyrkan [i Uppsala] var andlös – blott ett och annat ögonblick gick en rörelse genom församlingen. (*Sv. Sb.* 14/7 1921)

²³ Uttrycket *character* inom Metodist-episkopalkyrkan översattes inom den svenska Metodistkyrkan till *karaktär*, men *vitsord* säger kanske bättre vad som avsågs: en avstämning mot de krav som enligt kyrkans lag ställdes på en medlem.

²⁴ »Ända till år 1864 var det inom metodist-episkopalkyrkan genom lag bestämt, att ingen predikant fick såsom församlingsföreståndare kvarstanna på samma plats längre än två år af fyra; men då beslöt generalkonferensen att utsträcka tiden till tre år af sex. År 1888 utsträcktes den ytterligare till fem år af tio och år 1900 borttogs tidsgränsen alldeles« (*Sv. Sb.* 9/7 1903).

²⁵ Predikanter som på grund av sjukdom inte kunde tjänstgöra, kunde begära att räknas som övertaliga och blev då inte utnämnda.

²⁶ För en pastor var det ur ekonomisk synpunkt inte oväsentligt vilken församling han tjänstgjorde i. Som exempel kan nämnas att år 1920 hade Karl Ljung i Salemförsamlingen i Norrköping 500 kr/månad. Anders Edmundh i Loftahammar hade 100 kr/månad plus 42 kr/månad från kyrkan centralt. Båda hade fri bostad; Edmundhs mindre och enklare än Ljungs. – Inflytandet från församlingarna över utnämningarna ökade successivt men några avgörande förändringar inträffade inte under åren fram till omkring 1920 även om det framfördes förslag.

Det var inte alltid som Årskonferensens medlemmar räckte till för att besätta alla tjänster som vårdhavande predikant. För att fylla vakanserna kunde distriktföreståndarna anställa lokalpredikanter. De nya tjänsterna tillträdde i normalfallet omkring den 1 september.

Varje predikant inom Metodistkyrkan behövde enligt kyrkoordningen en fullmakt. En sådan utfärdades av biskopen för resepredikanterna och av distriktföreståndarna för lokalpredikanterna.

Ett exempel på fullmakt för en lokalpredikant är följande som är daterad den 1 juni 1921 och utfärdad av distriktföreståndare Gustaf Wagnsson på uppdrag av Kvartalkonferensen i Uppsala. Den gäller C.G. Hjelm, som just avslutat sitt första läsår vid Metodistkyrkans predikantskola i staden:

Härmed befullmäktigas Gustaf Hjelm, vederbörligen rekommenderad af Salem, Norrköpings Methodist Episkopalförsamling efter behörig examen inför kvartalkonferensen såväl i läran och kyrkoordningen som med afseende på nåd, gåfvor och gagnelighet, att predika evangelium, så länge hans lära och vandel öfverensstämmer med Methodist Episkopalkyrkans religionsartiklar och allmänna regler. (Hjelm 1965 s. 110)²⁷

Fullmakterna för diakoner och äldste var förtryckta synnerligen utsmykade ark och dessa användes inom hela Metodist-episkopalkyrkan och var avfattade på engelska.²⁸

²⁷ Fullmaktens datering visar att Hjelm hade kunnat predika utan fullmakt i nästan ett och ett halvt år. – Adolf Rosenqvist har berättat om sin examen år 1903. Examinator var distriktföreståndare K.A. Wik: »Den var rätt grundlig, ty den tog något över två timmar [...] men då hade jag hunnit ställa minst lika många frågor till examinatorn som han till mig. Det utvecklade sig hart när till någon slags disputation, i vilken flera av de närvarande lokalpredikanterna deltog» (Rosenqvist s. 36).

²⁸ Följande exempel på en fullmakt för en äldste är den som Gustaf Dahl erhöll efter att han hade blivit ordinerad sommaren 1905. Tankestrecken indikerar s.k. manuella radbrytningar. Ord som på ett eller annat sätt har markerats i originalet skrivs här med fetstil: »**Know all Men by these Presents, that – I William Burt – one of the Bishops of the – Methodist Episcopal Church – under the protection of Almighty God, and with a single eye to his glory by the imposition of my hands and prayer, being assisted by the Elders present, have this day set apart Gustaf Dahl for the office of an Elder in the said Methodist Episcopal Church, a man who, in the judgment of the Sweden Annual Conference is well qualified for the work, and he is hereby recommended to all whom it may concern, as a proper person to administer the Sacraments and Ordinances, and to Feed the Flock of Christ, so long as his spirit and practice are such as become the Gospel of Christ, and he continueth to hold fast the form of sound words, according to the established doctrines of the Gospel. – In Testimony Whereof, I have hereunto set my hand and the seal of my office this second day of July in the year of our Lord one thousand nine hundred and five – Done at Upsala Sweden – William Burt**« (01 A1:1922 MKA).

Metodistkyrkans teologiska skola

Redan år 1874 startades en predikantskola i Örebro, för att ett par år senare flytta till Stockholm och hösten 1883 till Uppsala. Från mitten av 1890-talet kallades den för Metodistkyrkans teologiska skola (*Teologiska skolan*). De flesta eleverna som antogs hade endast den sexåriga folkskolan som grund.²⁹ Kursplanen omfattade tre läsår (*klasser*) fram till och med vårterminen 1908, och därefter fyra år. Antalet elever under åren 1907–1922 var som lägst 20 och som högst 33. Eleverna fick själva svara för mat och hyra, men undervisningen var avgiftsfri. Under de olika loven fick eleverna praktik genom att tjänstgöra i församlingar. Det fanns inget krav att en predikant inom Årskonferensen skulle vara utbildad vid skolan.³⁰

Lekmännens inflytande

Lekmännens inflytande inom Metodistkyrkan på riksnivå var svagt vilket rimmade dåligt med svensk folkrörelsetradition; de var inte representerade i Årskonferensen. I församlingarna kunde de (åtminstone formellt) endast göra sin stämma hörd genom att engagera sig i någon kommitté eller något annat lokalt organ, men medlemmarna i dessa valdes inte av församlingen utan av Kvartalkonferensen eller någon kommitté. Det fanns dock vårdhavande predikanter som vid församlingsmöten tog upp frågor som församlingsmedlemmarna fick yttra sig över.³¹

²⁹ Elevernas förutsättningar att klara studierna varierade givetvis. Skolans rektor skriver i sin rapport till årskonferensen 1908: »[Det borde] bli regel, att de elever, som under första året visa håglöshet för studier, eller sakna läsförmåga eller nödvändiga naturliga gåvor, bestämt tillsägas att återgå till sina förra sysselsättningar.«

³⁰ Läsåret 1903–1904 fanns följande ämnen på schemat: Dogmatik, bibelkännedom och bibelstudium, talövningar, kyrkoordning, svenska språket (språklära och rättstavningslära), engelska språket (i klass 3 lästes en engelsk bok där eleverna växlade mellan att läsa och tolka texten), tyska språket (målet var att eleverna skulle som pastorer kunna tillgodogöra sig teologisk litteratur på tyska), grekiska språket (målet var att kunna läsa Nya testamentet på grekiska), logik och antropologi, räkning, naturkunnighet, geografi, historia samt kyrkohistoria.

³¹ Ett församlingsmöte var ofta en *kärleksfest* med rötter i den tidiga metodismen. C.G. Hjelm mindes från sin barndom i metodistförsamlingen Bethel i Norrköping: »Ibland var det också församlingsmöten, då man drack saft och åt skorpor och förlät varandras synder. Metodisterna kallade det för kärleksfest. Då sjöng man alltid: 'Välsignat bandet är som knyts av kärleken.' Man var tillsammans som bröder och systrar i enfald och gamman« (Hjelm 1943 s. 15).

I Generalkonferensen var lekmännen representerade³² och där arbetade man under 1910-talet med frågan om deras inflytande och inför generalkonferensen år 1919 skulle årskonferenserna uttala sig över ett framlagt förslag att lekmännen skulle ha »säte och stämma« i årskonferenserna. Frågan behandlades den 31 juli 1919 under årskonferensen i Kristinehamn. John Hurtig skriver:

Omröstningen var öppen. I densamma deltogo över ett hundra konferensmedlemmar, vilka alla röstade för förslaget. Sällan har en samfundsangelägenhet blivit avgjord med så varmt och levande intresse samt så enigt som denna. [...] Litet var kände [vi], att nu öppnades den dörr, som varit stängd allt för länge; nu togs ett steg, vilket skall ytterligare sammanlänka samfundskrafterna i våra led. (*Sv. Sb.* 29/8 1919)

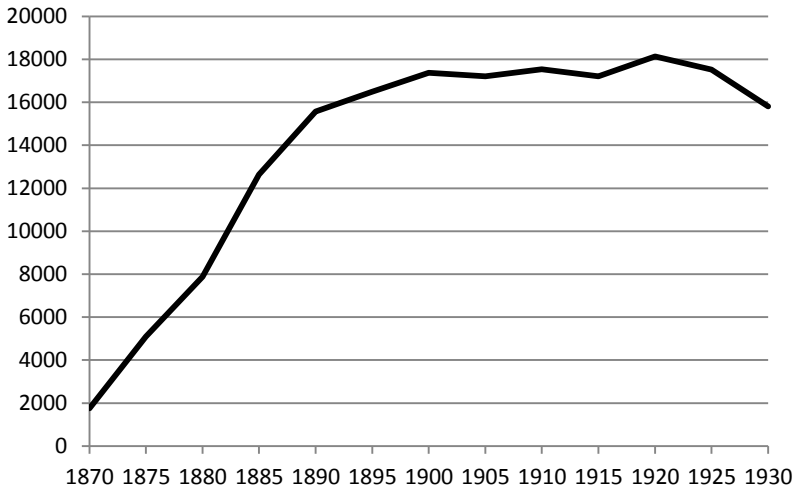
På kvällen var det välkomstfest anordnad för lekmannakonferensen, och i välkomsttalet påpekades att det troligen var sista gången som en välkomstfest hölls för lekmännen. Så blev det dock inte. Först år 1932 hade predikanterna och lekmännen några gemensamma sessioner i årskonferensen och tio år senare hade lekmannaombud säte och stämma i konferensen, men lekmännen fick inte rösta i frågor som enbart berörde predikanter.

Medlemsutvecklingen

Medlemsantalet i metodistförsamlingarna var 424 i september 1868 (s. 15) och 5 667 sommaren 1876, vilket innebär en genomsnittlig tillväxt på 38 % per år från 1868. Diagrammet på nästa sida visar antalet medlemmar omkring halvårsskiftet för vart femte år under åren 1870–1930. Antalen inkluderar medlemmar som var intagna på prov och sådana med *okänd vistelsort* (se nedan). Däremot är inte medlemmar som var bosatta i Finland (s. 16) inräknade.

I diagrammet lägger man märke till den (fortsatt) starka tillväxten fram till år 1890 och den markant lägre tillväxten under den efterföljande perioden fram till omkring sekelskiftet. Åren därefter var medlemsantalet relativt konstant fram till omkring år 1920 då det blev en ökning som snart följdes av en nedgång. Ett närmare studium visar att den procentuella årliga tillväxten under åren 1870–1875 var nästan 23 % mot ca 9 %

³² Lekmännen i generalkonferensen hade rösträtt och kunde således påverka de beslut som konferensen fattade om exempelvis resepredikanter och årskonferenser, men kunde inte genom röstning påverka besluten inom årskonferenserna.

Antal medlemmar (inklusive provmedlemmar och »okända») i Metodistkyrkan under åren 1870–1930

under åren 1875–1880 (skillnaden är svår att se i diagrammet). Att tillväxten minskade är inte atypisk för en ny rörelse; bidragande till utvecklingen för Metodistkyrkans del var att kyrkan drabbades av flera kriser under åren 1875–1879 (s. 47).

För en medlem som flyttade till annan ort utan flyttningsbetyg var det inte ovanligt att man inom församlingen så småningom inte kände till bostadsadressen. Enligt *Kyrkoordningen* 1920 skulle man om en efterforskning av en medlems bostadsadress inte hade gett önskat resultat efter ett år, skriva *obekant vistelseort* i matrikeln – medlemmen var *okänd*, som man vanligen uttryckte det. Om medlemmens adress efter tre år fortfarande inte var känd skulle man skriva *flyttat utan attest*.³³ Det fanns en viss tröghet i systemet som gjorde att man dröjde med att anteckna medlemmar som okända trots att man inte visste var de var bosatta. Följden blev att man då och då gjorde en matrikelgenomgång, oftast i samband med att en ny pastor hade tillträtt eller när en ny matrikel skulle upprättas. Det blev då ganska stora förändringar. Dessa genomgångar kallades *rensningar* och omfattade även medlemmar

³³ Från och med årskonferensen 1913 skulle uppgift om antalet med okänd vistelseort anges i statistiken. Dessa skulle inte räknas som intagna i full förening. Regeln kom att tillämpas efter hand från år 1913 och några år framåt, men det fanns också församlingar som redan år 1903 inte tog med de okända i medlemsantalet. Antalet med okänd vistelseort på 1920-talet var ca 5 % av antalet fullvärdiga medlemmar.

som var kända men av olika skäl borde ha uteslutits.³⁴ En annan grupp av medlemmar var de som drog sig bort från församlingssamfundet. Enligt kyrkoordningen skulle dessa medlemmar ha uteslutits efter att de hade brutit mot kyrkoordningen (t.ex. för att de inte deltog i nattvarden), tillrättavisats men inte gjort bättring (s. 354). Så skedde nog under kyrkans tidiga år men ser vi på förhållandet under 1920-talet kunde medlemmar som skulle ha uteslutits stå kvar under åtskilliga år. Det var vid denna tid inte helt lätt att tillämpa kyrkoordningens bokstav med de frestelser som mötte medlemmarna i samhället. Det ansågs olämpligt att dansa och gå på teater och cirkus, och det kunde enligt paragraf 280 i *Kyrkoordningen* 1920 leda till rannsaking och uteslutning (s. 354).

Givetvis var man inom kyrkan bekymrad över medlemsutvecklingen efter år 1895. Jakob M. Erikson skriver år 1903 att Metodistkyrkan under sina tidiga år hade gynnats av sin omvändelselära vilket inte endast gjorde att många lät omvända sig utan också att »många rättsinnige« inom de andra kristna samfundet anslöt sig till kyrkan. Erikson ansåg att framgångarna gjorde intryck på de övriga kristna samfundet, varför »deras predikan är annorlunda nu, än den var då« (Sv. Sb. 29/1 1903). Konkurrensen hade ökat.

Stagnationen förbryllade biskoparna i USA, och i Sverige frågade man sig om Metodistkyrkan inte »passade för det svenska kynnet«.³⁵

Distriktföreståndarna kunde då och då inte avstå ifrån att i sina rapporter lägga fram sina tankar om den uteblivna tillväxten. Exemplet som följer är hämtade från årskonferensen 1907:

Jag fruktar [...] att ökningen i medlemsantalet ej är så stor, om ens någon alls, ty dels hava i år ovanligt många av våra medlemmar emigrerat till Amerika och dels brukar det vid ombyte av vårdhavande predikanter ofta bliva, vad man kallar »en ränsning«. Förlidet år fick norra distriktet sådant ombyte i ej mindre än 10 församlingar. [...] Att icke alltid nog försiktighet och ömhet om de svaga i tron visas dem, är en sorglig erfarenhet. (Johannes Roth, Norra distriktet)

De mångskiftande andliga livsbrytningar, som vårt folk sedan ett par tiotal år genomgår, hava å ena sidan alstrat en likgiltighet, som frågar efter

³⁴ Exempel på en ränsning är den som gjordes i Trefaldighetskyrkan i Stockholm konferensåret 1907–1908. Då var det fler än 50 personer som »utskrivits som okända«. Medlemsantalet var endast 346.

³⁵ I mitten av 1920-talet var i USA ca 6,5 % av befolkningen metodister, i Canada ca 4,5 % och i Sverige endast ca 0,25 %.

intet, och å den andra en förvirring, [och] tvivlande frågor: »vad är sanning?» [...] Det vore [orätt] att söka orsakerna till vår ringa framgång under de senaste åren allenast *utanför* våra egna gränser. Ack nej! Vi måste giva oss själva skuld, att vi icke varit så trogna, som vi bort, den uppgift Herren anförtrott oss. [...]. Somliga församlingar öka med varje år sitt medlemsantal, medan stillastående beteckna några församlingars liv, liksom somliga predikanter också vinna framgång, varhelst de arbeta, medan däremot andra aldrig vinna några segrar, likgiltigt på vilket fält de än skulle strida. (K.E. Norström, Södra distriktet)

Vår kyrka [...] utgör idealet för en fri folkkyrka skild från staten, [varför det] är rätt underligt, att den ej vunnit större tillslutning. Men tänka vi oss något djupare in i förhållandena, så försvinner denna undran, och vi få tacka Gud för vad som är. För det första har såväl statskyrkan som andra frikyrkor, vilka långt före oss vunnit burskap i landet, upptagit vårt arbetsätt, våra metoder och t. o. m. vår lärobekännelse, och för det andra torde vi själva ha förlorat mycket av vår ursprungliga glöd och hänförelse. Som det är lättare att vinna inträde i andra kyrkor och samfund än i vårt och enär kyrkotukten är mindre sträng än hos oss, så förstå vi, att det är lättare för dem än för oss att vinna medlemmar. De räkna dessutom sin verksamhet som mera lämpad för svenska förhållanden och stämpla oss som »främmande trosbekännare«. (C.P. Carlsson, Östra distriktet)³⁶

Jonatan Julén, föreståndare för Teologiska skolan, skriver år 1923 om medlemsutvecklingen under åren 1907–1922:

Orsakerna till denna stagnation ifråga om medlemsantal äro säkerligen av olika art. Dels kan man peka på dödsfall, emigration till Amerika och flyttning till sådana platser, där metodistförsamlingar icke finnas, dels ha andra livskraftiga väckelserörelser gått fram över vårt land och dragit en del av våra medlemmar med sig. Så har fallet varit med den s. k. pingströrelsen, som i viss grad påmint om metodismen i dess tidigare dagar och med sitt krav på andlig vakenhet och värme kunnat verka väckande inom våra församlingar, men som i sin egenart ej sällan verkat söndrande och vänt blickarna mot företeelser, som metodismen ej räknat som väsentliga. Kanske ha också inom kyrkan tidens mångfaldiga uppgifter tagit allt för mycket kraft från den verksamhet, som direkt varit ägnad att föra medlemmar till våra församlingar. (Julén s. 18)

Utvandringen till Amerika drabbade Metodistkyrkan hårt. En närmare undersökning pekar på att den var signifikant högre för kyrkans medlemmar än för riket i snitt. En indikation är att antalet medlemmar i de

³⁶ De metodister som utträdde ur Svenska kyrkan skrevs ibland in under rubriken »främmande trosbekännare« i husförhörlängden eller församlingsboken.

församlingar som tillhörde de »svenska« årskonferenserna i USA i början av 1900-talet var ungefär lika många som i Metodistkyrkan i Sverige.³⁷ En av anledningarna till den höga utvandringen bland metodisterna under 1800-talet var den förföljelse de fick utstå. Dessutom innebar deras tillhörighet till en internationell kyrka att de hade kontakter och nätverk som säkert gjorde det lättare att utvandra.

Ett förhållande som påverkade kyrkans numerära tillväxt var att kyrkan inte kom att etablera sig på landsbygden i samma utsträckning som övriga samfund. De baptistiska och lutherska samfundens stora satsningar på evangelister på landsbygden saknar motstycke inom Metodistkyrkan. Även lekmännens svaga ställning inom kyrkan kan ha hämmat utvecklingen. Positivt för tillväxten var att flera metodistförsamlingar grundades i de nya samhällen som växte upp omkring järnvägsstationer; de svenska statskyrkorna låg ofta långt ifrån dessa samhällen. Metodistkyrkan ordnade dessutom predikoplatser runt om församlingens centralort.³⁸

B.A. Carlson skriver år 1916 om en omständighet som inverkar på medlemsstatistiken:

I alla våra församlingar var det ursprungligen praxis, att icke intaga någon medlem i full förening, som icke först hade offentligt redogjort för sin omvändelse och blivit av ledaremötet vederbörligen rekommenderad såsom verkligt omvänd till Gud. Följden härav var i många fall den, att våra predikanter kunde vid ett offentligt möte uppmana vilken som helst av sina medlemmar att leda i bön; och vårt folk trodde verkligen, att de fingo vad de bådo Gud om. (Carlson s. 62)

Carlson menar underförstått att så var inte fallet år 1916. Gustaf Dahl skriver år 1923 om ett liknade problem: omvändelsen hos de barn som växte upp i kyrkans hägn:³⁹

[Barndopet] innebär [...] en förpliktelse från föräldrarnas sida att barnet skall [...] undervisas om detta sakraments väsen och betydelse och om de, efter genomgången religionskunskap, kunna giva tillfredsställande svar på de i ritualen framställda frågorna, så intagas de i församlingen. Som de

³⁷ År 1920 fanns det fyra svenska konferenser i USA: *Central, Northern, Eastern* och *Western Swedish Conferences*.

³⁸ Vid en pastorskonferens i Köping år 1916 samtalade man om den uteblivna tillväxten och »flera ansågo, att den evangeliska verksamheten på landsbygden bland dess mera anspråkslösa befolkning vore tacksammare och lämnade ett bättre resultat än bland städernas genompredikade publik« (Sv. Sb. 12/10 1916).

³⁹ Gustaf Dahl hade när hans skrev detta lämnat Metodistkyrkan.

flesta predikanter äro angelägna att få så många medlemmar som möjligt och många av dem ej äro så nogräknade, om en verklig omvändelse försiggått hos dem som intagas, kommer många in i församlingen utan omvändelse. Detta har till följd att i många församlingar ungdomarne ej äro omvända. (Dahl 1923 s. 67–68)

Vi ska också nämna något om Metodistkyrkans *vänner*. I de större och medelstora städerna fanns ganska många som utan att tillhöra kyrkan besökte församlingarnas gudstjänster regelbundet och stöttade verksamheten ekonomiskt. Uttrycket *vänner* kan spåras tillbaka till 1860-talet då personer räknade sig som metodister efter att Scott hade lämnat Sverige, men som valde när församlingar började bildas från år 1865 att inte ansluta sig men ändå delta i gudstjänsterna. Flera var välbärgade och svarade för en inte obetydlig del av kyrkans inkomster (se också s. 103). Några uppgifter om antalet *vänner* har vi inte funnit, men om vi ser på den norska metodistkyrkan finns en uppgift från år 1899 från Kristiania-distriktet. Antalet fullvärdiga medlemmar var 2 914 och antalet »*tillhengere (kirkens venner)*« var 1 690 (Hassing s. 135).⁴⁰

Distriktföreståndaren för Stockholmsdistriktet skriver år 1881 i sin rapport till Årskonferensen:

I Stockholm har arbetet icke varit förgäfvat; ehuru vi icke fått glädja oss åt så stor framgång som varit önskelig, så hafva dock själar blifvit lagda till hopen. Stockholm är en plats der folket har mycket att välja på i predikoväg, och derfor behöfves der stora gåfvor; detta hafva våra grannar, baptister och separatiser, förstätt och sändt sina bästa talare dit, och äfven de predika nu delvis vår lära angående helgelsen, derfor måste vi komma upp emot dem i gåfvor, om vi skola kunna göra intryck på folket samt behålla våra egna *vänner*.

De stora Stockholmsförsamlingarna kom att bli särskilt beroende av sina *vänners* ekonomiska bidrag och skulle under vissa perioder haft svårt att klara sin ekonomi utan deras insatser.⁴¹

Ungdomsföreningar och söndagsskolor

Inom Metodistkyrkan fanns från omkring sekelskiftet 1899/1900 en ungdomsorganisation, Metodist-Episkopalkyrkans Epworthförbund –

⁴⁰ Hassing skriver att man kanske kan misstänka att uppgiften är något överdriven.

⁴¹ Även Missionsförbundet hade *vänner*, men det förefaller som att det ekonomiska beroendet av dessa var mindre än i Metodistkyrkan. – *Vänner* kan till viss del jämföras med det nutida begreppet *av samfundet betjänade*.

Epworth efter John Wesleys födelseort i England. Förbundet riktade sig till »kyrkans unga medlemmar och vänner« (Arvidson 1928 s. 41). I församlingarna delades så småningom verksamheten upp i två avdelningar så att medlemmar under 16 år tillhörde juniorföreningar. Någon övre åldersgräns fanns troligen inte ursprungligen, men omkring år 1920 skulle man lämna föreningen när man fyllde 35 år. Det ungefärliga antalet medlemmar i ungdomsföreningarna var 6 000 år 1913 och 5 000 år 1929. Uppskattningsvis var år 1920 ca 60 % av medlemmarna även församlingsmedlemmar, andelen kvinnor ca 60 % och medelåldern var något under 30 år. Ordförande var i allmänhet församlingens pastor. Juniorföreningarna hade omkring år 1920 ungefär lika många medlemmar som ungdomsföreningarna. Epworthförbundet höll varje år ett konvent med delegater från föreningarna.

Söndagsskolan var en viktig och framgångsrik gren inom Metodistkyrkan. År 1921 var ca 22 000 elever inskrivna.

Sociala insatser

Metodistförsamlingarna gav hjälp till medlemmar och till andra personer i utsatta situationer i en omfattning som kan jämföras med baptistförsamlingarna. Därutöver fanns det tre riksorganisationer för sociala insatser: Betaniastiftelsen som grundades år 1900, Föreningen för värnlösa barns uppfostran som bildades år 1903 och Centralmissionen som kom till år 1914, men på flera platser hade verksamhet funnits under niodåren före första världskriget. *Central missions* inom metodistkyrkan fanns i storstäder och avsikten var att »med icke alltför traditionsbundna medel nå de stora skaror av fattiga och hjälpbehövande och andra som icke fann vägen till de vanliga kyrkorna« (Hurtig s. 59).

Betaniastiftelsens uppgift var att »bereda vård åt sjuka och utöva annan kristlig kärleksverksamhet samt att till sjuksköterskor utbilda kvinnor« (ibid. s. 56). Utbildningen skedde i Tyskland fram till år 1925 då en av svenska staten godkänd sjuksköterskeskola ordnades i Sverige. Efter utbildningen ordinerades eleverna till diakonissor. De hade ingen lön och fick inte ta emot penninggåvor; stiftelsen tog ansvar för deras försörjning. Exempel på initiativ som stiftelsen tagit är ett sjukhem år 1915 i Göteborg och ett hem för kroniskt sjuka år 1922 i Stocksund.

Föreningen för värnlösa barns uppfostran hade från början på sitt program att ordna fosterhem, men »efterhand anmälde sig behovet av

barnhem. Det första, Gerdahemmet, invigdes i Åby invid Norrköping 1915« (Hurtigs s. 58). Senare tillkom barnhem på flera platser i landet.

En centralmission fanns i Stockholm och tanken var att stadens alla metodistförsamlingar skulle understödja verksamheten, »vilket ock i någon mån skett« (ibid. s. 59). Missionen hade »läsestugor«, hem för sjuka mödrars barn och barnkoloni.

Läran

Den apostoliska trosbekännelsen och kyrkans religionsartiklar i kyrkoordningen utgjorde grunden för Metodistkyrkans lära. Religionsartiklarna, som var 25 till antalet, var en förkortad form av den anglikanska kyrkans 39 artiklar, där Wesley »sökt utesluta varje anstrykning av katolicerande element liksom av den kalvinistiska predestinationsläran« (Bolander s. 260).⁴² De kompletterades successivt med skrifter som var godkända att användas som dogmatiska källor.⁴³ Med undantag för religionsartiklarna kunde dogmer ändras, tas bort eller läggas till, men de fick inte stå i strid med religionsartiklarna eller med Bibelns utsagor. Successiva förskjutningar kunde således förekomma i vissa lärofrågor, ett förhållande som inte hade varit främmande för John Wesley som hävdade, att »med avseende på meningar, som icke beröra kristendomens grund, hylla vi regeln: tänka och låta andra tänka« (Wesley 1997c: *think and let; Sv. Sb.* 17/11 1921).

Metodistkyrkan hade under den tid som här behandlas en konservativ bibelsyn.⁴⁴ När Teologiska skolan på 1920-talet ombildades till en skandinavisk angelägenhet flyttades den från Uppsala till Göteborg, vilket inte minst berodde på att det fanns – och då särskilt inom den norska metodistkyrkan – predikanter som var rädda för ett inflytande från »Uppsalateologin«.

I det följande redogörs översiktligt för Metodistkyrkans lära om omvändelsen, dopet i vatten, helgelsen och Jesu andra tillkommelse.

⁴² Artiklarna återfinns i bilaga 1 (s. 342).

⁴³ De två tidigaste dogmatiska källorna var de 141 predikningar som John Wesley publicerade i fyra volymer 1746–1760 (WCO 1 och 2) och hans kommentarer till Nya testamentet från år 1755 (WCO 4). – Exempel på godkända källor är den litteratur som användes i Årskonferensernas studiekurser (se t.ex. *Sv.Sb* 16/12 1920).

⁴⁴ Med konservativ bibelsyn menas här en tro på att hela Bibeln är inspirerad av Gud och att den kan tolkas bokstavligt med undantag för bl.a. liknelser och poetiska texter.

Omvändelsen

Inom metodismen predikades nödvändigheten av en personlig omvändelse efter ett medvetet beslut om sinnesändring och i tro på Jesus som frälsare. Den frälsningssökande var medveten om att beslutet skulle påverka hennes kommande liv i hög grad; hon måste leva ett liv som vidmakthöll tron på Kristus och stå emot frestelser att synda.⁴⁵

Metodist-episkopalkyrkans omvändelselära överensstämde i alla delar med Wesleys uppfattning, som innebar att när någon kom till tro på Jesus som frälsare, ångrade sina synder och tog emot frälsningen i tro, så blev hon i samma ögonblick rättfärdiggjord – synderna blev förlåtna. Samtidigt tog hon emot Anden och blev född på nytt och kände »Guds kärlek utgjuten i [sitt hjärta och kunde] skilja andligt gott och ont åt« (WCO 1c: *to discern*). Anden gav den kraft som behövdes för att bryta syndens ok. Hon fick också en inre visshet om frälsning och barnskap samt Andens vittnesbörd om detta – »Anden själv vittnar med vår ande om att vi är Guds barn« (Joh. 8:16).⁴⁶ Wesley höll tanke-mässigt isär rättfärdiggörelsen (ett Guds verk *för* människan) och pånyttfödelsen (ett Guds verk *i* människan).⁴⁷ Utöver tro och ånger skulle den frälsningssökande »ha utfört sådana gärningar som svarar mot ångern«, men om det inte gavs tillfälle till sådana gärningar blev hon ändå rättfärdiggjord.⁴⁸

Donald W. Dayton skriver om »*a highly complex doctrine of salvation in which conversation was one of several 'moments'*« (Dayton 2007 s. 38), och Arne Hassing skriver att »*en vanlige anklage mot metodismen var at den*

⁴⁵ Wesley hävdade 1738 att »den som genom tron är född av Gud, syndar inte genom någon syndig vana«, inte heller »uppsåtligt« och hyser inte »något syndigt begär« (WCO 1b: *habitual*).

⁴⁶ Under generalkonferensen 1920 framhöll biskop J.F. Berry att »metodismens stora lära är sanningen om Andens vittnesbörd« (Sv. Sb. 22/7 1920).

⁴⁷ Wesley skriver 1743: »Men för vår tanke, som följer sina lagar, går rättfärdiggörelsen före nya födelsen. Vi uppfattar först att Guds vrede avvändes från oss, och därefter att hans Ande verkar i vårt hjärta« – »rättfärdiggörelsen föregår nya födelsen« (WCO 1c: *conceive his*).

⁴⁸ WCO 1d: *bring forth*. Citatet, som är från 1758, har sitt ursprung i Apg. 26:20. – Wesley menade att kraven på ånger och gärningar – gärningar som svarade mot ångern (t.ex. att be om förlåtelse om man gjort något orätt mot någon) – inte var nödvändiga i »samma grad« som tron var.

blandet sammen gjenfødselen og rettferdiggjørelsen, hvilken den også gjorde i praksis« (Hassing s. 61).⁴⁹

I en predikan år 1746 ville Wesley förklara vad den egna andens vittnesbörd innebar. Han trodde sig förstå att den människa »som älskar Gud, som fröjdar sig och har sin lust i honom med en ödmjuk glädje, ett heligt välbehag och en lydlig kärlek« har sin egen andes vittnesbörd att hon är Guds barn.

Om det vittnesbörd som Anden ger skriver han:

Det sätt varpå det gudomliga vittnesbördet uppenbarar sig för hjärtat, kan jag inte åtaga mig att förklara. En sådan kunskap är alltför underbar och utomordentlig för mig; jag kan inte förvärva den. [...] Liksom ingen människa vet vad som är i en människa, utom den människans egen ande, så känner ingen vad som är i Gud, utom Guds Ande. Men faktum känner vi, nämligen att Guds Ande ger en troende ett sådant vittnesbörd om hans barnskap, att han, så länge det är närvarande i hans själ, lika litet kan tvivla på verkligheten därav, som han kan tvivla på att solen lyser då hon strålar i sin fulla glans. (WCO 1e: *holy delight resp. manner how*)

År 1767 påminde han i en predikan om vad han hade sagt år 1746 och försökte sätta andra ord för vad han hade menat:

Men kanske kunde man säga [...] att med Andens vittnesbörd menas ett inre intryck på själen, varigenom Guds Ande omedelbart och direkt vittnar för min ande att jag är ett Guds barn, att Jesus Kristus har älskat mig och utgivit sig själv för mig, att alla mina synder är utplånade och jag, just jag, är försonad med Gud. – Efter tjugo års fortsatt begrundande ser jag intet skäl att återtaga någon del av detta. Inte heller förstår jag hur något av dessa ord skall ändras för att göra dem lättare förstaeliga. (WCO 1f: *observed many*)

Skildringar av omvändelser som ägde rum i enskilda eller offentliga möten i Sverige före sekelskiftet 1899/1900 berättar om att den som

⁴⁹ Ett märkligt förhållande är att Wesley inte anger någon tidpunkt för sin egen omvändelse. Laura Petri menar att »enligt den populära uppfattningen bör en metodistisk omvändelse vara klart bestämd till rum och tid« och därför sattes den 24 maj 1738 som dagen för hans omvändelse (s. 13). Självt hade han knappast pekat ut just den dagen, eftersom han ett halvår senare ansåg sig sakna »Andens vittnesbörd med sin ande att han var ett Guds barn« (Petri s. 92). I augusti 1740 skriver en av hans medarbetare, George Whitefield, i ett brev till Wesley att han förnekar dennes förståelse att kunna döma i en fråga om utkorelsen, eftersom Wesley »efter sin egen bekännelse ännu ej äger Andens vittnesbörd« (ibid.). Att han så småningom fick vittnesbördet framgår av en predikan från 1767: »Anden själv bar vittnesbörd för min ande att jag var ett Guds barn, han gav mig intyg därom, och jag ropade ögonblickligen: 'Abba, Fader!'« (WCO 1f: *and mine*).

ville bli frälst begärde förbön varefter man om möjligt bad tills hon hade fått »frid med Gud«. Denna bönestund beskrivs ibland som en »kamp« och det var inte alltid som man nådde ända fram. Förhoppningen var då att den som hade begärt förbön skulle vid ett senare tillfälle vittna om sin frälsningsvisshet. Pastor, klassledare eller förmanare fungerade som stöd. Omvändelsen var ofta »beledsagad av *yttre tecken*, såsom tårar, ja, t. o. m. konvulsioner på grund av den vunna frälsningen« (Sjöberg 1923 s. 21). Det var starka känslor i rörelse både hos den som blev omvänd och dem som var med. Sannolikt medförde detta att den omvände i samband med händelsen kunde vittna om sin upplevelse på ett sätt som övertygade andra, och därmed kanske också sig själv, att hon hade fått Andens vittnesbörd.

Dopet

Den religionsartikel som behandlar dopet finner vi i paragraf 17 i *Kyrkoordningen 1920* (s. 344). Där framgår att dopet är den nya födelsens tecken och att barndopet »skall bibehållas i kyrkan«. Dopet innebar således inte en pånyttfödelse, varför nöddop inte praktiserades. Att barndopet skulle *bibehållas* syftar på den tradition som gällde inom den Anglikanska kyrkan (se vidare s. 198).

Kyrkoordningen föreskrev att den som skulle tas upp som medlem i full förening skulle vara döpt (s. 17). Av en anmärkning före ritualen för dop framgår att »varje vuxen person ävensom föräldrarna till varje barn som ska döpas, må äga frihet att välja mellan begjutning, bestänkning och nedsänkning« (*Kyrkohandbok 1941* s. 44).

Ett längre avsnitt i kyrkoordningen behandlar döpta barns förhållande till kyrkan och inleds i 1920 års utgåva med paragraf 49 av vilken det framgår att barnen tillhör Guds rike varför det är rätt att döpa dem. Kyrkan förväntade sig emellertid att föräldrarna till de döpta barnen gjorde sitt bästa för att uppfostra dessa i överensstämmelse med Guds ord. Dopet betraktades som ett »förbunds- och invigningstecken på det de av Guds nåd redan äro« (s. 349). Vid intagning som fullvärdig medlem bekräftade den unga personen att hon förstod dopets innebörd och det var »en levande verklighet« för henne. Dopet i vatten »är en *bild* av korsfästelsen och döden med« Kristus. Det var ett förbund med honom: »död från det gamla syndalivet [och] uppståndelse med Kristus till ett nytt leverne« (Arvidson 1928 s. 33–34).

Det hände att medlemmar i Metodistkyrkan som i vuxen ålder blev tveksamma till barndopets giltighet, exempelvis för att dopet inte hade skett utifrån den egna viljan, ville bli omdöpta. Detta var möjligt, men omdopet var inte okontroversiellt (se vidare s. 192).

Helgelsen

År 1771 skrev John Wesley i ett brev:

För flera år sedan insåg jag, att utan helgelse kan ingen se Herren. Jag började fara därefter och uppmanade alla, som jag kom i beröring med, att göra detsamma. Tio år senare gav Gud mig en klarare inblick i sättet, på vilket denna välsignelse uppnås, att det sker genom tron på Guds Son. Och omedelbart därefter förkunnade jag för alla: Genom tron bliva vi frälsta från synden, genom tron bliva vi helgade. (WCO 5c: *inciting*)⁵⁰

Helgelsen intog en central plats i Wesleys teologi. I ett brev år 1790 skriver han att helgelseläran var den rikedom som Gud hade anförtrott »det folk som kallas metodister« och att detta folk syntes ha blivit »upprett« för att sprida denna lära.⁵¹

Ordet helgelse i citatet ovan står för att vara fullkomlig inför Gud, och de uttryck Wesley använde sig av under årens lopp för att beteckna detta tillstånd var *Christian perfection* (kristlig fullkomlighet), *entire sanctification* (fullkomlig helgelse) och *perfect love* (fullkomlig kärlek), men också enbart *sanctification* och *holiness* (helighet).

Wesleys dogmer om helgelsen växte fram successivt från omkring år 1725 genom studium av Bibeln och teologisk litteratur, men också genom kontakter med företrädare för samtida uppfattningar i England, Tyskland och USA, samt egna och andras erfarenheter. År 1740, omkring två år efter sin »evangeliska omvändelse, presenterade han för första gången sin helgelselära i skrift. Det var i förordet till *Hymns and Sacred Poems* som gavs ut första gången detta år. Den fick en mer uttömmande behandling i en predikan, »*Christian perfection*« (WCO 1a), som han publicerade år 1741. Under de år som följde gjorde han ändringar, en del av praktiska skäl (se nedan). Framträdande medarbetare till honom hade emellertid avvikande åsikter om helgelsen, bland annat om det

⁵⁰ Översättningen är hämtad från Arvidson 1949 s. 9–10. – De två årtal Wesley syftar på är 1729 och 1737.

⁵¹ Texten lyder: »*This doctrine is the grand depositum which God has lodged with the people called Methodists; and for the sake of propagating this chiefly He appeared to have raised us up*« (WCO 5d: *depositum*).

var möjligt att ta emot kristlig fullkomlighet tidigare än strax före dödsögonblicket. Oenigheten medförde att han under en längre tidperiod omkring år 1750 var återhållsam i sina uttalanden om kristlig fullkomlighet.

John Wesleys uppfattning om tidpunkten för fullkommandet samt i vilken omfattning metodisterna i praktiken hade blivit fullkomliga före döden (och inte strax före dödsögonblicket) reflekteras i citat från bland annat konferenser och i hans framställning *A plain account of Christian Perfection* (WCO 3), vilken täcker in åren 1725–1777. Någon entydig bild erbjuds inte som framgår av det som här följer.

Wesley hävdade från år 1740 och fram till sin död att tillväxten i helighet – i det ideala fallet – skedde gradvis med början i det ögonblick man blev rättfärdiggjord och fortsatte fram till dödsögonblicket. Fullkommandet var emellertid momentant och inträffade vanligtvis långt före döden. Att heligheten växte till även efter fullkommandet berodde på att den inte var absolut till sitt väsen.

Wesley ansåg vid metodisternas första årliga konferens i Storbritannien år 1744 att den som hoppades på att bli fullkomlig tidigt, skulle inte behöva vänta till »strax före dödsögonblicket« (WOC 3: *till a little*). I augusti 1762 skriver han att hans bror många år tidigare hade sagt att »din pingstdag har inte fullt ut kommit än, men jag har inga tvivel om att den kommer«. Nu tyckte sig John Wesley kunna konstatera att den hade kommit:

Vi hör om personer som helgas i London och i de flesta andra delar av England, [liksom i Irland], lika ofta som vi hör om personer som blir rättfärdiggjorda, trots att de senares antal är avsevärt större än för tjugo år sedan. (Wesley 1997d: *although instances*)

År 1767 skriver han om tidpunkten för fullkommandet:

Jag tror detta ögonblick i allmänhet är dödsögonblicket, kort innan själen lämnar kroppen. Men jag tror det kan tänkas ske tio, tjugo eller fyrtio år före. – Jag tror det vanligtvis är många år efter rättfärdiggörelsen; men inom fem år eller fem månader efter den, jag känner inte till något avgörande argument för motsatsen. (WCO 3: *brief thoughts*)

Uttalandet reflekterar troligen hans uppfattning om det faktiska förhållandet bland metodisterna under åren 1737–1777.

Vid metodisternas årliga konferens år 1768 frågade sig Wesley vad som kunde göras för att stimulera verksamheten på platser där man inte upplevde någon framgång. Han ansåg att »få är övertygade, få

rättfärdiggjorda [och] få av våra bröder helgade«. Han tillägger att förhållandet gjorde att fler och fler tvivlade på att det över huvud taget var möjligt att uppnå fullkomlighet före döden, och han ställde frågan till predikanterna: »Skall vi försvara detta fullkomnande eller ska vi ge upp?« (*Minutes* s. 80–81). Predikanterna ville inte ge upp. Hans uttalande kontrasterar mot förhållandet två år tidigare.

År 1741 hävdade Wesley i en predikan att fullkomligheten innebar syndfrihet; den som var fullkomlig syndade inte och tänkte inga »syndiga tankar«. Hon var dessutom befriad från »onda sinnesrörelser« och »ren från egenvilja och begärelse«. Hon syndade inte, eftersom hon inte frestades över sin förmåga, och därför var hon fri från synd. Så småningom tonade han ner syndfriheten i sin undervisning. Detta skedde av två anledningar. Den ena var att han inte sällan felaktigt anklagades för att hävda en syndfrihetslära, det vill säga att man kunde »synda« men att det inte räknades som synd. Den andra var en följd av att efter väckelsens första år blev det snart uppenbart att i praktiken var det svårt att hävda syndfrihet; det var inte sällan som de omvända visade tendenser till »högmod, ibland till ilska, ibland till att älska världen, kärlek till välbehag, kärlek till ära, eller kärlek till nöje mer än till Gud« (WCO 1d: *above all*).

I den ovan nämnda *A plain account of Christian Perfection* skriver Wesley att han med fullkomlighet menade »kärleken till Gud och vår nästa, [en kärlek som] styr våra sinnelag, ord och handlingar« (WCO 3: *brief thoughts*).⁵² Denna kärlek fylldes man av vid fullkommandet. Wesley lyfte fram kärleken och avsåg att i fortsättningen inte strida för begreppet syndfri (*the term sinless*) även om han själv inte invände mot det.

Fullkommandet som upplevelse benämnde Wesley *perfection* eller, men mer sällan, *a second blessing* (en andra välsignelse). När man blivit fullkomligt helgad hade man nått fram till *full salvation* (full frälsning), nödvändig för att få se Gud vid uppståndelsen. Vid rättfärdiggörelsen blev synderna förlättna och vid helgelsen blev de bortagna. Helgelsen gällde hela människan; en metodist skulle »vara lika orubblig i inre helighet som en mystiker och i yttre som en farisé« (WCO 1g: *mystic*).

Förutsättningen för bli fullkomlig var att man trodde att Gud kunde och ville helga; fullkomligheten formades »i själen genom en enkel trosakt« (WCO 3: *brief thoughts*). Wesley tvingades så småningom att kon-

⁵² Citaten i detta stycke kommer från ett avsnitt i slutet av *A plain account* rubricerat »*Brief thoughts on Christian Perfection*« och är daterat 27/1 1767.

statera att även om tron var det fundamentala villkoret för fullkomlighet krävdes dessutom »i någon mening« både »ånger, rätt förstådd, samt utövandet av [...] fromhets- och barmhärtighetsgärningar«, de senare som »en följd av tron« (WCO 1d: *now properly*).⁵³

Till tro, ånger och gärningar tillfogade Wesley kravet på ett Andens vittnesbörd. Man skulle inte göra gällande att ha tagit emot fullkomlig helgelse förrän man fått vittnesbördet. Med detta krav skapade han en överensstämmelse med vad som gällde för rättfärdiggörelsen. Han menade att det inte var rimligt att Anden endast vittnade »med vår ande om att vi är Guds barn i dess lägsta mening« det vill säga efter rättfärdiggörelsen. Andens vittnesbörd måste också finnas för dem som blev Guds barn »i dess högsta mening«, det vill säga vid helgelsen. Villkoret har emellertid ingen tydlig förankring i Nya testamentet, men Wesley hänvisade till 1 Kor. 2:12: »[Vi har fått] Anden som kommer från Gud, för att vi ska veta vilka gåvor Gud har gett oss«⁵⁴ (WCO 3: *freely given*). Andens vittnesbörd kunde, enligt vad Wesley skriver i ett brev år 1757, upplevas i samma ögonblick som fullkommandet skedde.⁵⁵ Andens frukter uppfattade Wesley som ett indirekt bevis på helgelsen.⁵⁶

Wesley var i början av 1740-talet övertygad om att man inte kunde mista helgelsen; det var möjligt att leva utan synd. När han år 1764 sammanfattade vad kristlig fullkomlighet innebar konstaterade han

⁵³ Wesley ger en omständlig och något svårtolkad förklaring till uttrycket »rätt förstådd«. Det förefaller emellertid att vad han bl.a. menar är att den ånger som den rättfärdiggjorde skulle ge uttryck för efter sina tillkortakommanden inte var förknippad med någon känsla av fördömelse, vilket skilde den från den ånger som den ännu ej rättfärdiggjorde erfor.

⁵⁴ »*Now we have received, not the spirit of the world, but the spirit which is of God; that we might know the things that are freely given to us of God*« (King James Bible 1769).

⁵⁵ »*One fruit given at the same instant (at least usually) is a direct, positive testimony of the Spirit that the work is done*« (WCO 1a: *one fruit*). – Wesley skildrar en kvinnas upplevelse av »*full salvation*«. Efter en lång kamp fick hon uppleva sin fulla frälsning: »*I was in a moment enabled to lay hold on Jesus Christ, and found salvation by simple faith. He assured me, the Lord, the King, was in the midst of me, and that I should see evil no more. I now blessed Him who had visited and redeemed me, and was become my 'wisdom, righteousness, sanctification, and redemption.'* I saw Jesus altogether lovely; and knew he was mine in all his offices« (WCO 3: *to lay*).

⁵⁶ Wesley hävdade omkring år 1762 att omedelbart efter rättfärdiggörelsen var man helgad, och att det var möjligt att leva kvar i detta tillstånd, med detta skedde endast undantagsvis. För flertalet gällde att de »känner sig mer eller mindre högmodiga, arga, egensinniga«, benägna till återfall i sina hjärtan. Andens frukter var således utvecklade hos dem som ännu inte var helgade (WCO 3: *great matter*).

emellertid att helgelsen kunde förloras, men, skriver han, »vi var inte fullt övertygade om detta förrän för fem eller sex år sedan« (WCO 3: *being lost*). Alltför många hade förlorat sin fullkomlighet, men han ansåg att den kunde fås tillbaka.

Det arv Wesley lämnade efter sig om helgelsen kan översiktligt beskrivas på följande sätt: Helgandet var en process som började vid rättfärdiggörelsen. Tillväxten skedde gradvis, men fullkommandet var ett ögonblickligt verk av Anden och togs emot i tro, i ånger och efter att ha gjort fromhets- och barmhärtighetsgärningar. Man fylldes av Guds kärlek och synden utplånades. Fullkommandet bekräftades av Andens vittnesbörd.

Laura Petri skriver att Wesleys »egen invecklade idé om helighet» hindrade honom från att själv bekänna sig för helig«. Hon menar att »hans eget ideal var för högt, hans ödmjukhet för djup och hans sanningskärlek för stor« för att påstå sig vara helig (Petri s. 272).⁵⁷

Inom den tidiga Metodist-episkopalkyrkan tog man i stort sett över Wesleys uppfattning om helgelsen. Tillämpningen liksom utrymmet för förkunnelsen varierade emellertid över tid och rum (mellan årskonferenser och mellan församlingar inom en enskild konferens). Helgelsen hade emellertid en självklar plats i redogörelser för kyrkans lära och verksamhet – under vissa tider för att det fanns ett stort engagemang och under andra mer av tradition.

Från början av 1800-talet och fram till omkring år 1830 var det ett ganska litet antal predikanter runt om i USA som förkunnade kristlig fullkomlighet i syfte att åhörarna aktivt skulle sträva mot en sådan erfarenhet och inte nöja sig med att vänta till dödsögonblicket. En av dessa predikanter var Timothy Merritt, predikant på olika platser i New England under åren 1794–1845.⁵⁸ År 1824 gav Metodist-episkopalkyrkan ut en bok av honom om kristlig fullkomlighet med texter av främst John Wesley. Förmodligen speglade utgivningen ett nyvaknat intresse inom kyrkan för helgelsetemat. Under senare delen av 1830-talet startade han en tidning, *Guide to Christian Perfection*, en händelse som ibland anses markera helgelsesrörelsens begynnelse i USA. Vid

⁵⁷ Petris citat om Wesleys »invecklade idé om helighet« (*»an exceeding complex idea«*) är ett uttryck som Wesley använder i en dagboksanteckning daterad 2/12 1744 och dokumenterad av denne i *The Journal* (Wesley 1997a: *complex idea*).

⁵⁸ »*The doctrine of Christian perfection was his favorite theme and he was a living example of it*« (Dayton s. 65).

samma tid brottades Phoebe Palmer, lekman inom kyrkan, med hur hon skulle få visshet om att vara fullkomligt helgad. Wesleys uppfattning var ju att det krävdes ett Andens vittnesbörd, något som orsakade problem för många inom den tidiga Metodist-episkopalkyrkan. Palmer kom efter en lång kamp fram till en »kortare väg« än den Wesley hade utstakat; »denna långa väntan och kamp« var inte nödvändig (Palmer 1843 s. 5). Till grund för sin uppfattning lade hon ett bibelord i Nya testamentet, Matt. 23:19, där Jesus säger: »Ni, blinda, vilket är förmer, gåvan eller altaret som gör gåvan helig«. Jesus syftar på 2. Mos. 29:37, där Gud säger: »allting som kommer i beröring med altaret får del av dess helighet« (Bibeln2000). Palmer menade att »Kristus är den kristnes altare« – »lägg kropp, själ och ande på det Kristus förmår«. ⁵⁹

Det inte är ditt val att bestämma om du tror. »Det är Guds *befallning* att ni tror.« Tro orubbligt att Jesu blod renar. [...] Tro att det renar nu. Gör en överenskommelse med Gud att du kommer att tro detta [...] vare sig du känner att du tror ej. (Palmer 1850 s. 349–350)

Denna »metod« för att få en omedelbar helgelse använde hon sig själv av den 27 juli 1837 då »Jesus blev min själs brudgum och värdigades binda upp sig i ett evigt avtal med mig!« (ibid. s. 155).

Palmers »altarteologi« kom att accepteras av många på grund av att den var tydlig och enkel att tillämpa. En fördel var säkert också att den har – eller åtminstone förefaller att ha – en något klarare förankring i Bibeln än Wesleys dogm om Andens vittnesbörd.

Altarteologin kom att spela en stor roll för helgelseörelsen inom och utom Metodist-episkopalkyrkan (se vidare nästa kapitel). Inom kyrkans kärna fick den sannolikt inget fäste eftersom den innehåller element som måste ha varit svåra för teologer inom kyrkan att acceptera.

Inom metodistkyrkan användes från slutet av 1800-talet ibland ordet andedop⁶⁰ för den momentana och tydliga upplevelse som en person kunde uppleva när hon blev fullkomligt helgad, men vanligare tycks ha varit att skilja mellan kristlig fullkomlighet och andedop; andedopet gav den fullkomligt helgade kraft och förmåga att vittna och tjäna Gud och kyrkan. Hösten 1763 hade enligt Wesley präglats av att många

⁵⁹ Fri översättning av »... upon his merits«. Altaret ska här förstås som en symbol för Kristus (Halldorf s. 177).

⁶⁰ Andedop var ett ord som Wesley använde sparsamt. Anledningen var att ordet inte återfinns särskilt ofta i Nya testamentet i samband med skildringar och undervisning om Anden. I stället skriver han att bli fylld av Guds kärlek och ibland att bli fylld av Anden.

personer på olika platser hade »upplevt en så djup och genomgripande förändring att deras hjärtan inte tidigare hade kunnat föreställa sig något sådant«. De hade »på ett ögonblick fyllts av tro och kärlek«. Wesley menade att detta var en följd av vad Paulus kallar »*the perfecting of the saints*« (Wesley 1997d: *so deep*; jfr s. 156) – apostlar, profeter, förkunnare, herdar och lärare »ska göra de heliga mera fullkomliga«. ⁶¹

Wesley ger flera exempel på andeutgjutelser som han har varit med om – även om han inte använder detta uttryck. Ett tidigt exempel torde följande händelse vittna om. Den 1 januari 1739 – ett halvår efter sin evangeliska omvändelse – deltog Wesley och drygt 60 män i en kärleksfest (fotnot s. 26). Wesley skriver:

Omkring kl. 3 på morgonen då vi voro endrättiga i bön, kom Guds kraft mäktigt över oss, många ropade av glädje, och många föllo till marken. Så snart vi hämtat oss litet från vår bävan och häpnad inför hans närvaros majestät, utbröto vi med en röst: Vi prisar dig, o Gud. (Wesley 1997a: *sixty of*; Petri s. 102)

Laura Petri skriver att denna nyårsdag »kan betecknas som det lilla sällskapets pingstdag« (Petri s. 102), men knappast för Wesley personligen, som några dagar senare ansåg att han inte ens kunde kalla sig kristen. ⁶²

Andens gåvor (1 Kor. 12) var enligt Wesley inte begränsade till Apostlagärningarnas tid, men han ansåg det inte angeläget att uppmana någon att sträva efter dem. I en predikan år 1744 framhåller han att »Gud delade ut dem sparsamt« under kyrkans första århundraden. Det var bara ett fåtal som fick dem, »kanske inte en på tusen. Kanske ingen utom kyrkans lärare och endast några av dem« (WCO 1i: *none but*). Han

⁶¹ Pauluscitatet är hämtat från Ef. 4:13: »*For the perfecting of the saints, for the work of ministry, for the edifying of Christ*« (King James Bible). Wesley använder också uttrycket i en predikan år 1749, då han skriver om undervisning som »bygger upp och gör de heliga mera fullkomliga« (WCO 1j: *perfecting*). Det framgår inte tydligt i något av de två fallen om Wesley syftar på personer som redan hade upplevt kristlig fullkomlighet.

⁶² Den anteckning som följer efter den ovan citerade är daterad 4 januari och inleds med orden: »En som har haft etiketten from under många år, skrev följande reflektioner«. Texten upptar en dryg sida i det format som föreliggande skrift har. Där skriver han bland annat (uppenbarligen om sig själv) att »jag är inte en kristen denna dag, vilket jag vet lika säkert som att Jesus är Kristus«. Han skriver också att han inte har någon kärlek till Gud och inte känner någon glädje i den helige Ande. I det sista sammanfattande stycket upprepar han tre gånger: »*I am not a Christian*«. Thorvald Källstad behandlar citatet om kärleksfesten och texten från den 4 januari i sin doktorsavhandling (Källstad 1974 s. 271–273).

hade samma budskap år 1787, då som inledning till en predikan om »vägen framför alla: kärleken« (WCO 1h: *first ages*).⁶³

Helgelsen togs upp i tre frågor i Metodist-episkopalkyrkans katekes (lärobok med frågor och svar) när den gavs ut år 1869 i USA. I den svenskspråkiga utgåvan från år 1874 kan man läsa följande:⁶⁴

Hvad är helgelse?

En ständig tillväxt i nåd och gudaktighet genom den Helige Andes inneboende kraft, tilldess vi äro fullkomnade i Christus Jesus.

Kan och bör ett Guds barn blifva renadt från all synd i detta livet?

Ja; den gudomliga befallningen är: »I skolen vare helige; ty jag är helig«, med det löftet, att »om vi bekänna våra synder, skall Han rena oss af all orättfärdighet.« 1 Joh. 1:9.

Hvari består Christlig fullkomlighet?

Hvarken i kunskap eller i det fullkomliga återställandet af de själs- och kroppsförmögenheter, som Adam egde före fallet; utan i att älska Gud af allt hjerta, af all vår själ, af all vår håg, och af all vår kraft; och vår nästa såsom oss sjelfva. (*Katekesen* 1874 s. 92–93)⁶⁵

Här nämns inget om Andens vittnesbörd, ånger eller gärningar.

Katekesen anvisar inte när eller hur kristlig fullkomlighet tas emot, men B.A. Carlson skriver om hur det kunde gå till utifrån sin erfarenhet:

Detta betydelsefulla nådeverk kan äga rum ytterst olika hos olika själar. Stundom sker det under hänförelse, – under det känslolivet är mäktigt berört – men oftast försiggår det omärkbart och erfares som en stilla, sakta susning för själen; understundom kan det försiggå så fördolt, att själen icke är medveten därom förr än efteråt. (B.A. Carlson i Lindqvist 1911 s. 54)

⁶³ Wesley blev vid ett tillfälle inbjuden att lyssna till en ung kvinna som profeterade. De personer han hade med sig var övertygade om att det var Gud som talade, men Wesley menade att var och en som kunde sin bibel, skulle ha kunnat tala som hon.

⁶⁴ Lärofrågor om helgelsen var inte alltid lätta att besvara. Vid årsmötet 1871 i Kalmar samtalade man om skillnaden mellan nya födelsen och helgelsen: »Efter ett lifligt samtal utan egentligt resultat tillstyrktes af br Witting, och genom omröstning blef beslutat, att hvarje medlem inom missionsföreningen inkommer till nästa måndags förmiddagssession skriftligen med hvar sin åsigt uti ifrågavarande sak.«

⁶⁵ Nästa svenskspråkiga katekes gavs ut 1908. Där finns inte den mellersta frågan med. Svar och frågor på de övriga är: »Vad är helgelse?«: »Det är Guds verk, som begynner i nya födelsen och varigenom jag renas från all syndens besmittelse« resp. »Vad är fullkomlig helgelse eller kristlig fullkomlighet?«: »Det är den nåd, som kan ernås av den troende, vilken i rättfärdiggörelsen blivit befriad från syndens skuld och makt och i nya födelsen från sitt liv i synden; då han blir Guds tjänare och har sin frukt i helgelse. Striden mellan anden och köttet i hans hjärta är då övervunnen, och han aktar plikten som en förmån samt älskar Gud av allt sitt hjärta, av all sin håg, av all sin själ och av all sin makt och sin nästa såsom sig själv« (*Katekesen* 1908 s. 45).

Jesu andra tillkommelse

För John Wesley var tidpunkten för Jesu andra tillkommelse oväsentlig och han menade att den inte låg nära. De beräkningar som gjordes för att kunna förutsäga den »övergick hans förstånd« – »*these calculations are far above me, out of my sight*« (Dayton s. 149).⁶⁶

Vid en lekmannakonferens i Limhamn i maj 1916, där även ett tiotal predikanter deltog, hade Herman Rabe i ett inledningsanförande om »fredssaken« nämnt att Jesus skulle komma tillbaka till jorden och upp-
rätta sitt rike. Han hade också sagt att han inte »såg någon annan lösning på detta förödande världskrig än att Herren kommer och upp-
rättar sitt rike och övertar makten och regeringen i världen«. Einar Ström som refererade mötet skriver:

Dock tror jag, att vad pastor Wagnsson till slut yttrade just var vad varje mötesdeltagare kände: [att] Kristus skall komma i synlig gestalt och upp-
rätta ett synligt rike på jorden och avsätta de jordiska regenterna och själv
regera är en gammal villfarelse som uppträtt gång på gång i kyrkan, men
lika ofta förkastats och äger inget stöd i bibeln. Guds rike kommer ej i ut-
värtes åthävor utan i rättfärdighet, frid och fröjd. (Sv. Sb. 25/5 1916)

Rabe noterade med »häpnad och sorg« att Ström skrev att det »var vad varje mötesdeltagare kände«. Han hade »känt att så icke var förhållandet«. Han hade när han hade blivit ombedd att inleda samtalet »på det bestämdaste« undanbett sig uppdraget, eftersom han var övertygad om att hans »ståndpunkt till fredssaken skulle [...] väcka opposition« (Sv. Sb. 8/6 1916); han var övertygad om att Jesus skulle komma tillbaka synligt och att det kunde ske inom kort. När det visade sig att han var annonserad kände han sig tvungen att hålla anförandet.

Det enda kyrkoordningen säger om Jesu återkomst är att »han skall komma igen för att döma alla människor på den yttersta dagen« (Kyrkoordningen 1920 §3). Man kunde sedan ha skilda uppfattningar om omständigheter och detaljer, men de fick inte strida mot vad som står skrivet i Bibeln. Eftersom Wagnsson menade att Rabes uppfattning var obiblisk ville Rabe veta hur man då ska förstå ett antal bibelställen som han räknar upp, exempelvis: »och de skola se Människosonen komma på himmelens skyar« i Matteusevangeliet. Något svar i *Svenska Sändebudet* fick han emellertid inte.

⁶⁶ Några »entusiaster« (personer som poängterade nådegåvorna och Jesu tillkommelse) hade förutsagt att Jesus skulle komma tillbaka 28/2 1762, något som fick Wesley att »motarbeta dem både offentligt och privat« (WCO 3: *forehold*).

Motsättningar och kriser

Årskonferensen var navet i Metodistkyrkans verksamhet. Man fäste stor vikt vid medlemmarnas karaktärer, deras utbildning och kompetens liksom lämplighet för pastorsämbetet. Provmedlemskapet gav möjlighet för konferensen att bilda sig en uppfattning huruvida de som sökte medlemskap mötte eller skulle kunna möta kraven, samt bilda sig en uppfattning om deras vilja och förmåga att medverka till en fortsatt god sammanhållning inom konferensen.

Det tog givetvis tid att skapa en fungerande Årskonferens. Tiden som missionskonferens före år 1876 med missionärer från USA var en uppbyggnadstid med bland annat rekrytering av predikanter. Verksamheten var sårbar under uppbyggnadsperioden och de närmaste åren efter 1876.

B.A. Carlson skriver om åren omkring 1876, att »konspiration och tal om prästvælde mötte oss överallt« (Carlson s. 55). Carlson var tillsammans med Victor Witting, Johan P. Larsson, Gustaf Fredengren och Frans Wallin, de ledande predikanterna. Sannolikt är det dessa som Carlson syftar på när han skriver *oss*. Det förefaller av det sammanhang som Carlson skildrar att han kan ha varit mest bekymrad över att anklagelsen om »prästvælde« kom från predikanter som inte rätt förstått metodismen; han menade att de aldrig skulle tagits in i konferensen eller utsetts till lokalpredikanter och ansåg att Witting var ensam ansvarig. Denne hade tillträtt som superintendent i april 1868. Han var initiativrik och gjorde mycket för verksamhetens tillväxt och mognad. Han var emellertid inte angelägen att söka samråd i viktiga frågor. Som exempel kan nämnas att han anställde predikanter utan att rådgöra med sina presiderande äldste. Carlson skriver att »det visade sig snart, att somligas karaktär var bristfällig, vadan de förorsakade oss stora ledsamheter« (ibid. s. 54). Efter att Årskonferensen hade bildats 1876 fick de presiderande äldste i praktiken ansvaret för Metodistkyrkans ledning. Om de predikanter som Carlsson menade hade bristfällig karaktär skriver han:

Flera måste avskedas. Av grannlagenhet nämna vi icke deras namn, men för sakens skull ansågo vi oss tvingade sedan årskonferensen var bildad, att [...] sätta vår kyrkoordning i respekt. (ibid. s. 54)

Vid årskonferensen 1876 tog man ställning till en anklagelse mot Anders Henrik Berg, pastor i Örebro och föreståndare för predikantskolan (s. 26). Han uteslöts och bildade då en fri metodistkyrka. »Det var icke

blott en enda person, som föranledde brytningen, utan många stora förmågor hade sin hand med i spelet» (Carlson s. 55). Redan inom ett år var Bergs kyrka upplöst och de flesta av de medlemmar som hade förenat sig med den församling han grundade återvände till metodistförsamlingen. »De stora förmågor« som Carlson nämner tycks ha valt att avvakta utvecklingen och sedan bestämt sig för att inte lämna kyrkan.

Efter den första årskonferensen 1876 återvände Witting till USA – hans uppdrag var fullföljt – men återkom efter något år och utnämndes vid årskonferensen 1878 till presiderande äldste för Göteborgs distrikt. Under det konferensår som följde kom han »på något sätt på kant med både Missionstyrelsen i USA och de ledande bröderna här hemma« (Hurtig s. 28). Vid årskonferensen 1879 uteslöts han ur kyrkan. Han försökte då bilda en fri metodistkyrka men misslyckades och återvände till USA.

Per Nilsson skriver om »den bland alla äldre svenska metodistpredikanter kända dekadansperioden inom svenska årskonferensen« – ett andligt och sedligt förfall under åren 1890–1900 hos en »stor del« av Årskonferensens predikanter (Nilsson 1922 s. 38).⁶⁷ Någon antydning om detta har jag emellertid inte funnit i berättelser om denna tid. I Norge hade man problem inom kyrkan under samma tidsperiod, och i en rapport talar man om pastorernas brist på nitälskan och »*mangel på gjensidig tillid og sympati mellem legfolk og pastorer*« (Hassing s. 100).

Tiden efter sekelskiftet, fram till början av 1920-talet, var en period där inga motsättningar eller kriser förekom av en dignitet så att de blev kända utanför kyrkan. Tillgängliga dokument på riksnivå tillför ingenting.

Det sammanlagda antalet predikanter som var fullvärdiga medlemmar av Årskonferensen under tidsperioden 1901–1921 var ca 200. Av dessa lämnade 27 konferensen genom att de begärde bli avförda eller

⁶⁷ Nilsson skriver att han »gjorde sitt inträde« i Årskonferensen »under dekadansperiodens senare del« och det ska då ha varit »som allra sämst«. »Det var här icke fråga om ett och annat enstaka syndafall, utan: synden satt formligen i högsätet, den rent av privilegierades av de styrande.« »En broder; numera tillhörande de ledande inom konferensen berättade för mig, att han försökte i ett par fall komma fram med anklagelse, men han möttes av ett sådant motstånd, att han ej vågade att göra flera försök« (Nilsson 1922 s. 39). Nilsson hade omkring 1913 besökt B.A. Carlson som hade nämnt att »synden kom in bland bröderna, och därmed blev det också slut med vår framgång« (ibid. s. 8).

att de tvingades avgå. Av dessa 27 var det nio som blev präster i Svenska kyrkan och en som blev pastor i »annat samfund«. Två lämnade konferensen efter att klagomål riktats mot dem. De övriga 15 lämnade den av andra skäl, exempelvis sjukdom. Att medlemmar valde att bli präster i Svenska kyrkan ansågs vara av ekonomiska skäl, men givetvis kan det ha funnits sådana i denna grupp som var kritiska till förhållanden inom kyrkan. Kanske att det enda man kan säga utifrån dessa knapphändiga uppgifter är att det inte torde ha funnits något utbrett missnöje bland medlemmarna. Naturligtvis var en enskild medlem som inte tillhörde toppskiktet – »de ledande bröderna« – i konferensen, försiktig med att framföra kritik. Han var medveten om att resesystemet kunde användas till hans nackdel.

Det finns likaså få uppgifter om problem mellan Årskonferensens medlemmar och de församlingar som dessa var pastorer i, utöver sådana som ledde till anklagelser. En anledning till detta var att en utnämning där samarbetet med en församling inte fungerade kunde rättas till inom ett år genom en ny utnämning. Dessutom hade en distriktföreståndare möjlighet att under konferensåret gå in med stöd till pastor och församling.

Det finns ett exempel på ett problem av ett annat slag från år 1909. Här gäller det en konflikt mellan en distriktföreståndare, K.E. Norström, och en församling med sin pastor, S:t Jakobs församling i Göteborg där Erik Schütz var pastor. Församlingen hade fattat beslut som rörde den lokal som man disponerade och ett framtida kyrkbygge, beslut som Norström hade motsatt sig. I en artikel i *Svenska Sändebudet* redovisade han sin syn på besluten och i det följande numret av tidningen tog Schütz till orda:

I sista numret av Sv. Sändebudet finnes en uppsats, 'På väg –?' kallad, som på det innerligaste berör min ringa person och smärtar mig djupt. Uppsatsens självbelättna, kalla och dömande ton förbjuder mig att ingå i detaljerat svaromål. [...] Den kärlekslösa uppsatsen siar med hög röst om St Jakobs tillbakagång. (Sv. Sb. 5/11 1909)

Denna typ av uttalande är sällsynta i *Svenska Sändebudet*.

För att exemplifiera vad som kunde döljas bakom ett protokoll redovisas här ett ärende vid årskonferensen 1924, vilket C.G. Hjelm har nedtecknat minnen ifrån; han togs in som provmedlem detta år.

Årskonferensen hölls i Limhamn och förhandlingarna tog sin början onsdagen den 30 juli under ledning av biskop Anton Bast. På för-

middagens session dagen därpå framfördes ett förslag som utarbetats av tre medlemmar, Theodor Arvidson, Karl Westlund och Herbert Lihndaker. Generalkonferensen hade beslutat att ingen distriktföreståndare fick inneha ett sådant ämbete mer än sex år i följd. I den svenska konferensen hade två av distriktföreståndarna, Herman Rabe och Gustaf Wagnsson begärt pension, och de två andra, August V. Norman och Axel Engström hade innehaft sina tjänster i mer än sex år. Alla skulle således bytas ut. Problemet var att Axel Engström, som ansågs vara den inom konferensen som hade störst makt, därmed skulle sättas åt sidan för ett år, något som skulle drabba några pågående projekt med finansiellt innehåll som Engström var engagerad i, bland annat ombildning av bolag. Det ansågs därför viktigt att finna en lösning så att denne kunde vara kvar i kabinettet. Det förslag som lades fram för att lösa problemet gick ut på att konferensen – förutsatt att två tredjedelar av konferensen stödde förslaget – skulle begära att biskopen utnämnde en konferenssuperintendent; biskopens förlängda arm och överordnad distriktföreståndarna. Förslaget hade med hög sannolikhet arbetats fram i samförstånd med kabinettet och förankrats bland andra ledande predikanter. Protokollet nämner inte att utnämningen skulle riktas mot Axel Engström.

Efter att förslaget hade lästs upp beslöts enligt protokollet att det skulle hänskjutas till Beredningsutskottet med 15 ledamöter. En av dess medlemmar var Arvidson. Utskottet skulle rapportera redan vid eftermiddagens session »varefter frågan utan debatt skall avgöras«. Vid eftermiddagens session meddelades att Beredningsutskottet tillstyrkte »det väckta förslaget om hemställan till biskopen att utnämna en konferenssuperintendent«. Röstning företogs varvid det visade sig att »103 röster avgivits, varav 56 avgivits för och 44 mot förslaget«. Förslaget föll; två tredjedels majoritet erfordrades.

C.G. Hjelm var med på dessa två sessioner och har skildrat vad som hände efter att förslaget hade lagts fram eller möjligen precis före omröstningen:

Vissa bröder hade en plan att göra Axel Engström till superintendent under biskopen och över de fyra distriktsföreståndarna. Planen var nära att lyckas, då ordet begärdes av Gustaf Wagnsson. [Han] hov upp sin röst inför förslaget att göra Axel Engström till superintendent:

– Låt oss inte få flera påvar än vi har!

[...] Vid Wagnssons ord om inga flera påvar uppstod nästan tumult i konferensen. Biskopen hade svårt att styra sinnena och lämnade ordet åt

Fredrik Åhgren, den store diplomaten och fridsstiftaren. Axel Engström satt tyst. Han förstod säkert att slaget var förlorat. Åhgren höll tal på biskopens begäran och sade:

– [...] Låt mig [...] ännu en gång ta min plats bland dessa små, till vilka Herren talat och sagt: »Saliga äro de fridstiftande, ty de skola kallas Guds barn.« Min käre broder Axel Engström med en yta av strävhet och ett hjärta av guld och du, min vördade, käre, uppskattade broder Wagnsson.

– Tig! Inte ett ord till! kom det från Wagnsson.

Biskopen slog klubban i bordet, tog till orda och sade:

– Vad broder Wagnsson sagt under opassande former ska broder Åhgren ha rätt att framställa på ett passande sätt. Broder Åhgren har ordet.

Åhgren tog till tårarna. Wagnsson beklagade att han fattat humör men frångick inte sin mening. (Hjelm 1965 s. 162–164)⁶⁸

Biskopen beslöt sig för att frångå kyrkoordningen med hänvisning till vissa förhållanden i USA och bortse från bestämmelsen om maximalt sex tjänsteår i följd. För att kunna hänvisa till konferensens önskan »begärde biskopen att konferensen genom slutna omröstning varvid åtta namn skola skrivas å varje sedel, måtte giva tillkänna, vilka män densamma anser vara kvalificerade som distriktföreståndare«. Röstsedlarna överlämnades till biskopen utan att räknas. Det relativt höga antalet namn som varje medlem skulle räkna upp innebar en större säkerhet att Engströms namn skulle hamna högt upp på en lista med namnen sorterade efter antal röster, än om det exempelvis endast hade varit fyra; namnen skulle ju inte rangordnas. Så blev det också. Axel Engström och August Norman fick flest röster och utnämndes till distriktföreståndare tillsammans med Theodor Arvidson och Herbert Lihndaker som enligt biskopen kunde tillträda sina befattningar »med säker förvissning om, att de äga ett osedvanligt förtroende från konferensens sida« enligt »röstningen«. Hur många röster det rörde sig om meddelar inte protokollet; biskopen avslöjade nog inte det.

I december 1924 anhölls Anton Bast i Köpenhamn, misstänkt för ekonomiska bedrägerier. Han dömdes i mars 1926 till ett kortare fängelsestraff och valde då att begära befrielse från vissa uppdrag som biskop. Vid generalkonferensen 1928 genomfördes en rättegång och han suspenderades från sitt biskopsämbete (se vidare s. 370).

⁶⁸ Jag har inte funnit denna text i någon tidigare utgiven bok av Hjelm. Den kan vara nedskrivet år 1962 ur minnet, vilket bör beaktas med avseende på enskildheter.

År 1932 riktades klagomål under årskonferensen mot Gustaf Leonard Lennarth. Han rannsakades och suspenderades från sin tjänst. Ett år senare fick han lämna Årskonferensen (se vidare s. 380). Medlemmar i hans församling i Stockholm bildade då en fri metodistförsamling som emellertid upphörde efter en kort tid. »Fallet Lennarth« fick viss publicitet inom svensk dagspress.

3 Helgelsen inom den tidiga Metodist-episkopalkyrkan

Detta kapitel redogör först summariskt för den ställning helgelsen hade inom Metodist-episkopalkyrkan i USA under 1800-talet och för kyrkans relation till helgelseörelsen under samma tid. Därefter följer en översiktlig framställning av motsvarande förhållanden för Metodistkyrkan i Sverige, men med tidsperspektivet vidgat till slutet av år 1906.

Metodist-episkopalkyrkan i USA

Det är inte enkelt att bilda sig en uppfattning om helgelsens plats inom Metodist-episkopalkyrkan i USA under 1800-talet på grund av förändringar över tid och stora skillnader geografiskt.⁶⁹ Dessutom är de redogörelser som jag har funnit begränsade till enskilda platser eller regioner och var och en täcker endast in en kortare tidsperiod. En allmänt hållen och kortfattad sammanfattning av utvecklingen kan vara den som här följer.

Mot slutet av 1830-talet fick helgelsen en mer framträdande plats inom Metodist-episkopalkyrkan än vad som hade varit fallet tidigare. Vid denna tid uppmärksammades också inom flera kristna läger i USA den helgelselära som hade sin utgångspunkt i John Wesleys undervisning och erfarenhet. Metodismen kom att spela en viktig roll i ett skeende som följde vilket snart gav upphov till en helgelseörelse (i övergripande mening) som använde sig av den nomenklatur som var Wesleys och metodismens.

En avgörande roll spelade Phoebe Palmer med sin »altarteologi« som beskrev en »kortare väg« till helgelsen än den som John Wesley hade anvisat (s. 43). Hon upplevde *entire sanctification* år 1837 i helgelsemöten som hennes syster sedan år 1835 hade hållit varje vecka i sitt hem i New York. Palmer tog år 1839 över ledningen av dessa möten. Dessa var under den första tiden endast öppna för kvinnor men efter en tid även för män, och det ska ha varit hundratals predikanter och lekmän

⁶⁹ År 1884 fanns det omkring 110 årskonferenser i USA.

inom kyrkan som mer eller mindre ofta deltog i samlingarna. Till mötena kom snart även medlemmar av andra kristna samfund.

Inom Metodist-episkopalkyrkan hade emellertid omkring år 1860 »*the tide of spirituality [...] gone down to a very low ebb*« (Davis 1890 s. 374), men några år senare hade ansträngningar gjorts för att stimulera kyrkans medlemmar att söka kristlig fullkomlighet och läget hade förbättrats markant.

Vid denna tid ökade samarbetet med helgelseörelsen. Helgelsesällskap (*holiness associations*) organiserades här och var inom eller vid sidan av församlingarna. I dessa sällskap betonades helgelsen mer än i den traditionella metodistförsamlingen. Man framhöll att kristlig fullkomlighet borde upplevas mer eller mindre direkt efter omvändelsen. Förkunnelsen om helbrägdagörelse genom tro och Jesu snara återkomst betonades. Skillnader uppstod emellertid snart i läro- och organisationsfrågor mellan helgelseörelsen (eller de enskilda helgelseörelserna) och Metodist-episkopalkyrkan, vilket medförde att kyrkan medvetet fjärmade sig från helgelseörelsen trots att många av kyrkans medlemmar var aktiva i densamma; kyrkans ledning var inte benägen att följa med i denna utveckling som ansågs äventyra kyrkans konstitution.

Medlemmar i Metodist-episkopalkyrkan fortsatte emellertid att söka sig till helgelseörelsen, och inom kyrkan fanns helgelsesällskap över vilka församlingarnas pastorer inte hade något avgörande inflytande. Försök gjordes för att stävja detta. Ett exempel är ett beslut som fattades hösten 1889 vid årskonferensen i New England, om att konferensens medlemmar i fortsättningen inte skulle organisera några helgelsesällskap eller tillhöra sådana. Kyrkans lära om fullkomlig helgelse skulle förkunnas och försvaras på ett sätt, så att det inte skulle ges tillfälle för någon medlem i kyrkan att regelbundet besöka möten som inte stod under ledning av kyrkans pastorer, möten som man menade skulle bli ödesdiga för medlemmarnas andliga liv och dessutom orsaka splittring – »*we believe that the meetings of such associations are often the occasion of jealousy and ill-feeling; that they tend to division in the Church*« (ibid. s. 396). År 1894 gjorde biskoparna ett uttalande i ett försök att få kontroll över den växande helgelseörelsen och där nämns att de till och med kunde tänka sig lagstiftning (s. 19) mot rörelsens påverkan (*interference*) (Bloch-Hoell s. 21).

Som en följd av kyrkans eller enskilda årskonferensers ställningstagande mot helgelseörelsen kom helgelsesällskap inom metodistkyrkan att formera sig till »helgelsekyrkor« dit också andra än metodister sökte sig. Av störst betydelse var den kyrka som år 1895 bildades i Los Angeles: *the Church of the Nazarene*.⁷⁰

Vid sekelskiftet fanns det officiellt inte några band i USA mellan helgelseörelsen och Metodist-episkopalkyrkan. Samtidigt hade dogmen om kristlig fullkomlighet fått en mer undanskymd plats. Variationerna var dock stora och det fanns säkert metodistförsamlingar som kunde karakteriseras som helgelsebetonade. En majoritet inom kyrkan förväntade sig i allmänhet inte längre att uppnå kristlig fullkomlighet förrän vid dödsögonblicket.

Från skandinavisk synpunkt är helgelseförkunnelsen inom Metodist-episkopalkyrkan åren omkring 1850-talet av intresse eftersom det var vid denna tid som metodismen överfördes från USA till Norden. Här ska nämnas tre personers erfarenheter av helgelseförkunnelsen och samtidigt berättas något om deras omvändelser. En av de tre – Ole Peter Petersen – blev pastor i Norge och de två andra – Victor Witting och B.A. Carlson – blev pastorer i Sverige.

En svenskamerikansk metodistpastor vid namn Olof Gustaf Hedström övertalades år 1845 att bli ledare för en »mission« som inrymdes i ett äldre fartyg – *The Bethel Ship John Wesley*. Fartyget låg förtöjt vid en kaj i New Yorks hamn. Verksamhetens syfte var att fungera som sjömanskyrka för de tusentals skandinaviska sjömän och invandrare som kom till New York. En svensk f.d. sjöman hade tagit initiativet och vänt sig till Metodist-episkopalkyrkan för att få hjälp att förverkliga projektet. Under Hedströms tid som ledare (fram till 1875) blev åtskilliga sjömän omvända och valde att bli metodister. Flera av dessa återvände till sina hemländer som missionärer för metodismens utbredning i Norden; Hedström var deras andlige far.

En av dessa sjömän var O.P. Petersen från Fredrikstad i Norge. Han deltog år 1846 i Hedströms möten på Bethelskeppet och blev efter en tid omvänd. Han anslöt sig till den församling som Hedström förestod på båten. År 1848 fick han en broschyr om helgelsen vid ett besök på en plats där helgelseörelsen var på frammarsch. I broschyren läste han

⁷⁰ Denna kyrka slogs samman med en östlig riktning år 1907 och har idag över 2 milj. medlemmar. Kyrkan betraktar sig som ett trossamfund utifrån wesleyansk helgelse-tradition.

om »fullkommen kärlighet« men visste inte vad det var. Han blev starkt berörd och talade med Hedström och fick då klarhet om skillnaden mellan rättfärdiggörelse och helgelse. Han beslöt sig för att söka efter helgelsens välsignelser och i januari 1849

fick Petersen uppleve den rensende makt som var större enn hva tunge kan beskrive, og han kunne si med full sikkerhet at »jeg elsker Gud av hele mitt hjerte og hele min hu og hele min styrke«. (Hassing s. 16–17)

Efter sin helgelseupplevelse reste Petersen till Norge och deltog i religiös verksamhet men återvände efter något år till New York. Där övertalades han av Hedström att bli predikant. År 1853 ordinerades han till äldste och i december 1853 kom han som missionär till Norge. År 1856 kunde de två första metodistförsamlingarna bildas.

Den mest kände pionjären i Sverige hade också kommit till New York som sjöman hösten 1847. Det var Victor Witting. Med på fartyget var flera emigranter. När fartyget hade lagt till gick Hedström ombord och inbjöd till möte. Witting var en av dem som accepterade inbjudan och han blev gripen av det han fick höra. Även besökarna fick tillfälle att vittna om sin frälsning.

Omvänd som jag var, hade jag naturligtvis ingenting att säga, men de intryck jag fick den aftonen äro icke utplånade ännu. Nej, min första afton i Amerika på detta klassmöte, glömmet jag aldrig. (Witting 1904 s. 162)

Witting blev omvänd vintern 1853/1854 i New York. Han fick sin första utnämning som metodistpredikant i USA år 1855; han var då provmedlem i en årskonferens. Till Sverige kom han år 1867 och blev 1868 superintendent över missionen i Sverige.

Witting skriver om sin erfarenhet av helgelseförkunnelsen i USA i mitten av 1850-talet:

Läran om fullkomlig helgelse förstod jag icke; ja den förkunnades sällan från predikstolen i den delen af Amerika – afhandlades icke, som jag med visshet kan säga, med öfwerbevisande klarhet. (*Lilla Sändebudet* 3/2 1874)

Peterson och Witting hade således upplevt att helgelseförkunnelsen inte var tydlig i den undervisning de hade fått efter omvändelsen.

I början av 1860-talet kom B.A. Carlson med ett segelfartyg till New York för att söka arbete. Han hade år 1860, då han var bosatt i Göteborg, kommit

i beröring med en förening av allvarliga kristna [...]. Bland dem voro några sjömän, som blivit omvända bland metodisterna i Amerika. Genom deras vittnesbörd och eldiga böner blev jag grundligt väckt och överbevisad

om min syndfullhet, men jag kom ej till någon verklig omvändelse.
(Carlson 1921 s. 9)

När fartyget kom till New York hade en man från Bethelskeppet inbjudit honom till ett bönemöte vilket ledde till hans omvändelse och i februari 1862 blev han metodist.

På den tiden lades i alla våra församlingar i Newyork stor vikt vid alla bibelns läror, men särskilt betonades läran om de troendes helgelse, nämligen att vi skulle gå framåt och »fullborda helgelsen i Guds räddhåga«, det vill med andra ord säga, att vi skulle efterkomma bibelns lära och söka att komma i åtnjutande av evangeli fulla välsignelse – Guds fullhet eller det s. k. högre tros livet. Detta betonades kraftigt och bestyrktes med Guds ord. Följden blev den, att vi hade väckelse och andeutgjutelse nästan beständigt i våra församlingar. (Carlson s. 10)

Carlsons vittnesbörd bekräftar kanske att man lade mera vikt vid helgelsen vid den tiden än tidigare. Han blev predikant i USA och utnämndes år 1869 att »under pastor V. Wittings ledning deltaga i det svenska arbetet« (ibid. s. 31).

Minst tio svenska sjömän återvände från New York och Bethelskeppet för att sprida metodismen i Sverige.⁷¹

Metodistkyrkan i Sverige

Den väckelse som Metodistkyrkan upplevde åren 1870–1890 var i grunden en omvändelseväckelse. Viktigt för framgången var inflytandet från Amerika. Detta tog sig bland annat uttryck i att predikningarna ofta var känslosamma och att sångerna, vilka karakteriserades som glada, sjöngs med starka känslor.⁷² Omvändelserna ägde många gånger rum vid de väckelsemöten som hölls en eller flera kvällar i veckan. Dessa möten innehöll en kort predikan, bibelläsning, bön och sång. De avslutades med ett eftermöte då de som ville ha förbön bjöds fram till altaret. Där förekom helgelseupplevelser, vilket man förstår

⁷¹ Här kan nämnas Johan Peter Larsson som återvände till Sverige 1853 och började verka i trakterna kring Loftahammar, Västervik och Kalmar, samt Jöns Lindelius som återvände 1849 och verkade på Gotland.

⁷² B.A. Carlson skriver: »Ofta brukade våra sångare samla sig en halv timme före varje gudstjänst för att sjunga sina livliga sånger, under det folket samlades. De sjöngo icke alltid efter alla konstens regler, men de sjöngo i anda och sanning och lade hela sin själ i sången till Guds ära. Följden härav blev vanligen den, att då gudstjänsten började, voro deras hjärtan redan så uppvärmda, att de under gudstjänsten kunde sjunga lättare och leda församlingen att sjunga med« (Carlson s. 63).

av de rapporter som publicerades av *Lilla Sändebudet* och *Svenska Sändebudet*. Helgelsen hade en central plats i den tidiga kyrkan: »Våra första metodister [...] trodde, att vår kyrkas och alla andra evangeliska kyrkors största behov var att undfå den Helige Andes kraft« (Carlson s. 64).

Skildringar från möten under denna väckelsetid finns i *Lilla Sändebudet* vars första nummer kom ut vid årsskiftet 1868/1869. Gunnar Westin skriver:

Man behöver blott bläddra igenom några av de första årgångarna av *Lilla Sändebudet* för att finna, att metodismen nu nådde ut över landet på ett alldeles nytt sätt. Wesleys predikningar och Wesleys livshistoria bereddes stor plats i spalterna. Meddelanden från den amerikanska metodistkyrkans storhet och framgångar publicerades, och helgelsefrågan kom åter och åter i artiklar, notiser och tänkespråk. Samtidigt meddelas detaljer från det svenska arbetet, från långa och livliga böne- och väckelsemöten. Det är den gamla typens metodism, som man här möter. Segerrapporterna gälla de hundratals omvända och de många tårarna och ropen om syndaförlåtelse. Jämte detta förekomma skildringar av förföljelse och hot från både pöbel och myndigheter. (Westin 1956 s. 81)

I ett brev så tidigt som år 1860 berättar en norsk metodistpredikant om ett väckelsemöte i Sarpsborg, men detaljer i skildringen förekommer även i berättelser från väckelsemöten i Sverige fem till tio år senare:

Tirsdag kveld kom, og folk kom flokkevis til kirken. Etter en kort preken, etterfulgt av formaning og bønn, innbød vi de sökende til å komme til alteret for bønn og forbønn, og det kom omtrent tyve mennesker som gråt og jamret seg som om det var deres livs siste dag. Noen av de eldste brødre hjalp til og ledet i offentlig bønn. Som vi sang og ventet på Gud, og mens en bønnens og lengselens ånd var over forsamlingen, hvisket Anden som på pinsefesten: »Din synd er deg tilgitt« til tre personer. Men ikke bare det, flere av våre eldre medlemmer ble døpt påny og så fylt med kjærlighet og glede at man kunne høre flere gledesrop, som trompeter fra himmelen, og dog var det fred og orden i forsamlingen. Til slutt gikk vi hjem, syngende og prisende Gud. Noen var så lykkelige at de fikk ikke sove om natten, mens resten gikk rundt og fortalte hva Gud hadde gjort for dem, og var helt helliggjorte for Gud. Så kom onsdag kveld. Ordet hadde nå spredt seg, og kirken var fullsatt. Etter preken og formaninger bad vi med omtrent 30 mennesker som lå på kne ved alterringen i anfektelser. Herren var nær med sin kjærlighet og talte fred til fire stykker der og da. Som med en tunge ropte de: »Ære være Gud!« Og slik fortsatte Herren verket, tilgav syndere, fra fem til seks stykker, mens vi holdt ved i bønn rundt alterringen i en hel uke. Men da folk så at Herren svarte på

vår bønn omtrent med en gang, kom de fram til forbønn uten noen særlig innbydelse. Det var som ved dammen ved Bethesda. (Hassing s. 65)

Ett eksempel på ett møtesreferat från en svensk metodistförsamling är följande från en bönevecka i april månad 1874 i Hallsberg:

Sista dagen, på söndagsaftonen war [Gud] på ett särskilt sätt närwarande. Den nådeswind, som bläst bland oss under predikan, blef allt starkare under några personers intagning såwäl i full förening som på prof, tills, efter börens uppsändande för och wälsignelsens nedkallande öfwer dessa, den bröt lös och nedlade flera syndare till Jesu fötter. Först styrde en stapplande sina steg fram till altarrunden och började ropa: »Herre Jesus, Davids Son, förbarma dig öfwer mig, syndare!« Sedan vi en stund kämpat med Gud i bönen, kunde han stå upp och prisa Gud för syndabördans aflyftande, fridens utgjutande i själen och förvisningen om barnskapet. (*Lilla Sändebudet* 1/5 1874)

Därefter kom ytterligare sju syndare och sökte »sina själars frälsning«:

Wi hade nu [...] lofwat, wi hade rumorat,^[73] wi woro druckne af det himmelska fröjdedinet och woro just i begrepp att sluta, då wi förnummo, att det icke war Herrans mening att sluta; ty nu började gråt och bön med starkt rop att höras från nedre delen af kapellet, åter två själar kommo krossade fram och bådo om förböner, men dessa blefwo ej ensamma; ty inom få ögonblick war hela altarrundeln fyld, himmelen war öppen. Wälsignelser nedströmmade i rikt mått. Wi bådo, wi tackade, wi sjöngo. Slutligen blefwo vi tysta och blott drucko fulla drag af himmelsens sällhet, som nedströmmade i ymnigt mått till oss. (ibid.)

Det är inte ofta som mötesreferaten i *Lilla Sändebudet* tydligt anger om någon i ett möte har upplevt fullkomlig helgelse. Möjligen talas det om denna erfarenhet i följande exempel från Kalmar år 1881:

Inom församlingen är i sanning mycket godt. Våra klassmöten hafwa haft karakter af helighetsmöten och några hafwa äfwen funnit denna kostliga pärla. (*Lilla Sändebudet* 1/6 1881)

Under 1880-talet var inte helgelsetemat i undervisning och rapporter lika framträdande som tidigare. Väckelsen hade avtagit något men 1887 och 1888 var år av framgång då medlemsantalet ökade med över 1 000 (inkl. provmedlemmar) varje år.

Ännu 1887 talar Fredrik Åhgren i brev till Amerika om att en stor religiös rörelse har kommit i gång i Sverige. »Mer än 1.000 syndare ha detta år blivit omvända vid våra altaren.« Väckelser omvittnas från flera håll. B A

⁷³ Rumor betyder bl.a. larm och tumult.

Carlson talar redan 1879 om att många söker »a special blessing« – en särskild välsignelse. K A Jansson, då presiderande äldste för Karlskrona distrikt, talar om att »kraftens och helighetens ande vilar tungt över församlingarna. En allmän längtan efter ett högre liv är uppenbar.« Från Mönsterås berättar br. August Eklund att »Anden verkade så kraftigt att människor föll till marken som om de slagits ned av en osynlig hand. Alla åldrar grät och ropade efter frälsning som om de varit i livsfara.« Fredrik Åhgren talar också om sitt arbete (då i St Paul i Stockholm) att själar frälsas oavbrutet och många söker en högre nåd. Och dr William Henschen skriver från Stockholm att pingstvindar drager fram över församlingen. Anden av höjden verkar med kraft. Karlskrona och Norrköping gästas av ett par predikande kvinnor, en fru Nilsen [Nielsen] från Norge, som tidigare varit knuten till teatern, och Nelly Woll [Hall], lärarinna vid ett »lutherskt college«, samlar tusentals åhörare. (Redigerat citat ur Hurtig 1968 s. 33)

Per Nilsson skriver om predikanterna Wilhelm Andersson och Peter Jeppson att de var »ett par Andens män« (Nilsson 1922 s. 32). Andersson blev omtalad för att han hade helbrägdagörelsens gåva.

[Jeppsons] andliga kraft yttrade sig något annorlunda [än Anderssons]. [...] Hela församlingen slogs understundom av Guds kraft ned till golvet, syndare ropade under ångest och bävan om sina synders förlåtelse, och andra jublade högt, prisande Gud för undfången nåd och på grund av den salighet, som fyllde dem. Pastor Jeppson föreföll [för] många underlig, detta emedan han bröt med alla former, och lät Anden vara den ledande och verkande under mötena. Då han kom in på ett möte, föll han på knä inför Gud i bön. I denna ställning kunde han förbliva understundom en hel halvtimme, under det att församlingen satt tyst väntande på vad som skulle komma. Därpå kunde han plötsligt resa sig upp och, under det han sträckte ut sina båda händer, utropa: »Nu kommer Anden, nu kommer Anden!« Ett ögonvittne berättar, att när så skedde, såg man sig om i lokalen efter var Anden skulle börja verka. Stundom började han verka längst bort i lokalen och stundom längre fram, på så sätt att människor under Andens kraft slogos ned till golvet, syndare började att ropa till Gud om nåd och frälsning och andra prisa och lova Herren. (ibid. s. 34)

I Helsingfors fanns sedan november 1884 en metodistförsamling med den ovan nämnde B.A. Carlson som pastor. Finland var en del av den svenska årskonferensen. Sommaren 1885 organiserades församlingarna i Finland som ett eget distrikt med Carlson som distriktföreståndare. Denne gjorde ibland predikobesök i Ekenäs där det fanns en liten grupp metodister. Carlson skriver i sin rapport till Årskonferensen 1886:

Ekenäs [...] har jag under året besökt och på inbjudning predikat en och annan gång. Strax efter nyåret kom därifrån en vänlig skrifvelse, undertecknad af 29 personer [...] hvilka enträget anhöllo, att ofördröjligen få en predikant af vår kyrka ditsänd, och om möjligt vore en ordinerad man. Vi ansågo att denna deras begäran var värd att beakta, hvadan vi gingo deras önskan till mötes och sände dem vår gode broder P. Jeppson.

När Carlson skriver *vi* syftar han på kabinettet. Jeppson som endast hade varit ett halvt år på Gotland bröt upp från därifrån troligen i februari 1886 och for till Ekenäs med en s.k. isbåt med segel; den ordinarie postångaren låg fastfrusen.⁷⁴ Där fick han uppleva »en ansenlig framgång i arbetet«. I sin första kvartalsrapport skriver han:

Det dröjde icke länge förrän elden började brinna, själar frälstes och några troende fingo emottaga den högre välsignelsen, i hvilken de fröjdade sig med ousäglig glädje och förvånades mycket, att en så stor välsignelse fanns att få, men varit dold för dem i så många år. (Björklund 2005 s. 169)

Någon har berättat för Per Nilsson att under en årskonferens, som kan ha varit Motalakonferensen sommaren 1885, hade Jeppsons verksamhet varit föremål för en öppen diskussion:

De bröder, som där yttrade sig, talade, så långt jag känner, alla emot rörelsen; alla dess avigsidor drogos fram, utan att dess förtjänster beaktades. Till sist begärde broder Jeppson ordet, då han bland annat yttrade: »Mina bröder, varen försiktiga med vad I ämnen göra, ty jag kan våga mitt liv på att denna rörelse är av Gud.« Man aktade dock icke på varningsordet. Rörelsen skulle nedslås, och så blev det. Pastor Jeppson sändes bort till Finland. (Nilsson 1922 s. 37)⁷⁵

Per Nilsson kopplar konferensens inställning till den andliga rörelse som Jeppson representerade som ett utslag av ett andligt och sedligt förfall som han menade fanns bland konferensens medlemmar vid denna tid (s. 48).

⁷⁴ Färden med isbåten över Ålands hav blev dramatisk för Jeppson: » Mitt på Ålands hav brast isen och pastor Jeppson hamnade i vaken med hela kroppen. Med nöd och näppe lyckades man få honom upp på isen, där han blev tvungen att byta om till torra kläder. Hans ena sko följde med i djupet och några skor till ombyte hade inte den fattige metodistpredikanten. Sådan var hans första kontakt med Finland!« (Björklund s. 169).

⁷⁵ Det finns inget som talar för att Jeppson »sändes bort till Finland« på grund av sina åsikter. Han blev under årskonferensen i Motala invald i kommittén för nykterhets-saken, något som vittnar om ett förtroende för honom.

»Den gamla typens metodism«

Den »gamla typens metodism« (s. 58) var förhärskande, om man ser till vad som skrevs i *Svenska Sändebudet*, fram till omkring år 1890. Den kännetecknades bland annat av starka känslor i predikan, bönen, sången, omvändelsen och helgelsen. Vid ett predikantmöte i Linköping år 1928 föresläste en pastor om »uppfyllelsen med den helige Ande« och nämnde då att »under metodismens första tid fanns kraften. Det synes som om en kraftnedsättning ägt rum på 90-talet« (s. 217). Hassing skriver – om vi ser på förhållandena i Norge – att biskoparna som ledde årskonferenserna i Norge omkring år 1880 menade att metodistmötena i Norge vid denna tid »ble minnet om hvordan det hadde vært i Amerika 20–30 år tidligere« (Hassing s. 65). Och Robert Sandberg erinrade sig, då han deltog i pingstmötet i Trefaldighetskyrkan i Stockholm i februari 1918, de metodistmöten han som pojke i slutet på 1870-talet hade upplevt (s. 141).

Förändringen skedde samtidigt som väckelsen avtog och institutionaliseringen inom kyrkan ökade. Helgelsen hade under 1890-talet en undanskymd plats i *Svenska Sändebudet*.

Helgelsereörelsen och Metodistkyrkan i Sverige

Helgelsereörelsen i USA spreds till Storbritannien under 1840-talet. Den fick inget omedelbart fäste i den engelska metodistkyrkan men efter hand öppnade den sig något.⁷⁶ På 1870-talet fick helgelsereörelsen en påtaglig tillväxt, bland annat genom den amerikanske metodistpastorn William E. Boardman som kom till England och bosatte sig där. I Keswick hölls med början år 1875 årliga konferenser (*convent*) och rörelsen kom att kallas Keswickrörelsen med ett något annorlunda teologiskt innehåll än sin amerikanska motsvarighet.

Helgelsereörelsen kom åren omkring 1880 till Sverige från Storbritannien och USA genom litteratur och genom personer som tillhörde rörelsen eller genom svenskar som kommit i kontakt med den i dessa länder. Mer kända personer som förmedlade helgelsereörelsen till Sverige är lord Radstock, William Boardman, Elsa Borg och Nelly Hall. Mindre känd är Otto Kringelbach, som ändå bör nämnas här eftersom han var metodistpredikant:

⁷⁶ Phoebe Palmer besökte England under 1850- och 1860-talen för att ge stöd åt de predikanter som företrädde rörelsen i England; hon fick emellertid inte framträda inom den engelska metodistkyrkan.

- Lord Radstock tillhörde Keswickrörelsen. Han besökte Sverige som lekmanpredikant september 1878–oktober 1879. År 1884 återkom han för en dryg veckas möten. Han kom genom »salongsmöten« i kontakt med »Stockholms högsta societet, hovet icke undantaget«. Hans »enkla omvändelse- och helgelsepredikan« medförde en »väckelse i Stockholms officers- och överklasskretsar« (Bergsten 2010/1947 s. 14). Han predikade också i kyrkor i Stockholm, Göteborg, Karlskrona och Växjö. I Karlskrona, där han var i sex dagar, samlades mycket folk; vid ett möte omkring 4 000. Hundratals begärde förbön enligt hans egen berättelse (Bergsten s. 24). När Boardman var i Sverige år 1880 säger han »sig ha träffat icke blott många, som blivit frälsta, utan också icke så få, som fått sin helse åter genom Lord Radstocks trogna predikan och kraftiga böner« (ibid. s. 18).
- William Boardman kom sent på hösten 1879 till Sverige där han stannade i fem månader. Möten hölls i »Stockholm, Göteborg och andra städer« (Linderholm 1925 s. 38). Utöver omvändelse och helgelse förkunnade han andedopet. En av hans böcker gavs ut redan år 1881 på svenska: *I Andens kraft eller kristlig erfarenhet i skriftens ljus*. Översättningen var gjord av Nelly Hall. Flera böcker skulle följa från helgelseörelserna från Storbritannien och USA. De tycks ha haft en god spridning.
- Elsa Borg var lärare, men ägnade sig från mitten av 1870-talet åt kristet socialt arbete i Stockholm. År 1876 deltog hon i Keswickkonferensen, den andra i ordningen. Under vistelsen i England besökte hon ett helbrägdagörelsehem som drevs av Boardman och som hon inspirerades av. Hennes verksamhet kom att ha anknytning till personer i Stockholms överklass som hade blivit engagerade i kristen verksamhet genom Radstock.
- Nelly Hall, som var lärare, kom i kontakt med Boardman under dennes vistelse i Sverige. Hon »överlät allt åt Herren, blev döpt i den helige Ande och blev skickad att föra ett himmelskt liv på jorden« (Kärbrant 1987 s. 18). Efter återkomsten från en vistelse i England år 1882 lämnade hon sitt arbete som lärare och reste omkring och predikade i syd- och mellansverige. Hösten 1884 predikade hon under några veckor i metodistförsamlingen Bethel i Norrköping (s. 60).
- Otto Kringelbach återvände till Sverige sommaren 1882 från en längre tids vistelse i USA till Sverige och var då sannolikt lokalpredi-

kant i en metodistförsamling i San Fransiscoområdet. Efter sin återkomst verkade han som kringresande predikant inom Metodistkyrkan och tycks ha varit efterfrågad. Han ledde till exempel väckelsemöten i Jönköpings metodistförsamling under nästan två veckor våren 1883 då »närmare 400 personer stodo upp och bekände att de funnit frid med Gud«. Söndagen efter hölls ett möte för de nyomvända. Kyrkan var fullsatt och »ett gott stycke ute på torget stodo massor av folk«. Vid detta möte predikade Otto Kringelbach och Nelly Hall, vilken hade haft möten hos »de lurterska missionsvännerna«, men vars missionshus plötsligt hade stängts för henne, varför hon inbjöds till metodistkyrkan (Sv. Sb. 12/4 1883). Under sina besök i församlingarna ordnade Kringelbach helgelsemöten vilket indikerar att han kan ha påverkats av helgelseörelsen i USA. Av rapporterna i *Svenska Sändebudet* att döma förefaller det som att han från sommaren 1884 inte längre hade Metodistkyrkan som sitt arbetsfält. Hans verksamhetsmetoder tycks ha ifrågasatts och många var nog tveksamma till att han fick sin lön genom att det togs upp kollekt till honom; det var ju mycket folk på mötena och beloppen kunde bli stora. Han gav ut en tidskrift, *Den Heliga Vägen*, redan under den tid han verkade inom Metodistkyrkan; år 1884 publicerade han åtminstone någon text av Phoebe Palmer. Tidskriften hade år 1884 ca 2 900 prenumeranter.⁷⁷

Människor från olika kristna läger, inklusive Metodistkyrkan, kom i kontakt med helgelseörelsen genom de möten där ovan nämnda personer medverkade i under åren fram till 1885, men sannolikt var det inte många som bröt upp från sina församlingar eller föreningar. Några bestående lokala helgelseörelser tycks inte ha bildats utom i Närke. Där fick rörelsen ett fäste i ett bälte söder om Örebro.

Elsa Borg deltog i ett helgelsemöte i Örebro i september 1884 och vid ungefär samma tid även Nelly Hall. Ett år senare höll Hall möten i

⁷⁷ Otto Kringelbach hade varit grosshandlare och fabrikör i Karlskrona och tillhört metodistförsamlingen i staden. »Af sina tillgångar har han gifvit rikligen till afbetalning af skulden på kapellet och för underhållet af Guds sak i allmänhet« (Erikson s. 104). Han var också engagerad på riksnivå i visst kommittéarbete. År 1874 försattes han i konkurs. Han flyttade vid samma tid till USA där han blev affärsman. I september 1881 antogs han som provmedlem i *the California Annual Conference*. – *Svenska Dagbladet* skrev 28/7 1910 efter hans död att »med pastor Kringelbach bortgick en särdeles framstående talare, hvars predikningar alltid präglades af en öfvertygande kraft och en viss originalitet, som lockade talrika åhörare«.

flera socknar sydost om Örebro. Sommaren 1886 var hon tillbaka i och höll möten under tre månaders tid tillsammans med en kvinnlig sångerska. »Trots att det var skördetid samlades skaror av folk. [...] Tidningsnotiser vittnar om ständiga frälsningsunder och helbrägdagörelser« (Kårbrant s. 20). I Hardemo var det väckelse i metodistförsamlingen. Vid årskonferensen 1884 hade församlingen 233 medlemmar i full förening och 183 provmedlemmar. Kringelbach fick år 1885 »människor i västra Närke att klä sig i vitt och vänta Kristi återkomst på en viss specifik dag« (Halldorf s. 209).

I Kräcklinge socken, på Torp ca 3 km norr om Hardemo, hölls i mars 1885 ett bönemöte, där man bad om »en rik Andens utgjutelse« (Kårbrant s. 20). Från denna tid började Helgelseförbundet att ta form. Förbundet, som var ett »osekteriskt missionssällskap för bedrivande av inre och yttre mission«, som det står i stadgarna, bildades år 1887. Under 1890-talet var Nelly Hall och Otto Kringelbach verksamma inom förbundet.⁷⁸ Nelly Hall satt med i styrelsen åren 1890–1898. Några församlingar bildades inte före sekelskiftet 1899/1900. Den första Torpkonferensen hölls midsommaren 1887. Åtskilliga metodister deltog säkert i dessa möten, kanske också predikanter.⁷⁹ Det är svårt att se att Helgelseförbundet påverkade Metodistkyrkan. Däremot har förbundet tagit intryck av metodismen, men inte via Metodistkyrkan utan direkt eller indirekt från metodismen i USA och Storbritannien.

Längtan efter väckelse

I början av år 1903 skulle man inom kyrkan ta sig an en uppmaning från biskopen att under året arbeta under mottot »5 000 omvändelser«. *Svenska Sändebudet* uppmanade till bön- och väckelsemöten och ville se ett ökat engagemang för att få väckelse. En av redaktörerna skriver om den obetydliga »tillökningen av medlemsantalet under de senaste åren«. Han menar att det är svårt att veta orsaken, men han vill »framhålla något, som torde lända till belysning af saken i fråga«. Han nämner att medlemmarna nöjer sig med att endast besöka gudstjänsterna på söndagsförmiddagarna. Vidare är det »det sväfvande talet vid vår

⁷⁸ Kringelbach kan ha kommit i kontakt med väckelserna söder om Örebro genom Hall.

⁷⁹ Från år 1898 hölls på initiativ av prins Oscar Bernadotte, efter att han hade bevisat en Keswickkonferens, liknande konferenser i Södertälje (»Södertäljekonferenserna«). I dessa som hade en ekumenisk karaktär kom så småningom predikanter från Metodistkyrkan att framträda som talare.

förkunnelse af evangelium, som gör att syndarens samvete icke bliver oroat«. »Den modärna bibelkritiken utöfvar större inflytande på [ordets förkunnare] än de hafva aning om.«

Inga nya medlemmar inkomma i församlingen, skralt går det med penninginsamlingarna, något måste göras, det inser var och en. I stället för att ödmjuka sig inför Herren, bedja om förlåtelse för sina synder och försommelser samt börja arbeta för syndares omvändelse, skickar man efter en elev från predikantskolan eller en väckelsepredikant [...] men när väckelsepredikanten är rest kommer man in i det gamla spåret igen, och det blifver snarare sämre inom församlingen än bättre.

Hvar och en, som i sin församling har bevittnat Andens utgjutelse, som författaren till denna uppsats gjort, är den siste att tala ringaktande om väckelser. Men en väckelse är icke något importeradt. När en predikant under bön till Gud, biträdd af en bedjande församling, predikar Jesu Kristi evangelium [...] får han hjälp av den helige Ande, och frukten blir syndares omvändelse. (*Sv. Sb.* 15/1 1903)

Sannolikt är det J.M. Erikson som skriver. Han var predikant redan år 1871. Kanske han tänkte på 1870-talets eftermöten med syndares omvändelse och Andens utgjutelse, men »de tiderna komma aldrig åter«; man måste ge akt på »tidens tecken« och anpassa sig till förhållandena (*Sv. Sb.* 29/1 1903).

Åren 1904–1905 fick väckelser runt om i världen stort utrymme i *Svenska Sändebudet* och särskilt gällde det den omskrivna väckelsen i Wales med den 27-årige Evan Roberts i centrum. Även de möten som R.A. Torrey tillsammans med C.M. Alexander, som var ansvarig för sången och musiken i mötena, höll i England uppmärksammades. J.M. Erikson deltog i ett av deras möten i Albert Hall och skrev en lång artikel om mötet och väckelsen i sin tidning. Han avslutar med följande ord:

Gud välsignar deras arbete, deras nit uppväcker många andra, och det kan ej annat än glädja varje Guds saks vän, att erfara huru Herren ännu uppfyller sina löften om Andens utgjutande öfver människors barn. (*Sv. Sb.* 30/3 1905)

I april skriver Erikson:

De andliga rörelser, som böljat fram genom Wales och andra delar av England, de väckelser, som ägt rum här och där i Amerika, och den lifaktighet, som förspörjes i vårt broderland Norge, särskildt i Kristiania, är för tusende hjärtan hvad morgonens inbrott och vårens ankomst är för den som länge längtat därefter. (*Sv. Sb.* 27/4 1905)

Artikeln utgör en introduktion till en redogörelse för den väckelse med interkonfessionell prägel som uppstod i Norge år 1905 omkring Albert Lunde, också han 27 år.⁸⁰

I maj hölls väckelsemöten i Blasieholmskyrkan i Stockholm med Albert Lunde som talare. Under hösten skrev Gustaf Wagnsson, som var föreståndare för Västra distriktet, om dessa möten:

I kristna kretsar, både utom och inom statskyrkan, går en varm längtan efter en djupgående andlig väckelse. Det var därför som den norske väckelsepredikanten Albert Lunde, på uppmaning af präster inom statskyrkan, kom till Stockholm. Hade han kommit under den tid kvällarna äro långa och mörka, skulle nog resultatet af mötena blifvit bättre. Ty under de långa vinterkvällarna går nordbon mera in i sig själf, efter tanken vaknar till nytt lif, och då är han mera mottaglig för evangelium. (Sv. Sb. 26/10 1905)

Något genombrott blev det således inte.⁸¹

Helgelsen aktualiseras

Inför pingsthelgen år 1905 publicerade *Svenska Sändebudet* en osignerad betraktelse över Apg. 2:1–13 »för de unga«. Avslutningen lyder:

Pingstundret väckte utomordentlig undran hos alla, som kommo tillstädes. Men icke blott det. Lukas berättar, att en del gjorde gäck af dem. Och hvad som skedde då, upprepades sedan. Och än i dag skall pingstens under och välsignelse väcka icke endast människors förvåning, utan ock deras motstånd och hån. Det enda botemedlet häremot är blott än mera af Andens fullhet, än flera Kristi lärjungar, som varda döpta med den helige Ande. – Vill du, så kan äfven du erhålla denna välsignelse. (Sv. Sb. 8/6 1905)

En vecka senare finns en uppfordrande artikel om behovet att bli döpt i Anden under rubriken »Pingstkraft, en närvarande verklighet. Dess villkor och verkningar«.

Gustaf Wagnsson påverkades av väckelserapporterna. Han skriver i *Svenska Sändebudet* om väckelserna och behovet av den helige Andes kraft. Men han varnar för att »komma i besittning af denna kraft« genom

⁸⁰ Denna väckelse verkade också på den norske metodistpredikanten T.B. Barratt, »og intensiverte hans ønske om selv å bli redskap til en stor vekkelse« (Bloch-Hoell s. 121).

⁸¹ Den längtan efter väckelse som Wagnsson skriver om hade sin grund i ett hårdare andligt klimat och inspirerades av ett upprop från Keswickkonferensen 1902 om bön en väckelse över hela jorden, ett upprop som även kan ligga bakom kampanjen om »5000 omvändelser« (s. 65).

att arbeta »upp sig till ett formligt ursinne för att [er]hålla hvad de kalla 'ett dop af den helige Ande'«; man måste »lära känna och lyda de lagar, som äro gällande i andens rike, och ställa sig i ett organiskt förhållande till dem«. Som exempel använder han Evan Roberts:

När och hur erhöill den unge Roberts den underbara andekraft, hvarengom han blifvit till så stor välsignelse för andra? Genom en full hän-gifvelse åt Gud. Han omtalar själf huru det tillgick. Under elfva år hade han bedit och sökt denna kraft. Men då han på ett bönemöte hörde en anderik man bedja: »Herre, böj oss för dig, Herre, böj oss för dig«, då bad Roberts som aldrig förr: »Herre, böj mig för dig!« Och den stora kraften, den helige Andes kraft strömmade in i hans själ. [...]

Det fordras en själ för att röra en själ. Endast eld tänder eld. Har den himmelska elden tändts i ditt hjärta? Är du brinnande i anden? Är Guds kärlek utgjuten i ditt hjärta genom den helige Ande? Då äger du i någon mån den helige Andes kraft, som även innefattar *mottaglighet*. I din andes djup erfar du en oändlig kraftkälla för att rena, stärka och förädla dig. Du lever i förening med Gud och din frälsare det eviga lifvet. (Sv. Sb. 24/8 1905)

Wagnsson skulle under sina resor i sitt distrikt stimulera till samtal i församlingarna och i ungdomsföreningarna om »den helige Andes kraft«.

I en längre artikel en månad senare skriver han under rubriken »Upp-fyllens med Anden!«:

Detta det tjugonde århundradet skall bli Andens århundrade framför det förra, som framför allt var ångans och elektricitetens. Inga nya krafter skola införas, inga nya läror förkunnas, inga ny lifsströmmar framspringa, men Kristi andekraft skall uppenbara sina verkningar i ett rikt och fullt andelif, och kristendomens läror och lifsströmmar skola inledas i nya fåror, så att människosjälän skall bada sig i dess aldrig sinande flöden. (Sv. Sb. 21/9 1905)

Svenska Sändebudet skriver i februari 1906 om det gångna året:

Med glädje ha vi fått från landets olika delar [mottaga] underrättelser, som gifva vid handen, att Herren dragit fram i kraft, vederkvickande sina barn och frälsande syndare. Vi kunna icke vara nog glada och tacksamma till Gud för dylika budskap, ty de låta oss förstå, att vi befinna oss i den af så många tusenden i flera år efterlängtade väckelsen. Vål är det sant, att denna hittills icke gått fram med sådan kraft, som då och då i gången tid och nu senast i Wales, men i alla händelser är det visst att befolkningen mångenstädes i vårt land nu är mera andligen berörd, än hvad den har varit på ganska länge. På ett stort antal ställen ha droppar fallit, och här och där ha riktiga skurar vederkvickt den törstande jorden. [...] – På samma gång som vi innerligt tacka Gud för all denna härliga nåd, fråga vi

med en viss ängslan: [...] Skall den andliga lifaktigheten i församlingarna minskas på nytt, skall man återgå till förut innehafda ställningar, skall man slå sig på nytt till ro, nöjd med hvad som varit och icke varit, eller skall man fatta den redan mottagna välsignelsen såsom löfte om och begynnelsen till ännu härligare och skönare uppenbarelser af Guds lif-gifvande, uppväckande och frälsande nåd? (Sv. Sb. 15/2 1906)

Den 72-årige B.A. Carlson höll inledningsanförelset vid Epworthkonventet i Eskilstuna i mars 1906 och han talade över ämnet »Uppfyllens med Anden«, och under maj och juni publicerades i *Svenska Sändebudet* tre artiklar översatta från engelskan om Anden. Från Hälsingborg meddelades att det under pingsthelgen skulle hållas ett pingstmöte liksom förra året. Mötet »afser det andliga lifvets fördjupande i mottagande af kraft genom den helige Ande« (Sv. Sb. 23/5 1906). I Klintehamn var Per Nilsson pastor och därifrån rapporterade han:

Vi lefva i det allra bästa samförstånd med våra vänner inom de olika kristna samfund, som verka på platsen. Redan i höstas kommo vi öfverens om, att hvarje fredagsafton komma tillsammans till alliansmöte för att bedja om en Guds andes utjutelse till väckelse öfver Gotland. (Sv. Sb. 12/7 1906)

Mot slutet av året pågick dessa bönemöten om väckelse fortfarande och Per Nilsson kunde rapportera att »ett trettiotal öfver sina synder bekymrade själar har böjt sig inför Gud« under en tre veckor lång mötesserie (Sv. Sb. 6/12 1906).

Från hösten 1905 och fram till slutet av år 1906 innehåller *Svenska Sändebudet* avsevärt färre artiklar än tidigare om väckelserna utomlands, men väckelsetemat finns kvar och det finns flera artiklar som tar upp helgelsen.⁸²

Årskonferensen sommaren 1906

I distriktföreståndarnas rapporter till årskonferensen sommaren 1906 kan man läsa om väckelser:

Konferensåret [har] varit ett välsignelserikt och framgångsfullt år. Att döma af de andliga rörelser, som genomgått de flesta församlingar, synas vi, trots yttre svårigheter, gå bättre och ljusare tider till mötes i andligt avseende. Det är länge sedan vi hade glädjen bevittna så pass lifskraftiga

⁸² Evan Roberts drog sig tillbaka i september 1905 och framträdde endast sporadiskt. Under sensommaren 1906 hade han emellertid haft en serie möten på en plats i Wales, där »hundra helgade sig på nytt åt Gud, och en mäktig Andens uppenbarelse förnamns i hela samhället« (Sv. Sb. 1/9 1906).

väckelser, som hvilka under detta år gått fram öfver distriktet. (K.E. Norström, Södra distriktet)

Under detta konferensår hafva mer än tusen människor genom våra bröders verksamhet på Västra distriktet blifvit förda till tron på Kristus. [...] Af dessa hafva 438 ingått i kyrkan som profmedlemmar. – Under böneveckorna kunde ej lokalen [i St Peter i Göteborg] rymma de skaror, som kommo för att öfvervara våra möten. Öfver hundra belfvo uppväckta ur sin syndasömn. (Gustaf Wagnsson, Västra distriktet)

På Östra distriktet finnas åtskilliga församlingar, som kunna räknas till den stembundna marken, den där ej vill gifva någon frukt. [...] Men inom många församlingar hafva vi haft goda väckelser, under hvilka hundratal kommit till frid och med Gud och förenat sig med kyrkan. (C.P. Carlsson, Östra distriktet)

Antalet medlemmar i full förening hade under konferensåret 1905–1906 ökat med nästan 500, att jämföra med en ungefär lika stor (sammanslagd) minskning under den föregående femårsperioden.

Del II

Helgelsetemat inom
Metodistkyrkan fram till
vintern 1918

4 Pingstväckelsen kommer till Sverige

Den moderna eller internationella pingstväckelsen hade minst två ingångar i Sverige. Den tidsmässigt sett första var när den 28-åriga Andrew Ek sent på hösten 1906 introducerade den i Skövde. Han hade varit på plats vid Azusa Street i Los Angeles när väckelsen bröt ut.⁸³ Hans verksamhet i Skövde började med besök i olika hem där han vittnade om sin tro och sina andliga upplevelser. Han kom i kontakt med en »längtande skara« inom stadens baptistförsamling och deltog i deras bönenämöten.⁸⁴ Han bjöds in av församlingens pastor att »deltaga med vittnesbörd i mötena, och snart frigjordes flera själar och döptes i Anden«. Mötena i kapellet blev välbesökta. Församlingens föreståndare, Carl Viktor Hugo, var emellertid inte säker på att det som skedde var ett Guds verk och inbjöd John Ongman, pastor i Örebro andra baptistförsamling Filadelfia, att komma till Skövde och »pröva äktheten« (Ek 1933).⁸⁵ Ongman kom den 25 januari 1907 tillsammans med två äldste, menade att det han fick vara med om i baptistförsamlingen var från Gud. Ek fick en inbjudan att följa med Ongman tillbaka till Filadelfia i Örebro, och några dagar senare finner vi honom där. Mötena samlade mycket folk och flera blev andedöpta.

John Ongman var grundare och ledare av Örebro Missionsförening och förespråkare för andlig förnyelse inom samfundet.

I de specialfrågor, som särskilt utmärkte ongmansriktningen, fanns [under 1900-talets tidiga år] ingen markerad klyfta mellan Ongman och samfundets ledande män. Skillnaden var, att man i Örebro-kretsen med större ihärdighet lärde och förkunnade Andens gåvor, Kristi snara återkomst, hel-

⁸³ Andrew Ek hette egentligen Anders Gustaf Johansson Ek, men han hade valt att kalla sig Andrew Johnson under sin vistelse i USA. Så småningom övergick han till Andrew Ek, ibland Andrew Johnson Ek.

⁸⁴ Någon metodistförsamling fanns inte i staden.

⁸⁵ Hugo hade inledningsvis varit skeptisk till tungotalandet, men hade blivit lugnad av rapporter i tidningarna från de möten T.B. Barratt hade i Kristiania (*Dagens Nyheter* 28/1 1907), vilka jag återkommer till. Barratt och Hugo kände varandra från åren 1893–1900 då Hugo hade varit pastor i Norge. Trots detta kontaktades Ongman.

brägdagörelsen genom tro och ett striktare församlingliv. I allmänhet kom detta att innebära en så klar särlinje, att man inom predikantkåren och folksamlingarna snart förnam begreppen »Stockholm« och »Örebro« som symboler för två skilda varianter av svensk baptism. (Westin 1965 s. 82)

Ongman var respekterad inom samfundet. Många pastorer, evangelister och missionärer profilerade sig som »Örebrobaptister« liksom enskilda medlemmar, grupper av medlemmar och hela församlingar.

Parallellt med händelserna i Skövde och Örebro hölls i Kristiania (Oslo) möten med »underbara tilldragelser« (Sv. Sb. 17/1 1907). I mitten av december 1906 hade den 44-åriga metodistpredikanten Thomas Ball Barratt kommit till Kristiania efter att ha tillbringat omkring ett år i USA för att samla in pengar till ett byggnadskomplex avsett för *Christiania bymisjon* (s. 83) som han förestod i staden. I New York hade han fått höra om det som hände i Los Angeles och tog brevkontakt med företrädare för väckelsen. Dessa gav honom vägledning och i mitten av november 1906 fick han uppleva sitt andedop med tungotal.⁸⁶ Upplevelserna i Amerika hade han rapporterat om till *Byposten*, en tidning som han hade startat år 1904 inom ramen för verksamheten inom *Bymisjonen*. Många var därför förberedda när han efter sin hemkomst till Kristiania höll det första mötet den 23 december 1906. Det ägde rum i Turnhallen, en stor gymnastiksal med plats för över tusen personer. Tanken hade varit att

⁸⁶ Barratt hade sökt »Andens dop i många år« före 1906. Vid ett tillfälle hade han på ett möte, »då elden föll över många« sagt att han ville »få Andens dop på samma sätt som apostlarna i Jerusalem«. – Den vägledning Barratt fick från Los Angeles gjorde att han i början av oktober fick uppleva att »Guds Ande [föll] över mig, så att hela min kropp skakade«. Han trodde att han var blivit andedöpt. Han skrev till Los Angeles och berättade om sin upplevelse. I det svar han fick uppmanades han att läsa några bibelord, där det står talat om tungotal. Barratt började då bedja om att få »tungorna som tecken på, att jag var döpt i den Helige Ande«. Han bad i flera veckor »upp till tolv timmar om dagen«. »Slutligen sade Anden« till honom att han bara skulle be om samma kraft som lärjungarna hade fått och då skulle tecknet komma »av sig själv«. En tid därefter »föll Anden plötsligt över mig. Vännerna [...] sågo eld över mitt huvud och flammande tungor«. Samtidig »brast det lös för mig, och jag höll på att tala i tungor i timvis« (*Europeiska pingstkonferensen* 1939 s. 57–59). Barratt betraktade den första erfarenheten som »inledningen till själva andedopet«, en »försmak av andedopet«. – Det förefaller som att Barratt inte ansåg sig ha upplevt kristlig fullkomlighet före sitt andedop. Han skriver: »for hellighetstanken har jeg kjempet så ofte uten å eie erfaringen selv« (Barratt 2011/1941 s. 108). Av det första brevet från Los Angeles framgår det indirekt att när man blev andedöpt så kunde man vara viss om »att Gud har renset ditt hjerte« (Barratt s. 111). Han borde därför ha betraktat sig som fullkomligt helgad efter sitt andedop. Barratt hävdade att »Andens dop skall upplevas genast vi blir frälsta. Så var det i begynnelsen« (*Europeiska pingstkonferensen* 1939 s. 20).

Barratt skulle berätta om sitt andedop, men »*mannen som etter eget utsagn var blitt møtt så mektig av Gud, sto bare og gråt*« (Filadelfia, Arendal). De möten som följde blev mycket uppmärksammade. Journalister från bland annat *Dagens Nyheter*, *Svenska Dagbladet* och *Svenska Morgonbladet* samt åtskilliga svenska pastorer från i första hand baptist- och metodistförsamlingar reste till Kristiania för att ta del av vad som hände. Dessa möten var den andra ingången. Pastorena återvände till sina församlingar med starka intryck men också med många frågor. Flera baptistpastorer besökte också Filadelfia i Örebro och fick ta del av Ongmans uppfattning och bland annat uppleva hur tungotal praktiserades där.

Richard Edhelberg, redaktör för *Svenska Tribunen* och *Närkesbladet*, vilka mer eller mindre var språkrör för Ongman-linjen inom Baptist-samfundet, besökte Kristiania tillsammans med John Ongmans son, Paul. Måndagen den 14 januari berättade de i ett möte i Filadelfia i Örebro om sina intryck (Linderholm s. 113).⁸⁷ John Ongman bör således ha haft en god kännedom om pingstväckelsen i Barratts tappning, när han mot slutet av månaden besökte Skövde.

En tredje ingång som brukar framhållas vid sidan av Eks och Barratts verksamheter är vad en evangelist från Kristiania utträttade i Arvika baptistförsamling dit han kommit på inbjudan av församlingens pastor (se vidare s. 89).

Pingstväckelsen blev känd i Göteborg genom att »några bröder från Skövde besökte staden och vittnade om sina erfarenheter« (Ek 1933), men främst genom att Göteborgspastorerna Karl Gustaf Hellström och Erik Schütz hade återvänt till staden med positiva omdömen efter att ha besökt Barratts möten i mitten av januari 1907 (s. 76). Hellström var pastor i andra baptistförsamlingen (Linnékyrkan) och Schütz i S:t Jakobs metodistförsamling. I slutet av maj kom Barratt till Göteborg och talade i olika lokaler: Betel och Tabernaklet (Baptistsamfundet), K.F.U.M. (möteslokal för S:t Jakobs metodistförsamling) samt Betania (en fri församling). Avslutningsmötet hölls i Exercishuset. Vid den här tiden hade Andrew Ek flyttat till staden och bedrev verksamhet i en liten lokal vid Linnégatan och från månadsskiftet juni/juli i Torghallen (Kungstorget 7) med plats för 300–400 personer (uppgifterna varierar).

⁸⁷ I Filadelfia var det enligt predikoturererna böne- och väckelsemöte på måndagskvällen men inga talare var annonserade. John Ongman hade predikat på söndagen.

Andrew Ek och en vän till honom från Skövde talade i slutet av januari i några möten som hölls i Stockholms sjätte baptistförsamling, Betania, på Kungsholmen. Enligt Andrew Ek ska dessa möten fått en fortsättning i bönemöten i »hemmen på Kungsholmen, och väckelsen spred sig i staden« (Ek 1933).

Under senare delen av februari 1907 gjorde Carl Hedeén, pastor i femte baptistförsamlingen (Elim) i Stockholm, ett kort besök i Kristiania. I början av mars blev han andedöpt och i Elimförsamlingen blev det »en stor andlig rörelse« (Westin s. 219). Snart var församlingen ett centrum för pingstväckelsen i Stockholm. Hedeén var »en gärna hörd predikant, kanske en smula överbetonad på känslans område« (Pethrus 1953 s. 279). Några av församlingens diakoner var bittra motståndare till den utlevelse som Hedeén tillät i mötena. Denne försökte gå kritikerna till mötes, men föll till föga när Anden föll över församlingen.

På olika vägar spreds pingstväckelsen över landet och redan i slutet av år 1907 hade den nått alla Sveriges landskap. Sannolikt hade alla aktiva medlemmar i landets baptistförsamlingar, metodistförsamlingar, frälsningsarmékärer etcetera åtminstone hört talas om »den nya rörelsen«. En del hade fått höra om den i positiva ordalag, andra hade blivit varnade. Hur många som vid utgången av år 1907 hade blivit andedöpta under året är okänt. Kanske att antalet andedöpta kunde räknas i hundratal snarare än i tusental. De fanns framför allt i baptistförsamlingar.

Vi går nu över till en redogörelse för hur Metodistkyrkan tog emot pingstväckelsen (se också Sundstedt 1969 kap. 4–10).

T.B. Barratts möten i Kristiania

Den 10 januari 1907 skriver *Svenska Sändebudet* utifrån en artikel i sin norska motsvarighet (*Kristelig Tidene*) att »Barratt under julhelgen och årsskiftet hållit välsignelserika sammankomster«. Man hoppades att »inom kort [...] bli i stånd att meddela säkra underrättelser«, och en utförlig redogörelse kunde publiceras redan i det följande numret. Där skriver tidningens redaktör, J.M. Erikson:

De underrättelser, vi på begäran erhållit från trovärdiga personer i Kristiania giva vid handen, att man här står inför en allvarlig och djupgående rörelse bland de kristna i allmänhet, ej blott inom metodistkyrkan. (Sv. Sb. 17/1 1907)

Han redogör sedan för vad som förekommer på Barratts möten och fortsätter:

Vi ha således alla skäl att av hjärtat tacka Gud för den andliga rörelse, som nu pågår i Norges huvudstad, och förhoppningsfullt bedja, att Herren måtte i nåd delaktiggöra även oss av densamma – icke av det skäl, att vi i intet vilja stå efter våra trossyskon där; utan därför, att vi inse det vi behöva för egen och andras sällhet [är att] varda delaktiga av all Guds fullhet, så att vi under vår korta tid härnere må kunna förhärliga Herren Kristus.

Något för rörelsen i Norge och – såsom vi hört berättas – även på en del ställen i Amerika utmärkande är hvad man kallar »tungomålens gåva«. Beträffande denna vilja vi för närvarande endast hänvisa till Apg. 2: 4–21 samt 1 Kor. 14 kap. [...] Vi tilltro oss icke förmågan att bestämma eller ens närmelsevis fatta, vad Guds mening kan vara med utdelandet av denna nådegåva. Det är ju möjligt, att Herren i dessa »yttersta« dagar, då så mycket annat inträffar, som synes vara avsett för denna tidsålders slut, därmed har en alldeles särskild avsikt. (Sv. Sb. 17/1 1907)

Åhgrens och Schütz besök i Kristiania

Två av de metodistpredikanter som besökte Kristiania i januari 1907 var Fredrik Åhgren⁸⁸ och Erik Schütz, den senare, vilket redan nämnts, tillsammans med baptistpredikanten K.G. Hellström.⁸⁹

Fredrik Åhgren var pastor i S:t Johannes metodistförsamling i Uppsala. Han var personlig vän till Barratt. I ett föredrag berättade han för sin församling om sitt besök i Kristiania. Bland åhörarna fanns också J.M. Erikson. Denne refererade föredraget i *Svenska Sändebudet* den 17 januari.

Pastor Åhgren anlände till Kristiania onsdagen den 9 januari på förmiddagen. Han och hans resällskap, fabrikör Hj. Söderberg från Uppsala, möttes vid stationen av Barratt, som ledsagade dem till ett hotell. Så snart tillfälle gavs, begåvo de sig till Torvgat. 7, där i en liten lokal möte hålles dagligen från tio f. m. till [in] på e. m.^[90] Vid ingången rådde trängsel,

⁸⁸ Barratt skriver: »Pastor Ågren fra Uppsala, metodistkirkens mest kjente predikant i Sverige, sammen med herr fabrikkeier Söderberg og datter var også til stede. De er kommet hit for å få korrekte meddelelser om vekkelsen« (Barratt s. 151).

⁸⁹ Hellström skriver om Barratt att »inga lokaler, där det är känt, att han skall tala, kan numera rymma de skaror, som samlas för att höra honom. Han har nämligen ingen lokal själf utan talar än här än där, dit han blir inbjuden« (*Församlings-Vännen* 17/1 1907).

⁹⁰ Hellström skriver att ca 400 personer voro samlade i lokalen vid Torvgatan när han var på ett möte där under sitt besök i Kristiania (*Församlings-Vännen* 17/1 1907).

men framme i lokalen var bättre plats. Sammankomsten hade ingen mänsklig ledare. Stundom rådde tystnad. Då och då uppstod någon och läste ett eller annat skriftställe, emellanåt sjöngs en sång, så kunde någon hålla ett kort tal på fem eller tio minuter. Om en stund kom Barratt. Han satte sig tyst. Litet därefter talade han i tio à tolv minuter. Ingen upphetsning förmärktes, men en underbar Andens kraft var förnimbar. Detta var gången av mötena i Torvgatan 7 de tre dagar pastor Å. var i tillfälle att delta i dem. (*Sv. Sb.* 17/1 1907)

Åhgren fick också tillfälle att höra tungotal. Erikson skriver:

Då han på onsdagen bevistade mötet vid Torvgat., fästes hans uppmärksamhet vid en man, som satt i hans närhet. Denne började nämligen att skaka huvudet. Detta upprepades gång på gång. [...] Plötsligt började mannens huvud skaka så häftigt, att anletsdragen ej kunde urskiljas. Så började hans underkäke att röra sig, bearbetad liksom av en osynlig kraft. [...] I övrigt var mannen lugn samt satt med sammanknäppta händer och slutna ögon. Rörelserna upphörde, och mannen begynte tala, stilla, lugnt, behärskat och kraftigt. Han talade tydligt. Det var ej ett lallande. Men språket förstod icke pastor Å. På grund av de talrika och säregna konsonantsammansättningarna, ansåg dock pastor Å., att det var ryska eller något annat slaviskt språk. (*ibid.*)

Åhgren fick ta del av ytterligare tungotal och berättelser av personer som hade fått »tungtalets gåva«. Erikson skriver att dessa

trovärdiga och på allt sätt fullt tillförlitliga vittnesbörd, [kom] ej från avkrokar och ej av tveydiga personer utan från väl ansedda, allmänt bekanta och förståndiga män. [...] – Så stort uppseende än [tungotalet] har väckt i hela Norden, fästa dock icke de, som står rörelsen närmast, huvudvikten därvid. Pastor Åhgren hörde ingen bedja Gud om denna gåva; ej heller framhölls det i någons tal, att man borde sträva efter den. (*ibid.*)

Tre »tankar« som enligt Åhgren bildade »huvudtemat« under mötena var:

1. Att Gud måtte få rena sitt folk från all köttets och andens besmittelse;
2. Att Guds folk må få ett rikt Andens dop;
3. Att Gud måtte frälsa den oomvända världen. (*ibid.*)

Åhgren deltog också i möten som hölls två kvällar i första och tredje metodistförsamlingarnas lokaler.

Inga särskilda åtgärder hade vidtagits för att få folk dit, och dock voro lokalerna packade, medan stora skaror sökte komma in. Intet säreget förekom vid dessa sammankomster. Korta tal höllos, några sånger sjöngos, men en sällspord mäktigt ande vilade över hela församlingen. Då efter-

mötet tog vid, var det ock ganska många oomvända, som anhöllo om förböner och böjde sig vid altaret. (*Sv. Sb.* 17/1 1907)

Erikson framhåller att Åhgren »gjorde inga utläggningar utan gav endast fakta«, men referatet speglar tydligt att denne var positiv till det han hade varit med om.

Erik Schütz höll torsdagen den 17 januari 1907 ett föredrag i K.F.U.M.-salen i Göteborg om sina iakttagelser i Kristiania, ett föredrag som också refererades av J.M. Erikson.

Tillkännagivandet om att han skulle tala över detta ämne hade lockat så mycket folk tillsammans, att den stora och rymliga lokalen var bokstavligen packad, och i det sades att hundratal [!] måste återvända av brist på plats. Att tillslutningen skulle bli stor hade man på förhand väntat, då ju pastor Barratt lever i många göteborgares minne, sedan han för ett par år sedan höll flere väl besökta och rikt välsignade möten där i staden; men folktilloppet var likväl denna gång större än man hade hoppats. (*Sv. Sb.* 24/1 1907)

Schütz hade kommit till Kristiania »utan förutfattade meningar om såväl rörelsen i fråga som dess ledare«.

Han blev fullständigt vunen för densamma, så att han blott kunde önska, att den ville gripa omkring sig med makt och komma över jämväl till Sverige och i synnerhet till Göteborg. Han hade fullständigt övertygat sig om, att det var Guds verk och att de i rörelsen deltagande handlade under Andens inflytande. Barratt själv gjorde på honom ett odelat gott intryck, och han kunde ej nog kraftigt vitsorda hans osjälviskhet och varma nit för Herrens sak. (*ibid.*)

Erikson menade att Åhgren och Schütz var ense om att

man icke sökte uppmuntra [tungomålstalandet] och att Barratt så väl som övriga i rörelsen deltagande snarare önska att det ej må komma i fråga. Men då br Å. håller före att det var ett distinkt språk som talades [...], trodde sig br Schütz böra påstå, att det icke var något bestämt språk, blott uttrycket för en överväldigande känsla av välsignelse. (*ibid.*)

Enligt K.G. Hellström var det ett tjugotal i Kristiania som hade fått gåvan att tala i tungor och att »talandet med tungor förekommer nu och då« (*Församlings-Vännern* 18/7 1907), men själv hade han inte – enligt vad han skriver ett halvår senare – hört någon tala i tungor:

Vi hastade till [Kristiania] och fingo idel goda intryck, af hvad vi där hörde och sågo. Det var dock i början af väckelsen och något ovanligt, icke ens något tungotalande fingo vi där bevittna. (*ibid.*)

J.M. Erikson fortsätter referatet med att påpeka att han hade satt sig in i hur »rörelsen« hade tagits emot i Norge. Han konstaterade att några intresserade statskyrkopräster var kritiska till de »många överdrifter« som förekom inom rörelsen. En av prästerna var kritisk till tungotalet men trodde »icke desto mindre att den nu pågående rörelsen, om den ledes in i rätt spår, skall bli till stor välsignelse för Norges folk«.

Även inom Metodistkyrkan i Norge fanns det predikanter som ansåg att »flera överdrifter ingå i den ifrågavarande rörelsen; men man tyckes på alla håll önska, att den – renad och fördjupad – må utbreda sig till allt större kretsar«.

Erikson skriver avslutningsvis i sitt referat:

Också här i Sverige önska och bedja vi, att Guds ande må komma i kraft över de troende och från dem till de ofrälste, så att skaror må vinnas för Herren. (Sv. Sb. 24/1 1907)

Dagens Nyheter skriver den 28 januari 1907 att pastorererna »Hellström och Schütz från Göteborg [...] ha varit i Skövde« för att höra Andrew Ek.

Tungotal i Skövde och Stockholm

I slutet av januari 1907 publicerade *Svenska Sändebudet* en artikel under rubriken »Den andliga rörelsen« där det konstateras att »de senaste åren ha utmärkt sig för en långt större andlig livaktighet än på länge«.

Mången församling och mångt samhälle i *Förenata staterna* kan nu glädja sig åt att Herrens nåd till salighet uppenbaras på ett särskilt sätt. – I *England* förefaller det att vara ganska lugnt på det andliga området. Det är dock icke en dödens stillhet utan en väntans och förbidans tid. [...] Väckelsen i *Kristiania* pågår fortfarande och utmärker sig i det stora hela för samma kynne som tillförne. – I vårt eget *fosterland* kunna ganska många församlingar, tillhörande olika samfund, glädjas åt att Herren uppbygger sitt Sion och inpassar nya stenar i den levande tempelbyggnaden. Så vitt vi veta, ha dock inga genomgripande väckelser ägt rum någonstades, en eller annan plats undantagen, men mer eller mindre kraftiga Andens fläktar ha förmärkts mångenstädes. (Sv. Sb. 31/1 1907)

Denna översikt säger inget specifikt om Metodistkyrkan. Mot slutet av artikeln konstaterar skribenten:

Tungomålstalandet, som ju orsakat sådan uppståndelse och som blivit så kommenterat i pressen, har även uppenbarat sig i dessa dagar på ett par platser i vårt land. (ibid.)

Den ena platsen var Skövde och den andra Stockholm.

I Skövde pågår en liknande rörelse som i Kristiania. Det är en svensk-amerikansk predikant [Ek], som där hållit möten i baptistförsamlingens kapell. Församlingen ställde sig till en början jämte sin pastor V. Hugo något undrande i fråga om tungomålstalandet, men synes sedan ha kommit till full övertygelse om att denna gåva förefinnes ej blott hos den ifrågavarande predikanten, utan den har även kommit fram hos flere andra personer. I motsats till vad som äger rum i Kristiania, synes man i Skövde lägga mycken stor vikt vid tungomålstalandet. I det fallet torde ej det lugn och den självbehärskning, som förefinnes hos pastor Barratt, förefinnas i Skövde. Rörelserna i Kristiania och Skövde synes vara fullkomligt oberoende av varandra. Pastorerna Ongman i Örebro och [Karl] Olsson i Södertelge ha båda bevitnat mötena i Skövde, och de synas för sin del ha kommit till det resultat, att det är ett märkligt Guds andes verk, som där pågår. (Sv. Sb. 31/1 1907)⁹¹

I Stockholm kunde *Svenska Sändebudets* redaktör få uppgifter från metodistpastorer eftersom det var i metodistkyrkor som det hade förekommit tungotal:

I Stockholm har ock företeelsen visat sig. Första gången skedde det vid middagsbönemötet sistlidne fredag [25 januari] i St Johannes kyrksal. Detta möte räknade ganska få deltagare, men bland dem befunno sig fem av stadens metodistpredikanter, och deras enstämmiga omdöme är att det var ett verkligt språk, ehuru ingen av dem kände igen det. Den talande framförde sitt budskap lugnt och sansat samt med mycken kraft. Vid mötet i St Paulskyrkan i söndags afton [27 januari] skedde detsamma.^[92] – Den person här – ty det är blott en enda –, som mottagit tungomålstalandets gåva, tillhör vårt samfund samt åtnjuter ett gott anseende på grund av sitt kristliga liv, som yttrat sig i trogen uppfyllelse av vardagslivets plikter samt i nitälskan för människors andliga och lekamliga väl. (ibid.)

Personen ifråga var Anna Asplund. Hon talade i tungor också den 30 januari i S:t Paulskyrkan – »först på mjukt och behagligt språk och

⁹¹ *Svenska Sändebudet* citerar *Wecko-Posten* 24/1 1907. Texten är också nästan ordagrant citerad i *Dagens Nyheter* och *Svenska Dagbladet* 26/1 1907. *Wecko-Posten* var Baptist-samfundets officiella organ, men tidningen ägdes av privatpersoner.

⁹² Båda kyrkorna låg på Södermalm, S:t Paulskyrkan vid Mariatorget och S:t Johannes kyrksal vid nuvarande korsningen Långholmsgatan/Hornsbruksgatan (nordöstra hörnet); år 1907 var adressen Brännkyrkagatan 134C (ibland anges 134B).

sedan, efter någon minuts uppehåll, på ett annat, som var helt olikt det första« (Sv. Sb. 7/2 1907).⁹³

Om det sistnämnda mötet skriver även *Dagens Nyheter*. Ingen från tidningen hade varit där utan metodistpastorerna John Hurtig (biträdande redaktör för *Svenska Sändebudet*) och Axel Engström (Trefaldighet) hade intervjuats. Hurtig hade hört ett egendomligt ljud.

Han såg då att en af honom personligen känd medelålders dam, som rest sig upp snedt emot honom och vändt sig mot församlingen. Hon talade på ett för pastor Hurtig okänt språk. Det var ett mjukt och behagligt idiom. Hr Hurtig säger att hon talade med stor reda. Det var intet lallande, utan det verkade som riktiga ord och hela meningar. Pastorn fick det intrycket att det också verkligen var ett språk. Ett ögonblick påminde det om ryska, men han märkte snart att det icke var så. – Hon höll på i tre eller fyra minuter. Pastorn iakttog henne skarpt hela tiden och han försäkrade att hon icke var i någon extas. Tvärtom verkade hon mycket lugn, men slog ut ett par gånger med händerna som för att ge mera eftertryck åt talet. Därpå tystnade hon [men] började efter en minut eller så att tala på ett helt annat tungomål. Detta påminde om kinesiska, säger pastor Hurtig, men han håller före att det var mjukare och lenare samt mera musikaliskt. Äfven detta talade hon på samma lugna och behärskade sätt. Det föreföll br. Hurtig som kunde man urskilja satsbyggnaderna och orden. Detta räckte två eller tre minuter. Hennes ansikte var som förklaradt under det hon talade. När hon slutat satte hon sig ned på sin plats, varpå mötet fortsattes med bön och sång. Som detta var tredje gången hon offentligt uppträtt som tungomålstalande var det ingen, som talade med henne. (*Dagens Nyheter* 2/2 1907)

Tidningen skriver också att »båda pastorerna var fullt övertygade om, att hon undfått gåvan att tala med tungomål«.

John Hurtig skriver själv i en signerad notis i *Svenska Sändebudet* om samma möte:

Förra veckans gemensamma aftonmöten, som *St Paul*, *St Peter* och *Trefaldighet* höllo, voro mycket väl besökta. Vid dem höllos korta tal, sånger sjöngos, vittnesbörd avlades och böner uppsändes. En kraftig ande förnamns vid dem, och några över sina synder, bekymrade begärde förböner. – Vid mötet i *St Paulskyrkan* (den 30 jan.) förekom tungomålstalande [av] den syster bland oss, som fått denna gåva. [...] Det var intet lallande, utan ett distinkt tal, i vilken ord och satsbyggnader utan svårig-

⁹³ Makarna Anna och Valfrid Asplund bodde på Söder och i deras hem hölls 1907 bönenmöten i vilka bl.a. Anders Edmundh deltog (Söderholm 1927 s. 504–505). Valfrid Asplund var lokalpredikant i S:t Paul.

het urskildes. – Även i *St Markus* och *St Johannes* höllos sammankomster om kvällarna. Också vid dessa märktes Guds kraft till väckelse, frälsning och helgelse. (*Sv. Sb.* 7/2 1907)

Två veckor senare publicerades en notis från Norge:

Norge. Intresset för den andliga rörelsen i Kristiania är, enligt Kr. Tidene, fortfarande livligt, och resande komma alltfört långväga ifrån för att höra »om det så förhåller sig«. [...]

Tidningen säger att, »vad vi alla önska och bedja om, är att Herrens kraft må komma över oss alla, att människor må vinnas för evigheten«.

»Det har«, tillägger tidn., »[vi] ännu icke sett mycket av, men vi har sett många av Guds folk, som synts vara insomnade, bliva väckta till nytt liv, och däröver glädja vi oss.« (*Sv. Sb.* 21/2 1907)

Om T.B. Barratt och pingstväckelsen inom metodistkyrkan i Norge

De positiva omdömen om pingstväckelsen i Kristiania som Fredrik Åhgren och Eric Schütz förmedlade till de svenska metodisterna och som J.M. Erikson välkomnade torde bero på att det var T.B. Barratt som var rörelsens ledare. Denne hade i november 1903 besökt metodistkyrkan Trefaldighet i Stockholm där Åhgren var pastor.⁹⁴ Året därpå hade han varit i både Göteborg och Stockholm. Besöken uppmärksammades av *Svenska Sändebudet* och i en artikel i tidningen (26/11 1903) berättades om vem han var och i positiva ordalag om hans verksamhet inom *Bymisjonen*. Det var emellertid inte självklart att åberopa Barratt som auktoritet.

Barratt var »den mest betydningfulla pastor i Metodistkirken fra 1890 til 1906« (Hassing s. 111) och samtidigt förespråkare för kyrkans förnyelse. Han ville se fler människor frälsta och att de som omvände sig inom kyrkan också blev medlemmar; bortfallet var stort genom att många valde att bli medlemmar i en lågkyrklig väckelserörelse. De äldre inom Årskonferensen ville inte vara med om någon förnyelse och även bland de yngre fanns ett påtagligt motstånd.

Barratt hade blivit medlem i en norsk metodistförsamling sommaren 1881. Ett år senare hade han tagit examen som lokalpredikant vid Kvar-

⁹⁴ Barratt hade varit i Sverige tidigare, bl.a. vid årskonferensen 1892 i Göteborg. – *Svenska Sändebudet* återgav ett sammandrag på ca två sidor av Barratts predikan i Trefaldighetskyrkan i Stockholm 9/10 1904 (*Sv. Sb.* 20/10 och 27/10 1904).

talkonferensen i Bergen. Han var då 20 år. Sannolikt blev han prov-medlem i Årskonferensen 1887. Sommaren 1889 blev han pastor i tredje metodistförsamlingen i Kristiania och vid årskonferensen 1892 blev han utnämnd till föreståndare för Kristianiadistriktet vilket var kyrkans största distrikt. Han hade då varit äldste ett år. Sommaren 1898 utnämndes Barratt till pastor i första metodistförsamlingen i Kristiania. Han hade tackat nej till att fortsätta som distriktföreståndare.

Parallellt med denna karriär hade Barratt hösten 1891 med biskopens goda minne startat en *sentral misjon* (s. 33) i Kristiania, en verksamhet som inte var bunden till någon metodistförsamling. Denna mission var en förelöpare till den organisation som han bildade år 1902: *Christiania Bymisjon* med dels möten, konserter och föredrag på platser där det var lätt att nå människor, dels olika slag av filantropisk verksamhet. Vid årskonferensen 1902 utnämndes han till ledare för denna mission, trots ett ganska kompakt motstånd från flertalet av Årskonferensens medlemmar.⁹⁵ Till sin förvåning fick han ingen lön av Årskonferensen och han blev dessutom tvungen att lämna sin möblerade tjänstebostad. Barratt hade från omkring år 1890 varit »sterkt grepet av alliansetanken« och han ville förverkliga denna inom sin mission. Resultatet blev att flertalet av hans »*tilhengere*« inom *Bymisjonen* tillhörde norska statskyrkan om än »*åndelig løst fra denne kirke*« (Bloch-Hoell s. 114).⁹⁶ Detta medförde att ledande predikanter inom Årskonferensen ansåg att hans verksamhet skulle påverka församlingarna i Kristiania negativt, men biskop William Burt, som under de här åren hade ansvar för de europeiska konferenserna, stöttade honom. Pastorena i Stockholm och

⁹⁵ Barratt höll under mötet ett känslolöst anförande vilket medförde att en av de ledande pastorena, Ole Olsen, som tidigare under mötet hade talat emot *Bymisjonen* ändrade sig och gav honom sitt stöd, vilket hade avgjort frågan.

⁹⁶ *Bymisjonen* var ingen församling men det var möjligt för dem som blev nyfrälsta att »*slutte seg till misjonen*« och senare besluta sig för att ansluta sig till metodistkyrkan (Barratt s. 98). Hans *tilhengere* räknade sannolikt missionen som sin andliga hemvist. Verksamheten finansierades genom gåvor och kollekter inom missionen, och genom kollekter som togs upp i metodistförsamlingar som ville stödja arbetet. Från februari 1904 gav Barratt ut en tidning vars överskott gick till verksamheten. *Bymisjonen* blev framgångsrik och behovet av egna lokaler blev snart akut. Barratt ville bygga ett större hus, men insåg att han måste skaffa fram pengar från annat håll än norska metodistkyrkan. Han beslöt sig därför att resa till USA för att samla in pengar. Kung Håkon stödde insamlingen genom att tillåta att byggnaden skulle få namnet Håkonsborg. Tre biskopar rekommenderade Barratt och insamlingen. Barratt var i USA över ett år, men lyckades inte engagera de amerikanska metodisterna; det vid den här tiden ändamål som kändes angelägnare för dem.

Göteborg som tog emot Barratt åren 1903 och 1904 var säkert medvetna om kritiken, men delade den sannolikt inte.

Det var som ledare för *Bymisjonen* som Barratt hade varit i Amerika när han blivit andedöpt (s. 73). Efter denna upplevelse hade han en brev-växling med en av de amerikanska biskoparna, John Heyl Vincent, vilken han hade förtroende för. Han berättade för denne om sitt andedop. Vincent trodde »på en suksessiv tilegnelse av Andens fylde« och rådde Barratt att inte ha något med »helgelsefolket« att göra (Bloch-Hoell s. 32). Han skriver att Barratt borde så långt det är möjligt hålla sig ifrån umgänge med dessa som upprättar artificiella gränser mellan »nådestillstånd«. ⁹⁷ Korrespondensen mellan Vincent och Barratt omfattar flera brev. I den är det Barratt som står den ursprungliga metodismen närmast (ibid. s. 21). Barratt torde av Vincents brev ha insett att kyrkan inte skulle ta emot pingstväckelsen.

Det var således inte någon metodistförsamling som var basen för den nya rörelsen, utan en organisation som inte hade några medlemmar. Det skulle emellertid visa sig att hans mission med sina sympatisörer från olika kyrkor blev »det ideelle utgangspunkt for pinsebevægelsens innførelse« (ibid. s. 114).

Barratts mission hade två fasta lokaler: en vid Torvgaden 7 och en som kallades Citypassagen.

Men det største aktivum hadde han kanskje likevel i sin egen sjarmerende personlighet, sin rutine og sin veltalenhet, sin energi og sin glødende overbevisning. Han trengte bare litt hjelp utenfra forat den lokale Kristianiabevegelse skulle bli av landsomfattende karakter og endog bli modernmenighet for Europas p[insebevægelse]. Denne hjelp kom fra dagspressen. (Bloch-Hoell s. 144)

Pingstväckelsen fick i början ett ganska positivt mottagande i Norge tack vare Barratts ekumeniska profil. ⁹⁸ »Men avgjørende grupper innenfor Metodistkirken godkjente den ikke, og noen brukte sterke ord i sin fordømmelse av den« (Hassing s. 112). Här följer några exempel.

⁹⁷ »I am anxious that you should avoid the companionship as far as possible of a certain class of specialists – »hobbyists« we call them in this world, who institute artificial lines between states of grace« (Bloch-Hoell s. 32). – Barratt anklagar i ett av breven »mange av metodistkirkene i Amerika for manglende åndelighet, for rasjonalisme og verdslighet. Man har en god organisasjon og dyktige menn, men ingen vekkelse« (ibid.). Detta kommenterade inte Vincent.

⁹⁸ Dessutom sympatiserade Barratt med uppfattningen att »denne Pintsebevægelse er for stor til at kunne bindes af noget enkelt samfund eller sekt« (Bloch-Hoell s. 66).

Christian Torjussen, Barratts distriktföreståndare, säger i en intervju, som publicerades i den norska tidningen *Posten* så tidigt som den 7 januari 1907:

Det er nødvendig straks at slaa fast, at denne Bevægelse ikke er udgaet fra Methodistkirken, men maa staa for Barratts egen Regning. – Barratt er i det hele taget noget for sig selv. Han er meget ekscentrisk og altid fuld af en Masse Idéer, som Methodistkirken intet har med at gjøre. [...] Det høres ganske snurrit ud, at den Helligaand skulde give sig til tale i alskens fremmede Tungemaal for en norsk Forsamling, som ikke forstaar disse Tunger. (Bloch-Hoell s. 171–172)

Den 11 januari hölls ett möte i Citypassagen för »*kristelige arbeidere i de forskjellige samfunn*«:

Ganske mange var møtt fram. Ledende menn i Indremisjonen, dissenter-samfunnene, de frie misjoner og Frelsesarméen. Flere uttalte seg. Pastor [Ole] Olsen var likevel den som meget bestemt presisererte sitt standpunkt at tungene ikke var for alle. (Barratt s. 151)

Ole Olsen var, som redan nämnts (fotnot s. 83), en av de mer framträdande predikanterna inom den norska metodistkyrkan.

Emil Halvorsen avgick den 1 mars från sin tjänst som medredaktör för *Kristelig Tidende* som en protest mot att Metodistkyrkan inte var »tillräckligt avvisande mot pingstväckelsen« (Sundstedt 1969 s. 113). Han hade under de första veckorna i januari 1907 drivit en kampanj mot pingstväckelsen i tidningen. Där hade han citerat *the Christian Advocate*, ett officiellt organ för Metodist-episkopalkyrkan, där tungotalet i Los Angeles hade karakteriserats som nonsens och anhängarna som fanatiker (Bloch-Hoell s. 171). Den 23 mars tog Carl Viggo Duckert i *Kristelig Tidene* helt avstånd från rörelsens »*åndsdåps- og helliggjørelselære*«. ⁹⁹ Bloch-Hoell menar att därmed var »*skillet mellom [pinsebevegelsen] og Metodistkirken i Norge tydelig markert*« (ibid. s. 172).

Biskop Vincent hade åtskilliga år tidigare önskat att »*en Revolution maate bryde løs*« med tanke på den stagnation som kyrkan i Norge upplevde. Årskonferensen hade en konservativ hållning, och »*den eneste som forstod betydningen av Vincents kritiske bemerkninger var Thomas Ball Barratt*«. Det som hände vintern och våren 1907 var början till en »*revolusjon*«, men den kom inte att drabba Metodistkyrkan i Norge (Hassing s. 103).

⁹⁹ Duckert var liksom Halvorsen medlem av Årskonferensen och medredaktör för *Kristelig Tidene*. Sannolikt efterträddes Halvorsen av Duckert 1/3 1907.

Vid ett styrelsemöte för *Chistiania Bymisjon* i slutet av januari hade Barratt begärt att få lämna över tjänsten som missionens aktive ledare till sina medarbetare, en begäran som hade beviljats av styrelsen.

Utvecklingen under första kvartalet visar att Barratt inte kunde räkna med att få något stöd från Årskonferensen för sin nya verksamhet som »pingstväckelsens apostel«. Han hade dessutom inte längre någon tjänst inom kyrkan trots att han var medlem av Årskonferensen. Biskop Vincent hade haft en avvisande attityd i brevväxlingen den gångna hösten och frågan var hur biskop Burt ställde sig. Till honom skrev Barratt ett brev och meddelade att han inte ämnade fortsätta sin verksamhet inom samfundet (Sundstedt 1969 s. 113) eller troligare att han hade lämnat sin tjänst inom *Bymisjonen* och ställde frågor om sin framtida ställning i Årskonferensen. Burt besvarade brevet den 25 maj och skriver att han fruktar att Barratt splittrar kyrkan och frågar denne om Gud hade kallat honom till det. Han bad Barratt att vara försiktig, men om han framhärdat fanns det bara en väg: att lokalisera (s. 193),¹⁰⁰ vilket innebar att han skulle begära att få lämna Årskonferensen och bli lokalpredikant i andra metodistförsamlingens i Kristiania kvartalkonferens.¹⁰¹ Vi måste räkna med att Burt innan han besvarade brevet hade haft kontakt med distriktföreståndarna och hade klart för sig deras version av utvecklingen och hur de såg på Barratts framtid inom kyrkan.

Barratt var med i inledningen av årskonferensen den 10–15 juli. Där begärde han att bli lokaliserad vilket efter en kort diskussion beviljades. Biskopen höll därefter ett tal,

hvori han skarpt fremholdt Nødvedigheden af ved enhver Anledning at opføre sig fuldt loyalt imod den Kirke, som man har aflagt et høitideligt Løfte at ville adlyde. Hvis enhver vil gaa sin egen Vei, vil alt tilsidst opløses i fulstændig Anarki. (Bloch-Hoell s. 173)

¹⁰⁰ »Permit me however to say that judging from the statements in your letter I fear that you are dividing the Church. Is that what God has called you to do? I love you as a friend and Christian brother and it would greatly grieve me if you should unwittingly destroy the Lord's vineyard thinking that you were doing good. Do be careful. If however you persist in going where you please and doing as you please, the only consistent thing for you concerning your relation to the conference is 'To Locate'« (Bloch-Hoell s. 172).

¹⁰¹ Det är svårt att veta hur Barratt egentligen hade tänkt sin framtid inom Årskonferensen, men uppenbarligen hade han en förhoppning att trots det motstånd han upplevde inom metodistkyrkan i Norge få stå kvar som medlem i konferensen, kanske som evangelist.

Samma dag lämnade Barratt konferensen men innan han reste hade Burt sagt till honom:

Jag ønsker ikke att kritisere dig, jeg elsker dig som en kristen Broder. [...] Men imidlertid maa du ikke blande dig i vort Arbeide eller forstyrre [»störa/oroa«] os. (Bloch-Hoell s. 173)

Barratt hade lovat att inte göra det. Dagen därpå höll biskopen ett tal till konferensen då han nämnde att han inte hade något emot,

at en eller anden Broder lader Barratt prædike for sig, men han maa søge at holde alt som ikke er i methodistisk Aand borte. Gud velsigne Broder Barratt i al hans Færd, han er en dyktig Mand. (ibid.)

Att han fick fortsätta som lokalpredikant är något märkligt men indikerar kanske att han hade så många sympatisörer inom Årskonferensen att det inte hade varit möjligt att ta från honom predikofullmakten.¹⁰²

Den ekumeniska framtoning som pingstväckelsen fick genom Barratt var inte något som uppskattades av kabinettet. Biskop Burt gav uttryck för sin syn på samarbete med andra kristna samfund vid årskonferensen i Norge sommaren 1908:

Biskopen höll ett tal, i vilket han framhöll, att, enligt hans mening, de europeiska konferenserna alltför mycket ginge upp i religiöst samarbete med andra samfund, så att vårt eget arbete blev försummat och vår inflytelse stäckt. Vi må skilja mellan kristlig enhet och sammanblandning. Som metodister kunna vi ej gå upp i andra samfunds verksamhetsätt. Vi böra vara toleranta, eniga med och fördragsamma mot andra troende, utan att därför gå upp i deras samfund. (Sv. Sb. 3/9 1908)

Burts uttalande att kyrkans inflytande skulle ha stäckts, det vill säga dämpats, av samarbetet kan tolkas som att andra samfunds uppfattningar i olika frågor smittade av sig på metodisterna eller att dessa inte lyckades få gehör för sina synpunkter. Synsättet ligger nära hur Metodist-episkopalkyrkan såg på helgelseörelsen i USA på 1880- och 1890-talen, då man tog avstånd från densamma för att undvika att kyrkans konstitution skulle påverkas (s. 54).

¹⁰² Barratt predikade inte ofta i metodistkyrkor i Norge efter denna årskonferens. Det hände att han blev nekad att predika för att han utöver »*evangeliet ville ha med 'det som följer med'*«. Barratt menade att han varken kunde eller ville hindra »*det som följer med*« att bryta fram, vilket ledde till att han i april 1909 blev fråntagen sina rättigheter som lokalpredikant (Bloch-Hoell s. 174). Han stod dock kvar som medlem i andra metodistförsamlingen.

Svenska Sändebudet upphör med rapporteringen om pingstväckelsen

Även i den svenska metodistkyrkan mötte pingstväckelsen snart motstånd. Redan i mitten av februari 1907 begränsades rapporteringen i *Svenska Sändebudet* om pingstväckelsen till notiser under rubriken »Från Verksamhetsfältet«, där man ibland förde in nyheter från andra samfund. Fram till årskonferensen 1907 finns utöver notisen den 21 februari 1907 (s. 82) endast följande text om pingstväckelsen:

Från skilda delar av vårt land har underrättelser kommit, vilka visa, att Guds ande är kraftigt verksam och att många vinnes för Guds rike. I flere församlingar i Stockholm, i Arvika, i Örebro och trakterna däromkring, i Jönköping och andra platser i Småland, i Sandviken, Storvik och på många andra ställen ha större eller mindre andliga rörelser pågått eller pågå ännu. Må vi bedja Gud, att den andliga livsvågen må stiga än högre och nå ännu flera än hittills. – I vårt västra grannland har väckelsen spritt sig ganska vida. Från flera håll berättas, att stora skaror samlas och ej så få vinnas av evangelium. (*Sv. Sb.* 4/4 1907)

T.B. Barratt besöker Stockholm och Uppsala

Ett besök av T.B. Barratt i Stockholm vid månadsskiftet april/maj 1907 uppmärksammades inte av *Svenska Sändebudet*. Inbjudan kom inte från någon metodistförsamling utan sannolikt från en grupp enskilda personer, varav åtminstone någon kan ha varit metodist. Möten hölls i baptistkyrkorna Elim på Östermalm och Tabernaklet på Norrmalm, metodistkyrkan S:t Paul på Södermalm, Svenska Frälsningsarméns lokal på Norrmalm (för ett »troendemöte«) samt Cirkus på Djurgården (avslutningsmötena). *Svenska Sändebudet* skrev ingenting om dessa möten (inte heller *Wecko-Posten*).

Under sitt Stockholmsbesök inbjöds Barratt till Uppsala:

Vi mottog inbjudning från pastor F. Åhgren att besöka Uppsala och reste dit en dag. Metodistkyrkan där rymmer omkring 1,500 personer. ^[103] Rätt många voro samlade till middagsmötet och på aftonen var kyrkan mer än fylld till sista plats. »Det är lätt att se, att Guds Ande arbetar«, yttrade broder Åhgren till mig under mötets gång. [...] En ung statskyrkopräst var med på bägge mötena och längtade efter Andens uppfyllelse. En baptistpastor aflade ett innerligt vittnesbörd och det såg ut som om en

¹⁰³ Kyrkan rymde högst 500 personer.

mäktig väckelse skulle komma att bryta ut när som helst. Herren låte det ske! Det skulle ha betydelse för hela landet, isynnerhet om den studerande ungdomen vid universitetet där blev gripen av Kristus och hans helige Ande. (T.B. Barratt i *Närkesbladet* 25/5 1907)

Inte heller detta möte är omnämnt i *Svenska Sändebudet*.

Två andedop

En metodistpredikant som blev andedöpt år 1907 var Per Nilsson, pastor i Klintehamns metodistförsamling på Gotland. Redan under sin ungdomstid hade han kommit i kontakt med John Wesleys böcker och hade fått en längtan efter den fullkomliga helgelsen. Från början av 1890-talet och fram till sitt andedop år 1907 slets han mellan hopp och förtvivlan i jakten på denna erfarenhet. Han gjorde märkliga andliga upplevelser men drabbades också av återkommande psykiska problem under kortare eller längre tid, något som skulle fortsätta, möjligen under hela hans liv. Redan före sitt andedop säger han sig ha fått uppleva att hans förbön för sjuka resulterade i helbrägdagörelser. Han berättar också om talrika tilltal som han fick och som han menade var från Gud. Vid ett tillfälle hade han en upplevelse som kan betecknas som spiritistisk (s. 263).

Andedopet hade skett under en mötesserie i församlingen med en norsk evangelist, Jens Seland, som blivit andedöpt på ett av Barratts möten i Kristiania. Seland hade blivit kallad till baptistförsamlingen i Arvika där det blev en andedopsväckelse. Under våren 1907 reste han till Visby och tog kontakt med stadens metodistförsamling, som emellertid inte ville öppna sin kyrka för honom. Han sökte sig därför till baptistförsamlingen och där togs han emot. »Herren började verka här som annorstädes alldeles som på första pingstdagen, varför mötena väckte ett oerhört uppseende« (Nilsson 1922 s. 46). Per Nilsson reste in till Visby för att vara med på några möten. Han inbjöd Seland att hålla en mötesserie i Klintehamn och det var under den han blev andedöpt (se vidare s. 263).

Vid samma tid blev enligt Nilsson två andra predikanter andedöpta »och så hade man pingströrelsen åter inom själva årskonferensen« (Nilsson 1922 s. 49). En av dessa två var Adolf Rosenqvist, som emellertid inte var medlem i Årskonferensen; den andre har inte gått att spåra. År 1907 var Rosenqvist lokalpredikant i Valbo metodistförsamling. Han berättar:

Omvänd till Gud vid unga år kom jag dock, som så många andra att »stanna i växten«. [...] Ingen var till hands att leda den unge mannen längre fram på den gudomliga sanningens väg. [...] Så utbröt en underbar andlig rörelse år 1907, som lät mycket tala om sig. [...] En minnesvärd dag i febr. 1907, mötte Herren med sitt långtande barn, borta från hemmet på en främmande plats, ensam i ett litet rum, med en öppen bibel framför mig och i knäböjande ställning. (Det var under ett predikobesök i Skutskär.) Under tyst bön fattades jag av en underbar övernaturlig kraft, som tog hand om hela min varelse, och jag kände det som om jag badat i vågor av salighet. Huru länge jag befann mig i detta tillstånd inför Guds ansikte vet jag ej, men i ett nu var det som om jag fattades av en osynlig hand, och jag restes upp på mina fötter och började prisa Gud med en vältalighet och värme som säkerligen hade varit värd att åhöras. Jag tror att »mitt förstånd var utan frukt« i det talet fastän vartenda ord sades på svenska. Dock kände jag ej igen min egen röst. Jag talade nämligen i Anden. – Då jag för bröder och systrar började bekänna dessa mina erfarenheter och min nyvunna lycka, möttes jag av svaret: »Bara ett känslorus.« Men lovad vare Herren! Han hade hört mina böners ljud och givit mig en bestående välsignelse. (Rosenqvist s. 62–65)

Årskonferensen 1907

Årskonferensen hölls i Norrköping den 24–29 juli 1907. Den leddes av biskop William Burt. I två av de fyra distriktens lägesrapporter finns avsnitt om pingstväckelsen:

I Sandviken har en rörelse pågått en tid i vinter där det så kallade »tungomålstalandet« förekommit, men någon frukt till syndares omvändelse i större grad har icke försports. Däremot säges det att flera troende genom denna rörelse skulle hafva blifvit mera uppfyllda af gudomlig nåd än hvad de förut ägt. Hvad som är af Gud blir bestående och för sådant böra vi tacka honom, men hvad som är af människor har ingen andlig lifskraft och dör fort, om det ens kan sägas att där varit några lifstecken. (Johannes Roth, Norra distriktet)¹⁰⁴

Till sist ville jag meddela att en rörelse som pågått under namn af tungotalande har tilldragit sig mycken uppmärksamhet på många ställen. I några fall har den visat sig mycket hälsosam och välgörande för åtskilliga, men i många fall har den haft splittring och ledsamheter till följd. Jag har i år hört mycket mer talas om tungotalandets gäfv, än jag hört talas om Jesus Kristus och honom korsfäst. (C.P. Carlsson, Östra distriktet)¹⁰⁵

¹⁰⁴ Jfr Linderholm s. 135: »Synnerligen starkt blev [utbrottet] i februari i Sandviken«.

¹⁰⁵ Östra distriktet omfattade Stockholm, Uppland, Södermanland, Gotland och södra delen av Dalarna.

Utöver dessa rapporter nämns ingenting om pingstväckelsen i årskonferensens protokoll med bilagor eller i tidningsreferat. Inte heller Per Nilsson skriver något i sina böcker om det förekom några samtal under årskonferensen om pingstväckelsen.

Utlevelsen inom den nya rörelsen

Berättelser om andedopsupplevelser år 1906 i kapellet vid Azusa Street indikerar att dessa kunde vara omvälvande men att tungotal av redan andedöpta ofta framfördes ganska lugnt och utan åthävor.

Wecko-Posten skriver i januari 1907, att »den självbehärskning, som förefinnes hos pastor Barratt« inte fanns i Skövde (s. 80). Tidningen var inte opartisk, men det var sannolikt en viss skillnad mellan uttrycken i Kristiania och Skövde. Att utlevelsen inte var enahanda från möte till möte framgår av vad *Byposten* skrev i början av 1907: »*Over formiddagsmøtet i Turnhallen var det en underbar stille kraft, men i de mer stormfulle møter lørdag og søndag kveld ...*« (Barratt s. 181). Även i Skövde var det lugna möten enligt en artikel i *Göteborgs Veckotidning*, citerad i *Församlings-Vännen*. En »medlem af Fosterlandsstiftelsens biträdese-förening« i Göteborg hade besökt ett möte i det fullsatta baptistkapellet i Skövde, vilket avslutades med en bönestund:

Allt skedde under den ljufvaste stillhet och liksom inför eller med Herren, och att någon öfverspändhet eller extas, såsom motståndarne så gärna kalla alla andliga lifsytringar, icke förekom. (*Församlings-Vännen* 14/2 1907)

Baptistpastorn Johan Alfred Svedberg ger en skildring från Örebro, där han »öfvervar tvenne möten i Filadelfiakyrkan« och fick »lära känna något af tungomålstalendet«. Om det andra mötet skriver han:

Sedan mötet fortgått rätt länge med sång, bön och tacksägelse, avslöts det med ett eftermöte för sådana, som önskade fullheten av Anden. Det var helt naturligt, att en del känsloutbrott och vissa störande rop måste förekomma, där den andliga hänförelsen är så utomordentlig och känslorna tillåtas så fritt spelrum, men på det hela måste man giva erkänsla åt den sans, som rådde i synnerhet vid detta möte för troende. (*Wecko-Posten* 21/3 1907)

Överdrifter i utlevelser och känslöytringar handlade det om, när John Ongman i en höstkonferens i Örebro år 1911 hade framhållit

under den stora samlings bifall vikten av att ingen brister ut i höga rop och stormande åtbörder, då man är samlad på detta sätt, ty därigenom dragas blickarna och tankarna till personen, som ropar och gestikulerar i stället för till Jesus. Om vi hade förstått detta bättre 1907, så hade behåll-

ningen av den livsrörelse, som då bröt fram, blivit större än den blev.
(Westin s. 234–244)

Det fanns även andra uttryck som väckte uppmärksamhet. Baptistpredikanten Lewi Pethrus gjorde också besök i Skövde. Han skriver i sina memoarer drygt fyrtio år senare:

Första gången jag kom i kontakt med pingstväckelsen i Skövde, kände jag mig i viss mån besviken. Jag mötte en kritisk ande, som var främmande för min egen erfarenhet och från den kontakt jag haft med rörelsen i Kristiania. Hos oss [i baptistförsamlingen i Lidköping] var det förkrosselse över egna försyndelser i det förflutna och de förefintliga bristerna hos oss själva, medan jag mötte personer i Skövde, som talade mest om andras brister och om det myckna motstånd man mötte. Det var en hård och dömande ande, som jag aldrig förr mött i samband med ett djupare andligt liv. (Pethrus s. 111)¹⁰⁶

I december 1907 besökte T.B. Barratt en av metodistförsamlingarna i Göteborg. Besöket uppmärksammades av *Göteborgs Morgonpost* som gjorde ett reportage från ett möte. *Svenska Sändebudet* citerade:

Den bekante väckelsepredikanten pastor Barratt från Kristiania har under de senaste kvällarne hållit väckelse- och frälsningsmöten här i staden. [...]

[Ett möte] var i går kväll i metodistkyrkan »Tabor« därute i Redbergslid. Kyrkan, hög, ljus och luftig, fylld till sista plats av arbetare, arbeterskor, hantverkare och med dem jämställda. Det var något värdigt och vårdat och vackert allvarligt över alla dessa enkla människor. Predikan hade ännu icke börjat. Så tog en av församlingen upp en andlig sång, många stämde i och sången höjde sig jublande och segerviss. En ung man reste sig och bad en bön. Där var enkla ord men gripande i sin i synnerhet oändliga tacksamhet och sin absoluta trovissighet. När han slutat togs bönen upp av en annan och en tredje – – –. Samma innerlighet, samma tacksamma glädje, samma levande tro. Och till sist talar pastor Barratt. »Jesus allena« är ämnet för hans föredrag. Språket är bildrikt, vackert och starkt. Han talar bedjande, inträngande, manande, han griper åhörarna, han vinner dem – man hör suckar, sakta instämmande i hans lovprisanden av den högste, i hans böner om frälsning för människornas själar – –. Man känner och förstår, att hos dessa människor är religionen levande liv. (Sv. Sb. 27/12 1907)

¹⁰⁶ Om Pethrus syn på utlevelsen: se s. 116 nedan.

Pastorskonferens i Göteborg i april 1908

Metodistpredikanter i olika regioner runt om i landet samlades några gånger per år till *missionsmöten* eller *predikantkonvent*, då det utöver offentliga möten hölls enskilda sammankomster i vilka man samtalande över i förväg formulerade frågor. Ett samtal över en enskild fråga inleddes vanligen med att någon läste upp en egenhändigt författad uppsats (»avhandling«) som svar på frågan eller för att belysa frågeställningen. Under vissa perioder fanns mer omfattande referat från dessa samtalsmöten i *Svenska Sändebudet*, och då och då publicerades en uppsats för att deltagarna ansett den vara särskilt värdefull. I dessa samtalsmöten förekom frågor som rörde den helige Ande, och några hade en tydlig koppling till pingstväckelsen.

Den 5–7 april 1908 samlades tolv pastorer, bland dem Erik Schütz, till en missionskonferens i Efraimförsamlingens kyrka i Göteborg.¹⁰⁷ Vid ett av samtalsmötena, i vilka endast pastorerna deltog, togs följande fråga upp: »Kunna den helige Andes gåvor ägas av den troende i någon mån utan samband med kärleken?« Frågan tyder på att det fanns en kritik som riktades mot sådana som menade sig vara andedöpta.

Frågan inleddes av br Karl Lundgren med en utmärkt avhandling, i vilken bl. a. ingick ett citat ur »Församlingsvännen« [19/3 1908], där en tysk – Heinrich Dallmeyer – gjort ett betydelsefullt uttalande angående tungomålstalandet. – Utom inledaren yttrade sig många talare, och av vad som sades framgick, att Andens gåvor *icke* kunna ägas utan kärleken, emedan de grunda sig på kärleken. Bl. a. nämndes att en och annan av dessa Andens gåvor icke voro i verksamhet nu, emedan vi ej kunde rätt begagna oss av dem. Man kom så att orda om tungotalandet, huruvida detta kunde vara samma Andes gåva, som fanns i den första kristna tiden. Men de erfarenheter man hittills gjort av denna rörelse voro sådana, att man icke kunde tillmäta den ett sådant värde. (Nils Lellky i *Sv. Sb.* 30/4 1908)

Karl Lundgrens avhandling är allmänt hållen men han ägnar förhållandevis stort utrymme åt sin övertygelse att kraftgärningar som kan

¹⁰⁷ De tolv predikanerna var Karl Lundgren (Majorna Göteborg), Erik Schütz (S:t Jacob Göteborg), Svante Svensson (Tabor Göteborg), Lars Ring (S:t Peter Göteborg), Leonard Peterson (Alingsås), Gustaf Lindqvist (Lidköping), Nils Lellky (Borås), Oscar Brattström (Kungsbacka), August Waermö (Trollhättan), Harald Raine (Vänersborg) och Konrad Winqvist (Efraim Göteborg) samt distriktföreståndare A.F. Liljenberg.

förefalla ha sitt ursprung i Anden i själva verket härrör från »andra andar«. Han lyfter också fram gåvan att tala i tungor:

Då apostlarna på den första pingstdagen undfingo gåvan att tala på olika främmande tungomål, så var det för att de många främlingarna, som då uppehöll sig i Jerusalem, skulle få kunskap om Jesus Kristus och det verk, som genom honom skulle utföras i världen. [...] På andra platser och under andra förhållanden var denna gåva ej så nödvändig, och det var kanske därför aposteln ej skattar den särdeles högt bland korintierna. (Sv. Sb. 4/6 1908)

Efter att ha läst upp själva avhandlingen fortsatte Lundgren med att säga:

Om det möjligen kan bidra till belysandet av [frågan] och i synnerhet den rörelse, som i våra dagar uppstått under namn av tungomålstalande, tillåter jag mig här anföra följande märkliga notis ur tidningen *Församlingsvännen* för den sistlidne mars. (ibid.)

Lundgren syftar på Dallmeyers uttalande som *Församlings-Vännen* hade översatt till svenska.

Heinrich Dallmeyer tillhörde pingstväckelsens pionjärer i Tyskland. Under en väckelsekampanj i Kassel i juli 1907 hade det börjat förekomma oäkta profetior och imiterande tungotal och Dallmeyer hade uppmontrat detta. Senare under hösten förklarade han att »anden i Los Angeles-rörelsen inte hade varit Guds ande utan en lögn-ande« – »*der treibende Geist in der Los Angeles-Bewegung nicht der Geist Gottes, sondern en Lügengeist ist*« (Fleisch 1957 s. 65). Det misstag han enligt uttalandet gjort, var att när han i Hamburg kommit i kontakt med pingstväckelsen hade han låtit »denna ande utan vidare prövning verka på mig«. Uttalandet, som är från november 1907, är ganska långt och syftar till att få »alla själar att helt och hållet draga sig undan denne andes inflytande«.

Herren har tillåtit, att denna frestelse går över nästan hela jorden. Måtte han själv genom sin starka hand sätta en damm emot densamma och i nåd giva, att alla uppriktiga må luttrade gå ut ur frestelsen! (Sv. Sb. 4/6 1908)

Lundgren nämnde i sitt anförande Dallmeyer som »tungomålstalande-rörelsens huvudledare i Tyskland«, vilket emellertid inte var fallet våren 1908; han hade då lämnat rörelsen. Han kommenterade inte

Dallmeyers text utan föredraget avslutades med citatet. Han tog således inte avstånd från Dallmeyers idéer.¹⁰⁸

På sista konferensdagens kväll hölls ett »farvälmöte«, ett möte som var välbesökt. Nils Lellky skriver att en del av predikanterna »vittnade om erhållen högre nåd«, och de övriga hade »en innerlig önskan att bli döpta med den helige Ande och eld« (Sv. Sb. 4/6 1908).

Årskonferensen 1908

Vid årskonferensen den 29 juli–3 augusti 1908 rapporterade distriktföreståndarna om verksamheten under hösten 1907 och första halvåret 1908. Föreståndaren för Norra distriktet, Gustaf A. Gustafson, skriver om församlingen i Sandviken där »tungomålstalandet« förekommit vintern 1907 (s. 90), att församlingen »utmärkte sig för mycken kraft under sin tidigare tillvaro. Därför har den ock kunnat bestå i tider av storm och prövningar. Nu är allting lugnt.« Från Västra distriktet rapporterade Axel F. Liljenberg:

Göteborgsförsamlingarna jämte ett par andra på distriktet hava berörts något av den s. k. nya rörelsen eller tungomålstalandet, och har detta i viss grad varit hämmande, men våra predikanter, trogna väktare på Zions murar, hava vetat att leda verksamheten i god riktning. Dock har en och annan medlem, som saknat förmåga att pröva andar, dragits bort.

Utöver vad som citerats här, finns inget vare sig i årsmötets protokoll eller i konferensreferat i *Svenska Sändebudet* om pingstväckelsen. Det fanns inga klagomål på någon medlem och ingen hade lämnat Årskonferensen under verksamhetsåret.

Från den norska årskonferensen i augusti 1908 rapporterade *Svenska Sändebudet*:

Kristiania stadsmission (bymissionen) har hållits vid makt under [verksamhets]året, men på sista kvartalsmötet beslöt man dess nedläggande, då man i huvudstaden hade nog av lös och fri verksamhet och tungomålstalanderörelsen verkat upplösande. (Sv. Sb. 3/9 1908)

¹⁰⁸ Att citera *Församlings-Vännen* var också en markering. Tidningen gavs ut av K.G. Hellström i Göteborg. Den var ett utslag av »ortspatriotism« inom Baptistsamfundet gentemot »Stockholmsbaptismen« (Westin s. 212). Tidningen hade varit den »nya rörelsens« tillskyndare i början av år 1907 efter att Hellström besökt Kristiania, men redan samma sommar började han motarbeta rörelsen. I en omfattande artikelserie gick han till angrepp och publiceringen av Dallmeyers uttalande var ett led i denna kampanj mot pingstväckelsen.

Sommaren 1906 hade man inom Metodistkyrkan i Sverige glatt sig åt en kraftig medlemsökning under det gångna konferensåret (s. 70) och man såg fram mot en fortsatt hög tillväxt. Ökningen som var ett resultat av flera lokala väckelser fortsatte under hösten 1906 och vintern 1907 för att sedan i stort sett avstanna. Resultatet blev att under konferensåret 1906–1907 ökade summan av antalet fullvärdiga medlemmar och antalet provmedlemmar med endast fem vilket ska jämföras med nästan 500 året före. Föreståndaren för det Södra distriktet, K.E. Norström, skrev i sin rapport sommaren 1907, att framgången i fråga om medlems-tillslutning inte blev så stor, »som vi av flera omständigheter vid konferensårets början vågade förvänta«. Under konferensåret 1907–1908 minskade det totala medlemsantalet med ca 150.

Om Metodistkyrkans ställningstagande till pingstväckelsen år 1907

Åtminstone tre framstående medlemmar i Årskonferensen – Erikson, Schütz och Åhgren – hade ställt sig positiva till den väckelse som Barratt ledde i Norge. De hade förtroende för honom och närde sannolikt en förhoppning att pingstväckelsen skulle innebära en förnyelse av kyrkan; alla tre var födda omkring år 1850 och hade erfarenheter från 1800-talets väckelseår.

Svenska Sändebudets rapporter om pingstväckelsen varade en och en halv månad, och under den korta tidsperioden kom åtminstone församlingarna i Stockholm, Göteborg, Uppsala, Örebro, Lidköping, Östersund och Sandviken (med ca 4 600 medlemmar inklusive provmedlemmar, det vill säga ca 25 % av kyrkans medlemsantal) i kontakt med väckelsen. I dessa församlingar fick sannolikt medlemmarna en ganska klar bild av kyrkans ställningstagande till pingstväckelsen och orsaken till att rapporteringen i *Svenska Sändebudet* avbröts. Denna åtgärd var man i de flesta av de övriga församlingarna troligen inte förvarnad om; informationen om pingstväckelsen var sannolikt begränsad till vad *Svenska Sändebudet* skrev och vad lokala dagstidningar valde att redogöra för. Många predikanter fick kanske inte någon förklaring förrän distriktföreståndarna besökte församlingarna; att informera genom så kallade cirkulationsbrev var knappast lämpligt.

Omständigheterna kring kyrkans ställningstagande till pingstväckelsen år 1907 är oklara med följande kan vara ett tänkbart alternativ.

I de kontakter som biskop William Burt hade med distriktföreståndarna avrådde han från att bjuda in Barratt liksom att samverka med företrädare för den nya rörelsen. Denna skulle hållas utanför kyrkan. Distriktföreståndarna var villiga att gå Burt till mötes, men ville förankra beslutet hos de ledande predikanterna inom kyrkan.¹⁰⁹ Detta var givetvis nödvändigt med tanke på Eriksons, Schütz och Åhgrens engagemang. Solidariteten med Metodist-episkopalkyrkan var stark hos de ledande inom konferensen, varför det inte var något större problem för dem att ansluta sig till biskopens uppfattning. Samtidigt beslöts att avbryta rapporteringen om pingstväckelsen i *Svenska Sändebudet*. Barratt skulle således inte inbjudas till de svenska församlingarna, men något förbud var det inte tal om, eftersom det inte var möjligt att förbjuda en vårdhavande predikant att låta någon predika i hans församling så länge det inte handlade om att sprida irrlära. På grund av att flera predikanter hade stort förtroende för Barratt fick man gå försiktigt fram. Barratts besök i Tabor i Göteborg (s. 92) så sent som i december 1907 och *Svenska Sändebudets* rapportering visar att det fanns en flexibilitet. Andedopet var i sig inget som man ville eller kunde ta avstånd från, inte heller från uppfattningen att Andens gåvor kunde delas ut även i modern tid, men den allmänna tanken var att det skedde sparsamt och att gåvorna skulle användas med omdöme och på ett sätt som passade in i metodistiskt församlingsliv.

Förmodligen var ställningstagandet till den nya rörelsen ingen stor fråga utom i några enstaka församlingar, varför det inte fanns någon anledning att ta upp frågan vid årskonferensen sommaren 1907.

Per Nilsson hade följt rapporteringen om pingstväckelsen från sin församling på Gotland och sedan fått uppgifter i privata samtal under årskonferensen; i sin bok från 1922 nämner han inget om att frågan togs upp i några sammankomster. Den bild han hade fått var att när »Dagens Nyheter började skriva om mötena och förlöjliga hela rörel-

¹⁰⁹ Medlemmar i Årskonferensen vintern och våren 1907 som utifrån sina befattningar skulle kunna betecknas som ledande predikanter vid sidan av biskopen är följande femton: J.M. Erikson (f. 1848), J. Roth (f. 1850), Fr. Åhgren (f. 1850), E. Schütz (f. 1852), K. Lundgren (f. 1852), K.A. Jansson (f. 1854), C.P. Carlsson (f. 1856), G. Wagnsson (f. 1857), K.E. Norström (f. 1859), J.Z. Wickman (f. 1859), K.A. Wik (f. 1860), H. Rabe (f. 1863), A. Engström (f. 1863), G.A. Gustafson (f. 1865) och A.V. Norman (f. 1866). – Tio år senare kunde fortfarande de nio predikanter vars namn är understruken räknas som ledande tillsammans med J. Magnusson (f. 1859), A. Grönblad (f. 1865), A. Löfgren (f. 1864), Th. Arvidson (f. 1883), H. Lihndaker (f. 1885) och A. Strömstedt (f. 1890).

sen [...] stängdes kyrkan för Barratt«. Han hade också fått reda på att en av de ledande predikanterna, sannolikt en av Stockholmsförsamlingarnas pastorer, »lär hava yttrat med avseende på rörelsen i Stockholm« att pastorererna i staden var »övertygade om att rörelsen är av Gud, men kyrkan skulle förlora sitt anseende om den öppnade för densamma« (Nilsson 1922 s. 45). Det ligger säkert något i det rykte Nilsson hade hört. De överdrifter som man menade fanns på olika håll, exempelvis i Elimkyrkan i Stockholm (s. 75), var sannolikt något som kyrkan inte ville bli förknippad med. Vad man också reagerade mot var att det fanns de som menade sig vara andedöpta och som satte sig till doms över andra genom att hävda att de som inte var andedöpta inte heller var frälsta.

Avståndstagandet påverkade sannolikt även predikanternas relation till kristlig fullkomlighet. Bloch-Hoell skriver om förhållandet i Norge:

Det er [...] ingen tvil om at forkynnelsen av kristelig fullkommenhet eller øyeblikkelig helliggjørelse for norske metodister spilte større rolle før [pinsebevegelsen] hadde slått rot i Norge enn etter. (Bloch-Hoell s. 113)

Avgörande för Metodistkyrkans inställning till den nya rörelsen var sannolikt troheten mot kyrkan. Att inte framhålla andedop och Andens gåvor mer än andra element i den metodiska helgelseläran var ingen uppoffring, inte heller att inte samverka med pastorer, grupper och församlingar som på något sätt representerade den nya rörelsen. Den utmaning som väntade exempelvis Erikson, Schütz och Åhgren var att ta tillvara det som ansågs vara positivt i väckelsen: den »kraft« som andedopet innebar (s. 43). Naturligtvis fanns det predikanter och församlingsmedlemmar som beklagade att kyrkan isolerade sig från dem som bejakade den nya rörelsen, och upplevde att det var fel att sätta gränser för vad som var acceptabelt i praktiserandet av Andens gåvor.

Per Nilsson var en av dessa. Han upplevde en stor sorg när han förstod att Metodistkyrkan hade förskjutit pingstväckelsen och han kom att ägna åtskillig tid i bön för sin kyrka under de kommande åren.

Denna nöd var vid tillfällen så överväldigande, att min hustru den första tiden vi voro gifta, och innan hon blev van därvid, blev alldeles förskräckt, emedan hon fruktade, att den alldeles skulle bryta ned mig. Endast Gud, min hustru och jag själv vet vilken nöd jag har haft, huru många böner, som uppsänts, och huru många tårar som fällts, för metodistkyrkans återupprättande. (Nilsson 1922 s. 49)

Adolf Rosenqvist tycks inte ha bekymrat sig alltför mycket över att pingstväckelsen inte togs emot med öppna armar inom kyrkan. Han levde ut sin »pingst« på ett sätt som gjorde att han accepterades av distriktföreståndare och kollegor. Hans son skriver om hans gärning från 1907 och fram till hans död:

Blev han en ensidig helgelse- och andedopspredikant med sedvanligt tonfall och uttryckssätt? Dess bättre icke. Visst predikade han både helgelse och andedop, men aktade sig noga för ensidighet i förkunnelsen. Till andra som hade gjort en liknande erfarenhet skrev han förmaningar, då han märkte att de hart när övergävo att tala om korset och försoningen, som ju är själva grunden för Andens uppfyllelse. Han var alltjämt angelägen om att den nya erfarenheten skulle visa sig, icke i ord, utan i Andens frukt. Han förvånades över att människor, som påstått sig ha mottagit Andens fullhet, blevo dömande och kritiska. Själv dömde han aldrig dem som tänkte olika. (Rosenqvist s. 67)

Nilsson skriver 1922 när han såg tillbaka på åren 1908–1917:

Herren [...] tände [...] några små ljus här och där, d. v. s. han tog ut yngre, obetydliga personer, som de ledande männen icke fäste något vidare avseende vid, för sin tjänst och igenom dessa började han ett mera i det tysta vägrödjande arbete för den fulla sanningens framförande och för Andens verk. De närmast följande åren blev huvudsakligen ett sådant arbete genom mycken bön. (Nilsson 1922 s. 49)

Själv hade han rest

ut på olika platser med förkunnelsen om det fulla budskapet om Kristus såsom syndares frälsare, kroppens läkare och den som döper i Helig Ande. Jag förstår, att Herrens ledning med bröder, delaktiga av samme Ande, gick något så när i samma riktning. (ibid. s. 50)

Pingstväckelsen berörde vissa församlingar mer än andra och det tog självfallet en tid innan den hade klingat av. S:t Paulsförsamlingen i Stockholm hade i hög grad påverkats. Gustaf Wagnsson, som sommaren 1907 ersatte Anders Grönblad som vårdhavande predikant, bidrog sannolikt till att klimatet för de andedöpta förändrades.¹¹⁰ Anders Edmundh, som hade blivit andedöpt i S:t Paul våren 1907 (s.285), berättar:

I brist på andlig ledning och under inflytande av den församlings ledning, som jag då tillhörde, blev mitt liv fört in i formens och kyrklighetens an-

¹¹⁰ Det finns uppgifter att många medlemmar ska ha lämnat S:t Paul åren 1908–1909 och anslutit sig till Elimförsamlingen i Stockholm. Några matriklar finns inte bevarade för S:t Paul men de översiktliga matrikeluppgifterna ger inget stöd för en större avgång. Inget i Elimförsamlingens matriklar bekräftar uppgifterna.

de, och det inre livets tillväxt och utveckling i Andens skola hämmades genom samfundshintressen och yttre form. Många av dem som då fick erfara Guds kraft, skingrades åt alla håll. [...] Vi skulle fostras i kyrkans lära och stadgar och ej följa känslösvall. (Söderholm 1927 s. 505–506)

Att andedopet hade en plats inom Metodistkyrkan efter år 1907 visar referatet från predikantmötet i Göteborg våren 1908 då en del av predikanterna vittnade om den högre nåd de hade fått och de övriga hade en »innerlig önskan« att bli döpta med helig Ande och eld (s. 95).

Metodistkyrkan var försiktig redan från sommaren 1907 med att kritisera pingstväckelsen. I artikeln där predikantmötet refereras riktas kritik mot tungotalandet, men det är den enda i *Svenska Sändebudet* under åren 1908–1916 som innehåller en tydlig kritik av pingstväckelsen. Ett och ett halvt år senare finns en markering genom ett citat i en notis med en »andlig rangordning« som signaturen P.W. (Petter Waldenström) hade tagit fram utifrån ett antal bibelställen. Listan börjar med *Gud* och följs av *Kristus*. På tionde plats återfinns *sjuk- och fattigvårdarne*, på elfte *styrelsemedlemmarne* och på tolfte (och sista) plats *tungotalarne*. Redaktören skriver: »Törhända det hade sin nytta med sig på skilda håll att stundom tänka på denna sak« (Sv. Sb. 23/9 1909).

Pingstväckelsens hemvist sommaren 1908 var sannolikt tydligast inom Baptistsamfundet även om många församlingar eller församlingsledningar inte välkomnade den. Evangelister från John Ongmans bibelskola i Örebro hösten 1907 blev budbärare till i första hand områden på landsbygden där Metodistkyrkan var svagt representerad. I Stockholm blev baptistförsamlingen Elim centrum för pingstväckelsen. Från sommaren 1906 till sommaren 1908 ökade medlemsantalet från ca 750 till ca 1 000. Pingstväckelsen utanför Baptistsamfundet bestod dels av några få mindre församlingar som inte var anslutna till något samfund – de betecknade sig som fria, dels bönegrupper, inte sällan med medlemmar från olika samfund.

5 Åren 1908–1917

Här redogörs för helgelsetemat inom Metodistkyrkan från årskonferensen 1908 fram till början av kalenderåret 1918 utifrån dels rapporter som distriktföreståndarna lämnade till årskonferenserna, dels artiklar och referat i *Svenska Sändebudet* och dels en bok om »det högre tros-livet« vilken gavs ut under perioden. Även utvecklingen inom Pingströrelsen berörs.

Filadelfiaförsamlingen i Stockholm bildas

Under åren som följde närmast efter 1907 fanns det i många samfundsförsamlingar medlemmar som upplevde att den »nya rörelsen« inte fick något utrymme i verksamheten. Detta bidrog till att det bildades »pingstbönegrupper« ofta med deltagare från mer än ett samfund.¹¹¹ Adolf Rosenqvist skriver:

Efter en upplivande och förnyande väckelse år 1907, som huvudsakligen berörde Guds folk ur olika läger, bildades utan all organisation mången så kallad bönering. Skrivaren mötte många sådana här och var och hade odelad glädje och uppbyggelse av bekantskapen allestädes. Lång tid hade dock ej förflutit förrän även i dessa små heliga sammankomster partipropagandan hade trängt in, och en och annan sårmening i lärofrågor började göra sig gällande och bli ämne för samtal och diskussion. Frågorna, som på detta sätt trängde in, skulle ju bara innerligare förena dem som funnit varandra i gemensam upplevelse [...] men det visade sig snart att det som skulle förena i stället blev en sprängkil som söndrade. (Rosenqvist s. 158)

Av stor betydelse för den nya rörelsen fortsatta utvecklingen var vad som hände i Stockholm: Grosshandlare Albert Engzell, medlem i en av stadens baptistförsamlingar, tog ett initiativ och ordnade till julen

¹¹¹ Pastor J.A. Svedberg i baptistförsamlingen Betania i Linköping hade 1907 en positiv inställning till pingstväckelsen, men redan 1908 intog han en mer avvaktande hållning. Detta medförde att 1909 började andedöpta i staden att samlas till bönemöten i hemmen och senare, utan att få tillstånd av församlingen, i en lokal på en utpost. I denna grupp deltog medlemmar i Linköpings metodistförsamling. Dessa var fortfarande aktiva i denna församling. Det var först sedan en pingstförsamling bildats 1917 som de lämnade metodistförsamlingen.

1909 en lokal för dem som tillhörde stadens baptistförsamlingar men som i dessa upplevde det trångt för pingstväckelsen.¹¹² Hösten 1910 bildade 29 av de personer som deltog i dessa möten baptistförsamlingen Filadelfia. Avgörande för den fortsatta utvecklingen var att Lewi Pethrus anställdes som pastor och tillträdde i januari 1911.

Samtidigt som utrymmet för pingstväckelsen i många baptistförsamlingar minskade kom ändå väckelsen att spridas till församlingar på landsbygden genom evangelister från Ongmans bibelskola och från Helgelseförbundet. Även om motståndet var påtagligt inom många församlingar på vars fält dessa evangelister hade framgång, noterade man att den nya rörelsen drog till sig ungdomar, vilket gjorde att församlingsledningarna, trots sin trohet mot »Stockholmsbaptismen«, öppnade sina kapell för Örebrobaptisternas predikanter, litteratur och veckotidning; de ville inte förlora ungdomarna.

Distriktföreståndarnas rapportering

De rapporter som distriktföreståndarna lämnade in under årskonferenserna har ett varierat innehåll, men domineras av uppgifter om församlingarnas ekonomi, möteslokaler, verksamhet och medlemsutveckling. I allmänhet nämns något om det andliga tillståndet i församlingarna.

Verksamhetsrapporterna från föreståndarna för de fyra distrikten konferensåret **1908–1909** berättar om väckelser endast på ett fåtal platser men uttrycker en tillfredsställelse över tillståndet i en stor majoritet av församlingarna. Medlemsantalet hade ökat med 213. I Västra distriktet hade fyra »goda predikantkonvent« hållits »varvid såväl predikanter som församlingar blivit upplivade och själar frälsta«.

På många orter slog den så kallade storstrejken i augusti–september 1909 hårt mot metodistförsamlingarna bland annat på grund av att dessa var högt skuldsatta. Det utvecklades av olika skäl ett visst motstånd mot troende arbetare och därmed också mot församlingarna. Föreståndaren för Norra distriktet betecknar konferensåret **1909–1910** som »ett av de hårdaste i vår kyrkas historia i Sverige«. Medlemsantalet

¹¹² »I de baptistförsamlingar, där pingstväckelsen inte fick något större insteg, drog sig medlemmarna mer och mer till Elim. Där lyssnade de till Guds ord, och där deltog de i verksamheten, även om de stod kvar med sina namn i sina gamla församlingar. – Det var under dessa förhållanden, som makarna Selma och Albert Engzell kom att tänka på att inreda en samlingsal i ett hus, som de då lät bygga« (Pethrus 1953 s. 198).

minskade med 39. Från Hudiksvall rapporterades att »i yttre avseende har inget uppsving ägt rum under året, men ett djupare kristligt liv [...] kan dock konstateras«. C.P. Carlsson som tjänstgjorde sitt sjätte och sista år som föreståndare för Östra distriktet skriver:

Under loppet av flere år hava icke blott vi, utan hela den andliga verksamheten i landet lidit betryck på många sätt och från olika läger, vilket haft till följd, att många vankelmodiga och ostadiga själar ej hållit provet utan måst rensas bort som ogräs. Att vår kyrka med sin bibelenliga författning angående enhetlighet i lära och sin allvarliga kyrkotukt, fått sitta värst emellan är ej så underligt. [...] Då vi förr kunde få räkna de omvända och i församlingen ingångna med tresiffriga tal, få vi nu vara glada om de uppgå till tiotal. De avflyttades, avlidnes och som okände utskivnes antal, kommer även i år att visa sig vara stort. Huru länge ränsningsperioden skall räcka vet jag icke, men den har nu pågått så länge, att jag tycker den snart borde vara slut.

I rapporterna från konferensåret **1910–1911** talas om väckelser på enstaka platser och »jämförelsevis god tillslutning« för flera församlingar. Medlemsantalet minskade med endast tre. Föreståndaren för Norra distriktet skriver: »Inom somliga församlingar är ett fördjupande av det andliga livet av nöden. Och medlen härtill [hava vi] i bönen, ordet och nattvarden«.

Från konferensåret **1911–1912** rapporterades inga väckelser, men 648 personer togs emot som nya medlemmar. Medlemsantalet minskade ändå med 146.

I sin rapport från konferensåret **1912–1913** skriver föreståndaren för Norra distriktet att »några vittomfattande väckelser« kunde inte rapporteras men att »Herrens ord har bevisat sin kraft ibland oss«.

Våra förhoppningar för tid som ligger framför kunna vara flera. I första hand står fortfarande kvar som ett djupt behov ett fördjupat andeliv hos oss predikanter och i våra församlingar.

Föreståndaren för Södra distriktet skriver:

Allt fort komma skaror av människor till våra gudstjänster och med glädje och tacksamhet lyssna de till ordets förkunnelse samt bidra villigt och gärna till församlingens utgifter; men att ställa sig med i församlingen som medlemmar, därtill säga de nej. [...] Endast ett fåtal av dem vi genom Guds nåd får föra till Kristus förena sig med oss som medlemmar.

Medlemsantalet i kyrkan minskade med 143.

Föreståndaren för Norra distriktet skriver i sin rapport från konferensåret **1913–1914** att man har fått kämpa med samma svårigheter som under de närmast föregående åren, bland annat »andlig likgiltighet på flera platser [och] ett överhandtagande utåtvänt sinnelag hos en del av vårt folk«. Han meddelar att 109 personer tagits in i full för-
ening samtidigt som 62 uteslutits eller antecknats som okända.

Siffran är beklaglig. Den har ju under en följd av år varit så kännbar i vår statistik. Om än dessa ständigt pågående gallringar i medlemsförteckningarna ha sin förklaringsgrund, har man dock verkligen anledning att undra, om det ej i församlingarna snart är rent hus från likgiltiga och okända medlemmar. Mätte emellertid efter all gallring komma besökelse-
tider genom Herrens ande, så att tomrummen fyllas!

Föreståndaren för Östra distriktet berättar om att uppbyggelsekonferenser har hållits i samband med predikantmöten på fyra platser. Dessa möten hade haft stor tillslutning och »varit rika på välsignelser för såväl predikanter som övriga deltagare«.

Medlemsantalet i kyrkan sjönk med 427 under konferensåret.

Konferensåret **1914–1915** påverkades av världskrigets utbrott. Församlingarnas ekonomi försämrades och flera pastorer blev uttagna till militärtjänst. Föreståndaren för Västra distriktet skriver:

Vid [konferensårets] början såg det visserligen ett slag ut som om den hotande världsbranden skulle väcka människor till besinning och allvar. Det var som om en varm religiös ström gått fram över landet. Men så snart man trodde sig märka att faran ej var så överhängande återgick man ganska allmänt till flärd och nöjesliv.

I en önskelista för framtiden skriver han mot slutet: »Vad oss predikanter beträffar, behöva vi bli mera helgade åt Gud och avskilda för hans tjänst.«

Föreståndaren för Östra distriktet är tacksam över att »positionen är bibehållen, trots flere för verksamhet hämmande inflytanden, av vilka de i ekonomiskt hänseende varit de icke minst kännbara«. Ingen plats rapporterade om väckelse, men S:t Peter i Stockholm hade fått 37 nya medlemmar och församlingen i Eskilstuna 15.

Medlemsantalet i kyrkan minskade med 169.

Rapporterna vid årskonferensen sommaren 1916 från konferensåret **1915–1916** är genomgående mer positivt hållna än under föregående år. Ingen större väckelse rapporterades men ett stort antal församlingar hade haft en relativt stor tillströmning av nya medlemmar. Sammanlagt

ökade medlemsantalet med 183. Föreståndaren för Södra distriktet rapporterade att i »medeltal samlas vid församlingarnas söndagsgudstjänster omkring 5,500 personer«. Antalet medlemmar i full förening var omkring 4 300 varför »kyrksamheten« måste bedömas som god. Han nämner också något om sång och musik, vilket sällan görs i rapporterna:

Våra sång- och musikföreningar utgöra viktiga faktorer i vår verksamhet och äro värda erkännande. Önskvärt vore om den unisona församlings-sången bleve kraftigare och rytmen livligare, så att vi kunde bära upp den gamla traditionen: »Metodisterna är ett sjungande folk.«

I rapporterna från konferensåret 1916–1917 sägs inget om helgelse. Distriktföreståndarnas gemensamma rapport domineras av problem av olika slag. De berättar att verksamheten under det gångna året bedrivits under exceptionella förhållanden på många områden.

Livsmedelsbristen, som nödvändiggjort en knapp ransonering av flera av de viktigaste livsmedlen, har somligstades varit så stor, att verklig hungersnöd härskat, vilket framkallat demonstrationer och oordningar av olika slag. [...] För de mindre bemedlade ha förhållandena varit synnerligen svåra. Befolkningens levnadsomkostnader ha i genomsnitt ökat mellan 55 och 60 % ofta utan någon motsvarande inkomstökning.

En jubileumsinsamling hade planerats år 1916 inom hela Metodistepiskopalkyrkan och tanken var att årskonferenser som behövde stöd skulle få hjälp. Den svenska konferensen hörde till dem som skulle kunna komma i åtnjutande och ett omfattande underlag hade tagits fram och sänts över till USA. Sommaren 1917 insåg man efter att USA hade dragits in i världskriget i april samma år, att utsikterna att få en ekonomisk stöttning hade minskat avsevärt; det var framför allt från USA pengarna skulle komma.

Distriktföreståndarna slutar sin rapport med en uppmaning: »En rik utgjutelse av kraftens ande må vi samfällt bedja om, under det vi i tro och lydnad fylla villkoren för bönhörelse.«

Medlemsökningen under konferensåret var endast 15.

Utebliven tillväxt

Som framgår av sammanställningen ovan var tidsperioden 1908–1917 inte framgångsrik vad beträffar medlemsutvecklingen. Antalet medlemmar i full förening minskade från 15 916 till 15 432, en nedgång med 3,0 %. Läger vi till antalet medlemmar på prov minskade antalet från 17 582 till 16 407, en nedgång med 6,7 %. Utvecklingen var givet-

vis oroande. Föreståndaren för Östra distriktet skriver i sin rapport till årskonferensen 1913 att tidsförhållandena var sådana att det var svårt att nå människor och få dem att omvända sig.

Lägges så här till att många av de metoder, som varit för metodismen säregna, upptagits och nu användas med framgång av andra större samfund i vårt land, under det våra egna församlingar här och där visa benägenhet lämna det för dem förut karakteristiska, så vore det ej underligt om det synliga resultatet utåt icke i allt motsvarade vad man önskat.

Några nya metoder eller verksamhetsformer togs inte upp under åren 1907–1917 med undantag för ett program som hade tagits fram av Generalkonferensen för kyrkans numerära och andliga tillväxt. Programmet kallades Framstegsrörelsen och introducerades i Sverige sommaren 1915. Programmet var ambitiöst. Arbetsplaner skulle utarbetas och genomföras. Aktiviteterna omfattade bland annat personlig evangelisation och olika slags möten »särskilda dagar och tider«, exempelvis hösten 1915 då »varje medlem i församling och ungdomsförening« en vecka i november skulle försöka göra »sitt allra bästa för att vinna sina kamrater och vänner för Kristus«. Den 2 januari 1916 skulle det vara »kyrksöndag« då ett »gediget program« borde »giva oss fullt hus« (Sv. Sb. 14/10 1915). Det förefaller som att programmet fick störst gehör i Norra distriktet där Theodor Arvidson var föreståndare. Kanske att insatserna under konferensåret 1915–1916 var orsaken till att kyrkans medlemsantal ökade något. Under det följande verksamhetsåret tycks användningen av programmet ha minskat.

Svenska Sändebudet åren 1909–1916

Det finns relativt få referat, rapporter och artiklar i *Svenska Sändebudet* under åren 1909–1917 med ett innehåll som anknyter till helgelsetemat. Några är från samtal eller diskussioner som förekom i regionala predikantmöten. Ord som helgelse, kristlig fullkomlighet och andedop förekommer sällan i tidningen under tidsperioden; »andedop« används något mer frekvent än »kristlig fullkomlighet«. Ordet pingstväckelse förekommer, men endast som en allmän beteckning för väckelser med andedop.

Predikanter som skrev i *Svenska Sändebudet* representerade olika uppfattningar om helgelse och kristlig fullkomlighet. Tidningen var öppen för olika åsikter. Vissa predikanter lade mer vikt på helgelseförkunnelse och helgelseupplevelser än andra.

Beträffande *Svenska Sändebudets* nyhetsbevakning kan det noteras att det inte publicerades något om pingstväckelsens utveckling inom Baptistsamfundet eller som självständig rörelse under åren 1909–1916.

Att döma av det som skrevs i *Svenska Sändebudet*, vilket inte motsägs av distriktföreståndarnas rapporter enligt ovan, förefaller inte helgelseförkunnelsen ha haft någon framträdande ställning inom kyrkan konferensåren 1909–1916, men helgelsefrågorna ökade i aktualitet mot slutet av tidsperioden. (Detta sammanfaller med de år då Pingströrelsen började få en struktur som signalerade att ett nytt kyrkosamfund höll på att växa fram.)

Här följer ett antal exempel på det som (ändå) skrevs i tidningen om Anden och helgelsen åren 1909–1916.

B.A. Carlson har författat en artikel i pingstnumret 1909 under rubriken »Den helige Andes utgjutelse på vissa platser«:

Om det icke skulle behaga Gud att nu utgjuta sin helige Ande över oss på samma sätt, som han gjorde på pingstdagen i Jerusalem, så låt oss ändå giva noga akt på hans rörelse och verkningar. Men den dag skall komma och kanske snart, då den helige Ande varder utgjuten över allt folk på ett särskilt sätt. Då skola underbara ting inträffa och sällsamma förvandlingar ske. (*Sv. Sb. 27/5 1909*)

I Värmland hölls ett predikantmöte i september 1909 där ett av samtalsämnena var »Betydelsen av den helige Andes ledning i vårt liv och vår verksamhet – särskilt predikantens«. Där talade den pastor som höll inledningsanförandet om »Guds andes nådegåvor«:

Deras nytta och gagn för verksamhet påpekades. Även erinrades om särskilda fall, såsom i 2 Mos. 35 kap., där den helige Ande lärde en hel hop människor en mängd praktiska yrken. (*Sv. Sb. 18/11 1909*)

I september 1909 höll Gotlands predikantförbund ett »missionsmöte« då öns fem pastorer deltog. Även Östra distriktets föreståndare, C.P. Carlsson var med. Per Nilsson, som var mötets värd, hade lämnat in en fråga som man under mötes sista dag samtalade omkring:

Hava de i Nya testamentet omtalade församlingsgåvorna sin giltighet för all framtid; och om så, varför har församlingen förlorat somliga av dem, och huru kunna de återvinnas? (*Sv. Sb. 10/10 1909*)

Den pastor som skriver om mötet redovisar en mix av de tankar som fördes fram i samtalet. Profetians gåva ansågs vara verksam »uti församlingen genom prediko- och evangelistverksamheten«, men man skulle

skilja »på att tala vackert, på grund av naturlig begåvning, och vittnesbördet i Andens och kraftens bevisning«. Angående »botande av sjuka genom trons bön« ansågs att föreskriften i Jakobs femte kapitel »är det enda sätt skriften giver oss att bli botade från våra sjukdomar«. Och »gåvan att tala med tungor« fick inte förkastas bara »för att gåvan missbrukas«. Man måste »skänka den uppmärksamhet, ty det är den gåvan, som vi fått bestämda föreskrifter om uti ordet« (Sv. Sb. 10/10 1909).

I februari 1910 publicerades en artikel under rubriken »En hela jorden omfattande väckelse«. Författare är William P. Hall, en framgångsrik affärsman och framträdande lekmanneavangelist inom Metodist-Episkopalkyrkan i USA. Han hade gjort affärsresor runt om i världen. Hall skriver att hemligheten till den första kristna kyrkans framgång var att »dess predikanter och medlemmar kämpade för och mottogo sitt pingstdop [och] blevo uppfyllda med den helige Ande«. När kyrkan »avföll från den absoluta nödvändigheten av det apostoliska andedopet liksom att åter och åter bli uppfylld med den helige Ande«, då drevs Anden bort. Män och kvinnor hade emellertid under kyrkans historia sökt och fått Andens fullhet och genom dessa hade »Gud infört nya och epokgörande händelser«. John Wesley nämns som exempel och som bevis anförs de stora andeutgjutelserna och väckelserna i »Wales, Korea, Indien, Manchuriet och annorstädes« (Sv. Sb. 17/2 1910). Översättningen är gjord av den pensionerade svenske metodistpredikanten Frans Wallin, som var bosatt i USA.

K.A. Jansson hade översatt delar av en i USA år 1910 utgiven bok *Korea for Christ*. Hans utdrag ur boken publicerades i *Svenska Sändebudet* den 11 och 18 maj 1911. Innehållet är en berättelse om en väckelse inom metodistkyrkan i Korea åren 1903–1907, en väckelse »där elden föll« och som ledde till en omfattande omvändelseväckelse:

En liten bibelklass bestående av sju missionärer, samlades sista veckan i augusti 1903. [...] Dr R. A. Hardie uppmanades att utarbeta tre föredrag för bönen. [...] Under det att han studerade Guds ord, bad han bestämt om uppfyllelsen av den helige Ande enligt löftet i Luk. 11:13 och bekände sedan, att han mottog den helige Ande genom tron utan någon särskild känslöförmimelse, med undantag av en frid i sitt hjärta, vilket han ej förut ägde. [...] Mindre än en månad efteråt under några särskilda bönemöten, som leddes av dr Hardie, började väckelsen. [Den kännetecknades] av öppen bekännelse av synder, vilken ingen jordisk makt kunde hava avtvingat en av den yttersta österns infödde. Stundom var det en förskräcklig kamp i flera dagar mellan ljusets och mörkrets makter. När

sedan Kristus vann seger och bekännelse avgavs, följde en riktig hänryckning av frid och glädje. (Sv. Sb. 1/5 1911)

I februari 1911 hölls ett predikantmöte i metodistförsamlingen Salem i Norrköping. Där samtalande man över ämnet »Finns de i 1 Kor. 12 omnämnda gåvorna i Guds församling nu«. Josef Magnusson var inledare. Gustaf Wagnsson skriver:

Vad den omskrivna gåvan att bota sjuka beträffar, tvivlade [inledaren] att den nu verkligen fanns i församlingen, anförde vissa belysande exempel. A. Rudström ansåg, att under vissa tider särskilda gåvor voro i verksamhet, under det andra liksom vilade. – K. A. Wik trodde icke, att Gud tagit tillbaka någon nådegåva, som han givit sin församling. [...] »Låt oss pröva oss, om vi äga någon av de här omnämnda gåvorna!« Trodde att den tid skulle komma, då alla dessa gåvor skulle återuppväckas. Fr. Åhgren läste Apostlagärningarna om den man, som hade fyra döttrar som profeterade, och om profeten med bältet och Pauli fängslande, och ville visa härmed vad den profetiska gåvan innebar. Vidkommande gåvan att bota sjuka menade talaren att man skulle förfara enligt Jakob 5:17 när helst någon medlem påkallade en äldstes tjänst i detta hänseende. Rörande tungomålstandet skildrades ett besök vid ett av de beryktade Barrattmötena i Kristiania för åtskilliga år sedan. (Sv. Sb. 16/3 1911)¹¹³

Under ett predikantmöte i mars 1911 i Lund, där Per Nilsson var pastor, hade man samtalat över ämnet »Kristlig fullkomlighet« med Karl Ljung som inledare.

Broder Ljung framhöll för oss målets skönhet och upphöjdhet. Detta mål nämligen, som vi kalla kristlig fullkomlighet. Och han betonade kraftigt och innerligt den apostoliska uppmaningen i Ebr. 12:1.¹¹⁴ (Sv. Sb. 16/3 1911)

Det går inte att avgöra om Ljung hade någon egen upplevelse att hänvisa till.

I pingstnumret 1911 finns en artikel med rubriken »Pingst« på första sidan. Troligen är den skriven av J.M. Erikson. I slutet av artikeln kan man läsa:

Den första kristna pingstdagen utmärkte sig för underbara tilldragelser [...] framför allt i lärjungakretsen, där Herren uppenbarade sin godhet

¹¹³ Ordet beryktad användes vid den här tiden inte sällan i betydelsen allmänt eller vida kända. – Det går inte utifrån detta citat bilda sig en uppfattning om Åhgrens inställning år 1911 till pingstväckelsen, men det är svårt att tro att hans berättelse om sitt besök i Kristiania inte skulle överensstämma med den han framförde år 1907 (s. 76).

¹¹⁴ »... låt oss då, även vi, befria oss från allt som tynger, all synd som ansätter oss, och hålla ut i det lopp som vi har framför oss«.

och makt genom att åt de troende giva icke blott fröjd och frimodighet utan även förmåga att vittna om honom för människor, med vilkas tungomål de voro obekanta. »Tungomålstalandet« visade sig vid detta tillfälle vara en Andens gåva, som blev medel till mångas frälsning. Vi skola ej förneka att denna gåva även senare blivit given åt troende; men nog är det viktigt tillse att allt genom oss får ske till Guds ära, hans församlings uppbyggelse och syndares frälsning. – Något löfte om upprepandet av pingstundren ha vi ej fått; men löftet att Gud skall utgjuta sin ande över oss står dock kvar. (Sv. Sb. 1/6 1911)

I det nummer som kom ut inför pingsthelgen 1913 publicerades en osignerad artikel om pingsten. Där kan man läsa följande något märkliga uttalande:

Vi medgiva, att den helige Andes särskilda gåvor höra till den apostoliska tiden. Givna för särskilda ändamål, utdelas de nu icke mer, ehuru det väl må sättas i fråga, huruvida de ej skulle fortfarit, om blott kyrkan varit mera trogen mot denna heliga skatt. (Sv. Sb. 8/5 1913)

Från årsskiftet 1912/1913 och fram till och med mars 1914 publicerades ett tiotal artiklar av Per Nilsson vilka berättar om helbrägdagörelseunder. I de fem första (fram till september 1913) berättar han endast om underverk som han har hört talas om. Hans artiklar väckte ett stort intresse som ökade när han i augusti berättar om helbrägdagörelser som skett efter förbön av »en fabrikör [Per] Olsson från Malmö« (Sv. Sb. 7/8 1913).¹¹⁵ Nilsson fick brev från läsekretsen med frågor varav han kommenterar några i *Svenska Sändebudet*. I det nummer som kom ut den 25 september skriver han att han »för någon tid sedan« bett till Gud för en kvinna som hade sökt upp honom och att hon blivit frisk. Senare samma höst berättar han, att han under åtta år hade praktiserat »Bibelns lära om helbrägdagörelse genom tron« (Sv. Sb. 27/11 1913).

Våren 1914 skrev Nilsson en uppsats inför ett predikantmöte. Denna infördes i *Svenska Sändebudet* 28 maj och 4 juni (sammanlagt två tidningssidor). Rubriken är »Vilka äro betingelserna för den helige Andes meddelande [=erhållande], och för vilka syften meddelas han?« Han tar bland annat upp »brudens [...] beredande för Kristi tillkommelse« och Andens gåvor (Sv. Sb. 4/6 1914).

¹¹⁵ Per Olsson var aktiv inom Helgelseförbundet och den mest kände av dem som bad för sjuka inom förbundet. Han hade haft kontakt med Fredrik Boltzius och fick liksom denne en mängd brev från människor som bad om förbön; antalet brev uppskattas till mellan 15 000 och 20 000 (Kårbrant 1987 s. 155).

I pingstnumret år 1915 publicerades en artikel under rubriken »Eld-dopet«. Det var en översättning av en text skriven av R.A. Torrey. Översättningen var gjord av Nilsson som har lagt till några meningar som avslutning:

Det torde för närvarande ej vara något som våra församlingar stå i större behov av än ett kraftigt dop med den helige Ande och med eld. [...] Skola vi kunna leda våra församlingar in i denna eld, så måste vi i första hand själva hava fått den. (Sv. Sb. 20/5 1915)

Den 10 juni 1915 återkom Per Nilsson i *Svenska Sändebudet* med en lång artikel där han berättar om tillfrisknanden efter förbön. I ett av fallen hade han själv varit förebedjare.

Den tidning som gavs ut den 14 oktober innehåller två artiklar av Per Nilsson. Den första, »Helbrägdagöresle genom trons bön«, ger exempel på helbrägdagörelser i Danmark som han fått höra om. Den andra, »Det högre troslivet«, är ett bibelstudium som fortsätter i tidningens nästa nummer. Först den 12 oktober 1916 publicerades en ny artikel och då om »märkvärdiga bönhörelser«.

Vid ett predikantmöte i Filipstad i mitten av mars 1916 samtalade man om ämnet »Uppfyllda med den helige Ande« (Sv. Sb. 27/4 1916) och vid samma tid i ett predikantmöte i Uppsala tog man upp frågan: »Huru skola vi förstå skriftens ord om dop med den helige Ande?«

Frågan, som är en av de aktuella för dagen, är ej lätt besvarad. [...] Att något utomordentligt skedde med lärjungarna, då Anden utgöts på pingstdagen, kan ej betvivlas. Feghet, avund och svaghet fingo giva vika för mod, hänförelse och kraft. [...] Likaväl som lärjungarna behövde »dop med den helige Ande« stå vi i behov därutav. Möjligheten att undfå det finnes också, om vi underkasta oss villkoren. (Sv. Sb. 27/4 1916)

I maj 1916 rapporterade *Svenska Sändebudet* från en lekmannakonferens där ett samtal hade ägt rum om Jesu snara tillkommelse (s. 46). I oktober höll Efraim Almgren ett »inledningsföredrag« vid Epworthkonventet i Alingsås. Det publicerades i *Svenska Sändebudet* under rubriken »Vad kunna vi lära av de närvarande tidstecknen med avseende på Kristi ankomst?« Han menade att »många tilldragelser och rörelser i tiden säger oss, att Herrens tillkommelse är nära« och han gav exempel på sådana (Sv. Sb. 16/11 1916).

»Det högre troslivet«

En av de medverkande i missionskonferensen i Göteborg den 5–7 april 1908 (s. 93) var Gustaf Lindqvist. Han hade, efter en lång och resultatlös kamp för att uppleva »ett överflödande livs fullhet och kraft«, i januari 1908 beslutat att »giva vilket offer som hälst för den kostbara pärlan – helgelsenådens pärla – och jag beslöt att genast, med Guds hjälp erlægga det«. En tid därefter – han var då pastor i metodistförsamlingen i Lidköping – fick han uppleva det han hade längtat efter.

Medan vi ännu sjöngo [...] föll den heliga elden ned över mitt offer; den föll ned, så kändes det, lika hastigt som ljungelden eller blixten genomkorsar den mörka molnväggen under åskvädret. Sannerligen, tänkte jag, är icke den, som döper med Helig Ande och eld, densamme som den, som håller ljungelden i sin högra hand och sänder blixten att gå sina befallningar. Detta var i sanning ett betydelsefullt ögonblick. – Min själ fylldes från denna stund av den Helige Andes kraft, så långt som den var emottaglig för densamma; och därunder erfor jag en glädje, så ren, så hög, och så utesägligt dyrbar, att jag aldrig förr erfarit något liknande. (Lindqvist s. 16)

Från sent på hösten 1911 och fram till slutet av år 1912 hade Lindqvist som då var pastor i metodistförsamlingen i Sundsvall, på eget förslag gett ut en bok fördelad på tio häften: *Det högre troslivet eller Gemenskapen med Kristus*. Syftet med boken var

att väcka intresset hos de troende för det högre troslivet, *helgelselivet*, som under närvarande tid ådrager sig allt större och större uppmärksamhet bland Guds folk inom alla evangeliska samfund i vitt skilda delar av världen. (Lindqvist s. 3)

Lindqvist refererar inte explicit till pingstväckelsen men det är givetvis den han syftar på.

Boken har 21 kapitel. Tre av dessa är skrivna av Lindqvist, två är utdrag ur W. Boardmans bok *Lifvet i Gud*, ett är ett bidrag från Anna Lellky (pastorsfru och engagerad i Metodist-episkopalkyrkans yttre mission). De övriga kapitlen är skrivna av följande tolv metodistpredikanter med ett eller två kapitel vardera: Svante Svensson, Adolf Rosenqvist, B.A. Carlson, Per Nilsson, Frans Wallin (bosatt i USA från 1887), Karl Johan Lindborg (bosatt i Finland från år 1905), Theodor Arvidson, Karl A. Wik (distriktföreståndare), Herman Rabe (distriktföreståndare), Carl Johan Eklund och Frans Lellky (svåger till Anna Lellky).

De mest kända av författarna var Svensson, Carlsson, Wik och Rabe. Arvidson var i början av sin karriär och skulle om fyra år bli distriktföreståndare. Rabes och Wiks bidrag är predikningar som Lindqvist hade fått löfte att publicera. Rabe skriver om vikten att »förbliva i Gud« och Wik om att ha ett »rent hjärta«. Förmodligen var det nog distriktföreståndarnas namn som var det viktiga för Lindqvist. De flesta av de övriga författarna berättar om vad de hade upplevt när de blev fullkomligt helgade. Genomgående skedde dessa helgelseupplevelser efter en längre »kamp« och var i allmänhet ögonblickliga.¹¹⁶

Per Nilsson skriver:

Påståendet, att detta Andens utomordentliga utgjutande med sina kraftiga verkningar skulle endast tillhöra den apostoliska tiden, saknar all grund i Guds ord. [...] Att den kristna församlingen i stort sett befinner sig i saknad av denna Andens utomordentliga fullhet och de med Andens smörjelse förenade nådegåvorna torde hava sin grund däri, att församlingen sjunkit ned i slapphet och otro. (Lindqvist s. 138)

Uttalandet avviker påfallande från bokens övriga texter. I boken förekommer inte orden pingstväckelse och tungotal.

Ett intressant förhållande är att Gustaf Lindqvist redan sommaren 1909 berättar delar av vad han skriver i sin bok år 1911. Hans sätt att uttrycka sig har ändrats markant. År 1909 skriver han: »Härefter mognade mitt liv för 'full, fri och närvarande frälsning'. Mer än en gång kände jag det så, som behövde jag frälsas på nytt« (Sv. Sb. 29/7 1909). I sin bok år 1911 uttrycker han detta i följande ord:

Emellertid hungrade jag och törstade ännu mera efter detta överflödande liv, som kunde tillfredsställa de allra djupaste behov. Mer än en gång kände jag det så, som behövde jag bli föremål för ett nytt nådeverk, eller m. a. o. en döpelse med Helig Ande och eld. (Lindqvist s. 9)

Om sitt andedop skriver han år 1909: »Och den gode herden tog upp det uttröttade fåret, och under stor glädje lade han det på sina starka axlar« (Sv. Sb. 29/7 1909). Jämför med texten år 1911 (s. 112 ovan)!

¹¹⁶ Adolf Rosenqvist berättar om sitt andedop, en text som också återfinns i Rosenqvist 1945 och som finns återgiven ovan (s. 90).

Möten i Linköping pingsthelgen 1916

Gustaf Lindqvist arbetade då och då tillsammans med Adolf Rosenqvist. Ett sådant tillfälle var i Linköping under pingsthelgen år 1916. Herman Rabe var då pastor i församlingen. Han hade lärt känna Rosenqvist under sin tid som pastor i S:t Matteus i Gävle (1905–1909) och som föreståndare för Norra distriktet (1909–1915). Som talare hade Lindqvist och Rosenqvist kallats, men även distriktföreståndare Albert Löfgren var med. Pingstdagens eftermiddag hölls ett samtalsmöte. Ämnet var: »Huru skola vi förstå den apostoliska uppmaningen: 'Uppfyllens med Anden', Ef. 5:18.«

Efter samtalet blev ett brinnande bönemöte. Böner uppsändes om Andens fullhet. Några tackade Gud innerligt för pingstens gåva och andens fullhet. Det var förnimbart att Jesus var närvarande och lät sin andes kraft komma sina barn till del i rikt mått, eftersom var och en i tron tog emot den utsägliga gåvan. (Sv. Sb. 29/6 1916)

En kvinna, sannolikt en av metodistförsamlingens *vänner* (s. 32) i Linköping, har berättat ett minne från dessa möten. Hon hade blivit uppmanad av Herman Rabes hustru att vara med i mötena:

Länge hade jag längtat efter ett rikare liv i Gud och genom läsningen av en bok, »Det högre troslivet«, hade denna längtan ökat. De varma, personliga vittnesbörden i denna bok hade verkat ett djupt behov efter den Helige Andes kraft också i mitt liv.

Vid ovannämnda konferens hörde jag första gången Adolf Rosenqvist och förnam genast, att han ägde vad jag sökte. Hans förkunnelse var mättad av Andens kraft och rörde sig om livet i Andens fullhet. Genom Guds ledning kom pastor Rosenqvist på besök i vårt hem, med kraft vittnade han om denna högre väg och svarade tålmodigt på alla frågor och inkast som gjordes. Från det besöket blev den ständiga bönen: Gud, låt mig få leva i Andens fullhet! (Rosenqvist s. 85–86)

Pingströrelsen åren 1913–1917

År 1913 uteslöts Filadelfiaförsamlingen i Stockholm från Baptistsamfundet efter att ha anklagats för brott mot den nattvardsordning som gällde inom samfundet. Sannolikt var dock de faktiska skälen för uteslutningen att församlingen hade en »pingstinriktning« och att Pethrus genom sin ledarförmåga bedömdes kunna bli orsak till en kommande splittring, något man inte befarade att John Ongman skulle ge upphov till; han var och kom att förbli baptist. Församlingen hade haft en ena-

stående tillväxt,¹¹⁷ vilken möjliggjorde att församlingen – eller om man så vill, Lewi Pethrus – snart hade en ekonomisk bas som gjorde det möjligt att driva ett bokförlag – Förlaget Filadelfia, vilket under de första åren ägdes av Lewi Pethrus – samt från år 1916 ge ut veckotidningen *Evangelii Härold* och hålla årliga månadslånga bibelskolor för evangelister. Pethrus gav också en del av sin tid åt grupper och församlingar ute i landet vid sidan om sin tjänst som pastor i Filadelfia. Under en tjänstledighet delar av åren 1916–1917 ägnade han åtminstone ett halvår åt denna för honom angelägna uppgift.

Under åren efter 1913 kom frågan upp från tid till annan om hur de fria församlingarna skulle förhålla sig till varandra organisatoriskt. Samtidigt var man inom Baptistsamfundet oroad över att relativt många medlemmar, ja hela församlingar, lämnade samfundet för att ansluta sig till den nya rörelsen. I april 1916 skriver Lewi Pethrus:

Det göres i dessa dagar kraftiga ansträngningar för att få tillbaka till baptistsamfundet de församlingar av troende och döpta som stå utanför detsamma. [...] När man nu fört saken på tal i samfundspressen och anfallit vår fria ställning, vilja vi anföra några skäl, varför vi anse, att en biblisk församling bör stå utom de modärna samfunden. Det skäl, som för oss väger mest av alla är, att *bibeln icke ger stöd åt en samfundssammanslutning*. (*Evangelii Härold* 6/4 1916)

Vintern 1917 hade de fria församlingar som räknade sig som pingstförsamlingar endast ca 2 100 medlemmar; antalet medlemmar i »fria« böneringar var sannolikt fler än så. Filadelfiaförsamlingen i Stockholm dominerade starkt med omkring ca 1 000 medlemmar som kan jämföras med ca 1 200 för Betelförsamlingen – den största baptistförsamlingen i Stockholm. En stor del av rörelsens medlemmar i församlingar och böneringar kom från, eller – vad gällde böneringarna – tillhörde samfundsförsamlingar, främst baptistförsamlingar. Inom samfunden fanns en oro att de fria församlingarna skulle gå samman i en organisation som man befarade skulle kunna bli en betydande maktfaktor inom svensk frikyrklighet. Lewi Pethrus skriver:

Våra bröder i samfunden kunna vara tämligen lugna i denna fråga [att bilda ett samfund omkring Andens dop], ty vi känna till läget inom de fria församlingarna i vårt land ganska väl, och vi kunna konstatera, att de

¹¹⁷ Av årsberättelserna framgår att en stor andel av de nya medlemmarna blev förenade med församlingen genom dop. Som exempel kan nämnas att år 1912 togs 225 medlemmar in i församlingen varav 138 (61 %) genom dop.

styra allt längre och längre bort från samfundssystem och mänskliga organisationer. [...] De existerande frikyrkliga samfunden ha vart och ett något fragment av den gudomliga sanningen. [...] I stället för att konkurrera med varandra, borde de lägga tillsammans de stycken av sanning, som de var för sig äga. Därigenom skulle de komma ett gott stycke på väg till hela sanningen. (*Evangelii Härold* 21/6 1917)

Pingströrelsen kom under många decennier att anklagas för uppseendeväckande utlevelser i bönemöten eller bönestunder. Lewi Pethrus ansåg att genom undervisning kunde man få ungdomarna, som han menade var de som främst tog intryck av den »nya rörelsen«, att inse att skrik och skakningar var något oväsentligt; häftiga känsloutbrott med »höga rop och yttre åthävor« kunde tolereras om man förstod att de var spontana och äkta uttryck för det man upplevde (Pethrus s. 151). Pethrus arbetade aktivt i sin egen församling att förmå medlemmarna under bönemöten och bönestunder att hålla tillbaka utlevelserna, ändå kunde de nog av tillfälliga besökare upplevas som våldsamma.¹¹⁸

Pingströrelsens pingstmöte i Örebro februari 1917

Maria Lindgren, eller fru Lindgren som hon i allmänhet kallades i mötesannonserna, var en känd profil inom den tidiga Pingströrelsen, men hon var medlem i baptistförsamlingen Filadelfia i Örebro där John Ongman var pastor. Hon blev andedöpt i Örebro år 1907. Omkring år 1901 hade hon drabbats av en svår sjukdom, men ville inte bli opererad. Under en uppbyggelsekonferens i Filadelfiakyrkan i Örebro blev hon helbrägdagjord och började sedan själv be för sjuka i sitt hem och fick uppleva hur flera blev friska. Denna verksamhet flyttades omkring år 1910 till en villa i Lillån utanför Örebro. Villan kallades Betaniahemmet. Där tog Maria Lindgren emot sjuka som ville ha förbön. De kunde få vistas på hemmet en tid.

Sommaren 1914 ordnade Maria Lindgren bönedagar i Betaniahemmet så att »troende från skilda delar av vårt land kunde komma i tillfälle att nedbedja kraft från höjden«. Deltagarna kände »detta mötes

¹¹⁸ Pethrus kom så småningom att framhålla Topeka i Kansas (år 1901) som platsen för pingstväckelsens uppkomst, där de som nåddes av väckelsen var »vita«. Han noterade en markant skillnad mellan »de vitas« utlevelse och »de svartas«. Han menade att känslöytringarna måste stå i ett harmoniskt förhållande till människans kulturella ståndpunkt (jfr s. 143; se också Carlsson 2013/1990 s. 47)

stora betydelse, icke allenast för deras eget andliga liv, utan för Guds verk i allmänhet» (*Evangelii Härold* 24/2 1916). Vid detta möte beslöts att ordna ett liknande i Motala. Där myntades begreppet pingstmöte, och man kom överens om att sådana »skulle avhållas å tider och platser som Gud utvisade«. Därefter hölls pingstmöten i Boxholm, Karlstad och Linderås, det senare den 24–28 februari 1916, där bland andra Maria Lindgren, Lewi Pethrus och Per Nilsson, som då var pastor i Nässjö metodistförsamling, deltog.

Inom den spirande Pingströrelsen fanns ett behov att uppleva en gemenskap utöver den som församlingarna och bönegrupperna erbjöd. Inte minst gällde detta för predikanterna inom rörelsen. Här hade pingstmötena en viktig uppgift. Maria Lindgren var självskrivnen deltagare, men hon blev Filadelfiaförsamlingen i Örebro trogen.

Det första pingstmötet i Örebro hölls den 10–12 februari 1917 – lördag till måndag – i stadens metodistkyrka. En kommitté hade bildats i vilken Maria Lindgren ingick. Hon hade tagit kontakt med metodistförsamlingens pastor, Karl Ljung, och frågat om det var möjligt att få hyra Trefaldighetskyrkan; pingstförsamlingen i Örebro, som hade bildats i juli 1916, hade ingen egen lokal.

Kyrkan hade invigts i december 1909. Kyrksalen rymde 700 personer och en mindre sal 150 personer. Byggnaden blev dyrare än planerat och församlingen hade ingen möjlighet att klara räntor och amorteringar på de lån som hade tagits upp.¹¹⁹ För att förbättra ekonomin brukade man hyra ut kyrkan »till nästan vad som helst» och Ljung frågade sig varför han då inte skulle »kunna hyra ut den till en pingstkonferens» (Nilsson 1922 s. 51).

Kommittén hade försäkrat sig om att flera predikanter skulle komma till mötet och andra hade fått inbjudan, medan de flesta kom på eget initiativ. Lewi Pethrus, som var med i Örebro, räknar upp 25 predikanter och missionärer i pingstmötet och tillägger »m. fl. m. fl.«. Många av dessa fick tillfälle att tala offentligt. »Därtill hade ett stort antal vänner från Sveriges alla kanter kommit till högtiden.« Dessa kom med en stor förväntan att få ta del av predikningar och vittnesbörd och bli »väl-

¹¹⁹ År 1917 värderades kyrkan till ca 130 tkr och skulden var ca 200 tkr. Församlingen hade färre än 400 medlemmar. I augusti 1917 gjordes ett upprop för att få hjälp till utbetalningar på 10 tkr i början av november, varav drygt hälften kunde täckas av hyresinkomster och inestående eller garanterade medel. Uppropet inleds med orden: »För att hjälpa Örebro församling, som, trots allt som blivit gjort, ända sedan kyrkan år 1909 uppfördes, vållat så oerhörda bekymmer och tidtals fört församlingen till yttersta randen av ruin» (*Sv. Sb.* 9/8 1917).

signade«. »Den stora lokalen var till trängsel fylld möte efter möte« (*Evangelii Härold* 15/2 1917).

Ljung hade inte varit i kontakt med Pingströrelsen tidigare och var nyfiken på vad det var för slags människor. Under konferensen blev han övertygad om att »Gud är med detta folk, mitt beslut är [...] fattat, och jag är ett med dem« (Nilsson 1922 s. 52). Han deklarerade detta offentligt i konferensens sista möte och det väckte stor uppståndelse i hans församling. Han hade blivit andedöpt under konferensen – »åtminstone var det begynnelsen till det« skriver Per Nilsson (*ibid.* s. 51). Ljungs distriktsföreståndare, Axel Engström, – »årskonferensens starke man« vid denna tid (Hurtig s. 64) – rådde honom att inte ta så allvarligt på det han hade fått vara med om.

Per Nilsson skriver under rubriken »Märkvärdiga bönhörelser« i *Svenska Sändebudet* om dessa möten utan att ange att det var en pingstförsamling som stod bakom:

Jag hade den stora förmånen att bli inbjuden att delta i ett större uppbyggelsemöte, som hölls i metodistkyrkan i Örebro den 10–12 februari. Vad jag där hörde och såg var något det mest underbara jag varit med om. En mäktig andekraft vilade över mötet från början till slut. Vad man sjöng! Endast gemensam sång förekom, men denna var så mycket mera kraftig och gripande, ja, understundom rent av hänförande. O, att våra församlingar lärde sig sjunga, och att Gud finge stämma hjärtat för sången! Mycken tid ägnades åt bönen. Varje möte inleddes med minst en halv timmes bön, då alla voro med, och vad man kunde bedja. Tänk om Guds folk förstod att utnyttja den kraft som ligger i bönen, och om de troende toge sig tid att bedja, vilken mäktig faktor detta skulle vara i den kristna verksamheten till seger och framgång! [...] Själur blev frälsta, Guds barn uppfyllda med den helige Ande och sjuka helbrägdagjorda. (*Sv. Sb.* 15/3 1917)

Nilsson berättar sedan om flera helbrägdagörelser och fortsätter:

Detta är endast några enstaka fall av vad vi fingo se och höra under detta möte, som jag måste räkna bland de heligaste stunder jag varit med om i mitt liv. Efteråt har jag fått höra att man fortsatt med mötena i närmare två veckor omväxlande i en baptistkyrka och i metodistkyrkan. Då ha lokalerna varit överfyllda av lyssnande skaror, och många hava sökt Gud till frälsning och helgelse. (*ibid.*)

Mötet med Pingströrelsen blev omvälvande för Karl Ljung. Det som var nytt för honom måste framför allt ha varit dels den utlevelse med tungotal och högljudd lovprisning som redan andedöpta presterade

under mötena, dels förkunnelsen om att man efter sitt vattendop skulle förvänta sig att bli andedöpt utan fördröjning. Hade man allt »klart« med Gud och människor kunde andedopet tas emot. Han tycks ha uppfattat att det som han var med om under pingstmötet passade in i Metodistkyrkans lära om helgelsen. Han var fast förankrad i Metodistkyrkan, och Pingströrelsens syn på dop och församlingsordning förefaller inte ha påverkat eller bekymrat honom.

Årskonferensen 1917

Årskonferensen sommaren 1917 hölls i Stockholm. Endast ett fåtal församlingar hade haft mindre väckelser. Antalet medlemmar i full förening hade ökat med 15; i Västra distriktet hade antalet ökat med 86 och Östra minskat med 131. Karl Ljung förflyttades till metodistförsamlingen Salem i Norrköping.¹²⁰ Per Nilsson som hade varit pastor i Nässjö sedan sommaren 1913 fick stanna kvar ytterligare ett år. Vid konferenssöndagens förmiddagsgudstjänst i S:t Peterskyrkan predikade Karl Ljung tillsammans med Fredrik Åhgren. Per Nilsson predikade samtidigt i S:t Markus kyrksal tillsammans med Nils Lellky.

Om utvecklingen under konferensåren 1908–1917

Någon helgelseväckelse fick inte Metodistkyrkan uppleva under åren 1908–1917. Det talas i distriktföreståndarnas årliga rapporter och i *Svenska Sändebudet* om andedop och andeutgjutelser men i en omfattning som indikerar att det snarare är undantag än regel. Även undervisningen i *Svenska Sändebudet* är återhållsam; artiklar finns men är författade nästan uteslutande av personer som Wesley skulle kallat »entusiaster«; de tyngre namnen inom kyrkan saknas.

Kyrkans medlemsantal minskade under tidsperioden med ca 7 % om antalet medlemmar på prov inkluderas (s. 105). Väckelser *inom* kristna församlingar åtföljs i allmänhet av *yttre* väckelser, ett förhållande som pekar på att förnyelsen inom Metodistkyrkan uteblev. Läget var ungefär densamma som under den tioårsperiod som föregick år 1906. Baptist-

¹²⁰ Det fanns två metodistförsamlingar i Norrköping: Bethel och Salem. Den senare hade sin lokal, Salemskapellet, med adress Bredgatan 15, i sydöstra hörnet av korsningen Bredgatan/Tunnbindaregatan. Lokalen låg på andra våningen.

samfundet och Pingströrelsen hade tillsammans ökat ca 25 % och Missionsförbundet ca 17 %, en ökning som till viss del berodde på att redan befintliga missionsföreningar anslöt sig till förbundet (se också s. 235).

Ungdomsföreningarnas medlemsantal minskade med ca 12 % under åren 1908–1917,¹²¹ det vill säga avsevärt mer än församlingarnas. En bidragande orsak till detta kan vara att de unga inom kyrkan attraherades mer av den nya rörelsen än de äldre. De var sannolikt inte främmande för att ha gemenskap utanför kyrkan i pingstbönegrupper eller baptist- och pingstförsamlingar.

Kyrkans förhållningssätt till pingstväckelsen som den yttrade sig exempelvis i Elimförsamlingen i Stockholm de närmaste åren efter år 1907 och i Filadelfiaförsamlingen från hösten 1910, var inte utan problem. Hassing skriver om förhållandet i Norge vid den här tiden:

Pinsevevnenne tok, nærmest med ensidighetens makt, monopol på denne lære [om dåpen i Den hellige ånd], og situasjonen ble slik at metodistene kunne neppe nevne åndsdaåpen uten å vekke assosiasjoner til pinsevevnenne. Resultatet var at etter Pinsebevegelsens begynnelse ble åndsdaåpen borte i den metodistiske forkyndelse, selv om den hadde gjennomgått en renessanse ved århundreskiftet. Metodismens helliggjvrelseslære ble igjen [=kvar], men nå bare som en formalitet. (Hassing s. 112)

Pingstmöten inom Metodistkyrkan

Erfarenheterna under pingstmötet i Örebro medförde att Karl Ljung och Per Nilsson inspirerades att ordna liknande möten inom Metodistkyrkan. Det första hölls den 3–5 november 1917 i metodistkyrkan i Nässjö, där Nilsson var pastor. Flera av de talare som hade inbjudits fick förhinder, varför talarlistan begränsades till Maria Lindgren, Karl Ljung och Per Nilsson (se också s. 280).

Två inflytelserika och synnerligen aktiva medlemmar inom kyrkan var grosshandlare Ernst Wahl, Trefaldighet i Stockholm, och musikhandlare Adolf Fogelqvist, Salem i Norrköping. De »blevo mycket intresserade av våra pingstmöten, varför de beslöto att pekuniärt understödja dessa« (Nilsson 1922 s. 54). Målet var »det andliga livets fördjupande« inom Metodistkyrkan. Målgruppen var i första hand metodistpredikanterna.

¹²¹ Medlemsantalet för år 1909 har använts här, eftersom det tillkom ungdomsföreningar under år 1908–1909 som gör att 1908 års uppgift är låg.

Pingstmöte i Norrköping i december 1917

Karl Ljung hade kommit till Salemförsamlingen i Norrköping i början av september 1917. Han hade snart fått kontakt med en ekumenisk bönegrupp, »Lördagsbönekretsen«, en pingstorienterad grupp som bad om väckelse över Norrköping. Den hade bildats efter att f.d. danska skådespelerskan Anna Lewini under en tid hösten 1916 hade verkat i staden. Gruppen hade bönemöten för troende varje lördag kl. 8.15 em.

Från lördagen den 29 september till söndagen den 7 oktober 1917 höll Anna Lewini tältmöten i Norrköping på initiativ av Lördagsbönekretsen. Karl Ljung fick löfte om ett besök av henne vilket ägde rum söndagen den 2 december i Salemkapellet.

Påföljande veckoslut, den 8–10 december, hölls det första pingstmötet med ekonomiskt stöd av Wahl och Fogelqvist och det var i Salem i Norrköping. En annons som inbjöd till mötet hade rubriken »Ett större uppbyggelsemöte för det andliga livets fördjupande« och följdes av en deklaration som lyder:

Undertecknade, inbjudare, känna det som en manande plikt, att ett dylikt möte kommer till stånd, och att Jesu vänner komma tillsammans för att mottaga och dela andliga välsignelser samt rådgöra med varandra under den helige Andes ledning, huru och på vad sätt det andliga livet må kunna fördjupas i de kristna församlingarna. Det allvarliga tidsläget kräver, att vi komma tillsammans för att helt överlämna oss åt Gud och bliva beklädda med kraft från höjden och att troget tjäna vår Herre och Mästare. – Bröder och systrar, som kunna och vilja avskilja dessa dagar med Gud, äro välkomna. (Sv. Sb. 22/11 1917; Evangelii Härold 29/11 1917)

Undertecknarna var: Ernst Wahl, Johan Gottfrid Philipsson¹²², Per Nilsson, Karl Ljung och Frans Lellky (pastor i S:t Markus metodistförsamling i Stockholm). Per Nilsson skriver om mötet:

Detta var ett underbart möte, och trots det, att ett rätt starkt motstånd till en början gjorde sig gällande från några av predikanterna, så tog Guds Ande så helt övertaget och ledningen av mötet att motståndet fullständigt bröts, och de allra flesta rycktes med i lovprisningen av Guds oändliga nåd och kärlek. På måndagens förmiddag hade vi ett möte som räckte i flera timmar. Gång efter annan hade vi altarrunden omringad av sådana som sökte frälsning, helbrägdagörelse och uppfyllelse med den Helige Ande. (Nilsson 1922 s. 54–55)

¹²² J.G. Philipsson var trävaruhandlare i Norrköping och ledamot i Salemförsamlingens styrelse och betraktades som den främste av församlingens lekmän.

Signaturen K. A. rapporterade i *Svenska Sändebudet*:

Femton pastorer och talare medverkade, och det var ett möte, som jag tror vi aldrig ska glömma. [...] Sjuka blevo friska genom bön, syndare kommo till tro, och Guds ande verkade på ett särskilt sätt. Det var bön och jubel överallt, ingen trötthet förnamns, fast söndagsgudstjänsten varade i tio timmar. De främmande pastorerna talade med kraft. Ibland var det så tyst, som om ingen mer än talaren funnits i kyrkan, ibland var det som dånet av en vattuflod. (*Sv. Sb.* 3/1 1918)

Enligt en annons medverkade »omkring 15 pastorer från olika delar av landet« (*Norrköpings Tidningar* 1/12 1917). I predikaturerna nämndes Theodor Arvidson (föreståndare i Norra distriktet), Frans Lellky, Robert Sandberg, Per Nilsson, Gustaf Korswing och Herbert Lihndaker (*ibid.* 8/12 1917). Även distriktföreståndare Albert Löfgren (Södra distriktet) var med på mötet men han »tycktes vara missbelåten med det hela« (Nilsson 1922 s. 55–56).

En dryg månad senare, den 26–28 januari 1918 (lördag till måndag) öppnade Ljung Salemkapellet för Lördagsbönekretsen, som höll ett »uppbyggelsemöte för väckelse och förberedelse till Kristi tillkommelse« (*Norrköpings Tidningar* 26/1 1918). Talare var Elias Hane (Brödraförsamlingen i Nyköping, vilken räknade sig som pingstförsamling), Per Nilsson, Anton Taranger (pingstförsamlingen i Örebro), Anna Lewini och Karl Ljung. Överlärare Axel Swartz¹²³ i Norrköping skriver, att »på några föll Anden så mäktigt att deras kroppar skakade, och de började tala med nya tungor« (*Evangelii Härold* 7/2 1918).

T.B. Barratt skulle ha varit med under konferensen men anlände först den 30 januari och deltog då i möten i Salemkapellet onsdag och torsdag. Det kan ha varit Anna Lewini som hade lyckats övertala Barratt att komma till Norrköping. Hon var hans »lärjunge«. Under ett av dessa möten blev den 15-årige Carl Gustav Hjelm andedöpt (s. 308).

Pingstmöte i Halmstad i februari 1918

Efter Norrköpingsmötet i december 1917 hölls ett pingstmöte den 2–4 februari 1918 i Halmstad, där Karl Ljung hade varit pastor. Talare var T.B. Barratt, som kom direkt från Norrköping tillsammans med Karl

¹²³ Axel Swartz var sannolikt lågkyrklig. Han döptes i augusti 1920 troligen utan att bli medlem i någon församling och anslöt sig till pingstförsamlingen i Norrköping i oktober 1922. Swartz var aktiv inom Lördagsbönekretsen.

Ljung, Maria Lindgren, Per Nilsson, Åkermark »från Göteborg«, »evangelister från Örebro, Småland och Skåne, musikhandlare Fogelqvist från Salemförsamlingen i Norrköping och disponent Bohlin från Hälsingborg«. Vid söndagens möte kl. 11 predikade Barratt och efter att en sång sjungits talade pastor Ljung, »varefter hölls ett härligt altarmöte, då troende sökte Andens kraft och då fru Lindgren smorde sjuka med olja och bad för dem«. Pingstmötet avslutades på måndagskvällen. Församlingens pastor, John Adelbert, skriver: »Då klockan var elva på natten började bönemötet, som varade till över tolv« (Sv. Sb. 14/2 1918). Fler än 400 personer deltog. En månad senare skriver han mer allmänt om väckelsen: »Inom församlingarna söka de troende att bliva uppfyllda av den Helige Andes kraft; bönemötena äro efterlängtade, och många bedja« (Sv. Sb. 14/3 1918).

Del III

Väckelseåren 1918–1922

6 Pingstmöte i Stockholm februari 1918

Det mest omtalade pingstmötet hölls i Trefaldighetskyrkan i Stockholm. Mötet annonserades i *Svenska Sändebudet* den 21 februari 1918:

Ett större möte

för det andliga livets fördjupande hålles i Trefaldighetskyrkan, Majorsg. 5–7, Stockholm, den 23–25 februari.

Program:

Lördagen den 23 kl. 5 e. m. enskilt möte. Kl. 8 e. m. Offentligt möte. Tal av Ernst Wahl, A. Grönblad, G. Wagnsson, Frans Lellky, Per Nilsson och A. Rosenqvist.

Söndagen den 24 kl. 10 f. m. bönestund. A. Fogelqvist. Kl. 11 f. m. Per Nilsson och A. Rosenqvist. Kl. 8 e. m. uppbyggelse- och väckelsemöte. G. Lindqvist, Lewi Pethrus och John Th. Janson.

Måndagen den 25 kl. 10–12 f. m. bön- och helgelsemöte. R. Sandberg och Josef Hultén Kl. 7–8 e. m. bönemöte. Nils Hult. Kl. 8 e. m. väckelsemöte. R. Persson, A. Rosenqvist och Nils Lellky. Sång till strängmusik.

Tisdagen den 26 kl. 7,30 e. m. Offentligt samtalsmöte för troende, vid vilket kommer att samtalas över den för dagen så brännande frågan: »**Det allvarliga tidslägets krav på de kristna. Vad kan och bör göras?**« Inledare: Per Nilsson.

Till detta möte särskilt inbjudna: K. E. Norström, Aug. Strömstedt, (metodistsamfundet), John Johansson, (baptistsamfundet), J. Nyrén, (missionsförbundet) samt Lewi Pethrus, vilka även lovat att komma.

Musikföreningen »De våra« medverkar. **Envar hjärtligt välkommen.**

ERNST WAHL. FRANS LELLY. PER NILSSON.

Mötet annonserades även i *Evangelii Härold* samma dag och i *Svenska Morgonbladet* den 23 februari. I en annons den 7 februari i *Svenska Sändebudet* finns inte samtalsmötet med.

Aktörer vid det offentliga samtalsmötet var följande personer:

Arvidson, Theodor, distriktföreståndare för Norra distriktet.

Barratt, T.B., föreståndare för pingstförsamlingen i Kristiania.¹²⁴

¹²⁴ Pingstförsamlingen i Kristiania hade bildats 10/4 1916. Två dagar senare anmälde Barratt sitt utträde ur den norska metodistkyrkan.

Johansson, John, föreståndare för Stockholms första baptistförsamling (Betel) och ledamot av Baptistsamfundets missionsstyrelse.

Nilsson, Per, pastor i metodistförsamlingen i Nässjö.

Norström, K.E., pastor i metodistförsamlingen i Uppsala.¹²⁵

Nyrén, Janne, pastor i Immanuelskyrkan i Stockholm och ledamot av Svenska Missionsförbundets styrelse – från sommaren 1918 missionsföreståndare.

Pethrus, Lewi, föreståndare i Filadelfiaförsamlingen i Stockholm.

Rosén (lekman)¹²⁶

Strömstedt, August, rektor för Teologiska skolan i Uppsala.

Wagnsson, Gustaf, föreståndare för Östra distriktet sedan 1915.

Wahl, Ernst, medlem i Trefaldighetskyrkan i Stockholm.

Witt, Otto, medlem Filadelfiaförsamlingen i Stockholm och tidigare Svenska kyrkans missionär i Sydafrika.

Övriga personer som är namngivna i annonsen var:

Grönblad, Anders, pastor i Trefaldighetskyrkan i Stockholm.

Hulth, Nils, elev vid Teologiska skolan i Uppsala.

Hultén, Josef, pastor i metodistförsamlingen i Fagersta.

Jansson, Johan (»John«) Theodor, pastor i metodistförsamlingarna i Oskarshamn och Berga.

Lellky, Frans, pastor i metodistförsamlingen S:t Markus i Stockholm.¹²⁷

Lellky, Nils, pastor i metodistförsamlingen Bethel i Norrköping; Frans och Nils Lellky var bröder.

Lindqvist, Gustav, pastor i metodistförsamlingen i Mönsterås.

Persson, Randolph, pastor i metodistförsamlingarna i Vetlanda, Virserum och Hultsfred.

Rosenqvist, Adolf, pastor i Bomhus metodistförsamling (Gävle).

Sandberg, Robert, f. 1866, pastor i metodistförsamlingen i Hillringsberg (Glava socken i Värmland).

¹²⁵ Enligt C.G. Hjelm var Norström en av metodisternas mest begåvade talare. »Denne var lika filosofiskt kall som Barratt var metodistiskt varm« (Hjelm 1965 s. 81). – Norström kände sig sedan jultiden 1917 svag och hälsotillståndet försämrades successivt. Från mitten av maj var han sängliggande. Han avled i början av augusti (njurcancer).

¹²⁶ Denne Rosén kan vara Carl-Erik Rosén, diakon i Elimförsamlingen i Stockholm.

¹²⁷ Fredagen den 1/2 1918 var Frans Lellky annonserad som talare i Filadelfia i Stockholm

Samtalsmötet

Som bakgrund till samtalsmötet kan nämnas att på det andliga området upplevde man inom samfunden ett minskande intresse hos människor i allmänhet för religiösa frågor. Nöjesetablissemangen var populära och man tvingades konstatera att även personer inom frikyrkan besökte teater- och biografföreställningar. På det politiska området dominerade det pågående världskriget. Kriget hade pågått i fyra år och flera miljoner soldater hade dödats. Varubrist gjorde att det blev dyrare att leva. År 1918 hade levnadskostnaderna mer än fördubblats sedan år 1914.

Frågan låg givetvis i luften om det skulle vara möjligt att undvika konfrontationer i mötet på grund av Lewi Pethrus uttalanden mot samfundsorganisationer. Så sent som i januari hade han skrivit, att

samfundsorganisationerna icke kunna utgöra något *andligt* föreningsband mellan frälsta själar. [...] De andedöpta [...] skola helt säkert förr eller senare komma underfund med att det vore hälsosammare för deras andliga liv att utgå ur samfundsorganisationerna, för att icke genom sitt tolererande av dessa obibliska inrättningar förlora sin andligakraft. [...] De tusentals av verkligt frälsta själar, som de senaste åren har lämnat baptistsamfundet, jubla och prisa Gud, för att de blivit fria. (*Evangelii Härold* 31/1 1918)

Trefaldighetskyrkan var fylld till sista plats när samtalsmötet tog sin början halv åtta på tisdagskvällen. Ernst Wahl hälsade alla välkomna varefter Gustaf Wagnsson valdes till mötets ordförande.

Mötets struktur

Under planeringsarbetet räknade man nog med att mötet skulle vara slut omkring klockan tio. En samlingsång och ett välkomnande av församlingens pastor skulle följas av en inledning, en uppgift som Per Nilsson tog på sig; traditionen inom Metodistkyrkan bjöd att samtalsmöten inleddes med ett förberett föredrag (s. 93). Sedan skulle de fem inbjudna pastorerna hålla sina anföranden. Var och en skulle få 15 minuter till sitt förfogande. Det skulle också ges utrymme för några repliker. Theodor Arvidson tycks ha varit vidtalad att avrunda samtalet, vilket förutsätts i det följande.

Per Nilsson hade förberett ett ca 45 minuter långt anförande, men någon uppläsning gjorde han nog inte. Han deklarerade att han ville »söka att tala ledigt och giva uttryck för vad mitt hjärta känner«. Hans inledning blev emellertid nästan 15 minuter längre än planerat, vilket berodde på att han hade fått klart för sig att det under mötet skulle

framföras »invändningar mot andedopet«, varför han ville bemöta dessa i förväg.¹²⁸

Klockan kan ha varit en kvart i nio när K.E. Norström fick ordet:

Jag borde måhända helt och hållet avstå från att tala, då tiden begränsats till 15 minuter. Sedan vi nu ha hört den ärade inledaren, så vore det kanhända bättre, att jag helt enkelt avstode till förmån för en annan, som i så fall skulle kunna få en halv timme. Det är svårt att känna sig begränsad till en så kort tid, så jag står tveksam, huruvida jag skall använda den eller ej.

Förmodligen ansåg han att inledningen hade varit för lång och att Nilsson tagit upp så många frågor som behövde bemötas att tiden inte skulle räcka till. Han bestämde sig ändå att säga något »på bekostnad av den form eller det innehåll« han ville ge sitt anförande. När hans tid var ute begärde August Strömstedt ordet och meddelade att han avstod tio minuter av sin tid till Norström, varför denne kunde fortsätta.

Även John Johansson var tveksam till att yttra sig:

Jag vore böjd att säga som pastor Norström att jag helst skulle vilja avstå, isynnerhet då så mycket gott är sagt och tiden är långt framskriden, men då nu ordet givits mig i alla fall, skall jag i Herrens namn söka påminna om några få ting, som Herren må giva.

Lewi Pethrus hade kommit till mötet tillsammans med T.B. Barratt och var angelägen att ge denne möjlighet att säga något, varför han bestämde sig för att avstå tio minuter.

Efter att de inbjudna pastoreorna och Barratt hade talat fick åhörarna möjlighet till repliker, högst fem minuter långa. »Herr Rosén« och Otto Witt tog tillfället i akt. Efter att Theodor Arvidson hållit sitt avslutningsanförande – vilket var omkring halv elva – begärde emellertid Nilsson ordet. Skälet var att han ansåg att han hade blivit missuppfattad på några punkter. Efter Nilssons inlägg ville Norström yttra sig. Eftersom timmen var sen måste han ha känt det mycket angeläget att få ordet. Möjligen var det något i Nilssons replik, eller det faktum att denne hade gått in i samtalet efter Arvidsons avslutning, som gjorde att han fattade sitt beslut. Inlägget gav upphov till en »extradebatt«, som Barratt uttryckte det. Först strax före midnatt avslutades mötet.¹²⁹

¹²⁸ Tidsangivelserna utgår från att alla hade samma talhastighet, 95 ord per minut.

Själva samtalet antas ha börjat klockan kvart i åtta.

¹²⁹ Fyra talare svarade för 75 % av samtalstiden: Per Nilsson 67 minuter, K.E. Norström 46 minuter, T.B. Barratt 41 minuter och Lewi Pethrus 23 minuter. John Johansson talade i 13 minuter, Janne Nyrén lika länge, Otto Witt i 11 minuter, Theodor Arvidson i 7 minuter och Rosén i 3 minuter.

Samtalet

I detta avsnitt redovisas ett sammandrag av några av mötets teman. Roséns och Otto Witts repliker citeras inte.¹³⁰

Per Nilsson:

Jag tänker, att det finns väl ingen här i kväll, som inte känner och förstår, att vi leva i allvarliga tider. Händelserna säga och visa oss detta, och för mig står det så livligt, att vi äro i en övergångsperiod till en ny tid i såväl politiskt som andligt hänseende. [...] Må vi ha klart för oss, att vi träda in i en ny tid och att dessa nya tider också kräva omläggningar i visst hänseende av arbetet och verksamheten och förhållandena på såväl det ena som det andra området. – Min tanke är den, att världen aldrig har varit ondare än vad den nu är efter syndaflodens tid.

Han gick sedan över till »frågan om vad vår tid kräver av de kristna« och menade att den kan besvaras med följande ord:

Tiden kräver ett elddop från höjden över Guds folk, [...] en andeutgjutelse från levande Gud [och] en ny pingst uti den kristna församlingen.

Därefter följde ett längre avsnitt där han motiverade detta svar. Han utgick från »den kristna verksamheten, sådan den ter sig för närvarande«. Han var starkt kritisk men pekade inte explicit ut något enskilt samfund eller enskilda personer, men gjorde uttalanden som initierade åhörare troligen kunde placera in i ett sammanhang.

Han återvände sedan till den ställda frågan:

Jag skulle också vilja säga, att vi behöva ett elddop i dessa tider för att bli beredda för Jesu Kristi tillkommelse. Jesus kommer snart. Detta säges tydligt på många ställen i Guds ord.

Han kunde med andedop inte »förstå annat, än att det måste vara ett sådant andedop, som omtalas i bibeln, ett sådant som kom på den första pingstdagen«.

Jag skulle ej känna mig tillfreds, om inte mitt inre bar mig det vittnesbördet, att jag fått andedopet just på detta sätt. – Mina vänner, vi behöva ett pingstdop, vi behöva andeuppfyllelse, det är vad det allvarliga tidsläget kräver av de troende, av Guds församling.

¹³⁰ Hela samtalet återges i *Andens dop och nådegåvorna* (1918). Det förefaller som att texten har redigerats något eftersom det är ovanligt få meningsbyggnadsfel för att vara stenograferat.

Beträffande de »invändningar mot andedopet« som han förstod skulle göras i mötet nämnde han först om att det ansågs att möten inom pingstförsamlingarna (dock utan att använda detta ord) kunde bli »stormiga« och att detta var »obehagligt«.

Nu vill jag säga, att jag för min del [...] tycker det är bättre, när Anden får falla litet mer stilla. Men om han kommer understundom i ett stormväder, så lär oss Jesus: Salig är den, som icke tager anstöt, och då ha vi ingenting annat att göra än att böja oss för detta.

Hans andra punkt gällde tungotalandet, som många inte ville veta av.

Men då vill jag fråga dem som komma med en sådan invändning: talade de icke med tungor på den första pingstdagen, talade de icke med tungor i Cornelii hus, talade de icke med tungor i Efesus? Giver icke aposteln Paulus särskilda förhållningsorder angående tungotalande i brevet till Korintierna?

Som tredje punkt tog han upp invändningen att »denna anderörelse splittrar« och menade att »det ha alla andliga rörelser gjort«.

Denna rörelse är utsänd av Gud i dessa yttersta tider, och det finns ingen [...] som kan släcka ut denna eld. [...] Men om man inte följer med tiden och mottager rörelsen, så kommer [den] att splittra.

K.E. Norström delade Per Nilssons uppfattning att man levde i en tid »vars make världen måhända aldrig skådat«, men bara om han tänkte »på eländets omfång«. »Tänker jag däremot på eländets innebörd, är det litet svårare att avgöra, huruvida vår tid är en sämre tid än åtskilliga andra tider«.

Därefter nämnde han något om den yttersta tiden och Jesu återkomst:

Vad åter frågan vidkommer, om vi leva i den yttersta tiden eller ej, om detta skulle ingå i begreppet det allvarliga tidsläget, så ville jag för min del säga, att om vi ha tio år eller tusen år, till dess att Kristi dag kommer, det veta vi icke, och vi äro avrådda från att spekulera i den frågan. [...] Alla profetior och alla slags tydningar om dag och stund för de yttersta tiderna ha hittills ohjälpligt fallit till jorden genom fakta. [...]

Någon säger: »Har det då ingen betydelse detta, att Herren kommer snart?« Alldeles säkert! Men Herren kommer på så många olika sätt. Han kommer först och främst till den enskilde, och han kommer snart. Hans ankomst är alltid överrumplande, när helst den kommer, och han kommer i sin församling, och han kommer i folket för att slutligen en dag komma och göra sluträkenskap med denna världen.

Norström kom så in på mötets huvudfråga: »Vilka krav ställer det nuvarande tidsläget på oss kristna?« Han pekade på nödvändigheten av samhörighet med en behövande värld.

Den kristnes livsuppgift [var inte] att likt en snigel draga sig inom skalet och säga: »Bara jag själv blir frälst och kommer upp, så må det gå med de andra som det kan!« Samhörighet med den värld, i vilken man lever, det är det första kravet.

Å andra sidan krävdes, enligt Norström, avskildhet så att Kristus kan »taga gestalt i oss«. »Man måste vara avskild från världen, för att kunna hjälpa den«.

För att kunna få denna avskildhet från världen i vårt inre andliga liv, så krävs det [...] att vi komma i en rätt ställning inför Gud, ty det är inför Gud, i det verkliga böneumgänget med honom, som vi få den Andens kraft och den hjärtats styrka, som hjälper oss, att vi föra Jesu Kristi gestalt med oss, eller rättare, den bor i oss, varhelst vi gå.

Ett annat krav »som tidsläget ställer« var »att vi sträcka våra händer ut i världen för att söka hjälpa och rädda, för att söka i Jesu Kristi namn frälsa«.

Vi ha talat dessa dagar om Anden och Andens dop, och vi erkänna allesamman, att det finns intet annat, som kan hjälpa oss eller iståndsätta oss att kunna föra vår strid, att kunna främja Guds rike, än Andens dop. Men jag ville säga: Anden är icke sitt eget mål, och Andens dop är icke heller sitt eget mål, utan Andens dop är ett medel. Och vad gör Anden, vad är det Anden vill? Jo, säger Jesus, han skall förhärliga mig. [...] Skall Anden på oss utföra sitt verk, skall han förhärliga Jesus för oss, och det betyder ett vidare hjärta, vidare tankar, vidare intressen för alla dem, som gå därute utan hopp och tro i världen. Det betyder en armé, som i Guds kraft icke sysslar så mycket med sina egna angelägenheter som att i denna kraft gå ut för att bringa världen frälsning.

John Johansson ansåg att de kristnas kallelse är »att göra allt i ord och gärning i Herrens Jesu namn« – ord, »sådana, att de i Jesu namn och kraft må vinna den största möjliga genklang«, och gärningar, »sådana, att de befrämja Jesu lära och Guds rike«.

Att sedan särskilt framhäva en läropunkt och säga, att om vi följa den, så skall all rättfärdighet vara uppfylld – huru stor, huru skön och huru härlig en lära än må vara, det blir dock litet för ensidigt.

Han berättade sedan om egna upplevelser:

För min personliga del kan jag få bekänna, [...] att, såvitt jag förstår och känner mig själv, blev jag andedöpt i samband med mitt vattendop. Jag har fått liknande erfarenheter fyra, fem gånger sedan i mitt andliga liv, men det hindrar icke, att jag i dag behöver förnyelse i min ande och välsignelse och Andens uppfyllelse likaväl som någonsin förr. Vi behöva undan för undan, dag för dag och steg för steg leva i Jesu efterföljd, leva i nådens kraft, och vi skola gå från klarhet till klarhet och icke bara framhåva en sanning, huru stor den än må vara, och säga: Följ ni den, så ha ni uppfyllt all rättfärdighet!

Janne Nyrén nämnde inledningsvis att han ville »förstå varje broder och vän, som jag möter här« eftersom »när allt kommer till allt, så äro vi kanske på vägen hem hela skaran«.

Låt oss sedan komma ihåg, att vi förstå endels, och så profetera vi endels. Det har blivit mycket sagt i det stora föredrag, som hölls här, och det är klart, att vi icke böra upptaga detta till bemötande. Jag bara måste säga det för min personliga del, att man får icke taga enskilda personers ytt-randen, vare sig i tal eller skrift, och göra hela samfund ansvariga för desamma.

På frågan vad som krävdes av de kristna svarade han:

Vad som är viktigare för oss än allting annat som troende i denna allvarliga tid, det är att vi leva ett rättfärdigt liv. Göra vi det under Guds Helige Andes ledning, då, mina älskade vänner, då äro vi ljus i världen, då äro vi salt i förruttnelsen, då bära vi helig eld med oss, vart vi gå. [...]

Vi behöva bli kristna män och kristna kvinnor, besjälade av Guds Helige Ande till rättfärdighet uti vårt vardagsliv och fyllda av Andens frukter. Det sades nyss här och jag tänkte samma tanke: Anden är icke sitt eget mål. Nej, Andens verk i oss och Andens frukter äro kärlek, frid, fröjd, långmodighet, godhet, trohet o. s. v. Det är Andens välsignade frukter. Ack, att dessa måtte uppenbaras ibland oss. Då förstå vi varandra väl, och då kunna vi tjäna vid varandras sida och varda till den rikaste välsignelse.

Lewi Pethrus:

Jag vill av hela mitt hjärta instämma i vad som här sagts, att vi måste bevara friden bland Guds sanna folk. Jag hoppas, att om vi verkligen äro Guds folk, skall icke friden störas därigenom, att vi framhålla olika sanningar ur Guds ord. Om vi uppträda för att försvara vissa sanningar i skriften, hava vi till och med Guds ord som stöd för det. [...] Det har sagts här; icke direkt, men man har mycket slagit på den strängen, att huvudsaken är, att vi förstå varandra. Ja, det är sant. Men det är också viktigt, att vi icke låta vad som helst i fråga om lärorna passera. Ty när man

tillåter sig att rycka av Kristus hans ärotecken som försonare och degradera honom till den grad, att han icke skulle förmå att giva sitt folk samma kraft i vår tid som i den apostoliska tiden, så vanärar man honom.

I slutet av sitt anförande kommenterade han Norströms påstående att det inte går att säga något om Kristi tillkommelse:

Käre vänner! Vad menar då Jesus, då han säger: När detta begynner att ske, lyften då upp Edra ögon, då nalkas Eder förlossning. Vi måste även erkänna den tillkommande Jesus.

August Strömstedt:

Jag skall [...] först och främst uttrycka min stora glädje över den anda, som i stort ändå har behärskat detta möte, och särskilt över att många hava blivit besvikna, vilka möjligen kunde hava hoppats på att det här skulle bli någon riktigt intressant föreställning med skarp diskussion. Sådant skola vi nu söka att undvika, även om ett och annat yttrande, ej minst det allra sista, kanske var litet mer polemiskt än som skulle ha varit alldeles nödvändigt. [...] Vi äro i varje fall eniga om målet, och detta är världens frälsning, därför att detta var Jesu mål. Vägen dit är, att vi helga oss själva för vårt arbete och helga oss med tanke på dem, som vi söka att vinna för honom.

Han nämnde sedan något om Andens gåvor:

Vinden blåser vart den vill, och Guds Ande verkar på olika sätt. Hos den ene må den verka exempelvis tungotalande, hos en annan profetia, hos en tredje kraftverkningar o. s. v. Den ena gåvans representant har ej rätt att underkänna den andres gåva och dess betydelse. Jag tror jag vågar säga, att jag tolkar metodistkyrkans principiella ställning till alla dessa spörsmål, om jag säger, att den vill bereda plats för varje Andens gåva.

Han uttalade sig också om risken för splittring:

Man talar om att det kan bli fråga om splittring. Jag ställer mig verkligen skeptisk mot det påståendet. Jag har svårt att tro, att Guds Ande skall verka på sådant sätt, att den skall splittra verkligt gudfruktiga människor. Jag tror, att [en] splittring kan äga rum på det sättet, att den ogudaktiga skall varda uppenbar, men jag tror aldrig på splittring såsom en verkan av Guds Ande, vilken skall skilja Guds verkliga barn från varandra. [...] Så må vi då bedja och arbeta, icke för att splittra utan för att ena, och komma ihåg, att i Guds rike hava alla goda gåvor sitt berättigande och sin stora uppgift. Jag hoppas också, att detta möte må hava bidragit ej till att skilja oss mera från varandra och komma oss att gå åt olika håll utan till att ena oss, och jag är säker på, att de bästa ibland oss skola hålla ihop och vara eniga. De övriga få vi låta gå den väg de behaga.

T.B. Barratt hade varit rädd för att mötet »skulle i någon mån förstöra resultatet av de möten vi förut haft«.

Men jag har funnit så många likhetspunkter, och det fröjdar mitt hjärta. Allesman synas mig vara eniga om att vad vi behöva är den Helige Andes kraft, Det är absolut nödvändigt, att denna kraft fyller oss för att vi skola kunna uppnå vad broder Norström talade om, att vi skola vara samhöriga, så att vi kunna sätta oss in i tidens krav och känna slagen av tidens klappande hjärta och inse, vilka uppgifter vi hava att lösa.

Han berättade om egna erfarenheter efter andedopet, och nämnde att han hade upplevt att det var »som om något komme emellan och skilde en åt«.

Det borde icke vara så. Låt om oss bedja, att det som skiljer, brytes ned och att alla skrankor rivs ned, så att vi kunna räcka varandra händerna. Tiden är nära, tror jag, då Jesus skall komma. De som läsa sin bibel, ha den känslan, att det stora ögonblicket närmar sig. De förständiga skola förstå det, står det i bibeln. Ja, de gudaktiga förstå det.

Theodor Arvidson:

Kanske det går att sammanfatta, vad vi alla längta efter och vad som här talas om, i de två formlerna: Tillbaka till Jesus och: Tillbaka till apostlarnas kraftkällor. [...] Apostlarnas undervisning: det fulltoniga evangeliet, studera detsamma och du skall finna det rika, härliga budskapet, det löftesord om kraft från höjden, som här synnerligen varmt och innerligt från alla håll betonats, Apostlarnas undervisning med allt vad den innefattar, och naturligtvis detta att man tager emot vad denna undervisning i sig innesluter. Brödragemenskapen, denna innerliga kraftskapande källa, som vi säkerligen på många, många platser behöva få förnyad. Jag känner tämligen väl till många församlingar, och vet, att på dessa områden behövs förnyelsens kraft. Brödsbrytelsen, detta möte med den levande Frälsaren i Herrens måltid, och bönerna, den stilla förbiban och längtan efter Herrens kraft från höjden.

Han nämnde även något om »enigheten«:

Gud skall leda oss till enighet, men det förutsätter, att vi i förståelse nalkas varandra i den tanken, att i våra bröders och systrars hjärtan bor en längtan efter detta något, som vi i någon mån börjat bliva delaktiga av. Den kraft jag känner är en pånyttfödande kraft, den gör bibeln ny för mig, tolkar den genom en ny översättning, den skänker glöd åt min tro, så att det som varit tungt och svårt nu blir ett uttryck för hjärtats längtan. [131]

¹³¹ Arvidson kom till mötet »jublande i Herren över ett dop i den Helige Ande« (s. 146).

Jag förstår nu detta ord: Kristi kärlek tvingar mig. Gud give åt vår kristenhet denna nåd att komma tillbaka till den levande Frälsaren, tillbaka till de kraftkällor, som apostlatiden vederkvicktes av. Måtte Andens frukter mogna i kärlekens gärningar i allt vårt arbete och i hela vårt liv.

Vi har nu kommit fram till »extradebatten« som inleddes med en replik av **Per Nilsson**:

Det sades här, att man icke fick göra ett helt samfund skyldigt för enskilda personers uttryck. Det har jag icke gjort, så långt jag kan förstå. Det får naturligtvis stå för deras räkning, som omfattar den läran. Något särskilt samfund nämndes icke, och jag gör icke något särskilt samfund ansvarigt därför. [...]

Broder Strömstedt har talat om de andliga nådegåvorna, och jag skall gärna stryka under vad han sade. Varför jag särskilt talade om tungotalande, gav jag skäl för. Det var därför, att man gjort särskilda invändningar mot tungotalandet. [...]

Jag har icke heller sagt, att andedopet måste medföra splittring, utan tvärtom vill jag säga, att det är min innerliga önskan och bön till Gud, att denna rörelse icke måtte föranleda splittrande, och Gud vet, att det är min innerliga önskan. Men man brukar göra invändningar i den riktningen, och därför ville jag påpeka detta. [...]

Man har vidare gjort invändningar mot mitt yttrande, att vår tid vore så ond. [...] Jag medger, att det funnits tider, då samhällen och kanske nationer varit nedsjunkna i synd, djupare än vad fallet är i allmänhet nu för tiden. Men jag tänkte särskilt på den otro, som för närvarande är rådande i världen, otro, som Skriften säger är grunden för snart sagt all annan synd, och jag tror, om vi gå till botten, att vi måste erkänna, att otro särskilt är förfärande stor i vår tid.

K.E. Norström:

Den särskilda punkt, omkring vilken vi hava dröjt, och till vilken vi mest hava återkommit är frågan om Guds Ande i Guds församling. Jag utgår ifrån att vi alla här anse oss födda på nytt, tro oss vara Guds barn. Vi känna, såvida vi äro vakna i vårt inre, att vi behöva ett större och mäktigare mått av andekraft. Det utgår jag ifrån att vi alla äro eniga om. Men då skulle jag strax vilja göra ett påstående för de mångas skull, som väl bära vittnesbörd i sitt inre, att de äro Guds barn, men icke det särskilda vittnesbördet, att de hava fått något särskilt andedop, nämligen det påståendet: Alla Guds barn hava Guds Ande. Det heter så här hos Jesus: Man kan icke komma in i Guds rike utan att varda född på nytt, född ovanefter, född av vatten och ande. Varför det? Emedan det är Anden, som gör levande. Vi arbeta oss icke in i Guds rike, utan vi födas in i Guds rike, och den som föder oss dit in är Anden, som gör Jesus levande för våra hjärtan. Därför säger aposteln, att han har givit oss sin Sons Ande i våra hjärtan,

som vittnar med vår ande, att vi äro Guds barn. Det är vanskligt och farligt, om man skulle vilja göra det påståendet, att icke alla Guds barn hava Guds Ande. Det måste vi hålla fast vid, ty det enda, som har fött oss till barn åt Gud, är Guds Ande. [...]

Att det i många människors och troende människors liv gives en särskild erfarenhet om en Guds Andes utgjutelse i deras hjärtan till ett djupare och innerligare och kraftigare liv det är också säkert.

Han gick sedan över till att tala om Andens gåvor:

Tungotalandet icke är någon gåva, som är uppvuxen på kristen mark. Den har funnits i världen tusentals år före kristendomen. Var och en, som är förtrogen med historien, vet, att i alla de gamla hedniska templen förekom tungomålstalandet. Vad voro de gamla gudarnas orakelspråk i templen annat än tungomålstalande, dessa orakelspråk, som skulle uttydas av de hedniska prästerna. Tungomålstalande har varje hedniskt folk, som haft någon slags religiös kult, varit förtroget med i en eller annan form. Det är icke en ursprungligen kristen gåva. Det säger oss historien, det är bara ett faktum.

Han hävdade att på pingstdagen förekom det inte något »tungomålstalande i den meningen« att man inte talade mänskliga språk. »Utan någon uttydning förstodo de det allihopa.« Apostlarna talade »med nya tungors mål«. Det de sade rörde de förskingrade judarnas hjärtan. De hade tidigare »hört sina skrifflärda i synagogorna här och där tala om lagen och profeterna på det bokstavliga, behårda sätt, som judiska lärare kunde göra«. Nu förstod de.

Norström tog sedan upp förhållandet i församlingen i Korinth och frågade: »Kunnen I [...] i något av Pauli brev utom Korinterbrevet – finna ett brev, där det talas om tungomålstalande?«:

Är det en mönsterförsamling, såsom vi skulle vilja ha den, efter vilken vi skulle vilja forma ut en nutida kristen församling? Knappast. I denna stad, inom vars församling det andliga livet står så pass lågt, fanns också ett Afroditetempel, ett av den hedniska världens största tempel, och i det templet hade hedningarna gått och hört tungomål och orakelspråk, och när de blivit omvända hade de överfört tungomålstalandet i den kristna församlingen. [...] Låtom oss vakta oss för att sätta [tungomålstalandet] så högt, att de som icke äro begåvade därmed anses undermåliga i andligt avseende såsom kristna och Guds barn, ty man kan då komma att döma Guds barn på jorden på ett annat sätt och efter en annan måttstock än Gud gör. Alla Guds barn hava Guds Ande. Och vi behöva få den mer och mer.

Efter detta inlägg utspann sig följande meningsutbyte:

Pethrus:

Här sades, att tungomålstalandet ursprungligen var en hednisk gåva, och att de kristna hade lärt sig det i de hedniska templen, och så fördes det in i den kristna församlingen. Det var således det hedniska tungomålstalandet som helgades till Kristi tjänst. Var det icke så?

Norström:

Nej, jag sade, att Gud kan helga varje gåva, och därför kan han också helga tungomålstalandet och taga det i sin tjänst.

Pethrus:

Men i alla fall var det det hedniska tungomålstalandet, som fördes från hednatemplen in i den kristna församlingen och där helgades. – Det är något nytt. Det är det värsta jag hört om tungotalandet, det måste jag säga.

Arvidson:

Jag tror, att broder Pethrus gör broder Norström orätt. Broder Norström ville säga, om jag förstod honom rätt, att denna själiska företeelse, som tager sig uttryck i tungomålstalande, har förekommit förr, före kristendomen – det är väl även pastor Pethrus villig att erkänna – och då på grund av annat än Guds Andes inflytande.

Norström:

Så ville jag säga, och så sade jag också.

Pethrus:

Ja, det står dock kvar, vad talaren sagt, och det yttrade jag mig om. Jag kan icke yttra mig om något annat.

Lewi Pethrus gjorde sedan en utläggning om Andens dop och påpekade:

Om nu tungotalandet var en hednisk gåva i de hedniska templen, måste det väl vara en kristen gåva, när det förekommer den kristna församlingen. Jag för min del tror icke, att Paulus skulle hava givit regler för en hednisk gåva, som slingrat sig in i församlingen på något sådant sätt.

Han bemötte också Norströms uppfattning om tungotalet på pingstdagen:

Jag förstår heller icke, hur man kan påstå, att man icke talade med tungor på pingstdagen. Man säger, att det icke kunde vara tungotalande, därför att folket förstod det utan vidare. Men det finns de, som förstå det tungotalande, som förekommer i våra dagar. Det behövs bara, att det finns personer närvarande, som kunna det språk, som talas. Jag säger inte, att allt tungotalande är verkliga språk, men det förekommer verkliga språk i

tungotal. Då fattas det bara, att det är någon närvarande, som förstår det, så blir det alldeles som på pingstdagen.

Han kom sedan in på »frågan om enhet i Jesus Kristus«:

Mina vänner, varen övertygade om, att det icke finns någonting som gör så mycket för enheten som ett verkligt dop i den Helige Ande. [...] Om man bildar aldrig så många föreningar, så är det i alla fall ingen enighet, om icke hjärtana äro sammansmälta genom den Helige Ande. [...] Det är Anden, som förenar oss till en enhet. All annan enhet går förr eller senare sönder. Man talar om att det blir splittring, när den Helige Ande kommer. Ja, den splittrar oss för att vi skola bliva eniga. Den splittrar oss från allt, som i dessa dagar hindrar enheten. Den rycker oss ut från allt som skiljer Guds folk åt.

T.B. Barratt:

Då broder Norström talade om oraklen, skola vi icke förhåna detta och icke heller taga det så illa upp. Det är klart, att den förmågan finnes hos människan från skapelsen, att hon kan mottaga yttre intryck från andevärlden. Vi äro skapade så, men därför gäller det också att giva akt på vad det är för makt, som verkar på oss. [...]

Det sades av vår käre broder Norström om Korinterförsamlingen, att den var så förfärligt dålig. Ja, nu skola vi se vad Paulus säger om denna församling. [...] Jag tackar min Gud alltid för Eder skull för den Guds nåd, som har blivit Eder given i Kristus Jesus, att I uti alla stycken hava blivit rika i honom, i allt ord och all kunskap, såsom vittnesbördet om Kristus har blivit stadfäst hos Eder, så att I icke står efter i någon nådegåva, medan I vänten vår Herre. Jesu Kristi uppenbarelse. – Gud give, att alla våra församlingar kunde få ett sådant omdöme. Att det fanns fel hos församlingen i Korint, var ganska klart. Den var bara sex år gammal, och man väntar icke så mycket av ett sex års gammalt barn.

Slutligen nämnde Barratt något om tungotalandet på pingstdagen:

Om jag hade tid, kunde jag taga ett dussin exempel på, då de Andedöpta talat verkliga språk. [...] Man har hört grekiska, hebreiska och finska talas av personer, som icke kände dessa språk. Det var ett Guds under!

Gustaf Wagnsson tog därefter till orda:

Nu måste vi sluta. Jag vill då tacka Eder alla så hjärtligt, vilka deltagit här, för de inlägg, som gjorts, och framför allt för den kärlekens ande, som präglat alla anföranden. Gud välsigne varje deltagare!

Röster om pingstmötet

Två dagar efter pingstmötet samlades predikantförbundet »Stockholms metodistpredikanter« till möte hemma hos Adolf Rudström, predikant i S:t Peter. Följande predikanter deltog: Gustaf Wagnsson (distriktsföreståndare), Karl A. Jansson (f.d. rektor för Teologiska skolan), Anders Grönblad (Trefaldighet), G.A. Gustafson (redaktör för *Svenska Sändebudet*), John Hurtig (biträdande redaktör), Josef Magnusson (S:t Paul), Frans Lellky (S:t Markus), Edvin Johansson (Kungsholmen), Axel Engström (distriktsföreståndare), K.E. Norström (S:t Johannes, Uppsala) och H.A. Palmqvist (evangelist). Ämnet för diskussionen skulle enligt ett tidigare beslut ha varit: »Erfarenheter från väckelsearbetet«. Men vid mötets början beslöt »att till diskussion upptaga frågan: 'Huru skola vi ställa oss till den nya anderörelsen?'«

[Av diskussionen] framgick åsikten, att ett ensidigt framhållande av andedopet och strävande efter att erhålla i ögonen fallande andegåvor, såsom exempelvis tungomålstalandet, lätt kan slå över i svärmeri, eller på grund av att satan också är med vid sådana tillfällen och söker göra sig gällande, urarta till excesser. [...] Vi predikanter böra gå försiktigt tillväga inför denna företeelse. Vi få icke vara oförstående för eller släpphänta emot densamma, utan i stället försöka behärska och leda in den i sund riktning. Vår mäktigaste hävstång i detta hänseende är den enkla men kraftiga och fulltoniga evangelii predikan, baserad på försoningens grundval, som våra föregångare förkunnade. (01 A1, 27/2 1918 MKA)

Svenska Sändebudet skriver om pingstmötet i en redaktionell artikel:

En mängd sammankomster höllos, av vilka flera voro besökta till trängsel. Så var särskilt förhållandet på söndags- och tisdagskvällarna, då så mycket folk kom samman, att möten måste hållas i den mindre salen, och ändå torde inte alla fått plats.

Ett avsevärt antal Herrens vittnen – predikanter och lekmän – hade samlats från skilda håll. Och de flesta av dessa fingo tillfälle att giva skäl för det hopp, som i oss är. Vittnesbörden hade ock verkan, ity att åtskilliga fördes till frälsande tro, medan andra fingo ett större mått av Ande och kraft från höjden.

Mötets sista sammankomst hade, åtminstone till sin senare del, karaktären av ett samtalsmöte. Dess första del åter fick sin form av bitvis särdeles värdefulla och varmhjärtade inlägg i frågan: »Det allvarliga tidslägets krav på de kristna. Vad kan och bör göras?« Allmänt var man ense om, att tidsläget är ytterst allvarligt, även om det inte är så alltigenom mörkt som somliga tycka. Ense var man ock därom, att enda tillfreds-

ställande hjälpen kunde blott komma från Herren genom en utgjutelse i rikt mått av den Helige Ande. Ty utan Anden bli våra ansträngningar och försök föga värda. (Sv. Sb. 7/3 1918)

Signaturen »Alfr.«, det vill säga Alfred Gustafsson som var pastor tillsammans med Lewi Pethrus i Filadelfiaförsamlingen i Stockholm, skriver i *Evangelii Härold*:

[Samtalet] inleddes av pastor Per Nilsson, som med skriftens ord klart påvisade, hurusom vi leva i slutet av denna nådeshushållning, och att vi enligt Guds ord ha att vänta Jesu tillkommelse mycket snart. Talaren påvisade också, att de kristnas största behov just nu vore: Dopet i den Helige Ande och eld, ej föreningar och organisationer. Han besvarade även en hel del invändningar, som brukar göras emot Andens dop och gåvor. Om detta inledningstal kan sägas, att det var ett ord i rätt tid. – Flera predikanter från de olika samfundet, som voro särskilt inbjudna, hade därefter ordet. [...] Det märktes tydligt, att en del av talarne ej voro några vänner av den s. k. »nya rörelsen«. En av talarne försökte sig på att bevisa, att tungotal i den korintiska församlingen ej vore något annat än det hedniska tungotal, som förekom i avgudatemplet, och som blivit helgat och infört i församlingen. Detta påstående tillbakavisades dock på det kraftigaste av flera talare, vilka ock med skriften bevisade, att tungotal är en gåva från Gud. – Detta möte var en stor seger för Guds rike. [...] Intresset steg mer och mer, allteftersom mötet fortgick, och ingen trötthet förspordes, trots det att mötet fortsattes framemot tolvtiden på natten. – Sanningen segrar. Halleluja! (*Evangelii Härold* 7/3 1918)¹³²

Per Nilsson skriver senare att samtalsmötet blev »en glänsande seger för pingstväckelsen. Därtill bidrog mycket pastor Barratts kraftiga och sakrika inlägg« (Nilsson 1922 s. 57).

Metodistpastorn Robert Sandberg från Glava i Värmland skriver i *Svenska Sändebudet* följande om sina intryck:

För oss predikanter voro de gemensamma måltiderna på Praktiska hushållsskolan verkliga högtidsstunder. Så snart måltiden var slut, började sång, bön och samtal i andliga ämnen. [Måndagsaftonens möte var] väl besökt och anderikt. Eftermötet var synnerligen gripande, det var bön och tårar, jubel och halleluja, ett riktigt gammaldags metodistmöte. Jag erinrades gång på gång om St Paulsförsamlingens möten för en 40 år tillbaka [omkring 1878] i salen Besvärgsgatan 14, då jag som liten gosse var när-

¹³² I september 1921 skrev pingstpredikanten Johannes Hydéhn om ett möte tillsammans med baptistpredikanter i Östervåla i nordvästra Uppland, där dessa hade sagt att »pingstväckelsen leder till andlig anarki, att under och tecken voro av djävulen o. s. v. i samma stil«. »Mötet påminde i mångt och mycket om mötet i Trefaldighetskyrkan, Stockholm, i februari 1918« (*Evangelii Härold* 8/9 1921).

varande. – Det sista mötet under högtiden hölls på tisdagsaftonen; det var ett mäktigt och imponerande möte. [...] Meningarna brötos åtskilligt mot varandra, men i det hela gjorde sig en broderlighetens och förståelsens ande gällande. (Sv. Sb. 4/4 1918)

Frans Lellky skriver att pingstmötet »tillförde såväl mig som Markusförsamlingen [i Stockholm] rik välsignelse« (Sv. Sb. 11/4 1918).

Och Barratt skriver i *Evangelii Härold*:¹³³

Det var en riktig Guds ledning, att jag fick vara med vid konferensen i metodistkyrkan. Så fick jag med egna ögon se begynnelsen till en, som jag hoppas och tror, genomgripande pingstväckelse inom denna kyrka. – Det var också gemensamma måltider [...] så att man fick tillfälle till personliga samtal. Jag glömmer icke lätt den stund, vi hade tillsammans på den hushållsskola, där serveringen ägde rum. Den ene predikanten efter den andre stod upp och uttalade sitt behov efter ett dop i den Helige Ande. Så placerades de i en ring på golvet och bådo mig lägga händerna på dem och bedja Gud välsigna dem, och under tårar och bön och rop till Gud från alla kanter av rummet bådo vi så Herren att sända strömmar av välsignelse ned över oss. Och han gjorde det, Halleluja! (*Evangelii Härold* 4/4 1918)

Pingstmötet ägde rum samtidigt som dagstidningarna nåddes av telegram om väckelser i baptistförsamlingen i Götene och i baptistförsamlingar på Gotland. Notiser och artiklar i dagspressen förmedlade uppseendeväckande historier från mötena. *Göteborgs-Posten* berättade om att en »meddelare« som varit på ett möte i Götene hade mötts av »den vidrigaste anblick«. En ung man »höll under en timmes tid på med sina hemska genomträngande rop. De få ord, som uppfattades, voro så råa, att de ej kunna återgivas« (*Göteborgs-Posten* 23/2 1918). Den kände journalisten och författaren Martin Koch reste till Götene och fann att beskrivningarna var överdrivna. Han redogör för vad som hade skett i församlingen och frågade sig: »Vad återstår [...] av hela denna historia? Jo, två fall av tungotalande!« (*Göteborgs Handels- & Sjöfartstidning* 27/2 1918). *Gotlands Allehanda* skrev att baptisterna hade möten och sammankomster »här och hvar både i stad och på land, kväll efter kväll, hela veckor igenom och att skaror strömma till för att höra och iakttaga«.

Genom att sätta åhörarna i extas åstadkomma [de] 'tungomålstalande' och andra vidriga saker. [...] Åtskilliga personer från skilda trakter [ska ha] blifvit vansinniga och måst införas på hospitalet [och] en person ljutit döden iföljd af religionsgrubbel (*Gotlands Allehanda* 22/2 1918).

¹³³ Barratt hade på söndagseftermiddagen predikat i Filadelfias möte i Auditorium (s. 176) och kunde konstatera att »en del metodistpredikanter satt på talarstolen«.

Svenska Morgonbladet visade i en artikel den 6 mars att »skildringarna i pressen äro i hög grad vrängda«. ¹³⁴

¹³⁴ *Dagens Nyheter* bad teol.dr Emanuel Linderholm vid Uppsala universitet att göra ett uttalande om det som hade inträffat i baptistförsamlingarna i Götene och på Gotland. Denne kunde utifrån uppgifterna i pressen inte »fälla ett objektivt omdöme« utan inskränkte sig till »några allmänna religionspsykologiska reflexioner, som möjligen kunna vara av vägledande betydelse för bedömandet av hithörande ting«. I den långa artikeln kritiserar han Baptistsamfundet: »Vidare måste man hos våra svenska baptister, som ej ha kulturell rätt att ställa sig på den amerikanska blandningskulturens nivå, äntligen kräva att de låta säga sig och visa besinning nog att äntligen upphöra med sin hets till ekstas, ty något annat är det i deras nu mångåriga, ursprungligen av en negerpastor iscensatta tungomålstalande icke fråga om« (*Dagens Nyheter* 24/2 1918). Artikelnen väckte en stark reaktion inom Baptistsamfundet och tidningens redaktion vände sig till Carl Erik Benander, rektor för samfundets teologiska skola, Betelseminariet. Denne ansluter sig till Linderholms uttalande, bortsett från att den hets som Linderholm skriver om inte ingår »som ett medel i baptisternas verksamhet. [...] Denna svärmiska avigsida hos religiositeten« är för samfundets »ledande kretsar en anledning till stora bekymmer»; de ledande har »aldrig försummat att vara på sin vakt och inskrida mot sådana företeelser«. Benander hävdar att en »sund religiositet är målet« för samfundsledningen (*Dagens Nyheter* 26/2 1918). Barratt, som var kvar i Stockholm, bemötte Benanders uttalande i en insändare i *Svenska Morgonbladet*. Han tackar för Benanders raka besked om den negativa inställning som de ledande inom samfundet har till tungomålstalandet. Han tar upp Benanders uttryck »sund religiositet«, som han för sin del menar står för att i »liv och lära« vara så »apostolisk som möjligt«, vilket bl.a. innebär att bibeln är rättesnöret och därmed ska tungotal förekomma »lika mycket nu som förr« dvs. på apostlarnas tid (*Svenska Morgonbladet* 2/3 1918). I ett svar tar Benander inte avstånd från vad han tidigare hade sagt. Han bedyrar att han tror på »hela bibeln och erkänner dess auktoritet« och ger exempel från 1 Kor. 14 om tungotalet, men skriver också att det finns »sådant, som är framkallat av annat inflytande« än Andens. Om tungotal i baptistförsamlingarna skriver han att »det nog kommer fram, om Gud har behov därav för sitt verks fullkomnande«. Han säger sig inte fördöma Andens verk, men när han ser »avarter« som gör honom föranlåten att tala om »svärmeri«, så är det inte fråga om »något Andens verk« (*Svenska Morgonbladet* 9/3 1918). Barratt återkom med en lång insändare där denne konstaterar att han efter Benanders »sista brev« har fått fram »en annan mening« än i dennes »första brev«. Han förstår nu att tungotal *kan* förekomma inom samfundet och att »Benander personligen icke har något emot tungomålstalandet. Det gläder mig uppriktigt!« Därefter följer en lång utläggning om andedop och tungotal varefter han avslutar brevet: »Det vare långt ifrån mig att undervärdera det verk Herren gör i något läger, och av hr. Benanders sista brev vill jag dra den slutsatsen, att han i lika hög grad som jag själv och envar uppriktigt kristen för övrigt, önskar att 'sund religiositet', att levande, brinnande kristendom må göra sig gällande överallt. Med mycken högaktning T. B. Barratt« (*Svenska Morgonbladet* 16/3 1918). Sin första insändare hade han undertecknat: »Med aktning T. B. Barratt.« Barratt var i Kristiania när han skrev det sista »brevet«. Förmodligen hade innehållet varit annorlunda om Lewi Pethrus hade fått påverka innehållet.

7 Våren och sommaren 1918

I detta kapitel tas händelser upp som har anknytning till pingstväckelsen inom Metodistkyrkan under tidsperioden från februari 1918 fram till och med årskonferensen i augusti. Inledningsvis berörs Lewi Pethrus syn på ett planerat samarbete mellan de tre stora samfundet samt medlemsantalet i pingstförsamlingarna i början av år 1918.

Frikyrkliga Samarbetskommittén

Representanter från Missionsförbundet, Baptistsamfundet och Metodistkyrkan föreslog våren 1918 att en frikyrklig samarbetskommitté skulle bildas för att få till stånd ett ökat samarbete. Den skulle också »verka för att stridigheter mellan de olika samfundens lokalförsamlingar om möjligt skulle bringas att upphöra« (Bergsten 1995 s. 31). *Svenska Morgonbladet* redogjorde den 26 mars för förslaget och publicerade den 6 april en längre artikel av Lewi Pethrus där denne kritiserade initiativet. Artikeln blev startpunkten för en debatt. Pethrus frågade sig om det inte skulle bli en »maktkoncentration, som kommer att innebära stora vådor för Kristi sak« – »nya organisationer [ha] aldrig tillfört Kristi församling ny kraft«.

Så länge den metodistiska rörelsen var oorganiserad, var den en väckelse, som medförde underbara välsignelser åt världen, men då den blev organiserad blev väckelsen bunden och upphörde så småningom. (*Svenska Morgonbladet* 6/4 1918)

Svenska Sändebudets biträdande redaktör, John Hurtig, menade att »för den som är något förtrogen med den metodistiska väckelsens och metodistkyrkans historia är detta påstående överraskande« (*Sv. Sb.* 11/4 1918). Överraskande eftersom kyrkans organisation enligt Hurtig kan härledas till de »sällskap« som John Wesley ordnade redan före år 1740 (s. 13).

August Strömstedt skriver i ett debattinlägg med udden riktad mot Lewi Pethrus, att vi kunna

förstå – om ock ej riktigt sympatisera med – dem, som mera tilltalas av en frihet, som ger dem möjlighet att härska, än en enhet, där man ibland skulle nödgas underordna sig. [...] Vi äro nog demokratiska att ej vilja förorda maktens koncentration på ett litet fåtal, än mindre vilja vi rekommendera vare sig påvemakt eller något annat envælde. (*Svenska Morgonbladet* 17/4 1918)

Pingströrelsen i början av år 1918

I början av år 1918 fanns det åtminstone 55 pingstförsamlingar. Medlemsantalet var omkring 2 700, varav ca 1 200 (48 %) tillhörde Filadelfiaförsamlingen i Stockholm. Det fanns dessutom åtskilliga böneringar eller bönegrupper som i allmänhet skulle komma att ordnas till församlingar eller bli utposter till andra församlingar. Att det förhöll sig så kan man förstå av hur läget var ett år senare: Det hade tillkommit 28 församlingar och ca 1 000 medlemmar varav ca 225 i Filadelfia.

Tillväxten skedde fortfarande till stor del genom att enskilda medlemmar eller grupper av medlemmar i baptistförsamlingar lämnade sina församlingar, men även Missionsförbundet och Metodistkyrkan påverkades. John Hurtig skriver i *Svenska Sändebudet* i mars 1918:

En mindre behaglig företeelse är det proselytmakeri, som tycks stå ganska högt i kurs på sina håll och som yttrar sig i försök att vinna medlemmar från andra samfund. Även medlemmar av våra församlingar har blivit utsatta för dylika just icke grannliga värvningsförsök. Åtskilliga ha också på detta sätt blivit förda att »uppfylla all rättfärdighet«, som formeln emellanåt lyder. (*Sv. Sb.* 21/3 1918)

Ungdomsförbundets konvent i mars 1918

Epworthförbundet årliga konvent hölls i Bethelkyrkan i Norrköping den 9–12 mars under ledning av Fredrik Åhgren. I konventet deltog ett stort antal predikanter och 70 ombud från föreningar runt om i landet.

Einar Ström skriver efter konventet:

Minnena och verkningarna därav skola säkerligen fortbestå länge, länge. Ty mäktiga krafter voro där i verksamhet, och det blev i bästa mening en invignings- och det fulla uppgivandets tid åt Gud. (*Sv. Sb.* 21/3 1918)

C.G. Hjelm skriver:

Anden föll på de flesta. Ett väldigt jubel, höga rop, glädjetårar och en själens utgjutelse inför Herren, som aldrig ville ta något slut. Då stod Åhgren upp och tog hand om mötet på ett sätt, som jag aldrig sedan sett någon kunna göra. Allt, som förekom i mötet, sublimerade han och fick det att kulminera, i det han sade den ena gången efter den andra: Lammet, Lammet, ära vare Lammet, ära vare Lammet! Till sist var hela mötet samlat och enat i denna enda bön. Alla själar låg och glödde i den saliga, ljuvliga värmen av detta ord. Ära vare Lammet. (Hjelm 1947 s. 31)

Under konventet hölls ett samtalsmöte om »Den Helige Andes frukt«. August Strömstedt inledde varefter ordet lämnades fritt:

I diskussionen, som var mycket livlig och delvis rörde sig mellan de allmänna åsikterna och den s. k. nya rörelsens, framhölls från båda hållen vikten av att skilja mellan Andens frukt och Andens nådegåvor. Andens frukt är för alla Jesu lärjungar utan undantag, Andens gåvor däremot utrustningen för särskilda specialuppgifter inom Guds rike. Av alla talare framhölls med allvar betydelsen av Andens frukt.

På tisdagen avhandlade Theodor Arvidson ämnet: »Den Helige Andes nådegåvor.« »Ämnet fick en mycket omsorgsfull och uttömmande behandling« (H. Lihndaker i *Sv. Sb.* 21/3 1918).

Theodor Arvidson om andliga gåvor

Theodor Arvidson hade varit med vid pingstmötet i Norrköping i december 1917, men »då frågande och sökande«. Till pingstmötet i Trefaldighetskyrkan i Stockholm hade han kommit »jublande i Herren över ett dop i den Helige Ande«. Han hade anlant mot slutet av pingstmötet och vid sin ankomst berättat att »han dagarna förut haft ett särskilt möte med Gud, och att Jesus då döpt honom med sin Helige Ande« – »ett dop«, som enligt Per Nilsson, »sedermera bekräftades därigenom att han fick tala med tungor och prisa Gud« (Nilsson 1922 s. 56–57).

Det var säkert angeläget för Arvidson att vid ungdomsförbundets konvent – med representanter från de flesta ungdomsföreningarna – undervisa om Andens gåvor, nådegåvorna, som enligt honom »förut föga beaktats av oss, men som i dessa dagar skjutas i förgrunden«. Han menade att det var en »blandning av själiska och andliga krafter« som verkade »bland oss«. Det var därför viktigt att få de unga att förstå att allt måste prövas som förekommer i samband med »andliga krafter och själiska företeelser« (Arvidson 1918 s. 8).

Det föredrag han höll under konventet gavs i slutet av maj 1918 ut av Metodistkyrkans förlag som en skrift med titeln *Andliga gåvor och själiska krafter. Ett ord om nådegåvorna och deras vrångebilder*.¹³⁵ Här tas endast upp några brottstycken.

¹³⁵ Skriften innehåller över 120 citat från Bibeln och fler än 15 citat från religiös litteratur av författare från nästan lika många kristna läger. Den såldes slut på kort tid, men gavs inte ut i någon ny upplaga förrän år 1935 och hade då utökats något. Skriften från 1918 har 46 textsidor i ungefär A6-format. Föredraget torde ha tagit ungefär en och en halv timme i anspråk.

Arvidson ansåg att John Wesleys hållning till den påverkan själiska och andliga krafter hade på utlevelsen »säkerligen [är] den för Guds rikssak bästa«. Wesley skrev år 1759:

Jag iakttog en anmärkningsvärd förändring med avseende på verksamhetssättet nu jämfört med föregående tillfällen, då jag besökt Everton. Ingen kom nu i hänryckning, ingen ropade högljutt, ingen föll omkull eller greps av häftiga skakningar; somliga darrade dock våldsamt, ett lågmält sorl hördes, och många blevo vederkvickta genom rik frid. – Faran förr var, att lägga allt för mycken vikt vid utomordentliga omständigheter, såsom t. ex. höga rop, häftiga skakningar, syner och hänryckningstillstånd såsom om dessa vore väsentliga för det inre verket i den meningen, att det icke kunde ske utan dem. Kanske är faran nu att underskatta dem, att helt och hållet förkasta dem och föreställa sig, att de icke ha något i sig som är av Gud, ja, att de äro ett hinder för hans verk. (Arvidson 1918 s. 8, fritt efter Wesley 1997b: *remarkable difference*)

Det grundläggande problemet, menade Arvidson, är att Andens gåvor kan missbrukas:

För *våra* blickar flyter så lätt det mänskliga och det demoniska tillsammans tillsammans med det av Guds Ande verkade. Och det kan ske så för den som ursprungligen fått en gåva genom Guds egen Ande – den gåvan kan stå kvar, sedan Herrens Ande vikit. [...] Ja, det är t. o. m. möjligt för samme person att vid ett tillfälle vara Guds och vid ett annat djävulens språkrör. [...] Det är alltså möjligt för samma person att antingen öppna sig för Guds uppenbarelse eller ock att låta satan tala genom sig. Allt beror på hjärtats renhet – om själen besinnar det Gud tillhör och det mänskiska tillhör. (Arvidson 1918 s. 5)

Han citerade i detta sammanhang ur T.B. Barratts insändare i *Svenska Morgonbladet* den 16 mars 1918 (s. 143):

Allt beror på om vederbörande person ställer sig öppen för onda andars påverkan, såsom spiritisterna eller de hedniska oraklen, eller om han genom rent mänsklig ansträngning upparbetar sig till en falsk extas och producerar efterapningar, eller om han ställer sig på försoningens grund och blott söker Jesu ära i ren och helig hängivelse under hans vilja, ty då öppnar han i samma stund för den Helige Ande och blir hans redskap. (ibid. s. 6)

Arvidson gick sedan igenom de olika gåvorna och yttrade då bland annat följande:

Helbrägdagörelsens gåva: Den är »något mera« än helbrägdagörelse »genom trons bön«. »Sjukdomens besegrande« förbereds visserligen ofta genom bön men »sker genom en *trosviss befallning, som gives i med-*

vetande om att man befinner sig i full överensstämmelse med Guds vilja«. En viss »mottaglighet hos den sjuke« föreföll nödvändig, samtidigt som gåvan »icke alltid kunde brukas ens till [förmån för dem] som kunde väntas genom tro vara mottagliga för denna hjälp« (Arvidson 1918 s. 17–19).

Profetians gåva: Den som äger denna gåva förmedlar uppbyggelse och undervisning samt förmaning och tröst.

Jämte detta [...] gives det ett profetiskt tal, som rör sig om framtiden. Det måste då grunda sig på en absolut inre förvissning. [...] Det som gör talet profetiskt, är, att profeten icke på förhand genomtänkt och ordnat sitt budskap, utan det gives honom genom omedelbar påverkan av Anden. (ibid. s. 28–29)

Tungotalets gåva: »Att tala tungomål innebär i sin renaste form att människoanden frigöres i hänryckning och talar sitt eget språk med levande Gud«. »Tungotalet rör sig [...] förnämligast på känslans plan, ehuru det ock kan innehålla rika profetiska budskap.« Profetia och lovprisning är »nära förbundna med varandra«. Tungotal i församlingen ska endast förekomma om det uttyds. På apostlarnas tid förekom tungotalet inte enbart som en förblivande gåva, utan kunde vara »en tillfällig företeelse i förbindelse med Andens dop« (ibid. s. 34–36). Det är emellertid inte »det enda och alltid förekommande tecknet på att Andens fullhet är given« (ibid. s. 34–36).¹³⁶ »Tungomålstalet har stundom väckt mycken oro i sinnena och framkallat gensägelse från många uppriktiga kristna«. Här citerade Arvidson Severin Larsen:¹³⁷

Motståndet kommer naturligtvis också av, att det har förekommit vildhet i anden och mycket varit köttsligt under andligt sken, och det hela har runnit ut i sanden och försvunnit med obehagliga minnen. Men då måste man förstå, att där har kommit in något annat än Guds Ande. Under alla tider har det med kristendomens rörelse följt mycket yttre, som varit orent, men de bibliska sanningarna äro dock oförändrade. (ibid. s. 40–41)

Tungotalet, liksom profetian, måste prövas:

¹³⁶ Lewi Pethrus hävdade tungotalet som ett nödvändigt tecken på andedopet. Vid ett bibelsamtal under en bibelstudievecka inom Pingströrelsen i Linderås församlingen 1917, där för övrigt Per Nilsson deltog, dryftades tecknet på Andens dop. Pethrus nämnde då att »under 10 års tid har jag varit oviss med avseende på tecknet för andedopet, men under de sista åren har denna övertygelse blivit mer och mer levande för mig: När Anden faller, tala vi i tungor« (*Evangelii Härold* 28/6 1917).

¹³⁷ Severin Larsen var ursprungligen metodist och därefter baptist och så småningom pingstvän, men om han var pingstvän redan 1918 är oklart, men han var vid den tiden en ofta anlitad talare inom den svenska Pingströrelsen.

Andefyllt tal kan hämta inspiration från andra källor än Guds Ande. Det mänskliga och det demoniska kunna blanda sig in. Därför skola profetian och tungotalet *prövas* lika väl som förkunnelsen i övrigt. [...] Inspirationens övermäktiga kraft bevisar alltså icke dess rena ursprung. Tungomålstal förekommer även bland icke kristna människor. Tungomålstal är nämligen en själisk företeelse, ehuru den kan framkallas av andlig hänryckning. [...] Att främmande språk talas under trance bevisar [...] endast, att det undermedvetna själslivets slumrande minnesintryck slungas upp [...] och lyftes över [medvetandets] tröskel. (Arvidson 1918 s. 32)

Theodor Arvidson hade – till skillnad från Wesley – kommit till insikt om att Andens gåvor var något som alla borde eftersträva att få del av. Förhållningssättet stred inte mot kyrkans lära. Undervisningen var motiverad med hänsyn till det ringa intresse kyrkan hade visat tidigare, men också för att markera att det inom Pingströrelsen förekom att nådegåvorna brukades på ett sätt som han ansåg strida mot Bibeln (exempelvis offentligt tungotal utan uttydning). Han hade också invändningar mot utlevelsen. I det sistnämnda fallet kunde han hänvisa till Wesley. Arvidson ville inte att man inom kyrkan skulle ha Pingströrelsens pingstväckelse som mall; Metodistkyrkans pingstväckelse skulle utgå från Bibeln och från kyrkans lära och tradition. Han insåg givetvis att risken var stor att Pingströrelsen skulle få ett inflytande, något som inte var önskvärt av flera skäl. Ett hade kommit i uttryck redan år 1907: Metodistkyrkan skulle slå vakt om sin särart; kyrkans historia vittnade om att det alltid hade varit till kyrkans nackdel om gränsen till andra samfund och rörelser blev otydlig. Ett annat var den kritiska inställning till samfundsorganisationer som Lewi Pethrus i *Evangelii Härold* hade gett uttryck för under de senaste åren. Ett tredje var den splittring Pingströrelsen hade orsakat inom flera baptistförsamlingar.

Väckelse i Östersund

Adolf Rosenqvist arbetade parallellt med sin tjänst som pastor i Bomhus som evangelist inom Norra distriktet under konferensåret 1917–1918. I början av mars 1918 var han i Avesta och »ledde en rad möten för det andliga livets fördjupande« (Sv. Sb. 21/3 1918), och under perioden 26 april–12 maj ledde han en serie helgelse- och väckelsemöten i Östersund:

Kommen till målet fann jag pastor Fr. Åhgren, som då vårdade församlingen, vara bortrest, och första veckan måste jag därför arbeta ensam. Arbetet var icke hårt och tungt, ty man hade haft en god väckelse under vintern och en god och varm böneande var rådande. Dock skedde intet märkligt eller anmärkningsvärt, förrän nära nog en vecka hade gått. [Då] kom pastor Åhgren hem och hade i sitt sällskap flera vänner, som voro intresserade och villiga deltagare i mötena, bland dem min gode vän och medarbetare i mången andlig batalj, J. Adolf Fogelqvist. Det var ny förstärkning som kom, och o, vilken tid som nu följde!

Som regel hölls tre möten dagligen. Kl. 12, kl. 4 och kl. 8, och vilken tid än mötena hölls, kunde kyrkan icke rymma dem som ville komma in. Det var stadens alla troende från alla de olika församlingarna, som trängdes i metodistkyrkan, ej för att höra något märkvärdigt och sensationellt, men för att vid altarrunden söka trons förnyelse och Andens fullhet. Ett allmänt andligt uppvaknande var för handen. Kyrkan fylldes av böneljud och gråt, men också utav frigjorda själers fröjderop och lovsånger.

Ingen som var med kan någonsin glömma Kristi himmelfärdsdag. Jag hade predikat på förmiddagen och ämnade åtminstone avsluta den gudstjänsten på vanligt sätt. Men då lovsången sjungits och välsignelsen uttalats, föll hela församlingen ned på sitt ansikte inför Gud. Från talarstolen såg det ut som när lien går och den mognade säden faller. [...] Här erinrades man om det man läst från metodismens första tid. Även då föllo ju människor bokstavligen till marken och golvet, överväldigade av Guds kraft. (Rosenqvist s. 101–104)

En tid före vistelsen i Östersund hade Rosenqvist fått ett brev från Theodor Arvidson. Denne hade skrivit brevet under en tågresä resa den 18 april (Sv. Sb. 23/11 1922):

Tisdagens möte blev underbart härligt. Mycket bröts ned, och efter tårar och uppgörelser på mötet kom den välsignelse, som Herren ger, när »allt ligger på hans altar«. I går vittnade den ene efter den andre, att de aldrig varit med om något liknande. Och dock var det bara början till ett Guds verk, droppar av nåd, som likväl föll över frälsnings- och renhettstörstande. Ära vare Gud! Själv kände jag mig djupt förödmjukad och nedtryckt – ända till dess att Herren Sions fånge förlösande vart.

O, vilken hunger och törst efter Andens fullhet det finns i våra församlingar. Gud har icke övergivit vår kyrka. Halleluja! Skurar av nåd *skola* falla. Tack att de falla just nu!

Det är klart för mig att jag själv tagit emot så oändligt litet av Guds krafts rikedom. Och jag upptäcker för varje dag, att jag är en svag och ovärdig stackare. Och dock kan jag ej annat än tacka Gud för en övervinnelig rikedom. Ibland har jag anledning att bara förvånas över att mitt vittnesbörd, framburet under så förödmjukande skröplighet, kan

komma människor att längta och bedja ivrigare efter hans nåds fullhet. Men på sista tiden har jag knappt kunnat bedja om segerjubel och glädjekänsla ty ordet i sången har vänt sig mot mig: »*Gärna vill jag kämpa, lida, endast jag får gå med dig.*« Och jag har måst säga till Herren: Jag menar verkligen detta, ej min egen glädje, utan ditt namns ära och människosjälars eviga gagn i »delaktigheten av hans lidande«. Pris ske hans namn! (Rosenqvist s. 87–88) ¹³⁸

Pingsten 1918

Pingstnumret av *Svenska Sändebudet* år 1918 inleds av tidningens redaktör G.A. Gustafson med en artikel »Pingstens källor«, där han skriver:

Enligt många tecken tyckes nu ett allvarligt återvändande ske till de verkliga livskällorna. Högre stiger ropet om kraft av höjden. Och Guds svar kommer. Andar, som varit slöa, bli brinnande. Förkunnelsen blir som ny, och den griper hjärtan. Väckelser förspörjas än på ett håll, än på ett annat. Sången får en jublande klang mitt under yttre nöd och trångmål. (Sv. Sb. 16/5 1918)

Fagersta metodistförsamling hade under pingsthelgen besök av två elever, John Olsson och Edvin Lundin, från Teologiska skolan. »De kommo med ungdomens hänförelse, döpta i den Helige Ande, och förkunnade ett fulltonigt evangelium.« Vid annandagens avslutningsmöte inbjöd församlingens pastor till ett altarmöte:

[Han] uppmanade alla som önskade få mera av Guds Ande att samlas framme vid altarringen; uppmaningen hörsammades så allmänt, att både altarringen och de främsta bänkarna blevo alldeles fulla av en bedjande skara av både äldre och yngre vilka samfällt anropade Gud om mera nåd och kraft. (Sv. Sb. 13/6 1918)

Gustaf Dahl i Hälsingborg

S:t Petriförsamlingen i Hälsingborg höll kvartalkonferens den 29 juni 1918. Ordförande var distriktföreståndare Albert Löfgren. Gustaf Dahl var församlingens pastor och han skriver i sin rapport till konferensen:

En tendens till söndring ha vi ju under året fått känning av. Detta är orsaken varför jag rapporterat 6 som utgångna. Då personer utgå ur

¹³⁸ Gösta Rosenqvist skriver att brevet kom från en av distriktföreståndarna och då det är svårt att tro att det kan vara någon annan än Theodor Arvidson. Det finns inga uppgifter om när och var det möte han skriver om ägde rum.

församl. under föregivande av att de vilja leva ett högre andligt liv än de kunna göra inom församlingen, så förstå envar som vill se nyktert på saken att deras skäl för utgående är falskt och grundlöst. Inom församlingen finnes gott rum för de högsta och renaste former av sunt andligt liv, och det är svårt att förstå, att det kan vara ett bevis på ett bättre andligt liv då medlemmar utan vidare lämnar sina platser och befattningar som församlingen anförtrott åt dem. Det är trohet Herrens ögon söka. – Till mina bror och systrar som troget och ihärdigt stått mig bi i arbetet även detta är ber jag att härmed få uttala mitt varma tack. [...] Det kännes gott att veta, att det finnes en grupp trogna män och kvinnor som icke ryckes med av tillfälliga vindar, utan stå fasta. (HMA)

De sex medlemmar som Dahl syftar på hade »övergått till Pingstfolket«, som han har skrivit i matrikeln. Församlingen hade ca 165 medlemmar. Under juli månad begärde ytterligare två medlemmar utträde av samma orsak. »Pingstfolket« var förmodligen en bönering som räknade sig till Pingströrelsen.¹³⁹

Gustaf Dahl hade planerat att kvartalkonferensen skulle vara hans sista. Han hade tänkt bli präst inom Svenska kyrkan. Han hade studerat teologi i Lund för att få den kompetens som krävdes för att bli godkänd i en prästexamen inom Svenska kyrkan. Han hade tagit kontakt med domkapitlet i Linköping och träffat biskop John Personne; det var inte alla biskopar som var villiga att prästviga metodistpredikanter. De hade kommit överens om att han skulle avlägga prästexamen inför domkapitlet måndagen den 3 juni 1918 och prästvigas i Domkyrkan kl. 13 samma dag. Efter prästvigningen skulle han förordnas till präst i någon av stiftets församlingar. Ecklesiastikdepartementet hade beviljat honom »dispens från akademiska examina« för att »prästvigas för tjänst i Linköpings stift, dock utan rätt [...] att söka eller mottaga ordinarie prästerlig beställning [’förordnande’]« (A1a 162 DLA). Under resan till Linköping inför prästvigningen blev Dahl emellertid sjuk och tvingades återvända till Hälsingborg.

Han kände då att detta kanske inte var rätt väg för honom. Han skrev till Biskop Personne i Linköping, hur det var och fick ett mycket vänligt brev som svar, med önskan om Guds välsignelse. Biskopen skrev också att han var välkommen tillbaka till hans stift, om han i framtiden skulle känna det så. (Ruth Angsvik RGA).

¹³⁹ Pingstförsamlingen Smyrna bildades 29/8 1919 av ett 40-tal personer – »de fria vännerna i Hälsingborg« (*Evangelii Härold* 11/9 1919).

För att bli prästvigd krävdes medlemskap i Svenska kyrkan. Dahl hade ansökt om inträde, men det finns ingen notering i församlingsboken i Maria församling i Hälsingborg där han var skriven om att ansökan hade beviljats. Troligen hade biskop Personne nöjt sig med att veta att ansökan var inlämnad.¹⁴⁰

I de protokoll som är tillgängliga från konferensåret 1919–1920 för metodistförsamlingen i Hälsingborg finns inget som tyder på att man hade kännedom om Dahls planerade övergång till Svenska kyrkan. Troligen hade han tänkt uppehålla sin tjänst i Metodistkyrkan fram till årskonferensen eller möjligen fram till den 1 september då en efterträdare kunde ta över, för att sedan tillträda en tjänst i Linköpings stift.

I en artikel i *Svenska Sändebudet* den 18 juli skriver Gustaf Dahl under rubriken »I dag – i morgon. 'Helgen eder, ty i morgon skall Herren göra under bland eder. Josua 3:5'«.

Under den senaste vintern och våren har Herren på många platser besökt sitt folk på ett underbart sätt. Hans Ande har besökt samhällen och församlingar, och mäktiga andliga livsrörelser ha försports. Är det månne ett förbud till en allmän andeutgjutelse över allt vårt land? Hunger och längtan efter själar frälsning förekommer rikare än förr, och i innerlig tro sträckas händer upp i bön. [...] Skall även vårt samfund få erfa en förnyelsens kraft och se själar födas som dagg ur morgonens sköte? Det beror ju till stor del på oss. [...] Låt oss stanna personligen inför Herren och giva oss med kropp och själ åt honom! I samma stund vi öppna våra själar för Herren och med hjärtats tro omfatta de gudomliga löftena, skall ock Herrens Ande uppfylla oss med helig kärlek, med nitälskan för själar och en djup stilla glädje. När vi få den, skall ock Herren göra under bland oss. [...] Vi stå vid slutet av ett konferensår och vid porten till ett annat. Med tårar har kanske de flesta gått i den till synes hårda jorden; en och annan har ju ock fått skörda med jubel. [...] [Vi må] ånyo fatta mod inför tanken på det stora Herren vill göra och som vi tro han redan börjat låta oss se. (*Sv. Sb.* 18/7 1918)

¹⁴⁰ Ett tiotal medlemmar i Årskonferensen lämnade sina tjänster och blev präster inom Svenska kyrkan under åren 1900–1918, något som sågs med oblidla ögon av de ledande inom kyrkan. Flera, kanske de flesta, valde att i ett sent skede begära utträde ur Metodistkyrkan. C.A. Wenzell, medlem i Årskonferensen, prästvigdes i Linköpings domkyrka samma dag som Dahl skulle ha prästvigts. Han väntade med sin ansökan om utträde till i mitten av april 1918 då han hade beviljats dispens från akademiska examen. Han lämnade sin tjänst i Metodistkyrkan nästan omedelbart. Tiden som präst blev kort. Redan i december 1918 avgick han och tog anställning som kamrer i ett bolag i Motala.

Uppenbarligen fick Gustaf Dahl göra en oväntad andlig resa efter att ha avbrutit färden mot Linköping i början av juni.

Evangelistfrågan

Ernst Wahl hade bjudit in några metodistpredikanter till Stockholm den 22–23 maj för att

överlägga om vad som kan göras för ett fördjupande av det andliga livet inom vår kyrka och här i Sverige. Av frågor som vid detta sammanträde diskuterades intog evangelistfrågan det främsta rummet. En kommitté för att ordna med denna sak tillsattes och invaldes i denna bröderna E. Wahl, A. Fogelqvist, A. Rosenqvist, Th. Arvidsson, K. Ljung, N. Nellky och Per Nilsson. Beslöts att ingå till årskonferensen med anhållan om att nästa år tvenne lämpliga personer måtte utnämnas till evangelister med frihet att verka eftersom Herren leder och öppnar väg, och vill i så fall kommittén ansvara för dessas underhåll. [...] Vidare beslöts att, om så är Guds vilja, under september månad anordna en bibel- och evangelistkurs i Stockholm. [...] Till ledare för nämnda kurs utsågs: Th. Arvidsson, Aug. Strömstedt, K. Ljung, A. Rosenqvist och Per Nilsson.

Utom evangelistfrågan beslöts att ingå med en hemställan till församlingen i Örebro där nästa årskonferens kommer att hållas, att under konferensdagarna en särskild lokal antingen i kyrkan eller annorstädes i staden måtte ställas till deras förfogande, som önskar stillhet inför Gud i bön eller som söka ett fördjupande av sitt andliga liv. Vår önskan och bön är att vår årskonferens måtte framför allt bli en pingstkonferens. (Per Nilsson i *Sv. Sb.* 13/6 1918)

Under konferensåret 1917–1918 arbetade Adolf Rosenqvist, som tidigare nämnts, som evangelist samtidigt som han var vårdhavande predikant i Bomhus (s. 149). Normalt fick en evangelist underhåll av de församlingar som kallade honom för kortare eller längre tid. Rosenqvist hade emellertid fått sitt underhåll av Ernst Wahl. Han insåg under sin tjänstgöring att det behövdes fler evangelister. Han menade att pastoreernas tid inte räckte till för alla uppgifter till skillnad mot förr. »Tänk bara på dessa många nya föreningar inom församlingen, som tillkommit under senare år, där pastorn skall vara allt och i alla« (*Sv. Sb.* 22/8 1918). Nu var Ernst Wahl och Adolf Fogelqvist uppenbarligen beredda att ansvara ekonomiskt för två evangelister.

Theodor Arvidson inför årskonferensen sommaren 1918

Theodor Arvidson, distriktföreståndare, fick tre längre artiklar publicerade i *Svenska Sändebudet* inför konferensen. I inledningen av den första artikeln ställer han några frågor till sina kollegor i Årskonferensen:

Bröder, [...] ha vi inte stått halvt förstummade inför frågan om fullkomlig kärlek? [141] Ha vi inte [...] förstått att vad som saknades var något, som Gud måste giva oss genom en särskild troshandling? Ha vi inte hungrat efter en ny Kristusuppenbarelse, en ny andekraft? [...]

Vittnesbörd om två särskilda erfarenheter, som till sin art äro olika alla efterföljande, oändliga utvecklingssteg, möta oss i skriften och i erfarenheten. [...] I tro måste de emottagas. När det gäller försoningens tillägnande, nyfödelsens upplevelse, så är detta för oss alla klart. [...] Långfredagens evangelium får [...] betydelse för oss först då vi i tro tillägna oss detsamma. Men att det är på samma sätt med den Helige Andes fullhet synes vara oklart för många, som ej genom erfarenhet överbevisats där-om. Pingstens evangelium måste dock i troende bön mottagas lika så väl som långfredagens. (Sv. Sb. 11/7 1918)

Arvidson menade att konferensens medlemmar behövde

en ny upplevelse av den Andens kraft, som den första metodismen vittnar om. Låt oss bedja Gud att årskonferensen måtte bli ett medel att giva oss den. (ibid.)

Hans önskan var att årskonferensen skulle bli »en helofferstid i bön, under vilken vi så överlämna oss åt Gud, att han kan få giva oss sin överflödande andekraft« (Sv. Sb. 18/7 1918). Men ett villkor »för att vår årskonferens skall bli en andekraftens högtid« är att Jesus blir »förhärligad i oss och genom oss genom att vi bli villiga att överlämna oss helt åt honom«.

Hur skall överlämnandet då ske? *Genom [trons] bön*. Apostlarna och andra Jesuslärjungar *väntade* under tio dagars bön. Men vad vi behöva vänta på är icke att Gud skall svara, utan att vi skola bli beredda att mottaga. Konferensen varar tillräckligt länge för att alla de skola få Andekraftens överflödande välsignelse, vilka uppriktigt bedja [...] »jag är villig«, och därmed lämna sig helt åt Konungarnas Konung. Och för den, som ej vill så oreserverat överlämna sig, skulle tio års bönemöten bli fruktlösa. [...] Vad som kan ske vid vår årskonferens, om flertalet deltagare i lev-

¹⁴¹ Arvidson syftar sannolikt på en av de tjugotal frågor som ställdes till den som skulle tas in som fullvärdig medlem i Årskonferensen: »Väntar du att bli fullkomlig i kärleken i detta livet?« (s. 23).

ande tro och bön överlämna sig som heloffer åt Gud, det kan ingen beräkna och förutsäga. (Sv. Sb. 25/7 1918)

I denna artikelserie använder sig Arvidson av två hänvisningar till Wesley för att illustrera andedop och andeutgjutelse. Som exempel på en andeutgjutelse tar han kärleksfesten – eller Wesleys »pingstdag« – den 1 januari 1739 (s. 44). Beträffande andedopet citerar han Wesleys dagbok den 3 november 1763, om upplevelser som många fått göra i England och Irland under hösten. De hade »blivit så uppfyllda av tro och kärlek (och detta vanligen på ett ögonblick) att synden övervunnits, högmod, vrede, ont begär och otro försvunnit« (Sv. Sb. 11/7 1918). Wesley använde i detta sammanhang uttrycket »*the perfecting of the saints*« (s. 43), vilket Arvidson översätter till »de heligas fullkommande« (Sv. Sb. 11/7 1918). Wesley syftar på ett pågående förlopp till skillnad från Arvidson. Arvidson skriver att upplevelsen »har ofta i våra dagar kallats 'andedop' eller 'dop i Helig Ande'« (Sv. Sb. 18/7 1918). Frågan är om han medvetet valde ett Wesleycitrat som inte innehöll *kristlig fullkomlighet, fullkomligt helgad* etcetera. Kanske ville han förankra andedopet i Wesleys teologi utan att kollidera med den uppfattning som var den gängse inom kyrkan, nämligen att kristlig fullkomlighet inträffade strax före dödsögonblicket. Säkert är att han ville framhålla att andedopet som det nu upplevdes hade förekommit redan i den tidiga metodismen. Rötterna till den pågående väckelsen sökte således Arvidson i Bibeln och i Wesleys skrifter; väckelsen i Los Angeles 1906 nämner han inget om.

Årskonferensen sommaren 1918

Årskonferensen hölls den 2–5 augusti i Örebro. Det var den fyrtyotredje konferensen. På grund av världskriget kunde inte någon biskop närvara. Med 83 röster av 97 valdes Fredrik Åhgren till konferensens ordförande.

Distriktföreståndarnas gemensamma rapport, vilken lästes upp av Theodor Arvidson (Sv. Sb 8/8 1918), talade om väckelse:

Med [...] tacksamhet [...] se vi tillbaka på andekraftiga väckelser här och där i landet. [...] Det har aldrig varit tidsandan, som varit skapande orsak till väckelserna, utan Guds egen Helige Ande, och han har ju kommit för att förbliva hos oss evinnerligen. »Hugsvalaren är här.« Men då vi nu se framåt, ropar årets erfarenhet om Guds väckande och helgande nåd ut ett kraftigt maningsord till oss. Den säger till törstande arbetsfält – Guds källa har vatten tillfyllest. Den siar om skurar av nåd, som skola falla, om

vi endast offra oss på Herrens altare och *förbliva* där. [...] Och den visar oss, att just det fulltoniga evangelium, som metodismen drog fram ur det kyrkliga förfallets ruinhögar, är vad världen behöver. [...] Vad Gud börjat göra ibland oss är löfte om stora ting, härliga segertider för Kristus och vår kyrka.

Som föreståndaren för Norra distriktet skriver Theodor Arvidson:

Längtan efter ett rikare andligt liv, ja, efter den Helige Andes fullhet har förnummits i många av distriktets församlingar. [...] Självinnareverket har fått drivande kraft genom Andens närvaro. [...] I detta sammanhang må med tacksamhet till Gud nämnas broder Adolf Rosenqvists arbete som evangelist under större delen av konferensåret.

Och föreståndaren för Södra distriktet – Albert Löfgren – skriver:

Ett djupare och kraftigare andligt liv och en förnimbar rörelsefrihet i arbetet gör sig med kraft och målmedvetenhet förnimbar. Herrens Ande är mäktigt verksam. Huru många av oss, både predikanter och församlingsmedlemmar, hava ej under långa tider sörjt över den kyla och det formväsen, som i stor utsträckning kännetecknat den religiösa verksamheten. Nu håller säkerligen en förändring på att ske i detta avseende.¹⁴²

Föreståndaren för Västra distriktet – Axel Engström – talar om »goda kraftiga väckelser« och han hoppas att den »väckelsevind, som under vintern blåst över en del av distriktet, [...] skall förbliva samt nå även de hittills oberörda församlingarna.«

Föreståndaren för Östra distriktet – Gustaf Wagnsson – nämner endast att »många omvändelser ägt rum«.

Det första mötet som kommittén för konferensförhållanden höll under konferensen var den 2 augusti, och då togs en fråga upp som rörde Gustaf Dahl som var en av ledamöterna i kommittén:

Br. G. Dahl har avgivit förklaring rörande anklagelsen för sökt inträde i Svenska statskyrkan, inför kommittén. Kommittén ber med anledning härav få föreslå konferensen att anklagelsen må utgå och att allt rörande denna sak må utgå ur protokollet och sålunda ej inkomma i årsboken. (01 F3B 1 MKA)

Uppenbarligen hade Dahls begäran om inträde i Svenska kyrkan (s. 153) blivit känd, kanske genom att han själv hade informerat sin distriktföreståndare. Kommittén accepterade hans förklaring till att han hade tänkt bli präst och sedan ångrat sig. Det är märkligt att han fick fortsatt

¹⁴² Det är samme Löfgren som enligt Per Nilsson inte tycktes vara belåten »med det hela« under konferensen i Norrköping i december 1917 (s. 122).

förtroende inom kyrkan. Han fick dessutom sitta kvar i kommittén för konferensförhållanden, och valdes tillsammans med August Strömstedt, G.L. Lennarth, August Norman och K.A. Jansson att utarbeta ett förslag till ny studiekurs (s. 23) för Årskonferensen.

Under årskonferensen hölls helgelsemöten under två eftermiddagar. Annonserande vid dessa möten var Frans Lellky, Nils Lellky, Per Nilsson, Adolf Rosenqvist och K.A. Wik, namn som under år 1918 förknippades med pingstväckelsen inom Metodistkyrkan. Under konferenssöndagens förmiddag hölls fem gudstjänster i olika lokaler. I metodistkyrkan predikade Fredrik Åhgren. I var och en av de övriga fyra gudstjänsterna var två predikanter annonserade: Anders Grönblad och K.G. Ljung, K.A. Wik och Gustaf Dahl, August Strömstedt och G.A. Gustafsson samt Per Nilsson och Robert Sandberg.

Adolf Rosenqvist hade före konferensen fått ett brev från en evangelistkamrat, Hugo Palmqvist:

Av Anden känner jag mig tvingad att sända dig några rader. Du kanske behöver dem till uppmuntran. Jag satt nyss och läste programmet för årskonferensen och såg att du skall leda en hel del möten, och eftersom jag en lång tid bett Gud om en härlig utgjutelse av kraft över konferensen, vill jag nu på det ivrigaste bedja dig att inte bortkasta din frimodighet. Bry dig, käre broder, icke om att det är präster du skall tala till, låt dem ej binda dig i Anden! Kasta ut på djupet! Jag brinner av åstundan att få höra om den Helige Andes utgjutande över Örebro. Ack att den där torra trälomsanden finge fly för dånet av det starka vädret. Tänk, broder, om hela årskonferensen kröp ned inför Gud och ropade om den Helige Ande! Ske så. Ske så! (Rosenqvist s. 90–91)

Inget i årsmötesprotokollen eller i referaten i *Svenska Sändebudet* vittnar om att denna förhoppning liksom den som Theodor Arvidson hade haft inför konferensen infriades: »en helofferstid i bön, under vilken vi så överlämna oss åt Gud, att han kan få giva oss sin överflödande andekraft?» (s. 155).¹⁴³ Några uppgifter om att församlingen i Örebro ordnade en lokal för dem som ville bedja har inte gått att finna. Något förslag att utnämna evangelister kom inte upp på dagordningen; troligen hade distriktförestandarna övertygat förslagsställarna om att dra tillbaka förslaget. Åhgren anknyter inte till helgelse eller andedop i sin konferens-

¹⁴³ De sånger som sjöngs och de bibeltexter som lästes har inga uttalade anknytningar till helgelse eller andedop. För övrigt är det inte att förvänta sig att protokollet skulle innehålla något som anknöt till pingstväckelsen; protokollen är formella och kortfattade.

predikan »Guds rikedomar« (*Sv. Sb.* 8/8 och 15/8 1918). Helgelsemötena omnämns inte i *Svenska Sändebudet*, men K.A. Jansson, som var *Svenska Morgonbladets* referent vid konferensen, skrev att »kl. 4 [på fredagen] hölls ett synnerligen anderikt och kraftigt helgelsemöte«. Vittnesbörd finns emellertid om att medlemmar påverkades av pingstväckelsen under konferensen. Gustaf Dahl skriver från Hälsingborg i september: »Alltsedan min återkomst från [års]konferensen har det legat en djup förväntan efter att Herrens ande skulle utgjas» över församlingen (s. 160 nedan). Ett annat exempel är ur ett brev från en pastor till Adolf Rosenqvist efter årskonferensen:

Tack för sammanträffandet i Örebro. Jag kan ej mycket säga, mer än att jag vid denna konferens börjat ett nytt liv. Det är så underligt alltsammans. Ibland står jag frågande om allt, utom ett, att Jesus är min och jag är hans på ett sätt som aldrig förr. Stundom flödar källan över. Det är salighet, salighet. Men o, käre broder, jag står ensam, bed för mig! Jag beder dig så hjärtebevekande: Kom hit och tag några vänner med. Snart, snart. Kommen! Kommen! Jag väntar och jag har funnit några som längta efter ett högre och rikare liv. Här finns även sjuka som tro på hjälp. Ja, Gud har sina längtande barn även här. Pris ske Gud! – Bröder i Anden och nåden, bedjen för mig och mitt arbete här. Hälsa alla, som med mig i ousäglig glädje minnas dagarna i Örebro. (Rosenqvist s. 92)

Per Nilsson utnämndes under årskonferensens sista dag till pastor i Visby. Han hade då varit i Nässjö i fem år. Om tiden där skriver han:

Aldrig skall jag glömma de oförgätliga bönemöten vi hade där tillsammans med våra »bönekrets-vänner«, som samlades från skilda läger i vår kyrka till bön samt Herrens lov och pris. Sent skall jag också glömma vårt sista församlingsmöte, då salen var fullsatt, och då vi hade förmånen att intaga fyra unga män som medlemmar i församlingen. Avskedsmötena voro ock mycket goda, och kyrkan var då ända till trängsel fullsatt. Dock måste jag erkänna, att det ej förunnades mig att föra församlingen och verksamheten fram till ett verkligt andligt genombrott. Hade så skett, skulle utan tvivel resultatet blivit långt mera givande. Ty det är ingenting annat som kan giva verklig och förblivande framgång i verksamheten än en utgjutelse av Guds Helige Ande (*Sv. Sb.* 5/6 1916)

Theodor Arvidson lämnade sin tjänst som föreståndare för Norra distriktet och utnämndes till pastor i S:t Peter i Stockholm. Han ersattes av August Norman som närmast kom från Visby och efterträddes således av Nilsson.

8 Konferensåret 1918–1919

Detta kapitel berättar om några möten och konferenser inom Metodistkyrkan konferensåret 1918–1919, en omvändelseväckelse i Norrköping första halvåret 1919 samt årskonferensen sommaren 1919. Dessutom citeras ett kritiskt uttalande av Lewi Pethrus om samfundsorganisationer.

Helgelsemöten i Hälsingborg i september 1918

Gustaf Dahl och Ernst Wahl inbjöd till pingstmöte den 14–16 september 1918 i metodistförsamlingen i Hälsingborg. De önskade att »Herrens härlighet må uppenbaras och att Andens krafter märkbart må förspörjas till frälsning och helgelse« (*Sv. Sb.* 5/9 1918). I slutet av september skriver Dahl:

De senaste veckorna ha för denna församling varit kännetecknade av mycken välsignelse. Alltsedan min återkomst från [års]konferensen har det legat en djup förväntan efter att Herrens ande skulle utgjutas över oss. Denna förväntan har ock Herren mött. Broder A. Rosenqvist kom till oss den 7 september och ledde en veckas bön- och helgelsemöten. [...] Herrens sannings ljus trängde ned i själarnas innersta grund på ett mäktigt sätt. Gamla saker gjordes upp, vilka legat hindrande för frid och glädje, och Herrens härlighet och helighet uppenbarades för oss. [...]

Den serie möten, som broder R. ledde, avslutades mer ett stort helgelsemöte, numera vanligen kallat »pingstmöte« [den 14–17 september]. Broder E. Wahl med fru från Stockholm och J. A. Fogelqvist från Norrköping samt mina ämbetsbröder Lennarth från Malmö och Ericsson [C.E. Ericsson] från Råå deltog i detta möte. Jag hade inbjudit Lennarth och Ericsson icke för att predika eller läsa avhandlingar, utan för att tillsammans med mig bedja, lära, höra och taga emot välsignelser. Detta gjorde de även och det så att både deras kropp och själ jublade. [...]

Om ovan sagda möte kan jag endast säga, att det var det mest underbara denna församling upplevat. Så mäktigt vilade Herrens Ande över oss, att vi kunde tro att nästan vad som helst kunde ske. [...] Somliga sökte frid och förlåtelse, andra ett högre mått av den Helige Ande, åter andra helbrägdagörelse för bräckliga kroppar. Det var pingst!

För min egen del ha dessa möten varit till välsignelse i mera än ett hänseende. Jag har intagit en reserverad ställning gent emot »pingströrelsen«, emedan jag på nära håll sett ledsamma avarter av den och det som hör till ett i verklig mening sunt andeliv. Men det sätt, på vilket Wahl och Fogelqvist representerade den, har gjort att jag av allt hjärta ställer mig med i deras led, som vilja leda in ett djupare andeliv i våra församlingar. Det är på tiden att vi leder in Guds Andes flod i sin fulla kraft såväl i vårt eget liv som i församlingarnas liv och verksamhet. (*Sv. Sb. 26/9 1918*)

G.L. Lennarth skriver senare om pingstmötet:

Jag är glad över att jag fick vara med. Bröderna Rosenqvist, Wahl och Fogelqvist ha utan tvivel en stor mission att fylla i vår kyrka, och arbeta de överallt på samma sätt som i Hälsingborg, så tror jag att med tiden alla mina ämbetsbröder skola skänka dem och deras arbete sympatier. (*Sv. Sb. 3/10 1918*)

Sannolikt är det Pingströrelsen Lennarth syftar på när han skriver:

Den traditionella helgelseörelsen med ty åtföljande självberömmelse, hysteriska anfall och uttalande av svåra domar över »ogudaktiga församlingar och halvkristna« medlemmar har jag alltid tagit avstånd ifrån och kommer nog att göra det hädanefter också. (*ibid.*)

Lennarth inbjöd Wahl och Fogelqvist att komma till hans församling i Malmö. Ett »uppbyggelsemöte« ordnades den 15–17 februari 1919, där även Dahl medverkade (*Sv. Sb. 23/1 1919*).

Pingstmöten hölls under konferensåret också i bland annat Köping, Motala, Vetlanda, Visby och Östersund.

Evangelistkurs i Trefaldighetskyrkan hösten 1918

Hösten 1918 hölls den evangelistkurs som hade beslutats vid det möte i maj som Ernst Wahl hade inbjudit till (s. 154).¹⁴⁴ I en annons inbjöd »kursbestyrelsen« genom Theodor Arvidson och Trefaldighetsförsamlingens pastor, Anders Grönblad, till en »bibel- och evangelistkurs« i Trefaldighetskyrkan. Ämnena för kursen rörde sig »huvudsakligen inom följande fyra områden: 1) Livet i Andens fullhet. 2) Bibelstudium. 3) Bibelns frälsningslära. 4) Textbehandling« (*Sv. Sb. 27/6 1918*). Adolf Rosenqvist skriver:

¹⁴⁴ Enstaka korta evangelistkurser för kvinnor och män hade ordnats sedan flera år tillbaka på initiativ av kyrkans ungdomsförbund.

Ingen må betrakta den som ett företag på sidan om samfundet eller kyrkan. Initiativtagaren är en man med varmt hjärta och varmt intresse för Guds rike. (Sv. Sb. 22/8 1918)

Kursen ägde rum den 20–29 september 1918. Lärare var Theodor Arvidson, Per Nilsson, Karl Ljung, Anders Grönblad och Adolf Rosenqvist. Redaktör G.A. Gustafson höll »ett utmärkt missionsföredrag«. I inledningen till ett relativt omfattande referat från kursen skriver en av deltagarna, Waldemar Ernström, att Jesu löfte i Apg. 1:8 om att »när den Helige Ande kommer över eder, skolen i undfå kraft och bliva mina vittnen« gick i uppfyllelse under kursen. Av referatet kan man förstå att denna hade en tydlig pingstprofil även om man uttryckte sig försiktigt. Under kursen blev några helbrägdagjorda. »Ett par kryckor lämnades till och med kvar« (Sv. Sb. 3/10 1918). Hur många som deltog i kursen framgår inte av referatet, men Per Nilsson vill minnas att det var »ett trettiotal« (Nilsson 1922 s. 58).

Möten i två lokalpredikantförbund

Den 2–3 november 1918 hade Mälardalens lokalpredikantförbund sitt halvårsmöte med 15 medlemmar närvarande. Vid ett enskilt samtalsmöte gällde en av frågorna »ett djupare andligt liv hos vårt folk«.

Såväl i inledningsanförandet som ock under samtalets gång betonades behovet av försakelse, ödmjukhet och bön samt först och sist ett högre mått av den Helige Ande. Samtalet fördes med den djupa andakt det höga ämnet krävde och blev rikt givande. Broder [C. G.] Lindgren från Kungsör glädde sig över att metodisternas helgelselära äntligen änyo började skymta fram. (Sv. Sb. 12/12 1918)

Hösten 1918 höll Stockholmskretsens lokalpredikantförbund ett sammanträde med tio deltagare. Där togs »frågan om pingströrelsen« upp till behandling.

Br. V. Andersson inledde frågan genom ett längre anförande vari han sökte påvisa såväl det goda som avarterna i densamma. Ordet innehades därefter av samtliga närvarande men totalomdömet tycktes vara, att en allmän andlig uppräckning behövde äga rum. (21 A1, 16/11 1918 MKA)

Lewi Pethrus om »skökoväsen« i november 1918

I en artikel i *Evangelii Härold* i november 1918 skriver Lewi Pethrus om att baptister på en del platser lämnar sina församlingar och bildar fria församlingar. Pethrus menar att det bästa är

att hela församlingen på platsen får klart för sig, vad bibeln lär om församling, och att den intet lär om samfund, och att så församlingen kan komma till ett enhälligt beslut om utträde ur det samfund, man tillhör. Så har skett på flera platser den sista tiden. För att nå fram till frihet på denna väg böra inga lovliga medel lämnas oförsökta. Först sedan de andedöpta, frigjorda själarna sökt att på detta sätt rädda församlingen ut till frihet, och det blivit ådagalagt, att församlingen som sådan icke låter rubba sig från sitt gamla obibliska samfundsväsen, då är det tid att taga upp en biblisk och andlig verksamhet vid sidan av den förutvarande församlingens. (*Evangelii Härold* 7/11 1918)

Pethrus skriver också att kyrkligheten ökat bland de frikyrkliga förkunnarna och att dessa ville tituleras pastorer:

Har man hört dylikt nonsens! Gör det icke alldeles detsamma, vad folk kallar oss? Men meningen är ju den, att pastorstiteln låter mera kyrklig än predikanttiteln. Man har också mycket dryftat frågan angående en fastställd ritual för gudstjänsterna. Nu kunna vi snart gå till en frikyrka och där få se en »pastor« läsa innantill i handboken. Så går det, när man utsluter den Helige Ande från gudstjänsterna och låter sin egen åskådning bestämma verksamhetsmetoderna i stället för Guds ord. Om man icke skall ryckas med till detta skökoväsen, måste man hålla sig ren från allt som leder därtill. (ibid.)

Givetvis reagerade man mot ordet *skökoväsen*. Sannolikt kom representanter för Baptistsamfundet, Metodistkyrkan och Missionsförbundet överens om att Gustaf Mosesson, rektor för Missionsförbundets missionsskola skulle gå i svaromål. Där skriver han under rubriken »Andligt rus« bland annat att »pingströrelsen är högst betänkelig på grund av de söndringar bland de sant troende, som den för med sig i nära nog varje församling, oavsett vilken organisation församlingen tillhör« (*Svenska Morgonbladet* 7/12 1918). Debatten – »samfundsdebatten« – kom att pågå fram till början av år 1920. Särskilt var det företrädare för Baptistsamfundet och Missionsförbundet – flera i ledande positioner – som inte sällan i skarpa ordalag bemötte Pethrus. Pethrus uttalande och den efterföljande debatten gjorde att vaksamheten torde ha ökat inom Metodistkyrkan mot influenser från Pingströrelsen.

Helgelsekonferens i Norrköping i december 1918

Mötet i Trefaldighetskyrkan i februari 1918 fick en uppföljning i oktober i ett »upprop till Sveriges metodistförsamlingar och dess pastorer«:

Tiden är ytterst allvarlig. För nya krav behöves ny kraft. En stark längtan efter en kraftig och allmän förnyelse av den Helige ande förefinnes. – Metodistkyrkans historia vittnar om, att Gud rikeligen brukat henne till sitt rikes uppbyggande. Men vi tro, att Herren i framtiden ännu mera än hittills vill bruka henne till välsignelse för vårt land och folk. Och det är i tanke därpå, som undertecknade tro, att det nu vore synnerligen lämpligt, att så många predikanter och församlingsmedlemmar som möjligt avskilde några dagar för att samlas och gemensamt bedja om nåd för ett mera helt överlämnande av sig själva åt Gud och hans tjänst och mottagande av ett fullare mått av den Helige Ande. (*Sv. Sb. 31/10 1918*)

En tre dagar lång helgelsekonferens skulle hållas i Salemkapellet i Norrköping med början på kvällen onsdagen den 11 december 1918. Mötet hölls »på inbjudan av Södra distriktets föreståndare«, Albert Löfgren (*Sv. Sb. 19/12 1918*). En vädjan riktades till enskilda och till församlingarna att betala sina pastorers resekostnader.

Uppropet var undertecknat av »Alb. Löfgren, G. Dahl, E. Wahl, J. Ad. Fogelqvist, J. G. Philipsson, N. Lellky och K. G. Ljung«. Det meddelades också att »då P. Nilsson samt A. Rosenqvist m. fl. lovat att stanna även över lördagen den 14 och söndagen den 15 december, fortsattes konferensen även nämnda dagar«.

Redaktör G.A. Gustafson skriver om mötet och jämför uppenbarligen Metodistkyrkan och Pingströrelsen med avseende på pingstväckelsens uttryck:

Redan från början skall det sägas med tacksamhet till Gud, att mötet blev en andlig högtid i ordets bästa bemärkelse. Det var en samling inför Gud och det rådde en sådan sans och stillhet, som gjorde det möjligt för själarna att stilla sig inför Gud och växa sig starkare genom hans kraft. [...] Det mänskliga, som alltid splittrar, förrycker och kyler, hölls tillbaka, och Kristus var Mästaren i brödernas krets och Frälsaren, till vilkens allas ögon blickade upp. (*Sv. Sb. 19/12 1918*)

Under torsdagen och fredagen var det bönemöten kl. 10–11. Sedan följde möten för troende och kl. 4–6 em. var det enskilda möten för predikanterna. På kvällarna hölls väckelsemöten kl. 8 em.

Fredagens möte för troende inleddes med ett orienterande föredrag om helgelsen av Per Nilsson, varpå följde flera korta tal. Något olika meningar kunde väl förmärkas i någon detalj, men stundens allvar var så mäktigt, att en strid om ord, som vid dylika tillfällen så lätt plägar uppstå, undgicks. (*Sv. Sb.* 19/12 1918)

Den kvinna som hade lyssnat till Adolf Rosenqvist i Linköping pingst-helgen 1916 (s. 114) var också med i Norrköping. Gösta Rosenqvist återger hennes berättelse:

Vid den bönestund som vi samtliga sedan deltog i, följde pastor R. det apostoliska exemplet med handpåläggning och bön. Där och då fick jag också uppleva: Han – Jesus – skall döpa eder i Helig Ande och eld. Han, vars skorem vi icke äro värdiga att upplösa! [...] Dagen efter detta välsignade bönemöte kom jag underfund med att mitt svåra gallstenslidande var fullständigt borta. (Rosenqvist s. 86)

Den egentliga konferensen avslutades på fredagskvällen. Mellan 20 och 30 pastorer hade deltagit.

Om ett annat tillfälle berättar Adolf Rosenqvist:

Vid middagsmötet i torsdags blev en lärarinna döpt med Anden, en fru började tala med tungor för första gången, en tredje sjöng en sång i Anden, på en himmelsk melodi, som klingade som änglasång, och uttytt rörde sig innehållet om vår käre Frälsares snara återkomst. Pris ske Gud för all hans nåd! (*ibid.* s. 80)

Här ska också nämnas att Anna Lewini var inbjuden av Theodor Arvidson att medverka i några »böne- och väckelsemöten« i S:t Peterskyrkan i Stockholm 4–6 december 1918 (*Sv. Sb.* 28/11 1918). Dessa möten hade sannolikt en »pingstprofil«.

Väckelse i Norrköping år 1919

En metodistförsamling som i hög grad påverkades av pingstväckelsen under väckelseåren var Salemförsamlingen i Norrköping. Församlingen fick under första halvåret 1919 uppleva en omvändelseväckelse som varade nästan sex månader.

Lördagen den 4 januari 1919 kom John Ongman till Norrköpings andra baptistförsamling med det annorlunda namnet Adelfia. Sista mötet med honom ägde rum tisdagen den 13 januari kl. 8.15 em. Flera blev frälsta under dessa möten, och Ongman upplevde att tiden var inne för en väckelse i Norrköping. Han föreslog att en av församling-

arna i staden skulle utlysa en böne- och fastedag. Blev det ingen väckelse skulle man fortsätta med en sådan dag till och om inte det räckte, ytterligare en dag. Karl Ljung tog rådet ad notam och i Salemkapellet hölls under de närmaste dagarna tre böne- och fastedagar. Folk strömmade till. I Salem hölls sedan från den 5 januari »väckelse- och uppståndelsemöten« med Anna Lewini (*Norrköpings Tidningar* 4/1 1919). Väckelsen kom snabbt. Redan lördagen den 18 januari annonserade Lördagsbönekretsen att bönemötena »å Sveasalen inställas så länge väckelsemötena pågå« (ibid. 18/1 1919). Torsdagen den 23 januari hölls avskedsmöte för Anna Lewini, men väckelsen fortsatte, nu med evangelisten Walde- mar Ernström som »det synliga redskapet för den yttre framgången« (Hjelm 1950a s. 89). Under väckelsen blev hundratals människor frälsta¹⁴⁵ och många blev andedöpta. Den 23 februari 1919 »intogs i full förening med församlingen sjuttio personer« (*Sv. Sb.* 6/3 1919). Under verksamhetsåret 1918–1919 ökade medlemsantalet med 119 (+36 %).¹⁴⁶

Några möten vintern och våren 1919

Pingstmöten hölls vintern och våren 1919 på flera platser, bland annat i Malmö den 15–17 februari 1919 med pastor G.L. Lennarth som inbjudare. I detta möte medverkade Gustaf Dahl, Ernst Wahl och Adolf Fogelqvist. Deltagare kom från flera metodistförsamlingar i sydvästra Skåne.

Vid åtminstone ett tillfälle hölls ett ekumeniskt pingstmöte:

¹⁴⁵ Per Nilsson skriver att man »på ett års tid bad med ett tusental själar, som sökte frälsning« (Nilsson 1922 s. 60) medan C.G. Hjelm, medlem i Salem, skriver: »Efter Ongman utbröt en väckelse bland 600 själar vintern 1919«. Att väckelsen inte bara påverkade Salem förstår man av att någon skriver att »vi ha här bön varje dag kl. 10 f. m. i de olika församlingarna. Gud vare tack för den andens enhet som visar sig bland de olika friförsamlingarna« (*Sv. Sb.* 6/2 1919). Edvin Lundin skriver i början av juni: »Huru många som under denna väckelse funnit Gud, kan jag ej säga, men de äro dock över 400« (*Sv. Sb.* 3/7 1919). Lundin tänker då på Salemförsamlingen. – Om ordningen under dessa väckelsemöten skriver C.G. Hjelm: »P[hilipsson] stod vid dörren tillsammans med fyra stora starka poliser, som hjälpte P. att hålla styr på den böljande massan av vassa armbågar och stora knytnävar, som alltid slog upp mot väggarna i salens nedre del. Varje kväll åkte automatiskt vid ett givet ögonkast från [P.] ett visst gäng ut för trapporna och nästa kväll var de där igen« (Hjelm 1950a s. 90).

¹⁴⁶ Under konferensåret 1918–1921 ökade medlemsantalet i Salem från 310 till 500. Även systerförsamlingen Bethel fick del av väckelsen; under nämnda tidsperiod ökade medlemsantalet från ca 350 till ca 475. I slutet av perioden gjordes emellertid en »resning« då ca 100 »okända« avfördes från matrikeln. Någon motsvarande rensning gjordes inte i Salem.

En uppbyggelsekonferens för det andliga livets fördjupande kommer att hållas i Alingsås den 23–26 januari. Konferensen anordnas av samtliga frikyrkoförsamlingar i staden, och komma talare från de olika samfundet att medverka. (Sv. Sb. 16/1 1919)¹⁴⁷

Edvin Lundin skriver om ett besök i Falun under påskhelgen 1919 och berättar något om var församlingen hade fått uppleva sedan årsskiftet:

Redan på årets första dag kunde man märka Andens susning och än mer, man fick även erfara Andens kraft till Guds barns helgelse och syndares frälsning. Vid varje möte som sedan hölls, förökade Gud skaran av dem, som blevo frälsta. Längre fram i januari hölls en serie möten, vilka leddes av fru Lewini samt bröderna Rosenqvist och Fogelqvist. Under dessa möten uppenbarades Guds kraft på ett särdeles mäktigt sätt. Huru många, som blev frälsta, kan jag ej säga, men visst är, att det var ett ganska stort antal och dessutom fingo många av församlingens medlemmar erfara en verklig förnyelse i den Helige Ande. (Sv. Sb. 15/5 1919)

Per Nilsson skriver i en lång artikel i *Svenska Sändebudet* i juni om verksamheten på Gotland. Han använder uttryck som »alla möten från början till slut gingo i Andens tecken«, »bön om uppfyllelse av Guds Helige Ande«, »en Andens högtid« och »altarrunden omringades gång efter annan av dessa som sökte frälsning, Andens dop eller helbrägdagörelse för sina kroppar« (Sv. Sb. 3/6 1919).

Årskonferensen sommaren 1919

Årskonferensen år 1919 ägde rum i Kristinehamn den 31 juli–4 augusti. Den ende av distriktföreståndarna som rapporterade något om en pågående pingstväckelse inom kyrkan var Albert Löfgren (Södra distriktet):

Det rikare andliga liv, som med stor glädje erfors det förra året, har under detta år än ytterligare utvecklats sig. Vi hålla på, tyckes det mig, att komma upp ur vågdalen, och vår verksamhet bäres upp av Andens mäktiga våg till kraft, glädje och frimodighet. Många hava mottagit rik förnyelse av den Helige Ande. Gudstjänsterna besökas mera talrikt än förut. Längtan efter bön om »mer, mera av Jesus« är djup och allvarlig.

I de flesta församlingarna hava människor blivit frälsta, och i några har det varit större väckelser. Salemförsamlingen i Norrköping har haft ett underbart år. Över sexhundra personer hava blivit omvända till Gud.

¹⁴⁷ I Nyköping ordnades ett pingstmöte 16–18 mars 1919. Bland de talare som var annonserade finner vi Karl Ljung och Lewi Pethrus. Det var Evangeliska brödräfsamlingen (Pingströrelsen) med sin pastor Elias Hane som inbjöd till mötet.

Tecken och under hava skett ibland folket. Även i Västervik, Hälsingborg, Huskvarna, Malmö S:t Markus och Norrköping-Bethel ha ett större antal personer under året bekänt sig mottaga förlåtelse och nyfödelse.

Norman hade varit distriktsföreståndare ett år vid denna konferens. I ett brev från omkring 1945 skriver han om ett långt samtal han och Adolf Rosenqvist hade haft om andedopet. Det torde ha varit under årskonferensen 1919:

Jag hade börjat resa som distriktsföreståndare då, och den frågan var ständigt på tal. En del av vad jag sett syntes mig mindre gott. Varken min personliga läggning eller min uppfattning gävo mig någon plats bland dem av de våra, som sade sig vara inne på denna nya väg. För min del blev samtalet med din far synnerligen givande. Han var sund och hade aldrig något emot att höra på andras synpunkter. (Rosenqvist s. 67–68)

I de fyra distriktsföreståndarnas gemensamma rapport framhölls behovet av evangelister »för det andliga arbetet inom församlingarna och på predikoplatserna, synnerligast på vintern«. Ungdomsförbundet hade tillsatt en kommitté »med avseende på evangelistfrågan« och nu ville föreståndarna att årskonferensen skulle utse tre medlemmar och besluta att »den så förstärkta kommittén må utgöra konferensens styrelse för frågan om evangelisters utbildning«. Årskonferensen biföll förslaget. Även Gustaf Dahl och Karl Ljung hade lämnat in förslag som rörde evangelistfrågan. De ville »att konferensen uttalar sig för att biskopen må utnämna två konferensmedlemmar som evangelister under detta konferensår«. De önskade också »att konferensen genom slutna omröstning må få giva sin önskan tillkänna vilka [som] böra utnämnas«. Kanske trodde de att ett sådant förfarande skulle öka sannolikheten att pingstbetonade evangelister utsågs. Beslutet blev emellertid att frågan skulle tas upp vid nästa årskonferens.

Under årskonferensen hölls fyra av dagarna uppbyggelsemöten kl. 5 em. I dessa talade bland andra Anders Grönblad, G.L. Lennarth, Karl Ljung, Gustaf Dahl och Adolf Rosenqvist. Per Nilsson var inte annonserad, men han deltog i konferensen. Ingenting nämns i referaten från konferensen i *Svenska Sändebudet* om helgelse, andedop eller andeutgjutelse. I konferensens avslutningsmöte utnämndes Gustaf Dahl, Karl Ljung och Per Nilsson för ytterligare ett år i Hälsingborg, Norrköping respektive Visby.

9 Konferensåret 1919–1920

Utöver referat från några möten och konferenser under verksamhetsåret 1919–1920, innehåller detta kapitel några uppgifter från årskonferensen sommaren 1920 och något om »samfundsdebatten«.

Referat från möten och sammankomster

I Norrköping hölls den 3–17 december 1919 en evangelistkurs. Den var redan i maj beslutad av Salemförsamlingens styrelse, men ansvaret övertogs efter årskonferensen av den kommitté »för evangelisters utbildning« som utökades vid sommarens årskonferens (s. 168). Enligt två referat i *Svenska Sändebudet* (13/11 och 20/11) var G.A. Gustafsson, Nils Lellky, Per Nilsson, Adolf Rosenvist och Erik Ström »föredrags-hållare«. Överlärare Axel Swartz (s. 122), Norrköping, höll »ett mycket intressant och fängslande föredrag om andedopet«. En av deltagarna vid kursen i Norrköping var C.G. Hjelm, då 16 år. Han gick ut som evangelist i januari året därpå (s. 310). Referaten från kursen ger inget intryck av att »pingsten« satte sin prägel på kursen vilket man ändå kan förmoda var fallet.

En helgelsekonferens hölls i S:t Peters kyrka i Stockholm den 9–11 december 1919 (tisdag–torsdag). Den samlade 50–60 predikanter och elever vid Teologiska skolan. Syftet med konferensen var enligt Theodor Arvidson, som var mötets värd, att »få ett par dagar till gemensam stillhet och bön om Andens fullhet«. Gustaf Wagnsson »erinrade att intet annat kan göra oss dugliga i det arbete som Herren insatt oss i, än Guds kärlek«. »K.A. Jansson läste Apg. 1:8¹⁴⁸ och framhöll«, att »kraften att vara framgångsfulla vittnen [...] få vi, då det blir hos oss ett stort och skriande behov därav, så att vi ej kunna leva den förutan«. Herbert Lihndaker »inskräpte, att vi först måste bli altarmänniskor innan vi kunna bli välsignelse-människor«. Karl Ljung framhöll att »Gud kan och vill fylla alla våra behov i härlighet i Kristus

¹⁴⁸ »Men ni skall få kraft när den heliga anden kommer över er, och ni skall vittna om mig i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns.«

Jesus. På ett härligt sätt!«. G.A. Gustafsson »talade om det glödande kolet från altaret [...] som bränner bort det orena, som inviger och som iståndsätter till Herrens tjänst«. Adolf Rosenqvist »ledde ett gott böne- och eftermöte« på tisdagskvällen. Onsdagens eftermiddag och kväll liksom torsdagens eftermiddag var avskilda »för predikanterna till enskilt samtal och bön«. På torsdagskvällen var det böne- och väckelsemöten i alla Stockholms metodistkyrkor.

Det är ett gott tecken och i hög grad glädjande, att det, som under de första tiderna i så gott som varje predikan inskräptes och utgjorde en så viktig del av metodistpredikanternas förkunnelse, rening i Jesu blod, rening i hjärtat och i livet och uppfyllelsen av den Helige Ande, får alltmer plats i bön, i förkunnelse och i erfarenheten. Uttrycken äro väl delvis olika mot då och även i många avseenden företeelserna. Men saken är i grunden densamma: Hela människans odelade hängivenhet åt Gud till heloffer på altaret och det stilla förblivandet där. (K.A. Jansson i *Svenska Morgonbladet* 12/12 1919)

Försommaren 1920 rapporterade Gustaf Dahl från sin församling i Hälsingborg:

Även detta [konferens]år ha vi haft god och välsignad tid inom vår församling här. Rätt många ha vi fått se söka Herren, och av dem har ett tjugofemtal förenat sig med församlingen i full förening. Börens ande är varm och innerlig. Ofta få vi på ett mäktigt sätt erfara Herrens krafts uppenbarelse. Några fester, konserter och liknande ha vi ej att förtälja om – Gud vare lov! Men vi se huru det gamla Gudsordet verkar, gläder, inspirerar och upplyfter. [...] För såväl predikanter som medlemmar bör den saken stå levande, att börens ande hålles verksam året om i församlingen. Detta är mer betydelsefullt än alla »övningar« av olika slag, som beklagligt nog »stjäla« så mycken tid och så mycket intresse i många församlingar. (*Sv. Sb.* 3/6 1920)

Från samma församling och med hög sannolikhet vid samma tid har en besökare berättat enligt Per Nilsson om ett möte där bankdirektör Hilding Hedberg¹⁴⁹ predikade:

Då jag kom till kyrkan var denna med den mindre salen så fullpackad av folk, att det var nästan omöjligt att komma in. [...] Hela mötet präglades av den största hänförelse, och då eftermötet började, steg det till sin höjdpunkt. Tungotal och lovprisning till Herren hördes från varje del av kyrkan. (Nilsson 1922 s, 61)

¹⁴⁹ Hilding Hedberg tillhörde inte metodistförsamlingen i Hälsingborg även om han under en tid hade ett förtroendeuppdrag i församlingen (se vidare i personregistret).

Samme Hedberg var med vid en bibelkurs i Växjö sommaren 1920. En av eleverna (och den ende manlige) var den 17-årige C.G. Hjelm, som rapporterade från kursen i *Svenska Sändebudet*:

Icke genom någons styrka eller kraft skall det ske, utan genom min ande, säger Herren Sebaot (Sakarja 4:6).

Växjö församlings och ungdomsförenings inbjudning till bibelkurs [10–18 juli] hade hörsammats av många ungdomar, huvudsakligen från sydligare Sverige. Från Malmö, Hälsingborg, Norrköping, Motala, Råå, Göteborg, och Borås m. fl. platser hade sammanlagt minst ett femtiotal efter den levande Guden längtande ungdomar anlant. – Kursen hade anordnats för att Gud skulle möta själar, som kände behovet av att undfå den uppståndne Frälsarens mäktiga kraft. Kursen blev också av stort andligt värde. [...]

Pastor Dahl höll en serie bibelstudier över bibliska karaktärer, såsom Jesus, Maria, Maria Magdalena och Johannes Markus. – Pastor Rosenqvist skildrade profeten Elias liv [...] en Herrens tjänare, mäktig i Andens kraft men ändå en människa såsom vi. [...] – Pastor C. Ericsson från Råå behandlade ämnet: Bönelivet. [...] – Dessutom höll bankdirektör Hedberg från Hälsingborg tisdag och onsdag föredrag över ämnet: Tidens tecken. – Varje afton hölls böne- och väckelsemöten i kyrkan, då tal hölls av kursledarna och undertecknad. Vid dessa möten var Guds Andes kraft utgjuten på ett märkligt sätt. [...] Pastor K. Karlsson och en damkör från Hälsingborg medverkade med härlig, av den Helige Ande inspirerad sång. [...]

Den bästa enhet var rådande mellan både ledare och deltagare. Där Guds Ande är, där är frihet. (*Sv. Sb.* 29/7 1920)

I början av 1960-talet skriver Hjelm om samma konferens:

Pingstbetonade metodister hade sommarkonferens utanför all kyrkoordination och disciplin. Karl Karlsson var pastor. Adolf Rosenqvist, Gustaf Dahl och C. E. Eriksson, sedermera Engstad, kom dit. Ett alldeles extra inslag var bankdirektör Hilding Hedberg från Skånska banken i Hälsingborg, en excentrisk herre, som talade tyska på middagen och franska vid kaffet, som han drack ur en rysk servis efter Nikolaus II [...]. På bönemöten talade han i tungor. – Jag vill lova att vi hade eldfångda möten. Inte underligt att vi oupphörligen sjöng sången av Barratt om kildevandet, som rinner opp på det höje fjellets topp. Karl Karlsson sjöng tio gånger bättre än han predikade. [...] Under växjömötena kom vi i riktig metodisthänryckning. Vi kunde saligen skratta en hel natt. Det fanns inte några som helst möjligheter att hindra dessa våldsamma salighetsutbrott. Värst var Adolf Rosenqvist. Anden flög från honom över på mig. Fenomenet fortsatte från avslutningsmötet hela natten på tåget mot Stockholm. (Hjelm 1965 s. 78–79)

Josef Magnusson, pastor i S:t Paul i Stockholm, undervisade om nådegåvorna i *Svenska Sändebudets* pingstnummer 1920 och skriver:

Angående gåvorna att bota sjuka och tungomålstalandets gåva är det mycket tal i våra dagar, som vi alla veta. Här fordras stor visdom, ty eljes kunna villfarelser och svärmeri bliva följderna. (Sv. Sb. 20/5 1920)

Samfundsdebatten

En längre artikel av G.L. Lennarth i september 1919 i *Svenska Sändebudet* under rubriken »Om andedop och tungomålstal« var inte i första hand riktad till tidningens läsekrets. Den var en kommentar till »samfundsdebatten« i *Svenska Morgonbladet* (s. 163) och hade publicerats i denna tidning den 8 juli. Den 11 september hade T.B. Barratt bemött artikeln i *Evangelii Härold* vilket sannolikt var anledningen till att Lennarths artikel publicerades i *Svenska Sändebudet*. Här följer ett utdrag:

Mycket har skrivits på sista tiden om den s. k. nya rörelsen, men icke allt har varit uppbyggligt. [...] Jag ser i denna rörelse något gott, och frågan är då, hur vi skola på bästa sätt kunna taga vara på detta goda och utnyttja det till våra församlingars fromma.

Att utan vidare ställa sig avvisande mot denna rörelse är säkerligen långt ifrån klokt, ty den äsyftar ett innerligare och varmare andligt liv i församlingen och vill att den enskilde troende skall [...] åtnjuta »Guds barns härliga frihet«. Å andra sidan gäller det att vara vaken och ha urskillningsförmåga, ty allt gott kan [...] missbrukas. Tyvärr finna vi åtskilliga troende, som så gå upp i detta nya och tro sig vara så helt ledda av Guds ande i allt, att de anse den [...] vara motståndare till Anden, som inte kan gilla allt vad de säga och göra. [...]

Att bli »andedöpt« eller mottaga »dopet i den Helige Ande« kan icke och får icke betyda en i alla detaljer lika och på samma sätt förnimbar upplevelse. [...] Man ser [...] vid varma möten, hur en och annan får en mer eller mindre våldsam skakning i kroppen, och det säges att den personen blir »andedöpt«. Ingen bör då förvåna sig över att en och annan står där en smula undrande, och tanken ligger mycket nära till hands att andedopet måste ske i samband med vissa yttre företeelser. När man sedan får höra andedöpta personer försäkra, att tungotalet är ett säkert tecken för att inte säga det enda »tecknet« för att en människa har fått andedopet – ja, då blir villervallan stor. [...]

Vill man söka efter säkra tecken på att en person äger Anden i rikt mått är det bäst att söka dem i Andens frukter (Gal. 5:32). Det är inte svårt att från bibeln och erfarenheten finna stöd för mitt påstående, att en per-

son kan äga en Andens nådegåva utan att därför vara fylld med den Helige Ande. [...]

I min egen församling har Gud genom sin ande varit kraftigt verksam senaste vinter. Bekymrade ha funnit frid med Gud, många Guds barn ha blivit frigjorda, sjuka ha genom bön och tro blivit friska, även i fall, där läkare hyst föga eller intet hopp. Tungomålstal har även förekommit en och annan gång. Allt har samverkat till Guds ära. (*Sv. Sb.* 18/9 1919)

Barratt hävdar i sin artikel i *Evangelii Härold* att tungotalet är tecknet på andedopet.

Samfundsdebatten fortsatte under hösten 1919 och fick ny näring av en artikel av Lewi Pethrus i *Evangelii Härold*. Där återkommer uttrycket skökoväsen:

Ju mer Guds Ande får rum hos de troende, skall det skökoväsen, som de olika samfunden i mer eller mindre grad representera (Upp. 17:5) bliva uppenbart för dem, och de uppriktiga själarna taga avstånd därifrån. (*Evangelii Härold* 27/11 1919)

Theodor Arvidson skriver om detta uttalande:

Det må tillåtas mig att nu offentligt säga vad jag förut enskilt sagt till broder Pethrus: Denna din »kyrkopolitik« söntrar såsom få andra ting. Liksom Paulus öppet uppträdde mot Petrus i Antiokia på grund av avsöndringen från en grupp kristna (Gal. 2:11) så måste det nu också sägas ett öppet ord i denna sak. Alla borde dock veta att »skökoväsen« kan det finnas och finnes i de s. k. fria församlingarna lika mycket som i dem, som äro anslutna till samfund. [...] Samfundsgemenskapen är inget hinder för Guds Andes verksamhet. Och bristen på samfundsordning är ingen hjälp mot synd i församlingen. Det är kyrkopolitisk bluff att påstå något sådant, även om det sker i god tro och i bästa avsikt. (*Svenska Morgonbladet* 9/12 1919)

Årskonferensen sommaren 1920

Årskonferensen 1920 hölls i Gävle den 29 juli–2 augusti. Detta år leddes konferensen av Anton Bast från Köpenhamn som hade tillsatts av generalkonferensen våren 1920 som biskop över Norden.¹⁵⁰

Distriktföreståndarnas gemensamma rapport till årskonferensen innehåller inget om väckelser. Evangelistfrågan tas upp och kabinettet säger sig stödja de förslag som kommit fram att utnämna konferens-

¹⁵⁰ Anton Bast från Köpenhamn var den förste skandinav som blev biskop inom Metodist-episkopalkyrkan. Inför generalkonferensen 1920 hade en nordisk samarbetskommitté föreslagit honom. Han ledde sedan årskonferenserna 1920–1924.

evangelister. Deras avsikt var att »tillråda biskopen att utnämna en eller flera sådana, såvida ej andra utnämningsfrågor göra det omöjligt«. Det blev möjligt och Waldemar Ernström tillsattes som konferenseevangelist.¹⁵¹

Med undantag för Albert Löfgren innehåller distriktföreståndarnas rapporter inget om andeutgjutelse eller förnyelse. Löfgren (Södra distriktet) skriver:

De senaste årens verksamhet har till stor del karakteriserats av allvarliga bemödanden att få ett rikare andligt liv i församlingarna. Enskilt och gemensamt hava predikanterna ödmjukat sig inför Gud och bedit om en förnyelse av den Helige Ande hos sig själva, i församlingarna och över hela den andliga verksamheten. Och många församlingsmedlemmar bedja ivrigt om samma gåva.

Han tackar Gud för »den förnyelsens ande, som är verksam ibland oss«.

Under konferensen hölls tre uppbyggelsemöten. Talare vid dessa var Anders Grönblad, Filip Haglund, Frithiof Åhlén, Adolf Rosenqvist, Carl Lindström och Gustaf Dahl. Karl Ljung och Per Nilsson var således inte med på talarlistan.¹⁵²

Sista dagen hölls avslutningsfest i Betlehemskapellet, där biskopen läste upp »utnämningslistan och förklarade konferensen avslutad«. Där fick Per Nilsson veta att han skulle flytta från Visby till Slitekretsen (Slite och Kappelshamn). Han skriver: »Deras tanke var att isolera mig därute på norra Gottland«. Att bli förflyttad från Visby till Slite ansåg nog samtliga medlemmar i Årskonferensen vara en skymf.¹⁵³

Omedelbart efter det utnämningslistan blivit uppläst, sade Anden i mitt inre: »Aldrig. Du skall ej gå dit, ty denna utnämning är icke av mig.« (Nilsson 1922 s. 69)

Per Nilsson meddelade kabinettet omedelbart efter mötet att han inte tänkte flytta till Slite. Han föreslog att kabinettet skulle »tillåta mig att verka, fritt efter som Anden ledde, detta utan att göra anspråk på något

¹⁵¹ Ernström var enligt Hjelm »rikt begåvad«. Han fängslade sin publik som talare, var en utmärkt pianist och »sjöng som en trubadur« (Hjelm 1950a s. 89). Ernström hade gripits av pingstväckelsen och hade under väckelsen i Norrköping (s. 165) talat i tungor offentligt. – Ernström blev under årskonferensen intagen som provmedlem.

¹⁵² På söndagens förmiddag kl. 11 hölls fem parallella gudstjänster, de »största« i Missionskyrkan och Metodistkyrkan samt tre »mindre«, varav en hölls i Frälsningsarméns lokal och där predikade Per Nilsson och Petrus Bäckström.

¹⁵³ I Visby skulle Nilssons lön ha blivit 3 500 kr/år. Lönen i Slite var ca 1 600 kr. Antalet medlemmar var drygt 100.

ekonomiskt understöd från kyrkans sida«. Distriktföreståndarna vägrade och »hotade mig med anklagelse och ställande inför kommitté«.

Jag ville emellertid ej låta saken gå dit hän, varför jag till sist ansåg mig nödsakad att begära mitt utträde ur svenska årskonferensen. Dock gjorde jag detta med tydligt förbehåll att detta icke gällde mitt utträde ur kyrkan, utan att jag önskade få min sak avgjord inför den samlade årskonferensen, vid dess nästa sammanträde. (Nilsson 1922 s. 69–70)

Anklagelsen måste ha gällt Nilssons vägran att »fullgöra det arbete, till vilket han blivit behörigen utsedd« (*Kyrkoordningen* 1920 § 267). Efter som årskonferensen var avslutad skulle en kommitté ha fått i uppgift att rannsaka och döma honom, varefter målet slutligen skulle avgöras vid årskonferensen 1921 (om rannsaking: s. 194),¹⁵⁴

Per Nilsson skriver att han natten efter sin utnämning hörde Gud tala till sig: »Gå ut ifrån dem. Jag skall leda dig en annan väg, på vilken jag skall göra dig till ännu större välsignelse«. Men han tvekade: »Nu först fick jag erfara, huru fast jag vuxit vid kyrkan, och huru svårt det var att slita dessa band« (Nilsson 1922 s. 70–71). Tre veckor före konferensen hade han och några andra personer varit samlade till bön i baptistkapellet i Visby. Han hade varit försänkt i bön och känt hur någon lade sin hand på hans högra skuldra. Ingen fanns i närheten. Han förstod då att det var »något från andens värld, varför jag förblev stilla« (s. 263). Han säger sig ha upplevt ett andeväsen vid sin högra sida som talade om för honom att en svår prövning väntade honom. Efter konferensen menade han att förflyttningen till Slite var den prövning som han hade förvarnats om.¹⁵⁵

Gustaf Dahl fick förflyttning till Östersund för att ersätta Fredrik Åhgren som skulle bli föreståndare för Teologiska skolan i Uppsala. Dahl hade varit åtta år i Hälsingborg och det var nog svårt för biskopen att förlänga förordnandet ytterligare ett år. Styrelsen i metodistförsamlingen i Hälsingborg protesterade mot utnämningen, men »de styrande i kyrkan hade sagt sitt« (Ruth Angsvik RGA).

¹⁵⁴ Nilsson kan ha gjort bedömningen att han skulle bli fälld av kommittén och därmed suspenderats från sin tjänst fram till årskonferensen sommaren 1921, vilket skulle ha begränsat hans möjligheter att försörja sig inom kyrkan som evangelist.

¹⁵⁵ I och med att Per Nilsson inte tillträdde sin tjänst i Slitekretsen beslöt distriktföreståndaren att den som under det föregående konferensåret hade haft denna tjänst skulle stanna kvar, vilket i sin tur medförde flera förändringar inom och utom Östra distriktet dit Gotlandsförsamlingarna hörde.

10 Konferensåret 1920–1921

Per Nilsson återvände till Visby ett par veckor efter årskonferensen 1920 och hade sin första mötessöndag i församlingen den 22 augusti. En vecka senare höll han sin avskedspredikan.

Söndagen den 12 september predikade Per Nilsson i Filadelfiakyrkan i Stockholm tillsammans med G.E. Söderholm, som under sommaren avgått som präst inom Svenska kyrkan och anslutit sig till Pingströrelsen. Lewi Pethrus meddelade veckan därpå i *Evangelii Härold* att Per Nilsson »nu lämnat sin befattning inom metodistkyrkan, för att gå ut som fri evangelist« (*Evangelii Härold* 16/9 1920). Söndagen därpå predikade Nilsson i Filadelfiaförsamlingens förmiddagsmöte i Auditorium.¹⁵⁶

En tid efter årskonferensen fick Per Nilsson ett brev från distriktföreståndare Gustaf Wagnsson, i vilket han enligt Nilsson skriver att kabinettet vid ett möte hade beslutat att om han tog tillbaka sin ansökan om utträde skulle han »få resa och verka fritt«. Per Nilsson accepterade erbjudandet. En majoritet inom kabinettet var nog i och för sig nöjd med att Nilsson hade lämnat Årskonferensen, men det fanns problem. Han hade sannolikt ett så stort stöd av såväl medlemmar i Årskonferensen som församlingar att det kan ha riktats allvarlig kritik mot kabinettets behandling av honom. Det var dessutom inte önskvärt att någon metodistpredikant gick över till Pingströrelsen vid denna tid med hänsyn till spänningen mellan rörelsen och de etablerade samfunden. Riskerna fanns också att medlemmar inom Metodistkyrkan skulle dras med. Det skulle dessutom troligen vara svårt att förklara varför Nilsson mer eller mindre hade tvingats att lämna kyrkan.

Vid kvartalkonferensen den 5 oktober 1920 i Salem i Norrköping väckte Karl Ljung ett förslag:

Enär det kommit till vår kännedom att pastor P. Nilsson, vilken vid konferensen i Gevle 1920 vägrade mottaga utnämning till Slite, hos biskopen ämnar anhålla om att få återtaga sin avskedsansökan samt erhålla annan utnämning, vilja vi hos biskopen anhålla, att pastor Nilsson för 1920–21

¹⁵⁶ Auditorium (senare Vinterpalatset) var belägen vid Norra Bantorget. Lokalen hade sittplatser för ca 2 000 personer.

utnämnes till biträdande pastor i Norrköping Salem. Dock utan att församlingen, enär pastor Nilsson på enskild väg garanterats lön, ikläder sig något ansvar för hans underhåll. (NMA)

Först i början av december verkställde biskopen utnämningen. Då hade Nilsson medverkat som lärare i en evangelistkurs, den andra i ordningen som ordnats på uppdrag av Årskonferensens och Epworthförbundets gemensamma kommitté för evangelistkurser. Den ägde rum under tiden 1–15 november 1920 och hölls i Salem i Norrköping. Utöver Nilsson lärare var G.A. Gustafson, Karl Ljung, Adolf Rosenqvist och Einar Ström lärare. Även distriktföreståndare Albert Löfgren hade medverkat med föredrag om Gamla testamentet. Flera hade blivit helbrägdagjorda under kursen och »Guds ande var oss mäktigt nära och talade härliga trösterika ord till oss« (Sv. Sb. 16/12 1920).

Välkomstmötet i Salemförsamlingen för Per Nilsson hölls måndagen den 31 januari 1921. Vem eller vilka som hade garanterat hans lön är inte känt, men det kan ha varit Ernst Wahl och Adolf Fogelqvist.

Under hösten 1920 hade Nilsson drabbats »nervositet och sömnlöshet« och var sjuk i omkring tre månader. Han började ifrågasätta sina andliga upplevelser, men när han kom upp i predikstolen

släppte tvivlen mig för tillfället, och jag kunde ibland tala med kraft, men så snart jag kom ned från predikstolen var jag åter i klorna på tvivlets demoner. [...] Om nätterna ropade jag i min nöd till Gud, och då jag icke gjorde det, slogs jag med djävulen. (Nilsson 1922 s. 73)

Vistelsen i Norrköping från slutet av januari 1921 gjorde att hans hälsa förbättrades och redan i slutet av mars kunde han börja resa parallellt med att arbeta som pastor i Salem. Vid den här tiden föreslog han att biskopen, Anton Bast, skulle utnämna Karl Ljung till distriktföreståndare och att han själv skulle bli föreståndare för Salemförsamlingen i Norrköping. Han hade också framfört denna tanke till två av distriktföreståndarna, men hade inte fått någon respons.

I april 1921 publicerades en längre artikel (drygt tre spalter) av Per Nilsson i *Svenska Sändebudet* under rubriken »Andeutgjutelse och helbrägdagörelse«. Där skriver han om sin tid i Salem i Norrköping:

Det pågår allt fortfarande ett underbart Herrens verk. Ja, min uppfattning är att Guds kraft aldrig varit mäktigare utgjuten över denna församling än vad den för närvarande är. [...] Väckelsen utåt är visserligen inte densamma som för två år sedan, men så är den så mycket mera genomgripande inåt. (Sv. Sb. 14/4 1921)

Han skriver om ett möte då »flera kommo igenom till ett dop i Helig Ande«, och om ungdomsföreningens årssammankomst, då »vågor av himmelsk salighet gingo fram över oss och så gott som hela ungdomsskaran jublade inför Herren«.

Verket i Salemförsamlingen har icke ännu nått sin fulla mognad, men vi äro på rätt väg, ty vi närma oss »apostlagärningarna« eller den ursprungliga församlingens återställande, det börjar snart bliva där, alldeles som man läser om metodismens första tid. (Sv. Sb. 14/4 1921)

En månad senare återkom han med en lång rapport (drygt två spalter) om »frälsning, andeuppfyllelse och helbrägdagörelse«. Han berättar om ett besök i Östersund där flera helbrägdagörelseunder hade inträffat. Han avslutar artikeln med en deklARATION:

Ingenting skall få hindra mig från att gå den väg Herren stakat ut för mig eller från att fylla den mission, som min välsignade Frälsare givit mig att utföra, nämligen att bland vårt folk förkunna hela fullheten av Kristi evangelium om frälsning, andeuppfyllelse och helbrägdagörelse, detta till dess Jesus kommer. (Sv. Sb. 12/5 1921)

Sista artikeln – »Något om Herrens underbara verk« – publicerades den 30 juni (drygt två spalter) och då hade årskonferensen börjat. Av den framgår att han efter Östersund hade besökt Bomhus, S:t Petri i Gävle, S:t Markus i Stockholm, Boxholm och Nässjö. Mötena hade samlat mycket folk och enligt Per Nilsson hade flera helbrägdagörelseunder skett.

Nilsson nämner inget om tungotal i artiklarna utom möjligen indirekt:

Och jag försäkrar att han under Andens kraft fick sin tungas band lossade, ty under en kvarts timme prisade han Gud med överfullt hjärta och med »hög röst«. (Sv. Sb. 14/4 1921)

Årskonferensen 1921

Årskonferensen 1921 ägde rum i Uppsala den 29 juni–4 juli 1921. I början av konferensen fick Per Nilsson veta genom sin distriktföreståndare att kabinettet enhälligt hade beslutat att han skulle utnämnas till vårdhavande predikant i Slitekretsen (Nilsson 1922 s. 77). Han lämnade då in en ansökan om tjänstledighet för det kommande verksamhetsåret.

Alla frågor som rörde tjänstledighet bereddes av kommittén för konferensförhållanden. Kommitténs första möte hölls den 30 juni och då behandlades tre ansökningar. Dessa gällde Per Nilsson, Gustaf Dahl och Karl Ljung. De två sistnämnda var två av kommitténs fjorton ledamöter.¹⁵⁷

1) Per Nilsson hade insänt en skrivelse med begäran om ett års tjänstledighet för att få fritt ägna sig åt evangelistverksamhet. Kommittén kunde icke bifalla denna begäran, utan beslöt rekommendera att br. Per Nilsson skulle av vederbörande [distriktföreståndaren för Östra distriktet] anställas som konferensevangelist.

2) G. Dahl begärde att bli tjänstledig nästa år för att antaga lärareplats vid ett bibelinstitut i Jönköping. Kommittén ville ej på grund av den rådande predikantbristen tillstyrka detta, men inför br. Dahls ultimatum att han annars »måste lämna kyrkan« föll kommittén till föga och för att rädda br. Dahls samvete för nöd, beslöt kommittén att tillstyrka hans begäran.

3) K. G. Ljung begärde, i överensstämmelse med § 186 i nya Kyrkoordningen, ett års tjänstledighet. Kommittén ville icke heller tillstyrka denna begäran av samma skäl eller att stor brist på predikanter nu råder. (01 F3B 1 MKA)

Beträffande Per Nilsson följde kabinettet kommitténs rekommendation och Nilsson tillfrågades om han »var villig att taga tillbaka [sin] begäran om tjänstledighet«, vilket han var (Nilsson 1922 s. 77). Han föreslogs sedan att tillsammans med två andra utnämnas till konferensevangelister. Årskonferensen biföll förslaget med 83 röster mot 7. Beslutet visar att det fanns ett inte obetydligt stöd för Per Nilsson bland predikanterna. Själv ansåg han att det var »en verklig heder för svenska årskonferensen, att den vågade reagera« mot den behandling som kabinettet hade utsatt honom för (Nilsson 1922 s. 77).

Gustaf Dahl hade i Östersund kommit i kontakt med en »pingstbönegrupp« som hade bildats under konferensåret 1920–1921 med deltagare från olika församlingar, bland annat metodistförsamlingen. Dahl skriver senare att »de samlades ofta och jag kände mig redan då så ett med dem, att jag kallade dem 'mina egna'« (*Evangelii Härold* 3/5 1923). Dahl torde i hög grad ha påverkats av denna gemenskap och »för sitt samvetes skull« kunde han inte fortsätta som församlingens föreståndare (Ruth

¹⁵⁷ De fjorton ledamöterna var Fr. Åhgren, J. Magnusson, A. Grönblad, C.J. Nelson, K.G. Ljung, E. Axelson, J. Adelbert, August Nilsson, G. Dahl, Johannes Carlsson, H. Rabe, J. Melin, A. Rudström och A. Hultqvist. Det framgår inte av protokollet vem som ledde mötet.

Angsvik RGA). Han var dock inte beredd att lämna Årskonferensen utan valde att ansöka om tjänstledighet och arbeta som lärare vid Svenska Alliansmissionens bibelinstitut i Jönköping.

Den paragraf som Karl Ljung åberopade gjorde det möjligt för biskopen, efter omröstning i årskonferensen, att bevilja en predikant ledigt under ett år för exempelvis studier och vila (s. 349). Ljung accepterade troligen kommitténs beslut, varför frågan inte togs upp till omröstning i årskonferensen. Han fick vara kvar som pastor i Salem i Norrköping – hans femte år i församlingen.

En dryg vecka efter att konferensen avslutades hölls en »sommarkonferens« i metodistkyrkan i Råå, där Carl Erik Eriksson var pastor och Carl F. Israelsson lokalpredikant. C.G. Hjelm som var en av de inbjudna talarna berättar att konferensen samlade »en rad pingstbetonade metodistpredikanter« (Hjelm 1965 s. 112).

11 Dopet blir en stridsfråga – konferensåret 1921–1922

I sina kontakter med Pingströrelsen fick efter hand Per Nilsson och Karl Ljung, liksom andra pingstbetonade pastorer, en förändrad syn på dopet. De började ifrågasätta barndopet och därmed blev det aktuellt med omdop. Den förste predikanten inom Årskonferensen som lät döpa om sig var Karl Ljung. Han hade då enligt Per Nilsson »länge haft dop-sanningen klar och hade flera gånger talat med mig om, att han skulle taga detta steg« (Nilsson 1922 s. 90).

Karl Ljung berättar om sitt dop:

Jag skall aldrig glömma den dag, då broder [Alfred] Gustafsson döpte mig i Örebro. [...] Jag hade försökt komma undan i många år, men så blev jag inbjuden till invigningen av den nyrestaurerade metodistkyrkan i Örebro, som inköpts av pingstvännerna. Då verkade Gud på mitt hjärta, angående vattendopet. Dopförrättning var utlyst till söndagsmiddagen [28 augusti]. Natten mellan lördag och söndag kunde jag inte sova, utan läste min bibel. Då såg jag, att jag måste gå och intaga nya områden, ty Herren talade allvarligt till mig: »Om du nu inte lyder mig och brukar detta tillfälle, så tager jag min välsignelse ifrån dig«, och jag visste, vad det skulle betyda. Jag hade ju redan blivit döpt i den Helige Ande, och hade trott, att jag därigenom var färdig. Men nu fann jag, att mitt närmaste steg på Guds väg förde ned till dopets grav. (Ljung 1932 s. 64)

Dopet uppmärksammades i *Evangelii Härold*:

Tre dopförrättningar utgjorde välsignade inslag i högtiden. Dopgraven i den forna metodistkyrkan invigdes genom begravning av den förre metodistpastorn i Örebro broder K. Ljung från Norrköping. (Rikard Fris i *Evangelii Härold* 8/9 1921)

Notisen gjorde att dopet snabbt blev känt inom Metodistkyrkans ledning. Biskopen, Anton Bast i Köpenhamn, skrev ett brev till Ljung, där han uttryckte att han inte hade något emot att denne hade låtit döpa sig, »men det kunde skett lagom demonstrativt« (Ljung 1932 s. 65).

Under sommaren hade Karl Ljung haft hjälp i Salemförsamlingen av en elev vid Teologiska skolan i Uppsala. Denne var anställd som biträdande predikant och ska »vid ungefär samma tidpunkt som pastor

Ljung« lät döpa sig »ha döpt ett trettiotal medlemmar« i Salem« (Nilsson 1922 s. 97). Det förefaller av Per Nilssons framställning som att alla döptes vid samma tillfälle och det kan ha varit den 14 augusti.¹⁵⁸ Eleven var Waldemar Ölvingsson. Han var troendedöpt och kunde alltså förätta dopen. Avskedsmötet för honom hölls den 24 augusti. När han återvände till skolan i början av september började han i klass 3. Där kände han sig emellertid mer eller mindre tvingad att avsluta studierna; han »blev så gott som bortdriven från skolan« (ibid. s. 97).

Omdop inom Metodistkyrkan var enligt Per Nilsson »mycket sällsynt [...] och när detta någon gång skett, hade man övergått till baptistsamfundet« (ibid. s. 88). Att omdop var mycket sällsynt var nog riktigt, men det vanliga var sannolikt att de omdöpta stannade kvar i kyrkan. Omdopen skedde enskilt; August Norman döpte under sin tid som pastor i Visby (1913–1918) »en av sina medlemmar i ett badkar i ett kök« (ibid. s. 88). Theodor Arvidson hade låtit döpa sig år 1907 vid 24 års ålder, samma år som han blev intagen som provmedlem i Årskonferensen.¹⁵⁹

Även Per Nilsson tycks tidigt varit klar över att han borde låta döpa om sig, men hade låtit det bero. Han menade att Gud »icke ännu talat till mig i denna sak, och så länge kan jag ingenting göra, men så snart han talar är jag villig att lyda« (ibid. s. 89). Skälet till denna inställning var att han inte hade lagt »så stor vikt vid de troendes dop i vatten«; han var ju andedöpt och hade »bedit med många sjuka, som i Herrens namn blivit helbrädda« (ibid. s. 92–93). Efter årskonferensen 1920 talade Gud »till mig angående dopet i vatten«, men de tvivel Nilsson upplevde under sin sjukdomstid efter konferensen, gjorde att det inte blev av. Under besöket i Östersund på försommaren 1921 hade han hört »Guds röst, som sade: 'Du smörjer sjuka med olja och de bliva friska, varför då icke på samma sätt följa Guds ord med avseende på dop i vatten'« (ibid. s. 94). Tre månader senare döptes han och hans hustru i Filadelfias nya lokal vid Sveavägen 45 i Stockholm.¹⁶⁰ Dopförrättningen ägde rum vid ett församlingsmöte måndagen den 19 september 1921. De

¹⁵⁸ Enligt Sionförsamlingens i Norrköping matrikel (NPA) döptes denna dag en medlem från Salem. Dopplatsen var vid Sandviken vid Ensjön något söder om staden.

¹⁵⁹ »Om min tanke och tro går tillbaka 38 år till min barndom eller 15 år till ett senare dop«, skriver Arvidson om sina dop 3/11 1921 i *Svenska Sändebudet*.

¹⁶⁰ Per Nilssons hustru Elin hade skrivit till Pethrus och bett att få bli döpt. Hon hoppades eller trodde att även hennes make skulle låta döpa sig samtidigt. Det framgår av brevet att hon känner att de kommer att lämna Metodistkyrkan eftersom »det är så trångt« (Elin Nilsson till Pethrus 21/8 1921 LPA).

var de enda dopkandidaterna. I protokollet från detta möte kan man läsa:

§11. Bekännelse om sin tro på Kristus och på dopet avlades av Pastor Per Nilsson och [Syster] Nilsson. Som nämnda vänner icke för tillfället ansluter sig till vår församling, men ändock inkommit med begäran få bli döpta, beviljade församlingen vännernas begäran, vilket ägde rum omedelbart.

(SPA)¹⁶¹

Också Per Nilssons dop omnämndes i *Evangelii Härold* – den 29 september.

Ljungs och Nilssons omdop kom att påverka enskilda och församlingar inom kyrkan och gav upphov till en doprörelse. På olika vägar spreds denna inom kyrkan, och

allt eftersom Anden började att verka i församlingarna var det allt flera som kommo till insikt om bibelns lära angående dopet i vatten och läto sig döpa[s]. Så var fallet i Salemsförsamlingen i Norrköping, Trefaldighetsförsamlingen i Stockholm, i Malmö, i Mönsterås m. fl. platser. (Nilsson 1922 s. 89)

Flera församlingar fick besök av Per Nilsson under hösten. Som exempel kan nämnas att han var i Sundsvall veckan 10–16 oktober. *Dagens Nyheter* skrev den 21 oktober att »mötena har varit ganska stormiga. Kulmen nåddes [när] mötesledaren råkade i exal[ta]tion och började tala med tungor.«

»Andens enhet och köttslig söndring«

I november 1921 tog Theodor Arvidson till orda i *Svenska Sändebudet* i två artiklar under rubriken »Andens enhet och köttslig söndring. Ett allvarsord i en splittringstid».¹⁶² Där skriver han att »underrättelser nå mig om en vitt utbredd, målmedveten agitation för att splittra församlingar i syfte att kunna av det gamla materialet bygga upp något nytt«.

¹⁶¹ Ett annat ärende som togs upp på samma församlingsmöte gällde »tillfällig hjälp i församlingen«. Man beslöt kalla Karl Ljung och en pastor från Norge. Tanken var att var de skulle predika var sin en vecka eller mer för att avlasta Lewi Pethrus, som var församlingens predikant och föreståndare. Ljung ställde sig positiv till kallelsen men något besök blev det emellertid inte. Han skriver; »[Jag] tror att Gud har någon särskild plan för mitt framtida arbete i hans tjänst. Den Helige Ande har talat därom« (Ljung till Pethrus 28/9 1921 LPA).

¹⁶² Artiklarna publicerades 3/11 och 17/11; här citeras endast ur den första. I slutet av den andra förebådar han en tredje artikel, men den kom aldrig, inte heller någon förklaring till varför.

Arvidson hade goda skäl att yttra sig. Han hade gjort viktiga insatser för att sprida pingstbudskapet inom Metodistkyrkan även om han samtidigt hade strävat efter en pingstväckelse som gick att förena med kyrkans lära, tradition och trosliv.

Arvidson menar att det är Anden som enar, och att åsikterna och läroarna splittrar:

Anden meddelar ej ljus på andra områden än på de andliga. Därför kan historiens största och heligaste män känna den heligaste enhet i Anden, men ha fullständigt olika lärouppfattningar. [...] Här kommer en nutida ehuru gammal villfarelse in. I stället för att »bevara Andens enhet genom fridens band« vill man »bevara församlingens enhet genom de gemensamma åsikterna och läroarnas band«. [...] Det är ej de likformiga åsikterna, som skall hålla en församling samman. Tror man det så blir det enda säkra resultatet därav – andligt lösdriveri. (*Sv. Sb.* 3/11 1921)

I exempel som han ger på detta från ett par pingstförsamlingar skriver han »s. k. pingstförsamling«.

Jag har sagt s. k. pingstförsamling. Detta gör jag ej för att jag därmed vill förneka, att pingstens ande och gåvor finns i en och annan sådan församling, trots all efterapning och högröstad köttlighet, som så småningom blir mera framträdande till och med för den, som ej fått sina sinnen genom vanan övade till att skilja mellan ont och gott (Hebr. 5: 14). Men jag reserverar mig allvarligt mot detta namn, dels därför att det är för anspråksfullt, dels därför att det är för anspråkslöst. Det är för anspråksfullt, ty [...] andra levande församlingar ha samma del i pingstens Ande. [...] Och benämningen är för anspråkslös. Anden vittnar ju aldrig om sig själv. Utan om Herren Jesus Kristus, som dog för oss. Därför ville jag gärna att min församling [utöver att vara en pingstförsamling] skulle var en långfredags- och påskförsamling, ja, en julförsamling också för övrigt. (*ibid.*)

Han kommer sedan in på vad striden gäller, nämligen dopfrågan, och redovisar den syn han har på dopets innebörd utifrån texter ur Bibeln. Han kommer också fram till att »Paulus skattade Andens enhet så högt, att han ej ville tillåta olika åsikter splittra Herrens församling« och att detta även gällde dopet.

[Metodist]kyrkan praktiserar dopet för barn. Och i de fall då verkliga samvetskrav föreligger, från deras sida, som blivit döpta som barn, har pastor rätt men ingen skyldighet att omdöpa desamma. Men dopet får absolut ej bli en stridsfråga. Det kan ske genom att den omdöpte vill pressa sin uppfattning på andra. (*ibid.*; jfr s. 193 nedan)

Evangelistkurs i Norrköping i november 1921

Den 11 september 1921 beslöt styrelsen för Salemförsamlingen i Norrköping att tillmötesgå en anhållan från Årskonferensens kommitté för evangelistkurser att ordna en kurs hösten 1921. Adolf Fogelqvist hade skänkt 500 kr för att täcka omkostnaderna. Kursen var bestämd till 1–15 november. Församlingens styrelse beslöt att som lärare kalla Per Nilsson, Einar Ström, Karl Karlsson och Adolf Rosenqvist. Till kursens ledare valdes Karl Ljung.

Måndagen den 31 oktober hölls kvartalkonferens i Salem under ledning av distriktföreståndare Albert Löfgren. Det finns inget i protokollet som tyder på något missnöje riktat mot Ljung från Löfgren eller konferensens medlemmar. Tvärtom finns det uttryck för förtroende.

I sin rapport till kvartalkonferensen skriver Ljung:

Det nya verksamhetsåret har börjat med Guds rika välsignelse. En allvarlig längtan förnimmes efter ett djupare andligt liv. Många ha genom tron på Kristus i Andens kraft fått erfara, att Herren är mäktig att frälsa, fylla med Helig Ande, bota sjuka samt göra oss redo för mötet med den himmelske brudgummen. (NMA)

Dagen därpå – den 1 november – var det välkomstmöte för evangelistkursens deltagare. Vid detta möte var Löfgren en av talarna och det var bestämt innan han kom till Norrköping.

Enligt Per Nilsson hade Löfgren med sig en fullmakt från kabinettet att ställa in kursen. Distriktföreståndarna menade att omdopen gjorde att Ljung och Nilsson inte var behöriga att leda evangelistkursen. Ljung ansåg som representant för kommittén för evangelistkurser att kabinettet inte hade rätt att ingripa och argumentet tycks ha accepterats av Löfgren.¹⁶³

Vid kursens början upplyste [Löfgren] mycket högdraget om att några särskilda ämnen såsom Andedop och helbrägdagörelse skulle ej få behandlas, och några »föreställningar«, d. v. s. behandling av sjuka, skulle ej få förekomma. (Nilsson 1922 s. 79–80)

¹⁶³ Det finns inga uppgifter i Metodistkyrkans centrala arkiv om kommitténs befogenheter. – Vad Löfgren ansåg om kabinettets beslut har jag inte funnit någon uppgift om, men som distriktföreståndare var han tvungen att fullt ut rätta sig efter det beslut som kabinettet hade fattat.

Löfgren stannade kvar i Norrköping för att övervaka kursen. Lärarna, som troligen endast var Karl Karlsson, Per Nilsson och Karl Ljung, brydde sig emellertid inte om hans förhållningsorder.

De flesta av deltagarna voro Andedöpta, varför det för varje dag blev allt varmare. Efter några dagar blev det honom sannolikt för varmt, ty han fann för gott att lämna oss och resa sin väg. (ibid)

Om avslutningsdagen skriver Per Nilsson:

Vi hade avskilt den för uteslutande bön. Det märktes huru som Anden steg timme efter timme till dess att själva himmelen sänkte sig ned över oss. Man talade med tungor och prisade Gud. En stund blev det sång i anden, då flera syskon sjöngo i olika stämmor på främmande tungomål. [...] Andra fingo sjunga fram härliga budskap i anden nästan i mässform. (*Evangelii Härold* 2/2 1922)

Efter evangelistkursens slut säger sig Per Nilsson ha hört Gud säga till honom angående hans ställning i kyrkan: »Gå ut ifrån dem. Jag har förkastat dem, och de skola inte längre vara mitt folk«. Han fortsatte emellertid att arbeta inom kyrkan samtidigt som han bad Gud att »om möjligt fullfölja sitt verk inom kyrkan«. Efter en tid drabbades han av samma psykiska besvär som ett drygt år tidigare. Han bad då att Gud skulle göra honom frisk och om det skedde skulle han lämna kyrkan vid nästa årskonferens, men han ville att »Gud skulle sända något i min väg, som ger mig anledning att gå« (Nilsson 1922 s. 81).

Fler omdop

I Södertälje metodistförsamling fanns några medlemmar »som fått dopsanningen klar« (Nilsson 1922 s. 95) och som önskade att Per Nilsson skulle döpa dem. Han fick låna Järna pingstförsamlings kapell och där ägde dopförrättningen rum den 13 november 1921.¹⁶⁴ Vid detta tillfälle döptes Anders Edmundh (s. 291).

I *Evangelii Härold* i februari 1922 finns följande notis om Gustaf Dahl:

Pastor G. Dahl, i många år predikant inom Metodistkyrkan och f. n. lärare vid Svenska Alliansmissionens Bibelskola i Jönköping, höll förliden vecka en serie möten i Elimförsamlingen i Västerås. Herrens Ande verkade underbart. [...] Flera syndare sökte frälsning och längtande Guds barn

¹⁶⁴ Datumet är hämtat från Söderholm 1927 s. 511. Samma dag var emellertid Per Nilsson annonserad som talare kl. 11 och kl. 16 i Salemkapellet i Norrköping under evangelistkursen.

döptes i den Helige Ande. På lördagen [22/1 1922] var dopförrättning anordnad. Bland andra döptes även broder Dahl. (*Evangelii Häreold* 2/2 1922)

I samma tidning finns en artikel, »Helbrägdagörelser genom tron« av Per Nilsson. Han berättar om helbrägdagörelser som han har fått vara med om sedan sommaren 1921 i Visby, Södertälje, Grängesberg, Sundsvall och Lindesberg. Två veckor senare skriver den pensionerade predikanten Ludvig Lundqvist i *Svenska Sändebudet* att Per Nilsson i över en veckas tid lett väckelsemöten i Arboga.

Mycket folk har varit samlat och hans evangeliska förkunnelse har tilltalat våra hjärtan En söndags e. m. höll han föredrag över helbrägdagörelse genom tron. (*Sv. Sb.* 16/2 1922)

Även Edvin Lundin, som var provmedlem i Årskonferensen, lät döpa om sig. Dopet ägde rum några dagar före årskonferensen 1922 – lördagen den 24 juni – sannolikt med Karl Ljung som dopförrättare (s. 302).

Någon gång i december 1921 eller januari 1922 skickade biskop Bast enligt Per Nilsson en skrivelse till Årskonferensens medlemmar. I den ska Per Nilsson och Karl Ljung ha utpekats som osolidariska mot kyrkan, och biskopen hävdade att han »vid nästa konferens ej kom[mer] att utnämna några dylika illojala män« (Nilsson 1922 s. 81–82). Biskopens uttalande berodde utan tvivel på den oro han hade för att det skulle kunna bli en splittring på grund av den »dopstrid« som pågick inom kyrkan. Han var ju skyldig att utnämna medlemmar av Årskonferensen såvida de inte var tjänstlediga eller sjuka, varför hans hot kan uppfattas som att Ljung och Nilsson måste uteslutas om de inte självmant begärde utträde ur konferensen, eller möjligen gjorde avbön. Men för att skiljas från kyrkan krävdes att de fälldes i en rannsaking och dömdes till uteslutning. För att kunna anklaga Ljung och Nilsson var det emellertid nödvändigt att bevisa att de i sin undervisning eller i samtal, offentligt eller enskilt, hade framfört att de ansåg barndopet ogiltigt, eller att de hade vägrat utföra barndop. Förmodligen fick distriktsföreståndare Albert Löfgren i uppdrag att skaffa fram sådana bevis.¹⁶⁵

¹⁶⁵ Om vi bortser från syndafall (brott mot *the Moral Law*) var det endast ett fåtal typer av brott mot kyrkoordningen som kunde medföra uteslutning ur Årskonferensen. De två brott som är aktuella här är dels spridandet av läror som står i strid med Metodistkyrkans lära (§ 254 i *Kyrkoordningen* 1920), dels vägran att utföra arbete som tillhör tjänsten (§ 257 i *Kyrkoordningen* 1920).

Ett intermezzo i Örebro – Per Nilsson lämnar kyrkan

Per Nilsson och Karl Ljung var inbjudna som talare i en konferens den 9–12 februari 1922 i pingstförsamlingen Elim i Örebro. Även Hilding Hedberg var annonserad. Fler än ett dussin talare med Lewi Pethrus i spetsen hade lovat att delta. Samtidigt med denna konferens var biskop Bast på besök i stadens metodistkyrka. På »söndagsaftonen« kallades Ljung och Nilsson till metodistkyrkan för att möta biskopen och distriktföreståndaren för Östra distriktet, Axel Engström. Där förbjöds de »med stöd av en föråldrad paragraf i kyrkoordningen [...] att vidare deltaga i konferensen«.

Det ansågs för synd att, som biskopens ord föllo, »medan jag är här och agiterar för metodistkyrkan, så står tvenne metodistkyrkans predikanter och konkurrerar med mig i en annan kyrka«. Och såsom distriktföreståndaren uttryckte sig, då vi åto metodistkyrkans bröd, så skulle vi också arbeta inom metodistkyrkan. (Nilsson 1922 s. 83)

Ljung och Nilsson predikade trots denna tillsägelse på kvällsmötet i Elimkapellet samma dag.

Efter intermezzot i Örebro förstod Nilsson att »nu hade bönesvaret kommit« (s. 186).

På samma gång [insåg jag] att ändamålet med förbudet kunde icke vara något annat än att få anledning till förnyad anklagelse, varför jag dagarna efter insände min begäran om utträde ur såväl den svenska årskonferensen som ur metodistkyrkan. (Nilsson 1922 s. 83)¹⁶⁶

Per Nilsson hade tillhört kyrkan i nästan 24 år när han bröt upp. Karl Ljung var säkert tudelad beträffande sin medverkan i mötet på söndagskvällen. Han var inte beredd att lämna kyrkan.

»Starkare samfundskänsla – klarare linjer«

Biträdande redaktör för *Svenska Sändebudet* var sedan sommaren 1903 John Hurtig. Han hade en bror, Karl Hurtig, som var medlem i Finlands Årskonferens och pastor i Helsingfors sedan 1904. Den 23 februari 1922 publicerades en artikel av Karl Hurtig i *Svenska Sändebudet* under rub-

¹⁶⁶ Nilsson hade således anklagats redan tidigare, men förmodligen hade den inte lett till någon rannsaking, eftersom han i citatet uttrycker sig som att den tidigare anklagelsen inte hade fått önskad effekt.

riken »Starkare samfundskänsla – klarare linjer«. Han följde utvecklingen i Sverige och oroades över Metodistkyrkan »i den kritiska tid vi nu genomleva, en tid som kanske i högre grad än någon föregående är för oss en prövotid«.

Karl Hurtig menar att ett av »metodismens djupaste och vackraste särdrag« är att den har en positiv inställning till »alla de andra livsrörelser som tid efter annan kommit upp«.

Men i all denna sympatiska känsla för de andra skola vi icke upphöra att vara oss själva. Vi skola icke [...] begynna tala med en röst som icke är vår egen. Här är det vi ha svikit. (*Sv. Sb. 23/2 1922*)

Han erinrar om att det var »metodisterna som tog emot Frälsningsarmén och hjälpte dem under dess första hårda tid«.

[Vi fingo] något av frälsningsarmémetoder bland oss. Det blev »frälsningsmöten«, »helgelsemöten«, såsom armén hade det, och det var icke bra. Så ansågs det, att vi måste ha lika många möten som de på söndagen. Det blev tre möten, vilket med vårt predikantsystem alls icke passar. Där blottade vi en svaghet utåt, som alls icke har varit oss till gagn. (*Sv. Sb. 23/2 1922*)

Han övergår sedan till Svenska kyrkans påverkan. I Uppsala hade metodismen varit »livaktig och ansedd«.

Vi voro då en kraft, som kändes vida i universitetsstaden. Men så började vi även här att släppa initiativet. Vi begynte att hålla »högmässa« och tala något »gott Guds ord« på eftermiddagen och vid kvällsmötena. [...] Vår predikantkår har från den tiden och sedan mottagit avsevärt starka inflytelser av statskyrkans prästerskap och av dem publicerad predikolitteratur. [...] Deras sätt att se och tala har gått över till oss. (*ibid.*)

Hurtig nämner sedan något om att man inom Metodistkyrkan inte har velat publicera predikningar, eftersom det inte ansågs vara lönsamt, varför »vårt folk har fått leva av« vad andra gav ut.

Vi ha upphört att vara rösten, vi ha blivit *ekot*. – Uti detta ser jag svaghet och vanmakt. Gud give, att vi vaknade upp och gjorde bättring, medan vi ha tid! (*ibid.*)

Så introducerar han det dagsaktuella problemet:

Så har under senaste årtiondet framträtt en annan livsrörelse, den s. k. pingstväckelsen, och nu som alltid har metodismen ställt sig förståelsefullt emot denna rörelse. Rörelsen är besläktad med metodismen, kanske i högre grad än med andra livsrörelser – i helhjärtanheten för Gud, i den förkunnade helgelsen till ande, själ och kropp samt i framhävandet av

nödvändigheten av Andens klara vittnesbörd både om barnskapet och om kraft. Allt sådant har ju metodismen predikat från begynnelsen. [...] Rörelsen har sålunda inte haft att giva oss något, som vi icke hade förut.

Men vad har skett?

Jo, man har gripits av den nya rörelsen – i en del fall ända därhän, att man på ett kärlekslöst sätt dömt och klandrat sitt eget, såsom något mindre-värdigt. Och så har det gamla upprepats igen, och man har tagit efter det nya, emedan man tänkte, att det skulle föra fram den egna församlingen. Man ville inte förlora och menade, att om man bara går det nya tillmötes, så får man behålla allesammans och kan kanske vinna flera. Vad har resultatet blivit, det verkliga resultatet? Så långt jag vet, förlust både utåt och inåt. Utåt på så sätt, att vi givit intryck av något osäkert och hållningslöst och inåt i sönderslitenhet och oro, som hindrar arbetet för Gud. – I Frälsningsarméns dagar var det »frälsningsmöten«, »helgelsemöten«, nu ha vi »pingstmöten« och »pingstkonferenser«. [...]

Vi behöva en starkare samfundskänsla, mera tro på det Gudingivna i vår uppgift för Sveriges folk. Vi behöva ha våra linjer klara och bäras av tro både på Gud och oss själva såsom Guds tjänare. Vi måste se vårt samfund såsom ett av de medel, Gud vill använda för att samla in själar för sitt rike. (Sv. Sb. 23/2 1922)

Karl Hurtig kommer sedan in på frågan om omdop. Han menar att medlemmar kan ha »fått för sig, att ett omdop vore nödvändigt för att bli döpt med Anden«. Dessa ska undervisas så att de inser att det inte förhåller sig så, och ger det inte önskat resultat ska man säga »dem öppet att vi då ha att skiljas«.

Trives [...] någon icke ibland oss, så må han skilja sig ifrån oss och låta oss arbeta för vår Herre och Mästare såsom han har givit det åt oss. Det är det klaraste och enklaste. Däremot leder det aldrig till annat än splittring och sönderslitenhet att söka kompromissa, som det heter. (ibid.)

Den 9 mars 1922 publicerades »ett beriktigande« i *Svenska Sändebudet*. Författare var Theodor Arvidson. Han inledde sin artikel med att konstatera att Karl Hurtigs artikel var »i många avseenden förtjänstfull och lärorik«.

I det mesta instämmer undertecknad reservationslöst. Det är väl sagda ord, som i dessa tider förtjäna att läsas och begrundas. – Då författaren emellertid med anspråk på att representera en kompromissfri metodism indirekt angriper den ståndpunkt, som undertecknad i ett par föregående artiklar i *Svenska Sändebudet* sökt att hävda såsom metodistisk, torde några förklarande ord vara starkt motiverade. Frågan har ju stor praktisk betydelse för många medlemmar, som enligt broder H:s framställning

böra behandlas på helt annat sätt än undertecknad vågat påstå att metodistiskt frisinne, värmt av Kristi kärlek, bör behandla dem. (ibid.)

Arvidson syftar på de två artiklar som publicerades i *Svenska Sändebudet* den 3 och 17 november 1921 (s. 183). I den senare skriver han:

Måtte Guds kärleks Ande bevara oss från att dragas ned till det partinit, som bygger församlingen »stark« genom att utestänga levande Guds barn, *därför* att de i någon fråga tänka olika med oss! (Sv. Sb. 17/11 1921)

Arvidson vänder sig mot Hurtigs beskrivning av den »grundstämning, som vi finna hos de flesta av de församlingsmedlemmar, som inom kyrkan begära omdop«, nämligen att de inte »trives [...] ibland oss«. »Men problemet är ett helt annat i detta land«, skriver Arvidson; frågan för metodisterna i Sverige är: »Om någon trives ibland oss, men önskar omdop, måste då detta förvägras honom inom Metodistkyrkan?« Han redogör sedan för vad som gällde och hade gällt inom kyrkan angående omdop (se nästa sida) och slår fast att en medlem har rätt att begära omdop och en pastor har rätt att tillmötesgå denna begäran. Men en pastor som vägrar förrätta barndop enligt kyrkans ritual »kan naturligtvis ej stå kvar och äta metodistkyrkans bröd?«.

Avslutningsvis skriver Arvidson:

Jag skriver detta särskilt för de medlemmars skull, vilka med i denna fråga ändrad uppfattning ingenting annat önska än att få stanna kvar i sitt andliga hem och verka för själars frälsning och Guds verks seger i hjärtana, och som därför beflita sig om att visa samma aktning för andras trosuppfattning som de själva förvänta av andra. I samma mån som dopet icke är en partifråga utan en sak mellan dem själva och Gud bör den bli respekterad av oss alla. »Låt oss vinnlägga oss om att bevara Andens enhet genom fridens band!« (Sv. Sb. 9/3 1922)

»Andens fullhet«

Det finns inga rapporter i *Svenska Sändebudet* om »pingstinriktad« verksamhet under våren 1922 inom Metodistkyrkan, men i mars 1922 höll Theodor Arvidson ett föredrag i S:t Peter i Stockholm om Andens fullhet enligt Nya testamentet. En reporter från *Dagens Nyheter* var där och skriver att »snart begrep även den utomstående att det [säkert] rörde det [...] inom flera andliga läger ömtåliga spörsmålet om det moderna tungomålstalandet«.

Utgående bland annat från ett ord i första korintierbrevet – en »själisk människa tager icke emot vad som hör Guds ande till« – polemiserade

talaren mot den uppfattningen att det skriftenligt skulle finnas några yttre tecken som åtföljde erfarenheten av »andens fullhet«. Pingstvännernas åsikt om den betydelse som talandet med tungor äger i detta hänseende fann pastor Arvidsson farlig. Inte, efter vad man kunde finna, av själshygieniska skäl – det borde ju också kunna vara en rätt näraliggande synpunkt – utan emedan talaren ansåg det oförenligt med den bibliska psykologien att det i detta sammanhang skulle fordras någon särskild »prestation« efter vars fullgörande man tilläventyrs bleve benägen att låta sig till ro och tycka att allt var gott och väl. Talaren för sin del bekände sig i enstaka fall ha djupt uppskattat det religiösa värdet av tungotalandets gåva, men i hundratals andra fall ha sört över ett missbruk.

Faran vore vidare den att en »lögn-ande« mer eller mindre oförmärkt stode bakom glossolalien. Att denna fara också beaktats på ledande håll inom pingst- och tungomålsrörelsen betonade talaren med återopande dels av vad han samtalsvis förnummit av den kända f.d. skådespelerskan Anna Larsen och dels av citat ur en tidningsartikel av den norska predikanten Barratt. Fru Larsen hade t. o. m. framhållit att den rätta och rena anden vore mycket sällsynt i de tungotalande församlingarna och pastor Barratt gjorde gällande att dessa fenomen ofta finge tolkas med ledning av vad bibeln har att säga om falska profeter. (*Dagens Nyheter* 3/3 1922)

Kyrkoordningens bestämmelser

För att kunna följa den process inom kyrkan som Karl Ljungs omdop kom att leda till, redogörs här något för vad som gällde enligt kyrkoordningen beträffande omdop, utträde och uteslutning från Årskonferensen samt rättsprocessen mot en anklagad medlem.

Omdop

Frågan om omdop var inte ny inom Metodistkyrkan. Fram till generalkonferensen 1872 var det för kyrkans pastorer »frihet att förrätta det« (Arvidson 1949 s. 30), men vid denna konferens infördes följande anmärkning i en fotnot i kyrkoordningen:

The rebaptism of persons known to have been previously baptized is inconsistent with the nature and design of Baptism as set forth in the New Testament. (*Discipline* 1888 s. 33–34)

Följden av detta tillägg – att omdopet strider mot dopets väsen och avsikt – blev att omdop inte längre praktiserades, åtminstone inte officiellt. Anmärkningen togs bort vid generalkonferensen 1896 efter en lång debatt. Ett tungt vägande skäl var att i USA hade många tvingats lämna kyrkan eller inte blivit intagna i de fall de begärde att bli om-

döpta – »lågt räknat 500,000« (Sv. Sb. 9/3 1922). När beslutet fattades lämnades ingen motivering. En sådan formulerades i efterhand av en känd amerikansk teolog inom kyrkan:

Kyrkoordningen medgiver den vuxne förmånen att välja dopsätt: ned-sänkning, begjutning eller bestänkning. Samma rätt bör en under barn-
domen döpt person äga, om hans åskådning undergår förändring. Sam-
ma rätt som vi giva åt en odöpt person, som vid mogen ålder blir omvänd
och står vid församlingens dörr, böra vi ock giva den medlem som i sin
barndom blev döpt enligt sina föräldrars föreskrift. (Arvidson 1949 s. 30–31)

Efter konferensen år 1896 var det församlingens pastor som efter eget omdöme fick avgöra om en medlem skulle beviljas omdop eller inte. Nu hade inte alla i den svenska årskonferensen denna uppfattning. I *Svenska Sändebudet* finns en fråga år 1903 om det är möjligt att bli om-döpt inom Metodistkyrkan. Svaret har sannolikt skrivits av J.M. Erikson och han menar att »en metodistpredikant kan ej med sitt exempel eller något sitt åtgörande gifva stöd åt en sådan uppfattning utan att därmed svika sin plikt« (Sv. Sb. 22/1 1903). År 1949 skriver Theodor Arvidson, då biskop över Norden:

För dem som kunna få verklighetskänsla inför och trosgrepp om sitt dop är dess uppgift nådd. Men om någon *icke* kan få detta trosgrepp om sitt i barndomen mottagna dop, vilja Ordets tjänare inom Metodistkyrkan icke vara »herrar över andras tro, utan medarbetare till att bereda dem glädje«. (2 Kor. 1:24.) I de fall, där ett omdop sannolikt kan hjälpa fram en person till ett nytt, andligt trosgrepp om dopets heliga mening, kan det givetvis få stor betydelse. (Arvidson 1949 s. 28; jfr s. 184)

Utträde ur Årskonferensen

I *Kyrkoordningen* 1920 finns ett avsnitt som behandlar frågan hur medlemskapet i Årskonferensen upphörde genom utträde eller uteslutning. Där framgår det att en medlem kunde begära »lokalisering«, vilket innebar att han kunde lämna Årskonferensen, det vill säga avgå som resepredikant, och bli äldste eller diakon inom en kvartalkonferens med möjlighet att arbeta som lokalpredikant. För att bli lokaliserad krävdes att man stod i »god ställning« (*good standing*) inom kyrkan, vilket betydde att det inte fanns några anmärkningar på »karaktären«. ¹⁶⁷ En

¹⁶⁷ En anledning för att begära lokalisering kunde vara sjukdom. Det hände också att en distriktföreståndare uppmanade en medlem att »lokalisera« eftersom han bedömde att denne hade brister som gjorde honom olämplig som medlem i Årskonferensen.

medlem kunde också beviljas att få lämna sin tjänst och Årskonferensen utan att bli lokaliserad; han blev då församlingsmedlem på den ort han var bosatt. En medlem i god ställning kunde också tillåtas lämna Årskonferensen för att bli pastor i ett annat samfund eller kyrka. Medlemskapet kunde också avslutas genom en »rättsprocess«. Orsaker till sådana liksom förfaringsätt (*Causes and Methods*) anges i paragraferna 252–269 (s. 350). Underförstått kunde man begära och beviljas utträde ur både Årskonferensen och kyrkan utan att vara i god ställning.

Rättsprocess mot medlem av Årskonferensen

Här görs en översiktlig beskrivning av rättsprocessen mot en medlem i Årskonferensen.

När en anklagelse riktades mot en medlem i Årskonferensen skulle denne bli föremål för en preliminär undersökning (*Preliminary Investigation*) som genomfördes av hans distriktföreståndare tillsammans med av honom utsedda medlemmar – minst fem och högst nio – från Årskonferensen (*Kyrkoordningen 1920* § 252 mom. 1). Undersökningen kunde leda till en åtgärd, men vid närmast följande årskonferens skulle anklagelsen tas upp och en rättegång (i Sverige kallad rannsaking) genomföras och målet avgöras.¹⁶⁸ Den som blev dömd kunde vädja till en »rättskonferens« som bestod av fem äldste och leddes av en biskop. Denne hade rätt att avgöra frågor om hur kyrkoordningen skulle tolkas om tveksamhet uppstod. Generalkonferensen kunde på begäran granska rannsakningsprotokollen och vid allvarliga fel vidta lämpliga åtgärder.

Under årskonferensen kunde rannsakingen ske på flera sätt men vanligast var att den genomfördes av ett särskilt utskott (*Select Number*) med minst nio och högst 15 ledamöter. Utskottets ordförande skulle utses av årskonferensens ordförande. Sekreteraren skulle vara en av årskonferensens sekreterare om utskottet skulle döma i målet. Övriga ledamöter, vilka i allmänhet var desamma som i kommittén för konferensförhållanden, tillsattes av Årskonferensen. Efter att målet avgjorts

¹⁶⁸ I Sverige användes inte uttrycket »preliminär undersökning« utan man använde ordet »rannsaking«, dvs. samma ord som för »rättegång«, vilket ibland leder till problem. Så t.ex. finns i *Discipline 1920* paragraf 253 frasen »be liable to charges and investigation, or trial«. Här står »investigation« för »preliminär undersökning«, dvs. »rannsaking« enligt Metodistkyrkans språkbruk, och »trial« för »rättegång«, dvs. »rannsaking«. I *Kyrkoordningen 1920* har man skrivit »anklagas och förhöras och rannsakas«.

och eventuellt straff utmätts, utarbetades en rapport som föredrogs inför konferensen. Rannsakingen kunde också ske inför hela Årskonferensen, som efter förhör av den anklagade och eventuella vittnen avgjorde målet och fastställde domen genom omröstning.

Det talas inte i kyrkoordningen om förlåtelse för den som var anklagad, men i praktiken var det möjligt att under en rannsakan erkänna brottet och lova att följa kyrkoordningen och undgå att bli dömd. På samma sätt kunde en planerad anklagelse stoppas om den felande gjorde avbön inför sin distriktföreståndare. Givetvis fanns det brott som var sådan art att processen måste ha sin gång.

Två typer av klagomål är av intresse för den fortsatta framställningen.

Den första gäller medlem som höll religiösa möten inom en annan kvartalkonferens område än den egna trots att han hade blivit uppmäntad av den vårdhavande predikanten i den aktuella kvartalkonferensen att upphöra med det. Han skulle då anses skyldig till »oförsiktigt uppförande« (*imprudent conduct*) och tillrättavisas av sin distriktföreståndare (*Kyrkoordningen 1920 § 253*). Gav inte detta önskad effekt kunde medlemmen anklagas och utsättas för rannsaking, som kunde leda till avsättning.

Den andra typen av klagomål gäller medlem som »offentligt eller enskilt utsprider lärosatser, som är i strid med [kyrkans] religionsartiklar eller fastställda bekännelseskrifter« (*Kyrkoordningen 1920 § 254*) eller annorlunda uttryckt: »sprider irrlära« eller »sprider lärosatser som strider mot kyrkoordningen«. Om det under den preliminära undersökningen blev fastställt att klagomålet var berättigat kunde medlemmen i fråga tillåtas avge ett löfte att inte fortsätta sprida lärosatser som stred mot kyrkoordningen och då få stå kvar i sin tjänst fram till nästa årskonferens, då rannsaking genomfördes. Där kunde han bli fälld och frantagen sin predikofullmakt och utesluten ur konferensen och möjligen också ur kyrkan. En medlem som hade blivit avsatt på grund av irrlära kunde

icke åter erhålla fullmakt att predika förr än han givit tillfredsställande förklaring åt den [års]konferens, varifrån han blivit avsatt eller utesluten, samt skriftligen förbundit sig att helt och hållet avstå från att sprida sådana läror. (*Kyrkoordningen 1920 § 267 mom. 2*)

Förberedelser inför Årskonferensen 1922 med avseende på klagomål mot Karl Ljung

Den 8 mars 1922 var det kvartalkonferens i Salem i Norrköping, med Albert Löfgren som ordförande. I sin rapport till konferensen skriver Ljung:

Tiden sedan förra kvartalskonferensen [31/10 1921] har för oss här i Salem varit – underlig, men likväl härlig. Man har försökt skaka församlings-trädet, och om detta förfaringsätt varit ägnat att skada, har Gud likväl i sin nåd vänt det till godo. I nöden prövar man vännen, så har ock under-teknad denna tid fått flera vänner än någonsin. Aldrig trodde jag, att jag hade omkring mig en så stor skara av eniga församlingsmedlemmar och vänner, men i nödens och förföljelsens tid framträdde de såsom aldrig tillförne. Herren löne dem alla. »Jesus är vägen, sanningen och livet«. (NMA)

Bakgrunden till ovanstående är följande:

Vid ledare- och skaffarmötet den 6 januari 1922 noterades att den »ordinarie sekr. J. Källqvist inte varit närvarande vid församlingens styrelse- eller ledare- och skaffaremöten«. Källqvist förvarade protokolls-boken i sitt hem och två personer hade utsetts att hämta boken så att protokollen kunde skrivas in, men Källqvist hade inte lämnat ut den. Protokollet nämner att Ljung hade blivit anklagad för att några protokoll inte hade blivit införda och det ska nog tolkas som att någon som inte kände till Källqvists tilltag hade fått för sig att det var Ljung som låg bakom försummelsen.

Det framhölls såsom något mycket beklagansvärt, att pastorn skall anklagas för fel, som J. Källqvist begått. Och hoppas mötet, att vederbörlig upprättelse må givas pastor Ljung. (NMA)

Protokollet ger ingen klar bild av situationen. Vid nästa ledare- och skaffaremöte som hölls den 25 mars uppmärksammas ytterligare problem där Källqvist nämns. Sex medlemmar i församlingen, bland dem Källqvist och J.G. Philipsson hade »med uppsåt underlåtit att begagna nådemedlen«. En kommitté tillsattes för att besöka dem »samt framhålla för dem det orätta i deras beteende mot såväl församlingen som församlingens pastor«.

Enligt Per Nilsson ska »man« ha uppmanat Ljung att begära att få lämna Årskonferensen. Vem eller vilka »man« syftar på går inte att läsa ut. Nilsson skriver också att man hade svårt att »få en anklagelse

till stånd«, men att det ändå till slut lyckades genom att »sex män, som verkligen läto låna sig till att uppsätta en anklagelse mot honom«.169 Att de sex männen var desamma som inte deltog i nattvardsfirandet är nog säkert, men vad de anklagade Ljung för framgår inte. Den enda anklagelse som nämns i protokollen i Salemförsamlingen är den som har nämnts ovan, men den var i så fall endast en av flera, eftersom »trettiofyra av församlingens mera framstående medlemmar, de flesta styrelsemedlemmar«¹⁷⁰ upprättade en skrivelse som »vederlade varje punkt i anklagelsen«. Kanske distriktföreståndare Löfgren var inblandad i avsikt att få till stånd en anklagelse som gjorde att en »preliminär undersökning« skulle kunna göras för att få fastställt att Ljung var skyldig och suspendera honom från tjänsten i Norrköping fram till årskonferensen under sommaren, som för övrigt skulle äga rum i Norrköping. Kyrkoordningen föreskrev att en kommitté med medlemmar av Årskonferensen skulle avgöra frågan med distriktföreståndaren som ordförande. Enligt Nilsson var dag för mötet bestämt men »i sista stund torde samvetet hava slagit de sex ty de togo sin anklagelse tillbaka, och så gick det hela om intet« (Nilsson 1922 s. 80).

Det är sannolikt denna händelsekedja som Karl Ljung syftar på i sin rapport den 8 mars.

Philipsson hade till kvartalkonferensen den 26 maj 1922 begärt att bli befriad från att vara ombudsman, vilket beviljades.¹⁷¹ Under mötet avsattes en annan av ombudsmännen, enhälligt genom omröstning. Denne tillhörde den grupp som hade »underlåtit att begagna nådemedlen«.

I slutet av mötet avtackades Ljung eftersom det var sista kvartalkonferensen för verksamhetsåret:

Till pastor K. G. Ljung frambars av br. J. Ad. Fogelqvist i ett varmt tal församlingens och kvartalkonferensens erkännande och tack för ospard möda och kärleksfullt samarbete under de fem år han haft vården av denna församling. Likaså uttalade kvartalskonferensen sin och församlingens önskan att pastor Ljung ännu ett år måtte utnämnas för Salemförsamlingen i Norrköping. (NMA)

¹⁶⁹ Att de *lånade sig till* behöver inte betyda att de handlade på någons uppdrag, utan kan vara ett uttryck för att de befattade sig med något ohederligt.

¹⁷⁰ Nilsson menar sannolikt »varav de flesta styrelsemedlemmar ingick«.

¹⁷¹ Ombudsmännen hade hand om kyrkans egendom, främst kyrkor/kapell och pastorsboställen.

Det torde stå klart för Löfgren efter vinterns och vårens händelser att Karl Ljung hade en stor majoritet av församlingen bakom sig. De sex som stod bakom anklagelsen tidigare under året var nog en ganska isolerad grupp.

Det fanns vid kvartalsmötena den 8 mars och den 26 maj inga tecken på att det skulle riktas klagomål mot Ljung. Intrycket är snarare att både Ljung och Kvartalkonferensen såg framtiden an med tillförsikt. Troligen hade de insatser som gjorts inom kyrkan sedan hösten 1921 för att stävja dopväckelsen haft önskad effekt och den allmänna meningen var nog att man inte skulle behöva vidta några ytterligare åtgärder. Men det skulle visa sig att kabinettet ville fullfölja processen mot Karl Ljung, liksom mot Gustaf Dahl och Anders Edmundh. Beslutet kan ha varit biskop Basts, vars cirkulärskrivelse om att inte utnämna Karl Ljung (och Per Nilsson) kanske inte kunde lämnas därefter utan vidare.

Skrivelsen till biskopsrådet

Per Nilsson skriver från sin horisont om konsekvenserna av sitt och Karl Ljungs omdop samt av de dop som Ölvingsson förrättade i Norrköping:

Allt detta tillsammans kom måttet att bliva rågat för kyrkans ledande män. Det blev kabinettsammanträde med åtföljande varningar och föreställningar. Eftersom de för övrigt ej voro på det klara med huru de skulle förfara med dessa orosstiftare [...] så översändes en särskild skrivelse till biskopsrådet i Amerika med förfrågningar i denna sak. Vad svaret från Amerika blev vet jag icke. (Nilsson 1922 s. 97)

Att kabinettet vände sig till biskopsrådet (s. 14) är riktigt. En odaterad kopia av svarsskrivelsen finns bevarad i kyrkans arkiv. Brevet besvarades av en kommitté som hade rådets uppdrag att svara på den aktuella typen av frågor (*the committee on law and administration*). I skrivelsen återges först frågorna och därefter kommitténs – och därmed rådets – vägledning i fem punkter; svarens nummer korresponderar emellertid inte mot frågornas. Här följer uttalandet i översättning:¹⁷²

¹⁷² Ordet »valid« har översatts med »giltig«, men även »lagenlig« skulle kunna ha valts eftersom det är tolkningen av kyrkoordningens lagstiftning (s. 19) som frågorna och svaren gäller. Uttryck som är hämtade från *Disciplines 1920* har översatts med motsvarande uttryck i *Kyrkoordningen 1920*. Således ha »Minister« har översatts med »predikant«. – Den engelska texten återfinns i bilaga 2.

Kommittén för lag och förvaltning får härmed presentera följande rapport som svar på en förfrågan från den svenska årskonferensens distriktsförestandare, om ett utslag i följande frågor, nämligen:

1. Tillåter Metodist-episkopalkyrkan sina medlemmar och predikanter att betrakta både barndop och omdop som giltiga samt att praktisera ett av dem eller båda alltefter deras egen bedömning?
2. Räkner kyrkan dem som inte låter döpa sina barn som medlemmar i god ställning?
3. Är det möjligt för kyrkan att behålla en predikant i aktiv tjänst, vilken, genom att låta döpa om sig, visar att han inte anser sitt dop som barn som rätt och tillräckligt?
4. Kan kyrkan förvänta sig att en predikant som låtit döpa om sig kommer att fullgöra sina pastorala skyldigheter i full överensstämmelse med dess gällande dogmer i fråga om undervisning av barnen med avseende på dopets natur och ändamål?

1. Eftersom Metodist-Episkopalkyrkan anser »att alla barn, i kraft av de obetingade välsignelser, som härflyta från försoningen, äro medlemmar av Guds rike och alltså av nåd äro berättigade till dop«, uppmana vi enträget alla kyrkans medlemmar som är föräldrar eller vårdnadshavare att bära fram sina barn till dop och att »allvarligt vinnlägga sig om att uppfostra dem i överensstämmelse med Guds ord«.

2. Av paragraf 17 i kyrkoordningen, påminnas vi att barndop skall bibehållas i kyrkan, varför det är giltigt. Att som pastor förneka eller ifrågasätta barndopets giltighet vore ett brott mot andan i kyrkans lära och ordning.

3. En predikant får inte vägra utföra dop på ett av de tre sätt som kyrkan erkänt som giltigt och där kandidaten kan välja det han föredrager.

4. En predikant som undervisar om barndopets ogiltighet eller förnekar giltigheten av något av de tre dopsätten (nämligen bestänkning, nedsänkning eller begjutning) som av kyrkan äro erkända som giltiga, kan inte stå kvar i god ställning ibland oss.

5. Det tillkommer årskonferensen att avgöra om en medlem i densamma fullgör sina pastorala skyldigheter eller inte beträffande undervisning i kyrkans lära – genom förmaningar eller exempel – samt förvaltning av kyrkans lag.

L. B. WILSON.

Sekreterare i Metodist-episkopalkyrkans biskopsråd. (01 A1 41 MKA)

Uttalandet ska uppfattas som ett informellt tillägg till kyrkoordningen. Endast i undantagsfall gällde svaren något annat än förtydliganden. Det medförde att det i svaren sällan förekom ord eller begrepp som

kunde vara kontroversiella. Ett bra exempel i det aktuella fallet är ordet omdop (*rebaptism*) som är ett centralt ord i frågebrevet, men som inte nämns i svaren.¹⁷³

Fråga 1 är otydligt formulerad men kan uppfattas som en indirekt fråga om omdop är tillåtet, något som kommittén inte vill svara på.

Kyrkoordningen nämner inte explicit att föräldrar ska låta döpa sina barn för att få stå kvar i kyrkan. Som svar på **fråga 2** kan därför inte biskoparna hänvisa till någon bestämmelse. De skriver i **svår 1** att de enträget (*urpe*) uppmanar föräldrar och vårdnadshavare att bära fram sina barn till dop; något tvång för föräldrarna att låta döpa sina barn ger de således inte uttryck för. Något annat svar borde inte distriktföreståndarna ha förväntat sig.

Fråga 3 är intressant eftersom den kan tolkas som att distriktföreståndarna inte hade något bevis för att Karl Ljung i tal eller skrift hade gett uttryck för att barndopet inte var giltigt. De vill veta om omdopet som handling kan jämföras med undervisning. Av **svår 5** framgår det att undervisning kunde ske genom »förmåningar eller exempel«, men inget specifikt sägs huruvida omdop är ett »dåligt exempel«.

Fråga 4 om pastorala skyldigheter besvaras i **svår 5**. Svaret är det förväntade: Om ett klagomål gick så långt som till Årskonferensen, skulle det avgöras där; konferensen hade full beslutsrätt, vilket inte kan ha varit någon nyhet för kabinettet. Blev den anklagade dömd och ansåg sig felaktigt behandlad hade han ju rätt att få sin sak prövd i en rättskonferens (s. 194).

Tre svar återstår att kommentera, 2, 3 och 4. Svaren ansluter sig helt till kyrkoordningens föreskrifter och praxis, exempelvis att en predikant inte kunde vägra döpa ett barn, trots att det inte uttryckligen framgår av kyrkoordningen.

Årskonferensen sommaren 1922

År 1922 hölls årskonferensen i Norrköping under tiden 28 juni–3 juli (onsdag–måndag) med en välkomstfest på tisdagskvällen. 113 röstberättigade medlemmar deltog. Vård för konferensen var Bethelförsamlingen i vars kyrka förhandlingarna ägde rum. Gudstjänster och fester hölls i Bethelkyrkan och Salemkapellet, baptistkyrkorna Taber-

¹⁷³ Det finns exempel på svar som innebär något mer än ett förtydligande, men där konsekvenserna av ett svar är synnerligen begränsande.

naklet och Adelfia, missionskyrkan Immanuel, Frälsningsarmékårens två lokaler samt statskyrkan S:t Olai.

I sin gemensamma rapport till konferensen konstaterade distriktföreståndarna att »Gud gav oss seger [...] över många svårigheter«. Vad de tänker på är de stora ekonomiska problem som hade uppstått i Sverige efter världskriget och som enligt rapporten tycks ha drabbat Metodistkyrkan särskilt under konferensåret 1921–1922.

Det är ett under, att vi kommo så pass väl igenom. Synnerligast på somliga industriplatser voro svårigheterna stora. [...] Predikanter och medlemmar hava på ett härligt sätt bestått provet, i det man med tålmod och kärlek burit provningarna.

Inget sägs om problem vid sidan av dem som orsakades av det ekonomiska läget, men ett stycke i rapporten antyder att det fanns problem inom Årskonferensen:

Kyrkoordningen kallar oss att beakta nödvändigheten av inbördes enighet och att behjätta vikten av ett rätt uppförande vid konferensen. Lyckligt vore, om känslan av vår enighet kunde taga sig uttryck i att vi avskiljde en halv konferensdag för att i samtal, begrundan och bön stanna inför frågan om Guds verk ibland oss.

För den oinvigde är det svårt att förstå vad distriktföreståndarna har i åtanke; konferensprotokollet ger ingen information. De enda incidenter som jag känner till är omdopen inom Årskonferensen samt Per Nilssons och Karl Ljungs uppträdande i Örebro. Någon »halv konferensdag« tycks inte ha avsatts för »samtal, begrundan och bön«; inget sägs om detta i konferensprotokollet eller i referaten i *Svenska Sändebudet*.

Antalet nya provmedlemmar i kyrkan under det gångna konferensåret uppgick till 724, att jämföra med 976 året innan och 1 300 under konferensåret 1919–1920. Antalet medlemmar i full förening hade under verksamhetsåret minskat med 275 (-1,7 %). Inget distrikt kunde rapportera om någon väckelse.

En stor del av konferensens överläggningar ägnades åt så kallade disciplinära frågor. Ordföranden, biskop Anton Bast, läste upp frågorna efter hand och varje fråga behandlades och mynnade ut i ett svar. Vi ska här se på hur fråga fjorton behandlades. Den lyder: »Har varje predikants karaktär blivit rannsakad?« Första gången denna fråga ställdes var innan distriktföreståndarna skulle lämna fram sin gemensamma rapport under första konferensdagen (onsdagen) och begränsades till just dessa fyra. Inga klagomål hade framförts och deras karaktär-

er godkändes. Senare samma dag ställdes frågan på nytt och gällde då de äldste. Konferensen beslöt att godkänna samtliga äldstes karaktärer »med undantag av K.G. Ljungs, Gustaf Dahls, och Anders Edmundhs, vilkas sak hänsköts till kommittén för konferensförhållanden«. Distriktföreståndare Albert Löfgren hade meddelat att det fanns klagomål på Karl Ljung och Gustaf Dahl, och distriktföreståndare Gustaf Wagnsson att det fanns klagomål på Anders Edmundh, som vid den här tiden var pastor i metodistförsamlingarna i Midsommarkransen och Örby i Stockholm. Nu var Karl Ljung ledamot i nämnda kommitté, vilken han efter beslutet fick lämna. Sessionen var öppen varför någon information om anklagelserna förmodligen inte lämnades. Ljung och Edmundh var närvarande vid konferensen till skillnad från Dahl.

Klagomålen mot Gustaf Dahl och Karl Ljung.

Löfgren hade upprättat en skrivelse som innehöll anklagelserna mot Ljung och Dahl. Den är daterad samma dag som konferensen började. Det kan ha varit först när kabinettet hade samlats dagen före, som det hade bestämts hur anklagelserna skulle formuleras.

Bröderna K. G. Ljung och G. Dahl ha under året låtit döpa om sig. Båda två hava vänt sig till pingstvännerna för att få omdopet. Genom att låta döpa om sig och de förhållanden under hvilka det skett anser undertecknad att dessa bröder visat:

Att de ej omfatta vår kyrkas lära angående dopet.

Att de, genom att i ett af sitt andliga lifs viktigaste skeden vända sig till en annan religiös organisation ej visat tillbörligt förtroende för den kyrka de tillhöra, och vars tjänare de äro.

Att de såsom predikanter och församlingsföreståndare genom sina handlingar i detta fall vållat förvirring och sorg i stor utsträckning inom kyrkan.

Att de genom samarbete med ofvannämnda mot hvarje organiserat kyrkosamfund fiendtligt stämda religiösa organisation förorsaka sönderingar inom kyrkan.

Åberopande Kyrkoordn. paragrafer 253 och 254 samt bifogade »Ruling« från »The Board of Bishops« öfverlämnas ärendet härmed till kommittén för konferensförhållanden. (01 A1 41 MKA)

Att Löfgren refererar till paragraf 253 i *Kyrkoordningen*, torde bero på att Ljung och Dahl hade predikat i pingstförsamlingar som låg i områden som räknades till andra kvartalkonferenser än de som de själva var värdhavande predikanter inom. Att han refererar till paragraf 254 och till biskopsrådets skrivelse beror på att han ansåg att Ljung och Dahl hade spridit irlära genom att låta döpa om sig.

Någon skriftlig anklagelse mot Anders Edmundh finns inte i kyrkans arkiv, men sannolikt hade en sådan upprättats.

Kommitténs möte den 28 juni

Efter första dagens sessioner kunde kommittén för konferensförhållanden sammanträda och behandla de frågor som hade kommit upp under dagen. Kommittén hade 15 ledamöter inklusive ordföranden Fredrik Åhgren.¹⁷⁴ Den första frågan var »Ljungs ställning till konferensen«. Ljung och Löfgren var närvarande. Löfgrens skrivelse lästes upp liksom utlåtandet »från Biskopsrådet angående sådana predikanter ställning inom en konferens som döpa och omdöpa«. Löfgren framhöll att han ville att en uppgörelse skulle ske under konferensen och inte skjutas på framtiden. Ordet lämnades därefter till Ljung, som

nämnde att flera personer uttalat sin önskan för honom att bli omdöpta, att angående hans eget handlings sätt att hava omdöpt sig hos pingstvännerna i Örebro detta varit en fråga mellan honom och Gud, att Guds välsignelse skulle utebliva om ej detta steg tages, och att han ej önskade skilja sig från kyrkan efter det att ha tagit detta steg. (01 F3B 1 MKA)

Åhgren frågade därefter:

Kan broder Ljung, enligt vår kyrkas framställning, lära, att barndopet är berättigat, uppmana föräldrar att frambära sina barn till dopet samt undervisa barnen om dopets väsen och ändamål? (ibid.)

Ljung svarade att med hänsyn till frågans vida formulering kunde han inte svara annat än nej.

Ordf. uttalade som sin önskan att br. Ljung för att själv hava ett okränktt samvete och för fridens bevarande inom församlingen (kyrkan) må tro och lära fullt konsekvent. (ibid.)

Löfgren menade att »enligt den tro Ljung har i dopfrågan« var det omöjligt för denne att fullt ut utföra sin gärning som metodistpredikant. Han ansåg att Ljung skulle erkänna att han »handlat trolöst mot kyrkan och därför borde bedja kyrkan om överseende«.

Br. Ljung nämnde att dopet i Örebro ej skett i demonstrationssyfte, ty han hade förut tänkt bli döpt av [Elias Hane] i Nyköping. – Br. Ad. Rudström sade att Ljungs ställning till kyrkan var svävande, söndringar och splitt-

¹⁷⁴ De femton medlemmar var: Fr. Åhgren (ordf.), A. Grönblad, August Nilsson, J. Melin, F. Åhlén, Johannes Carlsson, Ad. Rudström, A. Hydén (ej närvarande), H. Rabe, C.J. Nelson, J. Magnusson, Anton Hultqvist, E. Axelsson, J. Adelbert (sekr.) och K.G. Ljung men under konferensen ersatt av J.Z. Wickman.

ringar uppstå inom kyrkan och att Pingströrelsen söker åstadkomma sådant inom alla samfund. Nämnade även att br. Ljung sistlidne midsommar omdöpt en ung broder. [175] – Herman Rabe sade att Ljung handlade rätt och kärleksfullt om han lämnade kyrkan, då han hyste baptistiska uppfattningar. (ibid.)

En annan av medlemmarna hävdade att »vi kunna ej tvinga på någon en trosövertygelse, önskade helst att br. Ljung avgår«, och ytterligare en annan ville att »Ljungs sak måtte få anstå till ett annat år«.

Mötets beslut blev att »uppskjuta avgörandet av Ljungs sak till följande dags sammanträde« och då skulle också »Edmundhs ställning till konferensen behandlas«.

Kommitténs möte den 29 juni

När Karl Ljungs sak återupptogs som första punkt i kommitténs möte den 29 juni fick Ljung inleda. Han betonade i sitt anförande att »han ej från början trodde att denna sak skulle taga en sådan vändning, som nu skett«. Han menade att sex personer i Salemförsamlingen var orsaken till den storm som nu rasade mot honom.

Efter anförandet frågade J.Z. Wickman om inte Ljung under sin Göteborgstid [1911–1915] hade »sökt inträde i statskyrkan som präst«. Ljung svarade att det var under sin Örebrotid [1915–1917]. »Br. Wickman ansåg att br. Ljung i att gå från det ena samfundet till det andra ådagalade hållningslöshet i sin karaktär«.

Herman Rabe menade att »Ljung nog älskar vår kyrka och vill stå kvar, men br. Ljung har handlat obroderligt och kärlekslöst mot kyrkan« och frågade om Ljung kunde »stå kvar och döpa barn samt arbeta som en trogen metodistpredikant?« Ljung svarade att han inte reste till Örebro för att låta döpa sig. »Om jag får arbeta i fred kan jag fortsätta som metodistpredikant.«

Ordföranden Åhgren ville veta om uttrycket »arbete i fred« betydde: »Jag vill avsäga mig rättigheten att huvudsakligen söka uppbyggelse bland pingstvännerna eller att arbeta som metodistpredikant.«¹⁷⁶ Han lade till att »br. Ljungs avgång skulle för mig bli ett dystert minne från denna konferens«. Ljung svarade: »Kan ej lova att ej fortfarande

¹⁷⁵ Denne broder är sannolikt Edvin Lundin (s. 187).

¹⁷⁶ Sekreteraren skrev ursprungligen: »... avsäga mig rättigheten att samarbeta med pingstvännerna och att arbeta som metodistpredikant.« Förmodligen ändrades formuleringen när protokollet justerades, men frågan är om det blev rätt.

samarbeta med pingstvännerna, men känner att metodistkyrkan är mitt hem.«

Adolf Rudström begärde sedan ordet och ställde tre frågor: »Vill br. draga in pingstsplittringen i våra församlingar? Har br. sitt förnämsta intresse bland pingstvännerna? Vill br. vara metodistpredikant och ej något annat?« Något svar från Ljung finns inte noterat i protokollet; kanske att Åhgren utan att invänta något svar lämnade över ordet till Josef Magnusson, som ville ställa en fråga:

Vad menade du, när du sade till Per Nilsson på Margareta i Stockholm: Några från Söder skola komma och flera kommer nog efter därifrån. Ljung ville ej förneka det av br. Magnusson omnämnda yttrandet. J. M. omnämnde även ett rykte att 150 av medlemmarna i Salem, Norrköping kommer att utgå från församlingen, det blir ej mycket kvar av arbetsresultatet. (01 F3B 1 MKA)

Ljungs reaktion på det sistnämnda påståendet framgår inte av protokollet.

Ljung yttrade till sist att han ej velat åstadkomma splittring i våra församlingar å de orter, dit han kallats att predika. Därefter avlägsnade sig br Ljung efter att tackat för den broderlighet som mött honom inför kommittén. (01 F3B 1 MKA)

»Tre förslag väcktes« på hur kommittén skulle ställa sig till Ljungs sak:

- 1) Vi tillstyrker att br. Ljung under kommande konferensår kvarstår som effektiv predikant. 2) Att br. Ljung må erhålla ett års tjänstledighet.
- 3) Kommittén för konferensförhållanden anser att br. Karl Ljung icke för närvarande kan intaga en effektiv ställning inom Sveriges Årskonferens. (ibid.)

Vid röstning avvisades de två första förslagen med stor majoritet. Åtta medlemmar röstade för det tredje förslaget och tre mot. Fyra medlemmar röstade inte.

Efter denna röstning togs Anders Edmundhs sak upp. Han hade ju döpts av Per Nilsson den 13 november 1921 (s. 186). Han kallades in till mötet och fick besvara ett antal »frågor i dopspörsmålet« som ställdes av Åhgren. Protokollet ger ingen närmare upplysning om frågorna.

Sedan br. Edmundh nöjaktigt besvarat av Ordf. framställda frågor i dopspörsmålet beslöts: Kommittén godkänner br. Edmundhs karaktär och tillstyrker att han kvarstår som effektiv predikant. (01 F3B 1 MKA)

Ett nöjaktigt svar måste innebära att han var villig att döpa barn och uppmana föräldrar att låta döpa sina barn.

Nästa fråga på agendan var att ta ställning till en skriftlig begäran från Gustaf Dahl att få lämna konferensen och kyrkan. Hans begäran bifölls. När kommittén hade sitt första möte den 28 juni nämns inte Dahl, vilket kan bero på att hans brev hade kommit till konferensen samma dag och att den anklagelse som Löfgren hade upprättat inte längre var aktuell för hans del.

Tillbaka till årskonferensens agenda

I början av förmiddagens session den 30 juni beslöts att kommittén för konferensförhållanden skulle rapportera vid den slutna sessionen på eftermiddagen. I sessionens inledning togs fjortonde frågan upp igen:

Kommittén för konferensförhållanden rapporterade att den ansåg, att K. G. Ljung för närvarande inte kan intaga en effektiv predikants ställning inom årskonferensen. Med 92 röster mot 5 uttalade konferensen sin anslutning till kommitténs uppfattning. – Med anledning av detta beslut tillsattes enligt kyrkoförordningens föreskrifter **ett särskilt utskott** för ärendets fortsatta behandling och bemyndigandes utskottet att i saken handla å konferensen vägnar.

Konferensen valde fjorton medlemmar till utskottet; alla tillhörde kommittén för konferensförhållanden. Biskopen utsåg Fredrik Åhgren som ordförande, John Olsson som sekreterare, G.L. Lennarth som åklagare (»aktor«) och Nils Hehrne som försvarare (»defensor«).¹⁷⁷

Att utskottet fick handla på konferensens vägnar innebar att Årskonferensen inte skulle ta ställning till utslaget.

Under den enskilda sessionen meddelades att »Gustaf Dahl hade skriftligen begärt utträde ur konferensen och kyrkan och återlämnat sina ordinationsbetyg«. Vidare att

Per Nilsson, som under året utgått ur konferensen, anhöll genom distriktföreståndare G. Wagnsson att återfå sina ordinationsbetyg, vederbörligen påtecknade av biskopen. Denna begäran bifölls.¹⁷⁸

Därefter togs frågan upp om Anders Edmundhs karaktär, vilken godkändes i enlighet med kommitténs rekommendation.

¹⁷⁷ John Olsson var en av årskonferensens sekreterare och Fredrik Åhgren var en av ordförandena i konferensen vid sidan av biskop Bast. (Åhgren hade denna sommar varit 50 år i kyrkans tjänst.)

¹⁷⁸ Per Nilsson hade alltså skickat in sina ordinationsbetyg som diakon och som äldste och ville av någon anledning behålla dem, varför biskopen måste göra en anteckning på desamma att det inte längre gällde.

Edvin Lundins sak – kommitténs möte den 30 juni

Vid detta möte, som alltså var tredje sammanträdet för kommittén för konferensförhållanden, behandlades »Edvin Lundins sak«.

Ordf. uppläste något ur en av br. Lundin skriven examenshandling om dopet, vari förekom sådant som bevisar att br. Lundin har i dopfrågan villfarande uppfattningar. Sedan br. Lundin inställt sig för Kommittén, framställde Ordf. till honom följande frågor:

»Kan broder av övertygelse och gott samvete döpa barn?« Svar: »Det kan jag ej.«

»Kan broder uppmana föräldrar att bära fram sina barn till dopet?« Svar: »Det kan jag ej enligt min övertygelse göra.«

»Kan broder undervisa barnen om dopets väsen och ändamål?« Svar: »Det kan jag göra.«

På grund härav beslöt kommittén föreslå konferensen att hans namn avföres från förteckningen över dem som äro i första årets studieklass. (01 F3B 1 MKA)

Detta beslut togs upp i konferensen den 1 juli då de fem provmedlemmarnas ställning behandlades. Alla utom Edvin Lundin flyttades upp i andra studieklassen. Konferensen beslöt också att Lundin skulle avföras från listan över medlemmar på prov. Detta beslut finns emellertid inte antecknat i protokollet.

Rannsakingen av Karl Ljung

Omedelbart efter att kommittén för konferensfrågor hade avslutat sitt sammanträde där Lundins sak hade behandlats konstituerade den »sig till det särskilda utskott som konferensen valt dess medlemmar till« och rannsakingen av Ljung kunde ta sin början. »Broder K. G. Ljung inställde sig personligen.« Han anförde jäv mot tre av utskottets medlemmar, varför dessa lämnade mötet.¹⁷⁹

Aktorn, G.L. Lennarth, inledde rannsakingen med att anklaga Ljung för att »genom exempel hava offentligt och enskilt utspritt lärosatser, som stå i strid med« kyrkans lära. Defensorn, Nils Hehrne, hävdade att Ljung

icke agiterat för de vuxnas dop [...] vilket bestyrkes av hans eget uttalande och andras vittnesbörd. [...] Han önskar kvarstå i konferensen, helst med sådan befattning att han icke under ett års tid tvingas döpa barn, för att han under detta år måtte få tid att komma till en stadgad och klar övertygelse. (01 A1 41 MKA)

¹⁷⁹ Det fullständiga protokollet återges i bilaga 3 (s. 357).

Lennarth påstod att Ljung i enskilda samtal hade agerat för omdop, men Ljung hävdade att han inte hade fört dopet på tal, men »om fråga ställts till mig om min uppfattning givit svar«.

Ljung anförde att han låtit döpa sig av övertygelse, vilket föranledde Lennarth, med stöd av biskopsrådets skrivelse, att hävda att Ljung därmed ansåg barndopet ogiltigt, och därmed att Ljung hade »erkänt att han inte kan, utan att ändra uppfattning, tjäna lojalt i kyrkan, ej heller lova lojalitet«. Efter att han sagt detta vände han till Ljung »som öppet tillstod sanningen av dessa påståenden«.

Ljung önskade »resa omkring i församlingarna och predika evangelium«. Han ville vara »fullt lojal och ej agitera i dopfrågan, utan att vilja döpa barn«. Lennarth menade att Ljung endast skulle få ett fåtal kallelser, men Ljung berättade att han redan hade kallelser för tre kvartal framåt. Hehrne yrkade än en gång att Ljung skulle få ett års betänketid, men Lennarth ansåg det meningslöst, och att enda sättet för Ljung att få kvarstå som medlem i Årskonferensen var att han bekände »sig ha handlat ovisligt«.

Hehrne ansåg att det gällde att »på bästa sätt tjäna Gud och kyrkan. En utväg måste finnas så att Ljung får kvarstå och tjäna som evangelist«. Detta resonemang förkastade Lennarth: »Frågan är 'skyldig' eller 'icke skyldig'. Han menade att om Ljung var skyldig hade särskilda utskottet inte rätt att frikänna honom.

Mot slutet av rannsakingen yrkade Hehrne »frikännande och att Ljung gives ett års anstånd att skaffa sig full klarhet i frågan samt att han får en sådan anställning att han kan tjäna kyrkan utan att nödgas döpa barn«.

Därefter framförde Lennarth sitt yrkande:

Då enligt uttalande från Board of Bishops en årskonferens har rätt att bestämma huruvida en av dess medlemmar utfört sina pastorala åligganden i fråga om undervisning, föreskrift och exempel i överensstämmelse med kyrkans ordning, och

då årskonferensen idag nästan enhälligt uttalat att K. G. Ljung icke kan på grund av sin åsikt för närvarande utföra dessa pastorala göromål, och

då det vid rannsakingen framgått tydliga bevis för att Ljungs åsikt icke är i överensstämmelse med kyrkans lära och han själv vidgått detta: yrkar jag på att K. G. Ljung skiljes från Sveriges årskonferens. (01 A141 MKA)

Ljung lämnade sammanträdet och »efter en stunds överläggning« beslöt utskottet att fortsätta dagen därpå kl. 9 fm.

Efter rannsakingen hade Åhgren överläggningar med biskop Bast och de fyra distriktföreståndarna (s. 214). Hans yttrande att Ljungs »avgång skulle för mig bliva ett dystert minne från denna konferens« (s. 204), visar att han var angelägen att rädda Ljung. Sannolikt lyckades han övertyga kabinettet att erbjuda Ljung en möjlighet att stanna kvar i Årskonferensen, vilket skulle gå till så att Ljung undertecknade en förklaring och ett löfte i enlighet med kyrkoordningens paragraf 267 moment 2, som kabinettet, kanske efter argumentering från Åhgrens sida, ansåg tillämplig här (s. 195). Med stöd av denna paragraf skulle Ljung kunna fortsätta som predikant om han gav en tillfredsställande förklaring till sitt handlings sätt och skriftligen förband sig att »helt och hållet avstå från att sprida« irrläror. Ljung fick ett förslag till förklaring och löfte utskrivna för hand på ett anteckningsblad:¹⁸⁰

Undertecknad erkänner och lofvar:

Mitt omdop är, anser jag, enbart en min fullt enskilda sak, enär jag omöjligen kunde få ett för mig tillfredsställande trossgrepp om mitt barn-dop såsom för mig tillräckligt enligt Guds ord. Men jag skall ej på minsta sätt försöka rubba andra kristna i deras uppfattning om barndopets betydelse.

Enär ett förnekande af barndopets giltighet vore att kränka vår egen kyrkas lära och ordning, så gör jag ej det; ej heller skall jag anställa biträdande personer i min evangeliska verksamhet, som göra så, eller tillåta dem att göra det.

Jag skall ej heller i evangelisk verksamhet samarbeta med sådana, som med full afsikt söka splittra och skada våra församlingar. (01 A1 41 MKA)¹⁸¹

Ljung blev lovad att om han undertecknade skrivelsen skulle han få stå kvar i Årskonferensen.

På lördagen samlades utskottet till sitt andra sammanträde. Då fanns Ljungs namnteckning under förklaringen och löftet på plats. Enligt protokollet redogjorde Åhgren för

lagtolkningen av kyrkoordningens föreskrifter i § 254 och § 267 mom. 2, samt meddelade att en sådan skriftlig förbindelse, som därstädes omnämnes, inlämnats av K. G. Ljung. (01 A1 41 MKA)

¹⁸⁰ Handstilen pekar på att det är Albert Löfgren som har skrivit texten. För detta talar också stavningen (lofvar, af etc.). Åhgren kan ha föreslagit ordalydelsen.

¹⁸¹ Formellt – utifrån lagtexten (§ 267 mom. 2, s. 354) – uttrycker skrivelsen att Ljung anklagades för att han genom sitt omdop hade förnekat barndopets giltighet, och att han lovade att inte förneka barndopets giltighet i framtiden. Till detta löfte har lagts ett par löften som ligger utanför lagtextens bestämmelser.

Förmodligen nämnde Åhgren utanför protokollet att kabinettets mening var att Ljung nu skulle kunna stå kvar i konferensen. Utskottet enades »om att godtaga detta löfte och förklaring samt att godkänna K. G. Ljungs karaktär«.

Grönblad framförde utskottets tack till dess ordförande för den öppenhet och broderlighet han visat mot Ljung under handläggandet av detta ärende. (ibid.)

Utskottet enades sedan om följande uttalande:

På grund av [löftet] och i överensstämmelse med kyrkoordningens föreskrifter i § 254 och § 267 mom. 2 samt med upphävande av det konferensbeslut som förut fattats i anledning av kommitténs för konferensförhållandens utlåtande fattar utskottet enhälligt följande BESLUT: K. G. Ljungs karaktär såsom medlem av Sveriges Årskonferens godkännes. (01 A1 41 MKA)

Vid måndagens första session fick särskilda utskottet »tillåtelse avträda för hållandet av sammanträde«. Vid detta var även Lennarth med. Då lästes utlåtandet från lördagens möte upp och utskottet beslöt »enhälligt vidhålla detsamma. – Aktor hade intet yttrande«.

Årsterod att meddela konferensen beslutet och det kunde göras under pågående session, som avbröts och fortsatte som enskild session. Troiligen läste Åhgren upp utskottets meddelande, vars inledning lyder:

Utskottet har tagit det av Årskonferensen hänskjutna ärendet rörande K. G. Ljung under omsorgsfull prövning med noga aktgivande på alla därmed förknippade handlingar, förhållanden och omständigheter. – Under sakens handläggning inkom från K. G. Ljung följande skriftligt avfattade förklaring och löfte.

Därefter läste Åhgren upp Ljungs löfte samt utskottets uttalande, vilka citerats ovan. Något beslut behövde konferensen, som nämnts ovan, inte fatta, men förmodligen blev det en stunds samtal om »K. G. Ljungs sak«. ¹⁸²

Vad kabinettet vid årskonferensens början tänkte sig att anklagelsen mot Ljung skulle mynna ut i är svårt att säga. Medlemmarna visste nog var Ljung stod och att det egentligen bara fanns två möjligheter: att han begärde utträde eller att han utslöts. De måste därför ha över-

¹⁸² Rannsakingen mot Ljung omfattade inte hans samverkan med Pingströrelsen; paragrafen om »möten inom en annan kvartalkonferens«(s. 195) ansågs nog inte tillämplig.

vägt vad det skulle komma att innebära för Salemförsamlingen och för hela kyrkan och kanske kommit fram till att skadorna skulle vara mycket begränsade, varför anklagelsen togs fram. Kanske Åhgren hade en annan uppfattning som kabinettet tog till sig. Efter att processen kommit igång fanns det ingen annan lösning att tillgripa för Åhgren än att föreslå Ljung att underteckna sitt löfte (se vidare s. 213). Men han kan ha också agerat med hänsyn till Ljung som person. Grönblads tack till Åhgren om hans »öppenhet och broderlighet« pekar på det (s. 210).

Rannsakingen av Ljung kunde ha gjorts inför hela konferensen. Fördelen med det hade varit att alla medlemmar fick ta del av den och fick rösta. Genom att använda ett särskilt utskott engagerades normalt färre än 20 personer, och rannsakingen kunde genomföras utan att påverka konferensens förhandlingar.¹⁸³

Edvin Lundins sak

Efter att det särskilda utskottet hade föredragit sitt meddelande inför konferensen om Karl Ljung, återupptogs sjätte frågan »Vilka kvarstå på prov?«:

Enär Edwin Lundin undertecknat en lika lydande förbindelse som K. G. Ljung beslöts, med upphävande av tidigare fattat beslut, att Edwin Lundin skall kvarstå på prov.

Åhgren hade troligen – efter att rannsakingen mot Ljung var avslutad – föreslagit Lundin att denne skulle avge samma förklaring och löfte som Ljung, vilket Lundin gick med på – förmodligen efter att ha konsulterat Ljung om hur löftet skulle uppfattas.¹⁸⁴ Edvin Lundins svar på de frågor som ställdes enligt ovan av kommittén för konferensförhållanden om hans inställning till barndopet var tydliga och beslutet att skilja honom från konferensen var ofrånkomligt. Ändå erbjöds han att underteckna »förklaringen och löftet«.¹⁸⁵

¹⁸³ Om utgången av en rannsaking inför ett särskilt utskott kunde påverkas av enskilda aktörer i högre grad än om denna skedde inför hela årskonferensen är svårt att yttra sig om.

¹⁸⁴ Lundins löfte är daterat den 3 juli och då var texten utskriven på maskin. Stavingen är korrigerad och »förklaringen« inleds med »1.« och »löftet« med »2.«.

¹⁸⁵ Lundin var pastor i Lotorp konferensåren 1920–1925. Under denna period döpte han inget barn; dopen förrättades av andra pastorer. En medlem på prov i Årskonferensen fick under vissa omständigheter döpa barn men det väckte nog inga frågor om dopen skedde när någon äldste var på besök, t.ex. distriktföreståndaren.

Årskonferensen avslutas

På måndagskvällen hölls avslutningsfesten. Mot slutet talade biskopen, »tacksägelsesresolutionen föredrogs och utnämningslistan upplästes. Lovsången¹⁸⁶ sjöngs och välsignelsen uttalades av Fredrik Åhgren, varefter konferensen åtskildes«. Karl Ljung blev placerad i Salemförsamlingen i Norrköping ytterligare ett år, hans sjätte. Anders Edmundh fick stanna kvar ett andra år i Midsommarkransens och Örby metodistförsamlingar. Edvin Lundin fick förordnande för ett tredje år i Lotorps och Finspångs metodistförsamlingar.

Efterspel

John Hurtig, som var medlem i Årskonferensen, rapporterade i *Svenska Sändebudet* om de beslut som hade fattats i konferensen beträffande Karl Ljung och Edvin Lundin:

Frågan om bröderna K. Ljungs och Edwin Lundins ställning till konferensen med anledning av deras uppfattning i dopet hade varit föremål för behandling i ett särskilt utskott. Undran om utgången var även stor. Frågan avgjordes till sist genom att de båda bröderna var för sig inlämnade till konferensen en skriftlig förklaring. (*Sv. Sb.* 13/7 1922)

Därefter återger han förklaringen och löftet. Att han tar upp denna fråga i sitt referat tyder på att Karl Ljungs sak var känd i församlingarna och att det därför var nödvändigt att informera läsekretsen om vad som hade beslutats.

Även *Svenska Morgonbladet* skriver i ett referat från Norrköping om »pastor C. G. Ljungs och Edwin Lundins ställning till konferensen«. Texten är nästan ordagrant densamma som i *Svenska Sändebudet* bortsett från att ett avslutande stycke infogats efter att »förklaringen och löftet« citerats:

På grund därav förklarades de båda kvarstå i konferensen. En allmän glädje förspordes att ärendet fått denna broderliga och goda utgång. (*Svenska Morgonbladet* 3/7 1922)

Det skulle emellertid snart visa sig att Karl Ljung hade läst in mer än vad som stod skrivet på det papper han hade skrivit sin namnteckning. Sannolikt hade han efter konferensen berättat hur han tolkade förklaringen och löftet och då insett att andra hade en annan uppfatt-

¹⁸⁶ »Pris vare Gud, som kärlek är! / Pris vare Gud på jorden här! / Pris vare Gud i änglars land! / Pris vare Fader, Son och And!«.

ning. För att klargöra sin åsikt skickade han in följande insändare till *Svenska Morgonbladet*.

Ett beriktigande

Som det kommit till min kännedom att många missuppfattat den skrivelse, vilken jag undertecknade vid Metodistkyrkans årskonferens i Norrköping den 1 dennes rörande min ställning till kyrkan, ber jag att få anföra följande:

Nämnda skrivelse är ej formulerad och inlämnad av undertecknad utan förevisades mig till påskrift.

Konferensen respekterade min uppfattning i dopfrågan så att den befriade mig från uppdraget att döpa barn, vilket ju måste betraktas som ett vackert drag av hänsynsfullhet mot olika uppfattningar.

Angående mitt samarbete med andra troende i evangelisk verksamhet har jag aldrig, så vitt jag vet, arbetat tillsammans med sådana, som med full avsikt sökt splittra och skada våra församlingar, och kommer jag därför att hädanefter som hitintills att samarbeta med allt Guds folk.

(*Svenska Morgonbladet* 25/7 1922)

Under rannsakingen hade Ljung framfört att han inte ville döpa barn och att han ville ha en tjänst där han inte skulle behöva göra det. Han kan därför mycket väl ha förstått löftets innebörd men utgått ifrån att tanken var att han kunde låta någon annan predikant ombesörja eventuella barndop. Såg han tillbaka kunde han konstatera att under konferensåren 1917–1922 hade han endast döpt två barn, varför han nog bedömde att det inte skulle bli något problem.¹⁸⁷

Varför inte insändaren publicerades i *Svenska Sändebudet* är oklart, men efter att *Svenska Morgonbladet* tagit in den var det nödvändigt för *Svenska Sändebudet* att återge insändaren och göra en kommentar, vilken skrevs av K.A. Jansson, medlem i Årskonferensen från år 1876 och pensionerad år 1919.

Först och främst vill jag framhålla, att det vid årskonferensen ej alls var fråga om Ljungs ställning till kyrkan, utan om hans ställning till årskonferensen. [...] Det var endast fråga om huruvida pastor Ljung fortfarande skulle vara medlem av årskonferensen eller ej.

Denna fråga var först och främst föremål för behandling i »kommittén för konferensförhållande«, och denna kommitté angav sin rapport med förslag att pastor Ljung [...] icke kunde i fortsättningen vara medlem i årskonferensen. Hela ärendet hänsköts då till ett av 15 medlemmar bestå-

¹⁸⁷ Inget barn döptes i Salemförsamlingen under konferensåren 1922–1925, inte heller i Gävle (S:t Petri) 1925–1927 då han var pastor där.

ende särskilt utskott. Under behandlingen av frågan hade distriktföreståndarna och biskop samt det särskilda utskottets ordförande enats om att föreslå pastor Ljung undertecknandet av den förut i Svenska Sändebudet införda förklaringen och löftet. Pastor Ljung fick taga hand om denna skrivelse för att få tid att överväga dess innehåll noga och pröva om han kunde och ville underteckna densamma. Och sedan han gjort detta, kom han och återlämnade egenhändigt skrivelsen undertecknad. Utskottet behandlade hela frågan och skrivelsens innehåll nogsamt och omständigt och beslutade på grund av skrivelsen, att pastor Ljung fortfarande skulle tillhöra konferensen. [...]

Att pastor Ljung icke själv formulerat skrivelsen inverkar ej alls på frågan. Har man undertecknat en förklaring och ett löfte, så har man ju därmed erkänt och godkänt allt som i en sådan förklaring och sådant löfte innehålles.

Att konferensen befriade pastor Ljung »från uppdraget att döpa barn« är ett misstag. [...] Ingen gång [under samtalen] var det ifrågasatt, föreslaget eller beslutat att befria pastor Ljung från uppdraget att döpa barn. [...] Ingen kan fritaga honom från denna plikt. Den tillhör hans kall och ämbete. Fullgör han ej sin plikt bör ämbetet frångas honom. Och så hade skett vid årskonferensen, om ej den av pastor Ljung undertecknade skrivelsen tillkommit.

Men pastor Ljung säger ju yttermera i sin skrivelse att han ej förnekar barndopets giltighet, ty att göra detta, vore att kränka vår egen kyrkas lära och ordning. Att erkänna barndopets giltighet och ändå vägra döpa barn är ju inkonsekvent.

Vad beträffar samarbetet med allt Guds folk, så är det prisvärt så långt som det kan vara till gagn för Guds sak. Men samarbete med personer, som genom sin förkunnelse och sina offentliga och enskilda uttalanden vålla slitning, tvist och söndringar i församlingar är något helt annat och är förkastligt, även om man ej i varje fall kan säga, att »full avsikt« att söka splittra och skada våra församlingar, varit sådana personers motiv eller enda motiv. Andra motiv kunna ju också därjämte förefinnas och ibland vara rätt så genomskinliga. – Ej heller kan det vara till gagn att genom sitt deltagande stödja sådan verksamhet, som bevisligen åstadkommit och åstadkommer sådan söndring och splittring. [...]

Hela denna fråga bör förstås tydligt och klart, och det är därför jag skrivit detta med önskan att det måtte komma till alla våra medlemmars och vänners kännedom. (Sv. Sb. 3/8 1922)

Den 12–14 augusti deltog Karl Ljung i en missionshögtid i Nyköping, då Brödraförsamlingen (Pingströrelsen) med Elias Hane som föreståndare firade sin sexåriga tillvaro. »Under högtiden frambars av Anden kraftmättade vittnesbörd utav pastorena Ljung från Norrköping och Segerlund från Uppsala« (Evangeli Häreold 5/10 1922).

Theodor Arvidson efter årskonferensen 1922

The Methodist Church i Storbritannien kunde vid sin konferens sommaren 1922 rapportera att »den mångåriga medlemsförminskning, som varit gemensam för flertalet frikyrkor i England, nu nått sitt slut, och att floden kommit efter ebbens tid«. Detta läste Theodor Arvidson i en »ledande artikel« i den brittiska veckotidningen *The Methodist Recorder*. Där fick han också veta att »evangelisation, själavinnarearbete, har blivit det samlande lösenordet« för den brittiska kyrkan under det nya verksamhetsåret. »Med ny hänförelse och frimodighet gå därför våra trossyskon till det nya årets kallelsegärning.«

Denna artikel tog Arvidson som utgångspunkt för tre artiklar i *Svenska Sändebudet* sent på hösten 1922 under rubriken »Vi söka att vinna människor«, artiklar som kan uppfattas som ett försök att utforma en strategi för kyrkan efter att de gångna årens turbulens. Inledningsvis berättar han om den brittiska metodistkyrkans satsning på evangelisation, varefter han refererar till den svenska årskonferensen:

Vår kyrkas årskonferens i Sverige mottog ock, genom distriktföreståndarnas gemensamma rapport, ett budskap, som avser att leda till ett liknande, målmedvetet arbete för själars frälsning. Det budskapet är sant och betydelsefullt nog för att föras ut och på nytt läggas på våra hjärtan. (Sv. Sb. 9/11 1922)

Vad Arvidson syftar på är följande två stycken som han delvis citerar och som här återges med hans kursiveringar:

Många och maktpåläggande äro de ärenden, som föreligga konferensen. Dock är intet ärende av tillnärmelsevis den vikt, som frågan om vår verksamhet som ett organ i Guds hand för människors frälsning och hans folks helgelse. Gud besöker oss. Det finnes ibland oss en djup längtan efter att gå framåt till något djupare och mera fruktbara arbete. Må vi besvara Guds nåderika kallelse genom att helga denna konferens som ett möte, då denna fråga får ett särskilt rum. (Sv. Sb. 9/11 1922)

Give Gud, att denna konferens må bliva ett helgande och en invigning av alla våra gåvor i hans tjänst! Stor och härlig som gärningen som ordets förkunnare är för pastorer, lokalpredikanter och evangelister, bleknar den dock snart, om den ej får en ständigt förnyad friskhet genom förnyelse i den helige Ande. [...] Måhända vi ej skola se den väckelse vi längta efter och den tillökning i församlingarna, som är önskvärd, förrän predikanter och medlemmar fyllas av en sådan kärlek till Jesus och själarna, att den driver till ett mera omfattande arbete utanför kyrkan än det, som utföres på predikstolen och på mötena. (Sv. Sb. 23/11 1922)

Arvidson ville med sina artiklar vägleda sina läsare så att de effektivt kunde delta i ett »målmedvetet arbete för själars frälsning«, men för att lyckas måste de söka »förnyelse i den helige Ande«.

Arvidson tycks ha haft ytterligare ett syfte med sina artiklar. För det talar de utvidgningar han gör när han behandlar förnyelsen i Anden. Kanske han riktade sig till pingstbetonade medlemmar som hade svårt att orientera sig efter att ha fått bevittna utvecklingen under konferensåret 1921–1922.

Arvidson skriver bland annat följande:

Jag har sett avarter och karikatyrer uppkomma genom systematiserande av och dogmatiserande om andelivets högsta krafter och hemligheter. Därför är jag mycket litet intresserad för andliga hyllor och fack med påklistrade etiketter om andliga tillstånd och erfarenheter. Det oväsentliga bör få vara oväsentligt. Men samtidigt har själva *saken* blivit större och vissare för hjärta och tanke. Och saken är denna: Guds helige Ande vill föra varje Guds troende barn in i en *förblivande gemenskap* med Kristus, och därigenom in i en frimodig vittnarglädje och segerkraft. De, som vid födelsen av Anden öppna sig helt, få förvisso erfa densamma. Den tillhör barnaskapets rikedom. Men för många, kanske för de flesta, kommer denna erfarenhet av Andens fullhet såsom en särskild erfarenhet med ny och förnyande, härlig kraft efter en självuttömmande nöd och fattigdom, orsakad av brist på lydnad och helöverlämnande. (*Sv. Sb.* 16/11 1922)

Nog kan man systematisera och bevisa, att födelse av Anden är detsamma som dop av Anden, att dop av Anden är inledningen och Andens fullhet är fortsättningen av ett normalt, fulltonigt liv i Kristus. Men då olika meningar rörande dessa ords innebörd, finnas och kunna motiveras, så är det för vårt syfte nu bättre att avstå från all annan systematisering än den Ordets egen, mångfaldiga rikedom ger oss. [...] I stället för ordstrider gäller det andliga verkligheter. »Kämpa trons goda kamp, sök att vinna det eviga livet, vartill du har blivit kallad!« (1 Tim. 6: 12.) [...]

O, att allt Guds folk upphörde med. att diskutera matsedeln och i stället började äta av de mörkstarka rätterna! Här är det ju ej fråga om ord utan om kraft. Du må vara född av Anden, du må därmed anse dig ha rätt att göra anspråk på att ha mottagit Andens fullhet. Frågan står dock kvar: Äger du *just nu* den oavbrutna, välsignelserika, segerkapande *gemenskapen* med Gud, som ger dig frälsningsfröjd, segerkraft och vittnarefrimodighet? – Om du saknar detta just nu, så behöver du en förnyelse i helig Ande. (*Sv. Sb.* 23/11 1922)

Ordningen återställd

Hösten 1922 skriver Adolf Rosenqvist:

Gud har givit oss metodister särskilda vederkvickelsetider. En välsignelse-rik vår av livsförnyande kraft gick för ett par år sedan fram över mången församling, där det förr varit trögt och kallt. Anden var verksam ibland oss, överbevisande om synd, rättfärdighet och om dom. Uppriktiga ångertårar grätos. Botfärdiga böner uppsändes, och när skedde väl detta i en församlings historia, utan att ljudet av gråt snart blandades och överröstades av frälsningsjublet. »Fröjderop om frälsning« hördes ibland oss. Mången enskild själ, förut bunden av en eller annan synd och därigenom berövad sin frimodighet – blev härligt frigjord. De tystlåtna började öppet prisa Gud mitt i församlingen. Mer än en predikant upplevde rikare den sanning, han förkunnat, och fick ny kraft i sitt budskap och ett nytt tonfall i sin röst. Ett ej ringa antal fördes också direkt över »från mörker till ljus, från satans makt till Gud«, och förenade sig med församlingarna. (Sv. Sb. 23/11 1922)

I slutet av artikeln skriver han:

Hur är det nu? Kanske borde ett särskilt kapitel skrivas om *sådan*, som *kommit in och hämmat den nådesflod av vilken vi då tyckte oss höra dånet på avstånd*. – Ett må sägas: Bort med alla dammar och reservationer mot ett verk, som är av Gud! Bort med negationerna ur vår predikan rörande Andens liv och verk! Och än en gång skola vi sjunga:

»Nu floden sig höjer, jag rör vid dess våg.

Jag hör hur den brusar i segrande tåg.

Min tro växer större, befrias jag skall.

Jag störtar i floden, den sköljer mig nu.« (Sv. Sb. 23/11 1922)

Av Rosenqvists yttrande kan man dra slutsatsen att pingstväckelsen inom Metodistkyrkan var ett avslutat kapitel hösten 1922, och att det gällde såväl den »radikala« grenen som den »metodistiska«.

Efter år 1922 skriver *Svenska Sändebudet* inget om andeutgutelsen under åren 1918–1922 förrän 1928 och det var i ett referat från »allmänna predikantmötet« i Linköping den 12–15 november. Ett 25-tal pastorer var närvarande, bland dem distriktföreståndare August Norman. Där föreläste Mauritz Göransson över ämnet »Uppfyllelsen av den helige Ande«. Han frågade: »I vad mån ha vi erfarit uppfyllelsen med den Helige Ande?«

Om andeutgjutelsen är utrustandet med kraft, måste svaret bli: I samma mån som vi ägt kraft. Under metodismens första tid fanns kraften. Det synes som om en kraftnedsättning ägt rum på 90-talet, och i detta årh. har

den första tidens kraft icke sports. När vi för en 10 år sedan stodo inför en besökelseid, synes det, som om vi ej kommit till ett verkligt genombrott. Orsakerna kunna diskuteras, faktum kvarstår. Vi kunna icke rädda oss med undanflykter, då löftet står kvar och uppfylles på andra. Huru kunna vi då bliva uppfyllda med den Helige Ande? Förvisso genom uthållig bön och bidan inför Herren, lydnad mot honom och genom händers påläggning. (Sv. Sb. 22/11 1928)

Referenten skriver att »det gripande, allvarliga framförandet framkallade innerligt samtal, tårar, hjärterannsakan och brinnande bön«.

Sista dagen firades Herrens Nattvard vid det enskilda mötet. T o. m. de bröder som grånat i Herrens tjänst förundrade sig över denna nattvardsgudstjänst, utan like i deras erfarenhet. Den började med ett bönmöte. Mellan bönerna kom det väsentliga i ritualen till sin rätt, men då Apg. 4:31 ^[188] upprepas, är det svårt att följa handboken i detalj. Det var tårdränkta anleten, skakande snyftningar, överflödande salighet och stormande jubel. (Sv. Sb. 22/11 1928)

¹⁸⁸ »När de hade slutat att bedja, skakades platsen där de voro församlade, och de blevo alla uppfyllda av den helige Ande, och de förkunnade Guds ord med frimodighet« (Bibeln 1917).

12 Om utvecklingen åren 1918–1922

Redan under pingstmötet i Trefaldighetskyrkan i februari 1918 borde det ha varit uppenbart för Metodistkyrkans ledning att väckelsen inte var oproblematisk med hänsyn till den påverkan den hade från Pingströrelsen. Tunga namn sympatiserade emellertid med väckelsen, främst Theodor Arvidson, K.A. Wik och G.A. Gustafsson. Den kunde därför inte avfärdas utan vidare av sådana som inte ville se någon ändring i kyrkans helgelseinriktning och som inte ville veta av någon som helst koppling till Pingströrelsen, exempelvis Axel Engström, A.V. Norman och K.E. Norström.

Arvidson var entusiastisk och såg väckelsen som en möjlig vändpunkt för Metodistkyrkan. Han insåg säkert problemen, men trodde sig kanske vara mäktig – utifrån responsen på hans föredrag i tal och skrift – att ge andedop och nådegåvor en naturlig plats i kyrkans helgelselära och att vidmakthålla en tydlig gräns mot Pingströrelsen. Flera av de ledande predikanterna (fotnot s. 97) kan emellertid ha bedömt att riskerna för ett inflytande från Pingströrelsen var alltför stora om väckelsen fick fortsätta som den hade börjat.

Arvidson uttrycker i sina artiklar i *Svenska Sändebudet* i juli 1918 en förväntan att årskonferensen ska bli »en andekraftens högtid«. Det som skrevs i protokoll och tidningsreferat vittnar inte om att det blev så. Fredrik Åhgren hade satt »Guds rikedomar« som rubrik över den konferenspredikan som han på grund av biskopens frånvaro fick uppdraget att hålla. Han gav exempel på en mängd behov som Gud kan möta, men nämnde inget om vad den helige Ande kunde skänka den troende.

När Per Nilsson skriver om väckelseåren i sin bok från 1922, nämner han inget specifikt om årskonferensen 1918, vilket borde ha varit fallet om han hade upplevt den som »en andekraftens högtid«, eller om ett motstånd mot väckelsen hade kommit i dagen. Hans förväntan förefaller emellertid inte ha varit särskilt högt ställd. Han skriver:

Även tycktes pingstväckelsen en tid hava satt sin prägel på själva konferenserna. Man anordnade särskilda helgelsemöten på eftermiddagarna,

då predikanter med djupare andliga erfarenheter sattes som ledare. Och det var icke ovanligt, att man under själva konferensförhandlingarna sjöng en och annan pingstkör. (Nilsson 1922 s. 63–64)

De konferenser han syftar på kan ha varit de som hölls åren 1918–1920. Den slutsats man torde kunna dra av det han skriver är att årskonferensen 1918 inte avvek särskilt mycket i andligt avseende från de närmast föregående årens konferenser. Det är dessutom notabelt att detta inte förvånade honom när han fyra år senare tänkte tillbaka. Han hade väntat i tio år på den »fulla sanningens framförande och [...] Andens verk« (s. 99) i Metodistkyrkan. Sommaren 1918 kunde han konstatera att vägröjningsarbetet för Andens verk (s. 99) var avslutat. Nu kunde han helhjärtat ägna sig åt sina förelagda uppgifter i kyrkans tjänst, men samtidigt fortsätta att ordna ett och annat pingstmöte. Flyttningen från Nässjö till Visby upplevde han nog som en »befordran« och ett uttryck för distriktföreståndarnas uppskattning; större församling, högre lön och sannolikt ett visst ansvar för Gotlandsförsamlingarna.¹⁸⁹

Det finns ytterligare två förhållanden som bör nämnas. Det första är att Arvidson avgick som distriktsföreståndare, en tjänst som han hade tillträtt tre år tidigare. Tre år måste anses vara en kort tid, men tjänsten som föreståndare för det Norra distriktet var krävande på grund av långa avstånd mellan församlingarna. Distriktföreståndarna kan ha kommit fram till att Arvidson med hänsyn till olika uppdrag inom kyrkan borde vara placerad mer centralt. Hans nya tjänst blev som pastor i S:t Peter i Stockholm, den ojämförligt största församlingen inom kyrkan med 600 medlemmar. Den enda kommentar jag funnit om hans avgång härrör från Per Nilsson. Denne skriver att »Metodistkyrkans olycksdag var, enligt min mening, den, då pastor Arvidsson skildes från sin befattning« (Nilsson 1922 s. 65). Sammanhanget ger ingen information av vad han menade med »skildes från«, vilket gör att man nog inte ska fästa för stor vikt vid ordvalet. Förmodligen ville han endast framhålla att om Arvidson varit kvar som distriktföreståndare skulle pingstväckelsen fått en starkare ställning inom kyrkan än den fick.

¹⁸⁹ Nilssons kontantlön ökade från 1 550 kr till 2 800 kr per år och han fick värden över en församling med 235 medlemmar mot 130 i Nässjö; lönen för den tillträdande pastorn i Nässjö blev 1 650 kr.

Det andra förhållandet är att Per Nilsson år 1920 säger sig minnas att några personer hade sagt efter årskonferensen 1918 att de ansåg att tanken med utnämningen till Slite var att isolera honom, men det trodde han inte på (Nilsson 1922 s. 68).

Före årskonferensen hade distriktföreståndarna ett möte, sannolikt tillsammans med Fredrik Åhgren, som informellt fungerade som biskopens ersättare eftersom världskriget gjorde det omöjligt för denne att besöka Sverige. Utan tvivel fanns den pågående väckelsen på dagordningen. Min bedömning är att av distriktföreståndarna var endast Arvidson (35 år) positiv till väckelsen; Axel Engström (55 år), Albert Löfgren (54 år) och Gustaf Wagnsson (61 år) var mer eller mindre negativa. Åhgren (68 år) hade en diplomatisk framtoning och karakteriseras kanske bäst som neutral. I ett avseende var alla överens: kyrkan fick inte lida någon skada. Det är inte uteslutet att oenigheten var stor under mötet. Arvidson kan ha anklagats för bristande omdöme och kanske kommit till insikt om att han borde ha varit mer vaksam. Om vad som hände på detta möte vet vi emellertid inget. Det är uteslutet att något av känslig natur skulle ha yppats utanför rummets väggar; solidariteten mot kabinettet och kyrkan var total. Vilka beslut som än fattades stod alla eniga bakom, exempelvis att Per Nilsson skulle placeras på Gotland för att minska hans inflytande och försvåra kontakter med företrädare för Pingströrelsen.

Det kan mycket väl ha varit så att kabinettet beslöt att tona ner väckelsen under årskonferensen och kanalisera behovet av andliga upplevelser med pingstens förtecken till helgelsemötena. Arvidson kan ha fått till uppgift att i en enskild session berätta något om väckelsen och ge några riktlinjer för hur man skulle förhålla sig till densamma och nämna något om vikten av att slå vakt om kyrkans andliga värden. Arvidson var en skicklig talare och det finns all anledning tro att han (om nu en sådan session hölls) tillfredsställde både dem som var kritiska till väckelsen och dem som bejakade den. Att han skulle avgå som distriktföreståndare var något som troligen inte blev känt förrän vid avslutningsmötet.

Vid årskonferensen 1920 blev Per Nilsson utnämnd som vårdhavande predikant i Slitekretsen. Han hade rest till konferensen i förvissning om att han skulle bli kvar ytterligare ett år i Visby. Han skriver:

Framtiden med avseende på verksamheten för så väl församlingen i Visby som på Gottland för övrigt såg synnerligt lovande ut, och varken

min församling eller min distriktföreståndare [G. Wagnsson] hade sagt ett ord om flyttning, varför jag naturligtvis ej hade den avlägsnaste tanke på någon sådan. (Nilsson 1922 s. 67)

Nilsson hade funnit sig väl tillrätta på Gotland trots isoleringen från fastlandet. Han var uppbounden varje vecka utom några under somrarna då han hade semester samt tre eller fyra helger, då han kunde resa över till fastlandet och kanske vara borta omkring en vecka varje gång. Han hade då medverkat i pingstmöten, men någon kritik från Wagnsson skriver han inte om. På Gotland hade han besökt de olika metodistförsamlingarna ganska frekvent och engagerat sig i ekumenisk verksamhet i en omfattning som Wagnsson skulle kunna ha varit kritisk till. Utnämningen till Slitekretsen var givetvis chockerande för honom. Förflyttningen måste ses om ett klart uttryck för missnöje; det betraktades säkert som en skymf att flyttas från Visby till Slite.

Nilssons tillfredsställelse med att få tjänstgöra på Gotland indikerar att andedopet hade en ställning inom kyrkan som han var nöjd med, vilket torde betyda att fler och fler blev andedöpta, men inget talar för att ökningen skulle varit stor eller att det skulle ha orsakat några större bekymmer i församlingarna.

Under årskonferensen hade Karl Ljung fått viss uppmärksamhet genom att han valdes in i kommittéer och uppmanades att »väcka förslag i än det ena och än det andra«. Efter avslutningsmötet ska han ha sagt till Nilsson: »Mig tro de kunna taga med fjäsk, och du skulle hava slaget men ingetdera skall lyckas för dem« (Nilsson 1922 s. 67–68). Kabinetets missnöje gällde således även Ljung, och uppenbarligen förstod både han och Nilsson, men kanske först efter utnämningen, anledningen till förflyttningen. Det kan ha haft att göra med de pingstmöten som Ljung och Nilsson anordnade, eftersom Nilsson skriver följande när han redogör för händelserna ur sitt perspektiv:

Hade kyrkans ledande män förstått betydelsen av dessa möten, så att de hade understött dem, i stället för att på allt sätt misstänkliggöra och motarbeta dem, så skulle metodistkyrkans verksamhet utan tvivel i dag varit betydligt annorlunda än vad den nu är. (Nilsson 1922 s. 58)

Att Nilsson skulle vägra flytta till Slite tycks inte ha föresvävat kabinettet, inte heller det stöd som han förefaller ha fått av predikanter och lekmän inom kyrkan. Åhgren tillsammans med distriktföreståndarna tvingades ta Nilsson till nåder igen. Men som medlem i Årskonferensen skulle han ha en utnämning, och då valde de enligt Nilsson, att låta honom »resa och verka fritt« (s. 176), ett märkligt val om det var

hans verksamhet på fastlandet de hade varit missnöjda med. Utnämningen ändrades under hösten till en tjänst som biträdande pastor i Salemförsamlingen i Norrköping. Med Norrköping som bas kunde Nilsson under våren och försommaren 1921 göra flera resor med åtskilliga besök i församlingar. Nilsson måste under sin tid som biträdande pastor i Norrköping ha upplevt en avsevärd framgång eftersom han dristade sig att föreslå sig själv som vårdhavande predikant i Salem och Ljung som distriktföreståndare (s. 177). Hans tillförsikt skulle kunna vara anledning till att han år 1922 skriver, att det måste »erkännas, att det en tid såg ganska lovande ut för ett helt genombrott för pingströrelsen inom svenska metodistkyrkan« (Nilsson 1922 s. 64).

Osäkerhet och kanske oenighet tycks ha rått inom kabinettet om hur Nilsson skulle behandlas, men inför årskonferensen 1921 tog man det drastiska beslutet att ånyo utnämna honom till Slitekretsen. Märkligt är att kabinettet valde att informera honom om utnämningen redan i början av konferensen. Kanske ville man inte upprepa föregående års misstag att blir kritiserad för utnämningen. Nilsson fick nu möjlighet att agera under konferensen, vilket han också gjorde genom att begära ett års tjänstledighet för att »fritt ägna sig åt evangelistverksamhet«. Vad han uppnådde med detta var att kommittén för konferensärenden tvingades ta upp hans begäran och lyssna på hans argument. Kommittén, varav färre än hälften kunde räknas som kyrkans ledande predikanter vid den aktuella tiden, valde att rekommendera kabinettet att utnämna honom till konferensevangelist. Den gick således emot kabinettet. Årskonferensen ställde sig bakom kommitténs förslag (83 röster mot 7). Att, som det förefaller, kommittén och årskonferensen »körde över« kabinettet hände ytterst sällan i viktigare frågor. I stället för att oskadliggöra Nilsson hade denne nu fått en närmast idealisk position för att arbeta med pingstväckelsens spridning inom kyrkan, även om tjänsten som sådan var arbetsam. En utnämning till vilken annan medelstor församling som helst på fastlandet hade varit bättre för kabinettet (och hade kanske uppskattats av Nilsson). Kabinettets hantering av utnämningen indikerar fortsatt oenighet och osäkerhet, och bidrog kanske till vad Karl Hurtig skrev om resultatet av kyrkans förhållningssätt till det »nya«: »förlust både utåt och inåt. Utåt på så sätt, att vi givit intryck av något osäkert och hållningslöst och inåt i sönderslitenhet och oro« (s. 190).

Gustaf Dahls ansökan om tjänstledighet hade sannolikt inget direkt samband med Ljungs och Nilssons ansökningar. Däremot skulle Ljungs

begäran ha kunnat bero på att han ville ge kabinettet tillfälle att utnämna Nilsson för ett år i Salemförsamlingen, samtidigt som han kan ha varit i behov av vila från sin föreståndartjänst.

Per Nilsons ställning konferensåren 1920–1922 var säkert mycket påfrestande för honom. Det kan inte uteslutas att hans omdop i Filadelfia i Stockholm var ett medvetet första steg mot en förening med Pingströrelsen. För Karl Ljung fanns nog inte några tankar på att lämna kyrkan. Omdopet i Elim i Örebro var sannolikt en stundens ingivelse som kan jämföras med hans spontana deklaration i Örebro i februari 1917 att han var *ett* med pingstfolket.

Ljungs och Nilssons omdop och den doprörelse som följde gjorde att biskop Anton Bast hotade med, eller hade bestämt sig för, att skilja dem från Årskonferensen sommaren 1922. Nilsson lämnade kyrkan självmant medan Ljung härdade ut och accepterade att bli rannsakad och dömd. Att han fick stanna kvar i Årskonferensen tycks ha varit Åhgrens förtjänst, men hans insats fick ett efterspel genom att Ljung inte brydde sig så mycket om vad han hade undertecknat; han trodde uppenbarligen att processen var tänkt att leda till att hans önskemål att få resa på kallelser och därmed slippa döpa barn hade blivit uppfylld, och när han utnämndes för ytterligare ett år i Norrköping så tolkade han det som att han inte skulle behöva döpa barn utan lämna den uppgiften till exempelvis sin distriktföreståndare.

Utvecklingen efter årskonferensen 1918 visar att Metodistkyrkans ledning hade uppenbara svårigheter att hantera pingstväckelsen inom kyrkan trots att förutsättningarna – främst kyrkans konstitution och sammanhållningen inom Årskonferensen – talade för att det borde ha varit tvärt om. Möjligen kan problemet ha legat på församlingsnivå genom att många unga både i församlingarna och i ungdomsföreningarna fängslades av rörelsen, och att detta gjorde det svårt att ingripa. Under konferensåret 1921–1922 fanns det ingen återvändo på grund av doprörelsen, vilken kunde fått allvarliga konsekvenser för kyrkan.

13 Väckelsens omfattning

Det är svårt att få grepp om vilken omfattning andedopsväckelsen hade åren 1918–1922. Ett fåtal uttalanden, om än vaga, från olika källor ska här nämnas.

Anton Kihlgren, som vintern 1919 var pastor i metodistförsamlingarna i Lotorp och Finspång, skriver i *Svenska Morgonbladet*:

Inom metodistkyrkan pågår f. n. denna andliga rörelse. Den griper fler och fler med oemotståndlig kraft. Den ene *predikanten* efter den andre »faller till fota«. (Citerat i *Evangelii Härold* 27/2 1919)

Per Nilsson skriver:

Flera av kyrkans predikanter bekände sig hava under denna tid kommit igenom till en djupare andlig erfarenhet och somliga till ett dop i den Helige Ande. [...] Det måste för övrigt erkännas att pingstväckelsen under denna tid i viss mån satte sin prägel på så gott som hela predikantkåren. Det förut alltid flödande skämtet tystnade betydligt, och i stället för de lustiga historierna med de skallande skrattsalvorna blev det mången gång sång och andliga samtal. (Nilsson 1922 s. 63–64)

Per Nilsson framhåller att i flera metodistförsamlingar »såg det en tid ut som om pingstväckelsen skulle bryta helt igenom« (ibid. s. 59–60). Han nämner församlingarna i Norrköping (Salem), Östersund, Hälsingborg, Mönsterås, Visby och »flera andra församlingar på Gottland«, Vetlanda samt Stockholm (S:t Markus).

C.G. Hjelm hade tyckt sig se

pingsttendenser överallt. Man kan undra, hur utvecklingen skulle ha tett sig inom Metodistkyrkan, om dess ledning tagit en annan ställning till pingstföreteelserna och ändrat något på den krampaktiga inställningen i dopfrågan. (Hjelm 1965 s. 81)

Och G.E. Söderholm skriver att »rörelsen vann dock i stort sett föga ingång i metodistkyrkan vare sig [1907] eller vid en senare period, då pingstväckelsens Ande mäktigt verkade på en del ställen inom den samma« (Söderholm 1928, s. 417).

Predikanter som lämnade kyrkan

Per Nilsson var den förste pingstbetonade predikanten i Årskonferensen som lämnade Metodistkyrkan, och det skedde i februari 1922 (s. 188).¹⁹⁰ Han blev då predikant inom Pingströrelsen. Han sökte sig till församlingstjänster. Från hösten 1923 var han predikant och föreståndare för pingstförsamlingen Elim i Örebro. Tiden där blev inte lång och det berodde på att han kom att anklagas för att det fanns spiritistiska inslag i en av hans böcker, *Underbara bönhörelser och upplevelser*. Han drog in de böcker som inte hade sålts och bad om förlåtelse i *Evangelii Härold* (26/11 1925). Lewi Pethrus förlät honom, men Elimförsamlingens ledning tycks inte ha gjort det. Äldste- och diakonkåren var vid den här tiden splittrad och svag. Den hade svårt att hantera problem som församlingen ställdes inför. Per Nilsson tvingades att säga upp sig hösten 1925. Den press han upplevde gjorde att han drabbades av en långvarig sjukdomsperiod. Lewi Pethrus stöttade honom emellertid och det medverkade sannolikt till att han efter att ha tillfrisknat våren 1927 blev pastor i pingstförsamlingen i Huskvarna. Tiden där blev framgångsrik, men det förefaller som att Nilsson så småningom gav uttryck för upplevelser som kunde tolkas som att han inte helt hade tagit avstånd från det som han några år tidigare hade bett om förlåtelse för. Han lämnade sin tjänst i början av år 1930 och hade då inte längre Pethrus förtroende.

Hösten 1929 pågick den så kallade Franklinstriden som uppstod genom en konflikt mellan Lewi Pethrus och Anders P. Franklin, vilken hade en ledande roll i ett »missionsråd« som hade skapats för att hjälpa pingstförsamlingarna i deras verksamhet på missionsfälten. Franklin uteslöts från Filadelfiaförsamlingen i oktober 1929 och vid samma tid lämnade Pethrus närmaste man i Filadelfia, Alfred Gustafsson, sin tjänst – också efter en konflikt med Pethrus – för att bli pastor i Södermalms fria församling. Denna beviljade Franklin medlemskap i början av år 1930, vilket medförde att församlingen kom att isoleras från i

¹⁹⁰ Tre predikanter hade lämnat Årskonferensen under konferensåren 1907–1910 och samtliga blev präster inom Svenska kyrkan, bl.a. för att de ansåg Metodistkyrkan »vara mycket dogmatisk och förtrycka den 'andliga' friheten« (Sv. Sb. 8/7 1909). Under åren 1911–1917 lämnade tio predikanter Årskonferensen; tre blev präster i Svenska kyrkan, en tvingades avgå på grund av »beskyllning« och för de övriga fem har jag inga andra uppgifter än att John Mauritz Svensson övergick till »annat samfund«.

stort sett alla pingstförsamlingar i landet.¹⁹¹ Med Södermalms fria församling i centrum bildades snart en rörelse (»Söderrörelsen«) av pingstvänner runt om i landet vilka solidariserade sig med församlingen på Söder.

Per Nilsson förenade sig i början av år 1931 med Södermalms fria församling. Söderrörelsen splittrades snart och Franklin organiserade ett samfund som fick namnet »Guds församling«. Nilsson följde med dit.¹⁹² Denna rörelse upplöstes år 1945 och han anslöt sig då till en baptistförsamling. Från år 1932 arbetade han som resepredikant. Per Nilsson var bosatt i Närkes Kil, nordväst om Örebro, där han ägde en jordbruksfastighet som brukades av en son till honom.

Även **Gustaf Dahl** lämnade Metodistkyrkan år 1922 (s. 206). Han hade då slutat som lärare vid Svenska Alliansmissionens bibelinstitut. Omkring årsskiftet 1922/1923 blev han evangelist inom Pingströrelsen. Hösten 1923 fick han en tjänst som pastor i pingstförsamlingen i Hälsingborg men redan året därpå blev han åter evangelist. Han predikade ibland i Filadelfia i Stockholm och fick hösten 1925 Lewi Pethrus förtroende att undervisa i Filadelfiaförsamlingens bibelskola. Sommaren 1926 bröt emellertid Pethrus samarbetet på grund av att Dahl vid ett par tillfällen sagt att det hade uppenbarats mycket synd i bibelskolan. Dahl menade, utifrån den tradition han som metodist var fostrad i, att en människa som var fullkomligt helgad kunde leva i seger över sina frestelser. Vägarna skildes åt. Han kom i fortsättningen att verka som författare och resepredikant med ett arbetsfält som omfattade församlingar i flera trossamfund. Sommaren 1935 blev han medlem i en fri missionsförsamling i Tyringe. Denna anslöt sig senare till Örebromissionen.

Karl Ljung fick vara kvar som pastor i Salem Norrköping till sommaren 1925 då han förflyttades till S:t Petri i Gävle. Vid årskonferensen 1927 erhöll han ett års tjänstebefrielse. Familjen flyttade då till Halmstad och sommaren 1928 lämnade Karl Ljung Metodistkyrkan och blev resepredikant inom Pingströrelsen. Hösten 1928 blev han pastor i pingst-

¹⁹¹ Anledningen var att Franklin var utesluten pga. synd. Principen var inom Pingströrelsen att en person som togs in som medlem skulle ha »allt klart« med den församling hon eller han hade tillhört tidigare. Det hade inte Franklin.

¹⁹² I slutet av november 1934 försonades Filadelfiaförsamlingen och Södermalms fria församling, som då åter kom att räknas som en pingstförsamling (om Franklinstriden, Söderrörelsen och Guds församling: se Gäreskog 2010).

församlingen Salem i Göteborg. Redan i januari 1930 lämnade han denna tjänst efter att ha tagit Franklins parti i Franklinstriden. Han blev därefter predikant inom Söderrörelsen och senare inom Guds församling (s. 227), vilken han troligen lämnade sommaren 1933. Han bosatte sig i Göteborg och ägnade sig åt affärsverksamhet samtidigt som han fortsatte att predika, men i vilka sammanhang eller var han hade sin andliga hemvist har jag inte undersökt närmare; efterlevande anhöriga har inte kunnat lämna några uppgifter.

Adolf Rosenqvist, som fortsatte som metodistpredikant, höll kontakt med sina tidigare kollegor inom Metodistkyrkans pingstväckelse. Han skriver i ett brev om Per Nilsson, utan att nämna hans namn:

Min vän hade för några år sedan råkat i onåd hos höga vederbörande i [Stockholm] (Någon synd var det icke fråga om). Han led under ställningen. Han gjorde *avbön* i E. H. som i en annan socialisttidning, och allt skulle väl bli bra, men det blev aldrig bra. Just i går fick jag ett vykort från honom och tvenne andra vänner, som med mig delat ousägliga välsignelser i metodistkyrkan. Nu äro de tre söndrade från varandra i tre olika riktningar. Jag står ensam där jag stod. Men nu ville de komma ihåg sin gamle stridskamrat. Gud välsigne dem därför. (Rosenqvist s. 75–76)

De två andra vännerna var troligen Karl Ljung och Gustaf Dahl.

För egen del menade Rosenqvist att han hade »fått metodismen i blodet« (Rosenqvist s. 131), varför han inte med något större allvar hade övervägt att övergå till Pingströrelsen.

Sista gången det ryckte och slet i förtöjningarna var det mina gudfruktiga bröder, metodistpredikanter som »för sin gudsfruktans skull« lämnat metodistkyrkan, som ansatte mig. Hör dem tala! Tänk vad du skulle komma att slå igenom hos oss! (Pingstförsamlingarna.) Vad du skulle få tala till *mycket folk* vid våra möten och vid våra *stora konferenser!* Och tänk så *mycket bättre ekonomiskt* du skulle få...! – Men nu blixtrade ett svärd. Vädja inte till det sämsta som finnes inom mig – om det finns något? (Rosenqvist s. 132–133)

Anders Edmundh lämnade Metodistkyrkan vid årskonferensen 1923. Han blev predikant i pingstförsamlingen i Huskvarna våren 1924 och stannade kvar till hösten 1926 då han blev resepredikant. Ett år senare började han ett vikariat som predikant i Barratts församling i Oslo när denne var ledig för att resa till Amerika. Sommaren 1928 återvände han till Sverige och blev pastor i Östermalms fria församling i Stockholm. Församlingen förenade sig med Filadelfiaförsamlingen år 1930

och Edmundh blev resepredikant med Stockholm som bas. Han verkade främst i Småland. År 1942 anställdes han som riksevangelist av Filadelfiaförsamlingen förmodligen på initiativ av Lewi Pethrus.

Edvin Lundin blev vid årskonferensen 1926 struken som provmedlem efter att det hade riktats klagomål mot honom. Dessa hade sannolikt att göra med hans inställning till troendedopet. Han hade dessförinnan varit pastor i metodistförsamlingarna i Boxholm och Mjölby, och anställdes sedan av distriktföreståndaren för ytterligare två år på dessa platser. Han lämnade Metodistkyrkan hösten 1928 och blev pastor inom Pingströrelsen, bland annat i Södertälje 1937–1949.

C.G. Hjelm, som under åren 1920–1924 studerade vid Teologiska skolan, var andedöpt men höll fast vid barndopet och var »svår motståndare till bapptismen« (Hjelm 1965 s. 81). Han togs in som provmedlem i Årskonferensen sommaren 1924. Efter ett barndop julen 1924 då man efter dopet serverade kaffe, frågade han sig varför man inte i stället firade nattvard. »Barndopet på Menlösa barns dag 1924 i Vänersborgs metodistkyrka slog fullständigt ur mig all tro på barndopet« (Hjelm 1965 s. 173); han insåg att han var odöpt. I mars 1925 döptes han i ett baptistkapell, vilket medförde att han avstängdes som predikant inom Metodistkyrkan av sin distriktföreståndare, Theodor Arvidson. Vid årskonferensen under sommaren avfördes han som medlem. Då var han sedan en månad tillbaka medlem i en baptistförsamling. Han övergick till Pingströrelsen år 1938 då han blev biträdande föreståndare i Södermalms fria församling i Stockholm. År 1953 lämnade han denna tjänst. Han arbetade sedan som resepredikant och anslöt sig till en församling i Stockholm vilken tillhörde Örebromissionen.

En pastor som har nämnts tidigare är **Anton Kihlgren** (s. 225). Han stod kvar i Årskonferensen till sommaren 1936 då han blev medlem i Filadelfiaförsamlingen i Stockholm. Han fortsatte emellertid inte som predikant.

Waldemar Ölvingsson som var lokalpredikant och elev vid Teologiska skolan blev efter att ha lämnat skolan vid höstterminens början 1921 (s. 182) evangelist inom Pingströrelsen och senare missionär.

Herman Rabe om pastorerna som lämnade Metodistkyrkan

Herman Rabe, som var föreståndare för Södra distriktet, skriver i sin rapport om det gångna verksamhetsåret till årskonferensen sommaren 1923:

Här och var har man förnummit påfrestningar av den rörelse, som djärves tillägna sig namn efter den första pingsten, men som i praktiken tyckes ha ytterst litet av pingstens ande, ty denna var väckande och enande. [...]

I apostoliska församlingen verkade den utgjutna anden också därhän, att »allt var för dem gemensamt«. Passar nu detta in på den rörelse, som går under pingstens heliga namn? Knappast!

Det sorgligaste av allt detta är, att män som stått i våra led som predikanter, i vår kyrka utan kostnad mottagit sin bokliga utbildning, nu inriktat sig på att i tal och skrift skada vår kyrka. Är detta i överensstämmelse med hög bekännelse om andedop o. s. v., ja, då bekänner jag, att jag ej vet, vad andens sinne är.

Det är nog i första hand Per Nilsson och hans bok *I Laodiceatid* som Rabe har i åtanke. Nilsson gick i svaromål i en lång artikel i *Evangelii Härold*. Han skriver att Rabe »vet [...] att det inom metodistkyrkan räknats som en gammal praxis« att »skulden« skulle anses vara betald efter tio års tjänstgöring.¹⁹³

Då somliga av oss tjänstgjort mer än tjugo år, så tycker jag att ingenting borde sägas därom. Då vi därtill under dessa år inbetalt avsevärda belopp till pensionskassan utan att få något igen därav, så anser jag, att den bokliga utbildningen är till fullo betald. (*Evangelii Härold* 8/11 1923)

Nilsson skriver också att Metodistkyrkan alltmer närmar sig »världen«. Han nämner om att biskop Bast »i ett slags herdabrev till alla kyrkans predikanter« yttrar sig över den stora minskningen av antalet medlemmar i såväl församlingar som ungdomsföreningar under konferensåret. Bast skulle enligt Nilsson ha ansett att botemedlet var »mera förståelse för nöjeslivet – mera nöjen, och bättre nöjen – samt framför allt inga tråkiga bönemöten«. Nilsson beklagar att Bast inte förklarade vad som menades med tråkiga bönemöten.

Från någon, sannolikt Alfred Gustafsson, på Filadelfiaförsamlingens expedition i Stockholm fick Per Nilsson ett brev före artikelns publicering:

¹⁹³ Först 1917 fick eleverna skriva på en förbindelse om återbetalning (s. 301).

Vi ha här på redaktionen mottagit din skrivelse angående den allt mer och mer tilltagande världsligheten inom Metodistkyrkan, och vi äro glada för ditt kraftiga inlägg i denna fråga. [...] Broder Lidman, Pethrus och jag gingo igenom det i går och på grund av att det alldeles säkert på ett särskilt sätt kommer att nagelfaras vart enda uttryck, så var det på ett par ställen, som vi gjorde en liten ändring. Du får inte misstycka detta. (*Evangelii Härold* till Nilsson 25/10 1923 LPA)

Lekmän som lämnade kyrkan

De flesta som hade blivit andedöpta under väckelseåren blev nog kyrkan trogna. Andra lämnade sina församlingar och förenade sig med församlingar eller pingstgrupper inom Baptistsamfundet och Pingströrelsen.

G.E. Söderholm skriver:

Gud verkade en tid underbart på många ställen, så att många blevo frälsta, många andedöpta och många sjuka botade. Men motståndet från de ledande männen var nog ganska starkt, och de andedöpta predikanterna måste den ene efter den andre lämna sina församlingar och sin kyrka. [...] Ett rätt stort antal av vatten- och andedöpta medlemmar hava även lämnat metodistförsamlingar och anslutit sig till fria församlingar. (Söderholm 1928 s. 417–418).

C.G. Hjelm skriver:

Pingstvinden slet i tackel och tåg. En hel del väckelselystet folk lämnade Metodistkyrkan och kom att bilda grundstommen i en del pingstförsamlingar. (Hjelm 1965 s. 112)

Uppgiften kan vara riktig, men man kan notera att han samtidigt påstår att »Metodistkyrkans medlemsantal sjönk med åtta tusen« (ibid). Vid ett annat tillfälle skriver han fem tusen. Frågan är hur många medlemmar han trodde att kyrkan hade.

Per Nilsson skriver våren 1922:

I så gott som alla de metodistförsamlingar, där Andens verk brutit sig fram [har det] förr eller senare [...] kommit till en brytning med resultat att en fri församling bildats eller ock hava de varma själarna anslutit sig till någon förut varande församling. (Nilsson 1922 s. 100)

Och Gustaf Dahl skriver våren 1923:

En sak som ock glatt mig varje gång, jag predikat i Filadelfia, är, att jag träffat många f. d. metodister. De ha sökt och längtat efter att i sina egna församlingar få höra det fulla evangeliet förkunnas, och då de icke fått

detta själens behov tillfredsställt, ha de gått dit, där de fått höra, vad de sökt och längtat efter, och omsider har det blivit dem för torrt och trångt i det gamla boet, varför de måst lämna de församlingar de tillhört; och så ha de blivit medlemmar i Filadelfia. De ha mött mig med ett »halleluja«, och glädjen över återseendet har varit ömsesidig. (*Evangelii Hårold 3/5 1923*)

Gösta Rosenqvist skriver om metodistförsamlingen i Bomhus utanför Gävle, att han »visste huru bittert« hans far Adolf Rosenqvist »led av att se denna lilla plantering ödeläggas genom strider om dop och andedop« (Rosenqvist s. 53).

Att en majoritet av dem som fångades av pingstväckelsen inom Metodistkyrkan blev kvar som medlemmar kanske man kan sluta sig till av vad en metodistpastor ska ha yttrat:

Jag håller Adolf Rosenqvist räkning för att icke flera metodister lämnade kyrkan, ty under alla skiftningar stod han på samma grund som då han först gjorde upplevelsen och höll sig stadigt på samma väg. (Rosenqvist s. 119)

C.G. Hjelm skriver beträffande omvändelser under väckelseåren:

1917–1921 var en mäktig besökelse[*tid*] för många metodistförsamlingar i Örebro, Halmstad, Nässjö, Växjö, Stockholm Trefaldighet och S:t Petri, Hälsingborg, [...] Östersund och Gävle, för att nämna några. [...] Om inte Metodistkyrkans eget medlemsantal på alla platserna så mycket förökades, fick pingstförsamlingarna därigenom så många flera, vilket visar att metodismen än en gång var mäktig att befrukta vida andliga sammanhang. (Hjelm 1950a s. 103–104)

Medlemsstatistiken i Metodistkyrkans årsböcker har analyserats för att se om övergångar till Pingströrelsen på något sätt kan läsas ut av de uppgifter som lämnas där. Dessa är emellertid knapphändiga och osäkerheten stor. Det finns långsamma förskjutningar i sättet att hantera medlemsfrågor som måste uppmärksammas när materialet bearbetas. Matematiska modeller för medlemsrörelserna indikerar emellertid att det kan ha varit ca 400 medlemmar som under konferensåren 1920–1923 – och betydligt färre de närmast efterföljande åren – lämnade kyrkan utöver vad vi kan kalla »normal« avgång, och det är bland dessa som vi skulle kunna finna dem som blev medlemmar i pingstförsamlingar och böneringar, liksom dem som anslöt sig till »Örebroorienterade« församlingar inom Baptistsamfundet. På grund av lokala förhållanden kan medlemmar ha väntat flera år med att gå över till Pingströrelsen; en anledning kan ha varit att det inte fanns pingstför-

samlingar eller pingstbönegrupper på alla de platser där Metodistkyrkan verkade. Dessutom kanske medlemsavgångarna bokfördes först efter flera år. Övergångar från ungdomsföreningarna kan ligga på samma nivå som för församlingsmedlemmar, det vill säga ungefär 400 under konferensåren 1920–1923.¹⁹⁴

Vi ska nu se närmare på övergångar från några aktuella metodistförsamlingar i första hand under konferensåren 1920–1923.

I **Norrköping** bildades en pingstförsamling (Sion) i september 1921 av 45 personer. Av dessa kom sex från Salemförsamlingen. Vid församlingsmötet i Sion en månad senare togs fem medlemmar från Salem in och under åren 1922–1924 ytterligare tolv (NPA).

I **Östersund** bildades pingstförsamlingen Filadelfia i september 1921 av tolv personer av vilka några kom från stadens metodistförsamling. Sammanlagt »begärde 26 personer [...] utträde ur metodistförsamlingen för att ansluta sig till den nybildade pingstförsamlingen« (Mattiasson RGA). Antalet fullvärdiga medlemmar i metodistförsamlingen minskade från 167 till 140 under konferensåret 1921–1922. Föreståndaren för Norra distriktet skriver i sin rapport till årskonferensen sommaren 1922:

Vid konferensårets början var ställningen i *Östersund* av känd anledning synnerligen bekymmersam. Emellertid hava åtskilliga revor under året botats, syndare hava blivit omvända och församlingen fått arbetsro.

I **Hälsingborg** ger matriklar och protokoll inga upplysningar om medlemmar som eventuellt lämnade församlingen för att bli medlemmar i

¹⁹⁴ Det kan vara möjligt att genom undersökningar av matriklar och protokoll från metodistförsamlingar och pingstförsamlingar på samma ort få en säkrare uppfattning om hur omfattande övergångarna var. (Sådana har jag gjort för Salemförsamlingen i Norrköping och Sionförsamlingen i Linköping.) Denna typ av efterforskningar är emellertid tämligen tidskrävande och inte sällan saknas matrikelböcker i såväl metodistförsamlingarna som pingstförsamlingarna. Inom Metodistkyrkan lät man ofta bli att föra in födelsedatum, vilket ofta försvårar jämförelser mellan två matriklar liksom att förnamnen inte sällan skrevs in på olika sätt. Inom pingstförsamlingarna gick man ganska tidigt över till matrikelkort och när uppgifter fördes in på dessa skrevs senast aktuella uppgifter in, vilket innebär att för kvinnor som hade gift sig sedan de blev medlemmar finns inte deras flicknamn medtagna på korten. Det ungdomliga inslaget i Pingströrelsen var stort medan Metodistkyrkan hade en relativt sett hög medelålder. Detta förhållande gör att även ungdomsföreningarnas matriklar bör studeras för att fånga upp dem som ännu inte hade blivit medlemmar i kyrkan. – I pingstförsamlingarnas matriklar noterades sällan om en medlem kom från Metodistkyrkan eftersom det inte utfärdades flyttningsbetyg vid övergång till en pingstförsamling. Protokollen kan ibland ge upplysningar om tidigare församlingstillhörighet.

stadens pingstförsamling (Smyrna). Högst ett tiotal kan under konferensåren 1918–1923 ha övergått till Pingströrelsen. En av dem var Elof Bohlin som beviljades utträde den 15 april 1920, men han var då redan aktiv i Smyrna.¹⁹⁵

I **Mönsterås** fanns en pingstförsamling från hösten 1920. Till den kan ca 15 medlemmar från metodistförsamlingen under konferensåren 1921–1923 ha anslutit sig.

På **Gotland** fanns det år 1921 endast *en* pingstförsamling och det var i Burs. År 1923 bildades pingstförsamlingar i Stenkyrka och Roma. Ett tiotal medlemmar från metodistförsamlingarna i Roma och Visby kan, av medlemsstatistiken att döma, ha anslutit sig till Roma pingstförsamling åren 1923–1924.

S:t Markus-församlingen i **Stockholm** kan ha förlorat ett 20-tal medlemmar till Pingströrelsen under åren 1921–1923. Ernst Wahl i Trefaldighet blev medlem i Filadelfia i Stockholm hösten 1920.

Enstaka metodister i **Vetlanda** kan ha lämnat församlingen och anslutit sig till någon bönering; pingstförsamlingen bildades först år 1928.

Pingstförsamlingen i **Huskvarna** bildades av metodister efter en väckelse vintern och våren 1918 i metodistförsamlingen. Denna väckelse har sannolikt ingen koppling till den pingstväckelse som beskrivs här men bör ändå nämnas. Det var två HF-evangelister som hade kallats av metodistförsamlingens pastor A.S. Sundfeldt. »De förkunnade full frälsning i Jesus, dop i vatten, dop i Helig Ande och vad Guds ord lärar om Guds församling« (Johansson 1938 s. 9). Efter en tid stängdes kyrkan för en tid, sannolikt av distriktföreståndaren, eftersom man befarade att församlingen skulle splittras (Sundstedt 1971 s. 218). Den 29 juni ordnades en pingstförsamling av tolv av metodistförsamlingens medlemmar. En av de tolv var redan döpt, de övriga döptes samma dag i Vättern.

[Det var] nog omkring två tusen människor samlade vid Vättern och trängde på mot stranden, så att pastor Lewi Pethrus och flera andra bröder [...] fingo [...] stiga i en båt och från den tala till folket. (Johansson 1938 s. 9–10)

¹⁹⁵ I september 1923 blev Gustaf Dahl pastor i Smyrnaförsamlingen. I samband med detta kan några medlemmar ha anslutit sig till pingstförsamlingen. – 40 personer som var medlemmar åren 1919–1922 lämnade metodistförsamlingen av annan anledning än flyttning och dödsfall under åren 1919–1928. Flertalet ströks vid en »rensning« i maj 1928. Av anteckningar i matrikeln kan man sluta sig till att ca 20 av de 40 inte gick över till Smyrna. Det är svårt att tro annat än att endast ett fåtal blev pingstvännen hösten 1923.

Väckelsen i metodistförsamlingen gjorde att medlemsantalet under konferensåret 1917–1918 ökade från 89 till 133 och ett år senare till 160, vilket »dolde« avgångarna till pingstförsamlingen.

Medlemsutvecklingen inom Metodistkyrkan efter konferensåret 1922

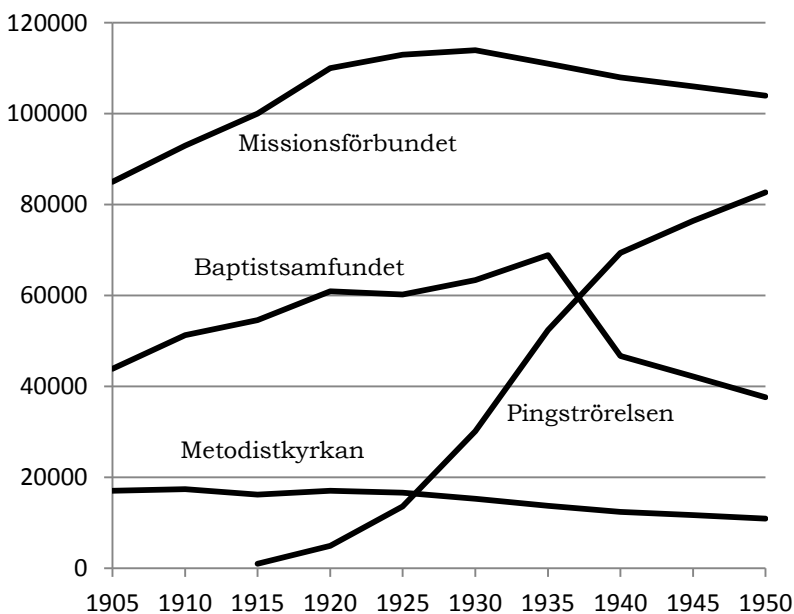
Efter konferensåret 1921–1922 minskade antalet medlemmar (inkl. provmedlemmar) i Metodistkyrkan varje år med undantag för åren 1924 och 1925 då medlemsantalet sammanlagt ökade med ca 150.¹⁹⁶ I Metodistkyrkans jubileumsbok (1968) skriver Mansfield Hurtig något kryptiskt om den negativa medlemsutvecklingen åren efter konferensåret 1920–1921:

Avgången hänger uppenbarligen samman med den oro som rådde [...] på det andliga området. Den märktes inte minst i Uppsala. Professorsutnämningarna Emanuel Linderholm (kyrkohistoria [1919]) och Gillis P Wetter (exegetik [1923]) vittnade om »nyteologins« seger. [...] Och på andra flygeln gick många av bröderna och väntade på de utomordentliga tecken som hörde till den som verkligen hade Guds Ande. (Hurtig s. 64)

Diagrammet på nästa sida visar medlemsutvecklingen för vart femte år under åren 1905–1950 för Metodistkyrkan, Baptistsamfundet, Missionsförbundet och Pingströrelsen. Det bör observeras att inom Pingströrelsen fanns inga ungdomsföreningar, vilket medförde att församlingsgemenskap var det enda alternativet för rörelsens ungdomar; många ungdomar inom de tre samfundet väntade med att begära inträde i församlingarna. Inom Missionsförbundet fanns åtskilliga föreningar som också var anslutna till Svenska Alliansmissionen. Det kan ha varit fler än 10 000 medlemmar som var dubbelanslutna.¹⁹⁷

¹⁹⁶ Från och med år 1934 räknades även de som hade okänd vistelseort (eller var passiva som benämningen var detta år) in i de uppgifter som redovisades officiellt som kyrkans medlemsantal. Åtgärden innebar en förstärkning med 250 medlemmar, och medlemsantalet ökade med 53 detta år (se diagram s. 237).

¹⁹⁷ Svenska Alliansmissionen beräknade inte antalet medlemmar i början av perioden och mot slutet av perioden var beräkningarna otillförlitliga. År 1955 var mer än hälften av medlemmarna dubbelanslutna (Åberg s. 103).

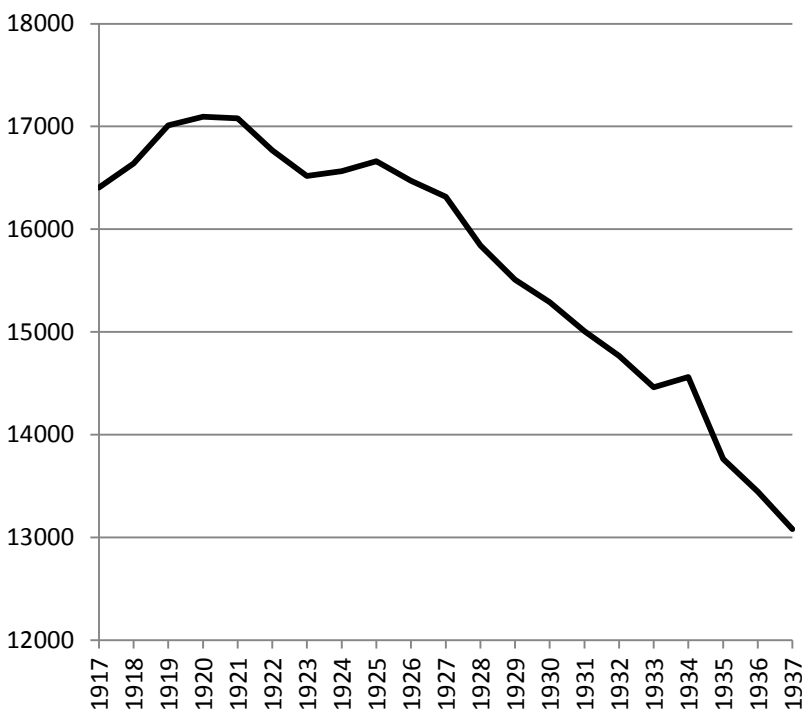

Antal medlemmar i Metodistkyrkan (inkl. provmedlemmar; exkl. okända/passiva utom för åren 1905 och 1920), Baptistsamfundet, Missionsförbundet och Pingströrelsen under åren 1905–1950.

Omkring år 1937 lämnade ett stort antal församlingar och enskilda medlemmar Baptistsamfundet och Örebro Missionsförening började formos till ett samfund. Den kraftiga nedgång som diagrammet visar under åren 1935–1945 är ett ungefärligt mått på hur omfattande pingstväckelsen inom Baptistsamfundet var i mitten av 1930-talet. Diagrammet på nästa sida visar i en annan skala medlemsantalet vid slutet av varje konferensår under åren 1917–1937. Den minskning som drabbade kyrkan från konferensåret 1924–1925 berodde bland annat på att nyrekryteringen minskade och medelåldern ökade. Antalet nyinskrivna provmedlemmar var 963 konferensåret 1916–1917 och 391 året 1936–1937. Antalet avlidna var för samma perioder 240 respektive 343.¹⁹⁸

Flera faktorer både inom och utom kyrkan liksom samspelet med Missionsförbundet och Baptistsamfundet samverkade till att människor inte lockades till kyrkan. Liknande problem hade många missionsförsamlingar och baptistförsamlingar. Framgång hade däremot pingst-

¹⁹⁸ Konferensåret 1918–1919 var antalet nyintagna provmedlemmar som högst, 1499.

Detalj av diagrammet på föregående sida. Antalet medlemmar i Metodistkyrkan vid årskonferenserna 1917–1937.

församlingar samt baptistförsamlingar med en »Örebroprofil«, båda med ett markant ungdomligt inslag.

Inom Metodistkyrkan menade man mot slutet av 1920-talet att orsaken till den uteblivna medlemsökningen var den ytlighet som man ansåg var utmärkande för tiden, liksom nöjeslivets lockelser och ett brett förakt för religionen. År 1930 skriver föreståndaren för Södra distriktet: »År efter år hava vi skådat framåt med hoppet att denna prövossamma dalgång snart måtte vara genomvandrad och medlems-siffran åter stiga.« Under konferensåret 1929–1930 hade enligt distrikt-föreståndarnas rapport sommaren 1930, »nittonhundraårsminnet av Andens utgjutande [...] beaktats i våra församlingar«.

[Detta hade] givit anledning till förnyat studium av de krafter, som genom den Helige Ande står den kristna församlingen till buds. Kraftigt har maningen till samfäll och endräktig bön om förnyelse av pingstens under utgått i såväl tal som skrift. »Till pingstens kraftkällor« har varit samlings-

ordet, som under året ljudit genom församlingarna. [...] I några församlingar hava livligare tecken på Andens seger till väckelse varit förnimbara.

Denna »kampanj« liksom andra som initierades av Årskonferensen lyckades inte vända utvecklingen.

Distriktföreståndarna skriver i sin rapport år 1935:

Men det gäller också att söka tillvarataga de vunna resultaten. Av alla som under årens lopp förts till medvetet liv i Gud i våra sammankomster och möten ha ett mycket litet antal förenat sig med oss i församlingsgemenskap. Ofta togo andra hand om frukten av vårt väckelsearbete. Vi klandra understundom, och det med rätta, vissa metoder, som somliga använda i sin nitälskan att bygga upp den egna församlingen och vinna medlemmar för det egna samfundet. Men vi få se till att vi icke gå till motsatta ytterligheter och göra alldeles för litet eller ingenting för att intressera människor för att förena sig med församlingen. Vi anse nämligen att våra församlingar äro lika bibliska som andra och böra därför ha frimodighet att inbjuda var och en, som älskar Herren Jesus men som står utan församlingsgemenskap, att förena sig med oss. Detta församlingsuppbyggande arbete har nog också i allt för stor utsträckning överlämnats åt pastoreorna att ensamma utföra.

Hösten 2012 avvecklades Metodistkyrkan som svensk årskonferens. Alla församlingar utom två hade då valt att ansluta sig till ett nytt samfund med arbetsnamnet Gemensam framtid. Det hade bildats församlingen 2011 efter beslut av Metodistkyrkan, Baptistsamfundet och Missionskyrkan¹⁹⁹; i maj 2013 antogs namnet Equmeniakyrkan.²⁰⁰ De två församlingar – med sammanlagt ett hundratal medlemmar – som inte följde med bildade ett distrikt inom Metodistkyrkan i Finlands svenska årskonferens. Denna tillhör *the United Methodist Church* (UMC), successivt formad av ett flertal metodistkyrkor, bland annat *the Methodist Church* och *the Methodist Episcopal Church*. UMC hade ca 12 miljoner medlemmar år 2009.

¹⁹⁹ Svenska Missionsförbundet ändrade år 2003 namn till Svenska Missionskyrkan.

²⁰⁰ År 2011 hade Metodistkyrkan ca 4 600 medlemmar, Baptistsamfundet ca 16 600 och Missionskyrkan ca 59 800. De tre samfundet hade således sammanlagt ca 81 000 medlemmar. På grund av att flera församlingar var dubbelanslutna blev medlemsantalet i det nya samfundet ca 71 200. Pingströrelsen hade ca 83 100 medlemmar 2011.

Del IV
Biografier

14 Sex korta biografier

Detta kapitel innehåller sex korta biografier om Gustaf Dahl, Per Nilsson, Karl Ljung, Anders Edmundh, Edvin Lundin och C.G. Hjelm. I allmänhet upprepas inte förhållanden och händelser som har tagits upp i tidigare kapitel.

Gustaf Dahl

På en gård ca 10 km nordost om Smedjebacken i Norrbärke socken föddes Gustaf den 29 april 1874. Han var son till hemmansägaren Johan Jansson, varför hans fullständiga namn blev Gustaf Johansson. Han var nummer sju i en barnaskara på nio. År 1877 flyttade familjen till en gård i Grytnäs socken ca 6 km nordväst om Avesta. Efter skolgången fick Gustaf anställning som dräng hos en bryggare.

Gustaf kom tidigt i kontakt med en väckelserörelse, sannolikt genom ett par evangelister från Helgelseförbundets bibelskola. Han blev frälst och kände snart en inre kallelse att bli predikant. Därför reste han till Helgelseförbundets bibelskola i Närke i förhoppning att efter avslutad kurs få gå ut som evangelist. De ansvariga för bibelskolan ansåg emellertid att han var för ung och han fick återvända hem och »stå på tillväxt«. Det var inte ovanligt att de som gick ut som evangelister inom Helgelseförbundet endast var 18–20 år gamla, varför han kan ha varit 16–17 år.²⁰¹ Han skulle på 1930-talet återvända till bibelskolan, men då som lärare.

Hösten 1893 flyttade Gustaf till Bälinge, någon mil nordväst om Uppsala centrum. Där arbetade han hos en mjölnare. Bälinge var en utpost till metodistförsamlingen i Uppsala och troligen blev Gustaf engagerad i verksamheten. Efter att på hösten 1895 ha återvänt till sin hemort blev han den 25 december antagen som provmedlem i metodistförsamlingen

²⁰¹ Bibelskolan var under åren 1890–1893 förlagd till gården Smedstorp, ca 2 km norr om Torp, och därefter i Götabro, ca 1 km söder om Torp, där Helgelseförbundets årliga konferenser hölls sommartid. Kurser hölls några gånger per år och varade mindre än två månader. Om Gustaf endast var 16 eller 17 år måste det ha varit till Smedstorp han reste.

i Avesta.²⁰² Lördagen den 4 juli året därpå rekommenderades han i ett ledarmöte att »intagas i full förening med församlingen«. Han blev intagen som medlem under söndagens gudstjänst. På måndagen var det kvartalkonferens, som leddes av distriktföreståndare Karl Lundgren. En av de nio konferensmedlemmarna var Gustaf, vilket innebar att han direkt efter att ha blivit fullvärdig medlem i församlingen utsågs till medlem av kvartalkonferensen. Han valdes under konferensen till skaffare. Senare blev han också vice ordförande i ungdomsföreningen, klassledare och förmanare. Till kvartalmötet den 29 mars 1897 skrev han som förmanare följande rapport:

Under andra och tredje kvartalen [20 oktober 1896–29 mars 1897] har jag ledt 14 möten, samt deltagit i flera med tal. Äfven har jag på en annan plats deltagit i arbetet med att regelbundna möten blifvit hållna en gång hvarje vecka. (Protokoll AMA)

Gustaf var nog redan när han blev medlem sommaren 1896 klar över att han skulle bli predikant. Frågan behandlades vid kvartalkonferensen den 12 juni 1897:

Broder Gustaf Johansson var rekommenderad [av ledarmötet] att blifva lokalpredikant, och valdes enhälligt, efter aflagd godkänd examen till denna syssla. Äfven rekommenderades han till intagning på predikantsskolan i höst. (ibid.)

Ledarmötet hade hållits omedelbart före kvartalkonferensen. Han examinerades av Karl Lundgren, konferensens ordförande.

Metodistpredikant

Gustaf blev antagen som elev vid Metodistkyrkans predikantsskola – Teologiska skolan i Uppsala – och påbörjade sina studier omkring den 1 september 1897. Klass 1 hade fem elever under hösten och fyra under våren; en elev hade blivit tillsatt som pastor i den församling han hade tjänat under juluppehållet. Klass 2 hade inga elever och klass 3 hade nio. Två lärare, J.E. Edman och Eric Schütz, undervisade i skolan.

Den 23 juni 1898 hölls kvartalkonferens i Avesta och eftersom Gustaf var lokalpredikant där skulle han avge en rapport till konferensen:

Under det tilländagångna konferensåret har jag förutom skolarbetet, med den nåd Gud gifvit och så långt min tid och mina krafter medgifvit, arbetat för Guds rikets utbredande och människors frälsning. Under julferien var

²⁰² Församlingen bildades 1869 och hade år 1896 ca 100 medlemmar.

jag i Sunds församling och hjälpte den där stationerade pastorn med arbetet. Herren välsignade det lilla som där utfördes. Under året har jag hållit omkring 100 predikningar, ledd bönemöten, deltagit i fester samt besökt sjuka. Kort före skolans slut blef jag kallad av en liten grupp metoder i Bälunge socken i Uppland att tillbringa sommarferierna ibland dem. Jag predikar här regelbundet hvarje söndag, leder bönemöten, samt ibland besöker närliggande platser och förkunnar evangelium. Herren välsignar oss och vårt arbete. (Protokoll AMA)

När Gustaf var elev i klass 2 hade han till att börja med tre kurskamrater, men i slutet av mars placerades en av dem som assistent i Göteborg eftersom församlingens pastor var sjuk. Klass 1 hade sju elever, bland dem Per Nilsson, och klass 3 inga.

Sommaren 1899, skriver Gustaf:

Ett år har nu åter flytt, sedan jag sist lämnade Eder någon underrättelse om mitt arbete. Till Herrens ära får jag säga, att idel godhet och barmhertighet hafva följt. 8 månader har jag vistats på skolan i Upsala och den öfriga ute på arbetsfältet. Äfven under terminerna har jag så långt min tid räckt till varit ute på skilda platser omkring Upsala och predikat om söndagarna. – Julferierna tillbringade jag i Arboga församling och hjälpte past. [Carl O. P.] Lindström i arbetet. Fältet var hårdt men Herren stod oss bi och gaf oss seger. Ganska många blefvo omvända till Gud och nästan alla äro medlemmar av kyrkan. – Kort före vårterminens avslutning fick jag order af vår föreståndare, past. Edman, att resa till Forsbacka för att verka där under sommarferierna. Kort efter examen reste jag hit, och finner mig godt i denna församling, ty Herren är med och välsignar arbetet. Predikar här hvarje söndag två gånger samt en gång regelbundet hvarje onsdag och leder dessutom ungdoms- och bönemötena. [...] Får äfven meddela kvartalskonferensen, att jag ändrat mitt namn till Dahl. [203] (ibid.)

Vid årskonferensen 9–15 augusti 1899 i Linköping beslöts att eleverna i klass 2, bland dem Gustaf Dahl, skulle »användas ett år som predikanter«. Anledningen var en akut brist.²⁰⁴ Vid årskonferensen utnämndes Gustaf Dahl till vårdhavande predikant i Nässjö verksamhetsåret 1899–1900. I början av september 1900 började han den tredje och sista

²⁰³ Att ta ett släktnamn var före år 1901 enkelt att göra så länge man inte tog ett adligt namn. Det nya namnet fogades helt enkelt till det tidigare släktnamnet eller »fadersnamnet« – Gustaf Johansson Dahl.

²⁰⁴ Tjänsterna skulle vara sådana att eleverna skulle kunna ägna viss tid till studier. Skolans elever tyckte »mycket illa om denna anordning« liksom många predikanter vilka befarade att skolan skulle »nedsättas till tvåårig« (Teologiska skolans föreståndare J.E. Edmans rapport till årskonferensen 1900).

klassen vid Teologiska skolan. Efter tiden i Nässjö blev han medlem i Uppsalaförsamlingen S:t Johannis.

Vid årskonferensen sommaren 1901 antogs Dahl som provmedlem i Årskonferensen efter att ha »förklarat, att [han] utträdt ur Svenska statskyrkan samt inlämnat den i kyrkoordningen föreskrifna förbindelsen« (s. 22). Han utnämndes till pastor i Roma metodistförsamling på Gotland och fick stanna där i två år. Vid årskonferensen 1903 intogs han i full förening och valdes och ordinerades till diakon. Han utnämndes vid samma konferens till pastor i Bjuvs och Råå metodistförsamlingar i Skåne, en tjänst som han fick behålla i två år. Sommaren 1905 blev han äldste efter examen i årskonferensens fjärde studieklass. Han var sedan pastor i Limhamn (1905–1909), Motala (1909–1912) och Hälsingborg (1912–1920).

Gustaf Dahl var en tid under första världskriget inkallad som fältpräst, placerad så att han kunde bo i sitt hem i Hälsingborg och samtidigt sköta sin tjänst i församlingen med stöd av en lokalpredikant.

Under sin tid som pastor i Hälsingborg beslöt han sig för att bli präst i Svenska kyrkan, ett beslut som han inte förverkligade (s. 152 och 157). Samma år som detta skedde, 1918, tog han ställning *för* den pingstväckelse som hade blommat upp inom Metodistkyrkan.

Vid årskonferensen i Gävle 1920 förflyttades Gustaf Dahl till Östersund efter att ha arbetat åtta år i Hälsingborg (s. 175). Under det följande verksamhetsåret blev han övertygad om att han inte kunde stå för allt det som kyrkan förväntade sig att han skulle predika och praktisera varför han begärde att få tjänstledigt under konferensåret 1921–1922 (s. 179).

Familjen

Under sin tid som predikant i metodistförsamlingarna i Råå och Bjuv 1903–1905 var Gustaf Dahl bosatt i Hälsingborg. Där träffade han sin blivande hustru: Ida Bernhardina Hallgren, född i Hälsingborg den 14 januari 1876.

Ida hade konfirmerats år 1891 och vid avslutningen talade prästen med var och en av konfirmanderna. När Ida fick frågan: »Nå Ida vad önskar du av livet?«, svarade hon att hon ville få »mera frimodighet att bekänna Jesu namn«. Fadern var en av tre »storbyggmästare« i Hälsingborg och »en aktad man i staden«. När Ida Hallgren omkring år 1895 anslöt sig till Frälsningsarméns kår i Hälsingborg upplevde

fadern det som »en stor skam«. Han bröt med sin dotter men ångrade sig efter en tid. Ida blev officer i Frälsningsarmén.

Vid ett tillfälle då Ida besökte metodistkyrkan i Råå för att delta i nattvarden betjänades hon av Gustaf; nattvard förekom inte inom Frälsningsarmén. Vid detta tillfälle kände »båda på samma gång, att de två var ämnade för varandra«. Den 12 mars 1905 stod bröllopet i samma kyrka.

När spanska sjukan härjade i Sverige 1918–1920 deltog Ida i vården av de sjuka. Hon gick från hem till hem för att hjälpa och lindra.

Varje dag bad vi om Guds beskydd och läste Psalm 91 i Psaltaren och vi blev skonade från att insjukna. När läkarna var bekymrade över alla sjuka och hörde att fru Dahl skötte dem sa de: »Ja, då är ni i goda händer.«
(Ruth Angsvik RGA)

Den 29 augusti 1909 föddes Ida och Gustafs enda barn, Ruth Viola, samma dag som församlingen i Limhamn hade avskedsmöte för Gustaf inför förflyttningen till Motala.

Lärare vid Svenska Alliansmissionens bibelinstitut

Inom Metodistkyrkan hade Gustaf Dahl intresserat sig för utbildningsfrågor och varit ledamot i flera utskott och kommittéer som hade anknytning till utbildning. Han var en av examinatorerna vid predikanternas tentamen i Årskonferensens studieklasser. År 1919 föreslog han att kyrkan skulle utarbeta en lärobok för »våra barns undervisning«.

Dahl fick sin begärda tjänstledighet vid årskonferensen 1921. Han upplevde nog att en anställning som lärare skulle vara den bästa lösningen att ordna försörjningen under ledigheten. Han fick anställning vid Svenska Alliansmissionens bibelinstitut i Jönköping och kom där i kontakt med A.P. Franklin, Alliansmissionens missionssekreterare. Denne hade åren 1900–1917 varit missionär i Indien. Där hade han blivit troendedöpt och andedöpt. Efter två år i USA, då han utnämndes till teol. dr, tillträdde han år 1920 tjänsten som missionssekreterare och tillhörde därmed rörelsens högsta ledning. Franklin ville förändra Alliansmissionen och föra »den in på bibliska linjer med bibliska församlingar« (*Trosvitnet* 6/9 1923). Förändringsprojektet var omfattande och uppskattades inte av alla i ledningen. En välgrundad misstanke från hans motståndare var att han ville att Alliansmissionen skulle närma

sig Pingströrelsen. Franklins svåraste motståndare var ordföranden i Alliansmissionen, stadsfogde K.A. Rundbäck.²⁰⁵

Inom Alliansmissionen praktiserades barndopet. Det förekom omdop, men dessa blev i allmänhet inte föremål för kritik. I augusti 1921 »synes Franklin dock ha profilerat sig i dopfrågan«. I ett föredrag hade han hävdad att »man borde vara neutral« (Åberg s. 170), det vill säga acceptera både barndop och troendedop samt tillåta omdop. Uttalandet skapade oro, vilket givetvis Franklin fick känna av. Dahl sympatiserade med Franklins syn på dopet, vilket snart blev »en verklig samvetssak« för honom (Åberg s. 170). Han lät döpa sig i Västerås pingstförsamling i januari 1922. När han kom tillbaka till Jönköping kallade Rundbäck »styrelsens arbetsutskott [...] till ett extra sammanträde, och under detta föreslogs, att [Gustaf Dahl] borde avskedas« (Franklin 1924 s. 4). Franklin tog Dahl i försvar och förslaget kunde inte drivas igenom. Dahl slutade sin tjänst efter vårterminens slut i mitten av maj 1922. Den 25–26 mars hade han medverkat i en konferens i Realläroverkets aula i Malmö. Den var anordnad av pingstförsamlingen Elim. Temat var Bibelns profetior. Franklin själv lämnade Svenska Alliansmissionen år 1923 och anställdes samma år som pastor av Filadelfiaförsamlingen i Stockholm.

Sommaren 1922 då hans tjänstledighet i Metodistkyrkan löpte ut, lämnade han Metodistkyrkan (s. 206).

Pingstpredikant

Under sommaren och hösten 1922 predikade Dahl främst i missionsföreningar och ungdomsföreningar i Småland. Vid årsskiftet 1922/1923 »ställde [han sin] färd ut som fri evangelist« (*Evangelii Härold* 3/5 1923). Han kan då ha varit medlem i en missionsförening inom Alliansmissionen, kanske redan från hösten 1921; det var inget hinder att samtidigt tillhöra någon annan evangelisk förening eller församling. Att han blev »fri evangelist« torde innebära att han sent på hösten 1922 hade lämnat denna

²⁰⁵ År 1919 startades en två månader lång bibelkurs i Jönköping på förslag av Franklin för att »skickliggöra unga män och kvinnor för tjänst i evangeliskt arbete« (Rundbäck 1928 s. 186). Ur denna verksamhet växte bibelinstitutet fram. – Läsåret 1921–1922 började i mitten av oktober och fortsatte ungefär två månader. Därefter var det uppehåll till mitten av februari, då undervisningen återupptogs. Avslutning hölls i mitten av maj. Läroplanen omfattade tre årskurser men ungefär hälften av eleverna valde att endast studera ett år.

förening och blivit medlem i någon pingstförsamling.²⁰⁶ Vid sidan om predikoverksamheten skrev han böcker för undervisning och uppbyggelse. I *Evangelii Härold* publicerades två artiklar av honom, den 4 och 11 oktober 1923, under rubriken »Uppenbarelsebokens budskap«.

Den första plats Dahl besökte som fri evangelist var Forserum, där han höll en bibelkurs 1–7 januari 1923 i den »kristliga ungdomsföreningen« (*Trosvittnet* 18/1 1923).

Om sitt besök i Forserum skriver han:

Vännerna ha ännu icke ordnat sig till en församling, men som de äro öppna för sanningen, tror jag, tiden snart är inne för dem att ordna sig till församling efter bibelns mönster. På många platser i Småland är församlingsbegreppet ännu mycket oklart. Man har haft sina missionsföreningar och ungdomsföreningar. Även dessa ha väl fått vara ett medel i Herrens hand, men nu börja de troende vakna upp för det obibliska i detta verksamhetssätt. Jag har den glada förhoppningen, att om Herren dröjer, skall det om några år vara många missions- och ungdomsföreningar i Småland, som skola öppna sig för hela Guds sanning och ställa sig helt och fullt på bibelns grund. (*Evangelii Härold* 3/5 1923)

Till september 1923 fortsatte Dahl att resa till missionsföreningar och ungdomsföreningar men efter hand i allt större utsträckning även till pingstförsamlingar runt om i landet. Under våren 1923 gjorde han exempelvis ett besök i Östersund och vid såväl resan dit som hem stannade han till i Stockholm och predikade i Filadelfia.²⁰⁷ Han skriver:

Det är alltid dyrbart att få sammanträffa med bröderna i Filadelfia: Pethrus, Lidman, äldste och diakoner samt härligt få förkunna Ordet i församlingen. (ibid.)²⁰⁸

Familjen hade i september 1921 bosatt sig i Vättersnäs i Ljungarums församling (nära Vättern mellan Jönköping och Huskvarna); dottern Ruth bodde i Hälsingborg hos sin mormor så att hon kunde återvända till den

²⁰⁶ Han blev inte medlem i pingstförsamlingen i Huskvarna, vilket skulle ha varit naturligt med hänsyn till att han bodde i Vättersnäs; pingstförsamlingen i Jönköping var ännu inte bildad.

²⁰⁷ Filadelfialokalen låg vid Sveavägen 45. Den nuvarande Filadelfiakyrkan vid Rörstrandsgatan invigdes i november 1930.

²⁰⁸ Fler exempel: Dahl medverkade i uppbyggelsekonferensen i Elim Malmö den 24 mars–2 april 1923; han var lärare i bibelskolan i Karinboda den 9–24 juni 1923; söndagen den 22 juli 1923 var han talare tillsammans med Lewi Pethrus, Ivar Claesson och A.P. Franklin vid Filadelfiaförsamlingens i Stockholm årliga utflykt till Tureberg.

skola hon hade gått i innan familjen flyttade till Östersund. Familjen bodde kvar i Vättersnäs september 1923, då Dahl tillträdde tjänsten som predikant i pingstförsamlingen Smyrna i Hälsingborg. Församlingens föreståndare – en lekman vid namn Sigfrid Larsson – skrev i april:

Vi ha länge bett, att Herren skulle skicka oss ett vittne, som helt kunde ägna sig åt verksamheten här, och Gud hör bön. Genom Guds underbara ledning har f. d. metodistpastor Gustav Dahl känt, att Gud hade en uppgift för honom i den fria församlingen i Hälsingborg. (*Evangelii Härold* 12/4 1923)

Välkomstmötet hölls den 7 augusti. Larsson stod kvar som föreståndare under Gustaf Dahls tid som predikant i församlingen.²⁰⁹ Anledningen var sannolikt att Dahl ville ha tid för predikoresor; han var efterfrågad. Det som tycks ha varit särskilt angeläget för honom var att fortsätta besöka så många som möjligt av de 800–900 missionsföreningar och ungdomsföreningar som samarbetade med Alliansmissionen (Åberg s. 99–101). Mest ivrade han för föreningarna i Småland. Efter omkring tre månader ansåg han att han kunde vara borta en månad från församlingen och höll då veckolånga bibelstudier på fyra platser som låg »mera avlägset från de stora stråkvägarna« vilka inte så ofta fick besök av »resande evangelister« – Ledshestra, Millebo, Rödja och Västra by, alla i västra Småland. Han skriver att besöken hade varit uppmuntrande:

Det går ej i längden att tillfredsställa de längtande och uppriktiga troende med en förkunnelse, där ej alla frälsningsanningar framhållas. De börja nu, missionsvännerna i Småland, fordra att få höra det evangelium, som talar om rening i Lammets blod, om dop i vatten och Ande, om helbräddagörelse genom tro och om Kristi snara tillkommelse. (*Evangelii Härold* 17/1 1924)

Under vintern och våren höll han bibelstudier i bland annat Bjärnum, norr om Hässleholm, och i Jönköping. Kallelserna var många och han ville ägna all sin tid åt det fält han hade tagit till sitt hjärta: Alliansmissionens fält i Småland. Målet var att förkunna det fulla evangeliet och förmå församlingar och föreningar att ombilda sig till pingstförsamlingar. Han sa därför upp sin tjänst i Hälsingborg.

Den 15 april skriver han till Lewi Pethrus och frågar: »Har Du något vidare tänkt över det förslag, som jag tillställde Dig och Franklin för-

²⁰⁹ Sannolikt var det Elof Bohlin som kom från metodistförsamlingen (s. 234) och som var medlem i församlingens styrelse som hade tagit kontakt med Dahl.

liden vinter?» (LPA). Dahls förslag gick ut på att Filadelfia i Stockholm skulle anställa honom för att arbeta inom Alliansmissionens upptagningsområde. Franklin stöttade förslaget och skriver till sin pastorskollega Alfred Gustafsson i Filadelfia: »En sak som borde komma till avgörande snart är Dahls arbete i Småland. Den är viktig« (Franklin till Gustafsson 2/5 1924 ALA). Dahl hade föreslagit en årslön på 3 000 kr. Något stöd från Stockholm fick han emellertid inte, men han fortsatte oförtruttet sin verksamhet i Småland – efter att i september ha slutat i Hälsingborg – samtidigt som han besökte pingstförsamlingar i andra ändar av landet för att predika och hålla bibelstudier.²¹⁰

I maj 1925 skriver Dahl ett avböjande svar till Lewi Pethrus på en uppmaning från honom att predika under pingsthelgens möten i Filadelfia. Lewi Pethrus ville vila och höra andra predika, men Dahl hade redan lovat besöka pingstförsamlingen i Jönköping och han trodde att det var »i överensstämmelse med Herrens vilja«. Samtidigt nämner han något om sin verksamhet:

I Småland öppnas för mig det ena missionshuset efter det andra. I ett av [Svenska Alliansmissionens missionshus] hade jag tre möten och sista mötet föll den H. A. och många började tala med tungor. De gamla gnodarna, som aldrig varit med om sådant blevo både gripna och förskräckta. Men ordf. uppmanade mig att jag skulle bedja för honom. (Dahl till Pethrus 5/5 1925 LPA)

Dahl berättar också att han nu ska vara hemma ett par veckor för vila och studium av Bibeln:

Det är bara den svårigheten då man ej är ute i daglig verksamhet att inkomsten tryter. Kunde en handräckning från evangelistkassan lämnas vid sådana tillfällen vore det bra. Då den småländska landsbygden håller hårt om sina små slantar och det blir just inte mer än till det allra mest nödvändiga. Dock hittills har Herren hulptit och det är härligt få vara med i verket, som hör Herren till. (ibid.)²¹¹

Beträffande pingsthelgens möten upprepade Pethrus sin kallelse.

Visserligen är det sant, att arbetet är betydelsefullt ute i landet, men det är också av stor betydelse, att verksamheten föres fram med kraft i Stock-

²¹⁰ I brevet till Lewi Pethrus den 15 april 1924 skriver Gustaf Dahl: »Jag skall nu börja en restur för att hålla bibelstudieveckor å olika platser. Skall först till Kristianstad och Karlskrona. Sedan har jag lovat vara i Örebro under okt. månad, på den bibelskola som br. P. Nilsson ämnar anordna. Därpå har jag beräknat vara i Småland. Jag har mycket arbete där« (LPA).

²¹¹ Evangelistkassans bokföring har inte bevarats från detta år.

holm. Det utövar ett icke obetydligt inflytande även utåt landsbygden.
(Pethrus till Dahl 7/5 1925 LPA)

Pethrus fick till sist sin önskan uppfylld och Gustaf Dahl predikade på pingstdagen och annandag pingst såväl på förmiddagsmötena som på kvällsmötena. Han var också lärare i Filadelfiaförsamlingens i Stockholm bibelskola 27 oktober–30 november 1925 tillsammans med Lewi Pethrus, Severin Larsen och Paul Ongman. Vidare fick han förtroendet att från och med den 12 november 1925 överta textutredningarna för söndagsskolan i *Evangelii Härold*. Tidigare hade G.E. Söderholm svarat för dem.

I *Evangelii Härold* annonserade Förlaget Filadelfia den 12 maj 1926 åtta böcker av Gustaf Dahl vilka förlaget hade gett ut. Två av dem var tidigare utgivna på andra förlag.

Lewi Pethrus bryter med Gustaf Dahl

I början av juli 1926 fick Gustaf Dahl ett brev från Filadelfiaförsamlingen i Stockholm:²¹²

På grund av flera olika meddelanden som vi fått genom bröder, med vilka vi samtalat, angående en del [av] dina uttalanden gent emot pingstväckelsen och de fria församlingarna i vårt land, anse vi oss nödsakade, att föreslå bröderna en ändring beträffande förklaringarna till söndags-skoletexterna i E. H. Vi vilja därför bedja dig, att ej vidare insända några manuskript i fortsättningen förrän du ytterligare hört ifrån oss. (Pethrus till Dahl 2/7 1926 LPA)

I det nummer av *Evangelii Härold* som kom ut den 1 juli var textutredningarna för söndagsskolan undertecknade av Oscar Svanel, pastor i pingstförsamlingen Smyrna i Stockholm.

Vid ett äldste- och diakonmöte i juli i Filadelfiaförsamlingen beslöts att »anmoda Paul Ongman att i Dahls ställe vara br. Söderholm behjälplig med genomläsning [...] av manuskripten till de böcker som skall utgivas å bokförlaget« (juli 1926 § 8 SPA).

Lewi Pethrus skrev ett par veckor senare ett personligt brev till Dahl om beskyllningarna, men detta brev finns inte bevarat. Denne skriver i sitt svar:

²¹² De brevkopior från Filadelfiaförsamlingen i Stockholm som finns bevarade i »Lewi Pethrus arkiv« (LPA) innehåller sällan uppgift om vem som har undertecknat breven. Pethrus var i Stockholm 2/7 1926, varför jag har förutsatt att han skrev under brevet.

Ditt påstående att jag far omkring och talar illa om pingströrelsen är fel. Att jag vid ett par tillfällen sagt att det vid bibelskolan uppenbarades mycken synd, det står jag för, och detta anser jag ej alls vara någonting som behöver vara pingströrelsen till skada. Sådant förekommer ju allerstädes där Guds A. får vara verksam. Men det var inte allenast synd från elevernas otrostid som bekändes för mig, ty flera av eleverna bekände synd efter sitt andedop, synd som de levde i även när de kom till bibelsk[olan]. Detta verkade för mig mycket förkrossande att de andedöpta icke levde mera i seger. Jag har icke på minsta sätt förverkat någons förtroende, ty jag har icke nämnt någons namn. Vad jag i detta fall gjort har jag hört evangelii förkunnare från flera läger göra.

Han bemöter sedan ett par andra anklagelser som Pethrus riktat mot honom och avslutar denna del av brevet med orden:

Det förvånar mig [...] mycket att brr. inom pingströrelsen ej följa bibelns föreskrift och först vända sig till den som de ha något emot, utan gå först till andra, så att det på omvägar skall behöva komma till den det gäller.

Om sin egen situation skriver Dahl:

Vad mig beträffar så förstår jag att mitt arbete inom pingströr. är i det närmaste slut. Inga kallelser har kommit mig tillhanda under de senaste mån., om jag undantar en enträgen och enhällig kallelse från Sion i Norrköping att bli deras predikant och föreståndare. En kallelse som jag ej kände någon Gudomlig kallelse till. Det synes som Gud stänger dessa dörrar men samtidigt utan något åtgörande från min sida öppnar andra. Jag har ej heller i allt kunnat följa den praxis som bland pingstvännerna anses för riktig, ty jag har i några fall betjänat personer med dopet som önskat detta, men som velat stå kvar i sina gamla församl. Likaledes har jag vid några tillfällen deltagit i brödsbrytelse tillsammans med vänner, där icke alla varit döpta som äldre. För detta har jag blivit hårt klandrad.

Jag tackar Dig för Din kärlek och vänlighet mot mig. Detta har varit ljuspunkter på vägen och jag vill bevara dem i mitt hjärta. Därför skulle jag sörja om det skall behöva bli strid och polemik nu. Detta endast skadar Guds sak.

Jag räknar med att om några veckor resa över [Stockholm] och hoppas då få träffa Dig. (Dahl till Pethrus 19/7 1926 LPA)

Lewi Pethrus och Gustaf Dahl hade haft ett gott förhållande och Pethrus hade alltid öppnat Filadelfia för Dahl när denne hade tillfälle att komma till Stockholm. Det är därför förvånande att Pethrus inte tog kontakt med Dahl för att reda ut förhållandena innan andra åtgärder vidtogs.²¹³

²¹³ Liknande agerande använde sig Pethrus av vid åtskilliga tillfällen.

Fri predikant

För Gustaf Dahl var nu dörrarna till pingstförsamlingarna stängda och han måste söka sin försörjning på annat håll.²¹⁴ Familjen bodde kvar i Hälsingborg eftersom dottern Rut studerade vid ett läroverk. Hon skriver om den här tiden:

Min pappa fick mer och mer kallelser från olika kristna sammanslutningar, att komma och predika. Han var aldrig bunden av någon särskild riktning, utan predikade och undervisade vart han än blev kallad. (Ruth Angsvik RGA)

I augusti 1927 flyttade familjen till Tyringe. Rut hade då avslutat sina studier vid högre flickskolan i Hälsingborg.²¹⁵

Den 20 maj 1928 blev Rut medlem i Tyringe missionsförsamling (Dickner RGA). Där var David Hörnmark pastor från sommaren 1926. Han tillhörde de pingstbetonade inom Svenska Missionsförbundet och i Tyringe ordnade dessa varje sommar från år 1924 konferenser. Missionsförsamlingen kom i hög grad att påverkas av pingstförkunnelsen genom Missionsförbundets riksevangelist Alex Olovson efter att denne hade haft en serie väckelsemöten i församlingen i januari 1924. Olovson, som också tillhörde de pingstbetonade, hade rekommenderat församlingen att kalla Hörnmark som pastor.

År 1930 valdes Axel Andersson till ny missionsföreståndare för Missionsförbundet, något som skedde i stark opposition från de pingstbetonade. Anledningen var att Andersson hade publicerat en bok 1929, *Präster och profeter inom den bibliska religionsutvecklingen*, i vilken han gav uttryck för en »nyteologisk« bibelsyn. Boken bidrog i hög grad till att sjunton församlingar splittrades eller lämnade Missionsförbundet. Tyringe missionsförsamling beslöt att begära utträde den 30 januari 1930. Av församlingens 103 medlemmar röstade 56 för utträde. Sannolikt kallade sig den nya församlingen »Tyringe fria missionsförsamling« medan »minoriteten bildade en ny missionsförsamling« (Dahlén 1999 s. 362). Flertalet av de pingstbetonade pastorer som lämnade förbundet ville bilda en egen rörelse med Frank Mangs som portalfigur. Det skulle ske år 1933 men föll på att Mangs avböjde. Lewi Pethrus, som inte ville se en parallell pingströrelse, lyckades samma år övertyga pingstpastorer-

²¹⁴ Förlaget Filadelfia annonserade i *Evangelii Härold* den 21 februari 1929 en bok av Gustaf Dahl. Den 4 april annonserades ytterligare en bok. Det kan tyda på att relationerna mellan Filadelfiaförsamlingen och Gustaf Dahl hade förbättrats.

²¹⁵ Studietiden var sammanlagt elva år: åtta »klasser« plus tre förberedande klasser.

na att öppna dörrarna för de pingstbetonade, vilka tillsammans med grupper av medlemmar eller hela församlingar i stor utsträckning anslöt sig till Pingströrelsen. Dock inte i Tyringe där man i stället valde att närma sig Örebrobaptisterna. Detta kan ha varit avgörande för att Ida Dahl den 2 oktober 1934 anslöt sig till den fria missionsförsamlingen och att Gustaf Dahl gjorde detsamma den 7 juli 1935. Församlingen kom senare – kanske år 1937 – att mer formellt samarbeta med Örebromissionen och kallades då Saron. Det finns inga noteringar i matrikeln om vilken församling Ida och Gustaf Dahl kom ifrån.

Efter tiden i Hälsingborg tycks Dahl ha bestämt sig för att inte arbeta som församlingsföreståndare. Han valde att försörja sig som »resepredikant« och författare. Han besökte regelbundet ett ganska stort antal församlingar och medförde då ett urval av sina böcker som såldes i anslutning till dessa möten. Han gjorde också predikoresor i Finland, Danmark och Norge.²¹⁶ Ofta predikade han i Saronförsamlingens möten i Tyringe. Under åren 1929–1931 var han lärare vid några evangelistkurser som »pingstbetonade« församlingar ordnade inom Svenska Missionsförbundet.

Något om Gustaf Dahls författarskap

Gustaf Dahl var en flitig skribent och författare. I *Svenska Sändebudet* finns några artiklar av honom vid sidan av ett flertal mötesreferat. I *Evangelii Härold* fick han några längre artiklar av undervisande karaktär publicerade fram till sommaren 1926. Han bidrog också med texter till Filadelfiaförsamlingens årliga kalendrar *Julens Härold* (1923, 1924, 1925) och *Pingstliljan* (1924). Senare tog Örebromissionens veckotidning *Missionsbaneret* in artiklar av honom.

Det publicerades 87 böcker eller skrifter med Gustaf Dahl som författare. Den första är *Ungdom, kärlek och lycka* (1912) som innehåller fyra föredrag och som han gav ut i eget namn under sin tid som pastor i metodistförsamlingen i Motala. Hans andra skrift kom ut på Metodistkyrkans förlag: *För frälsningssökande. Några vänliga råd* (1915, 22 sidor). På samma förlag utkom hans tredje skrift: *Uppenbarelsebokens budskap till vår tid* (1918).

Från och med år 1922 kom hans böcker avsevärt tätare. *Det profetiska ordet* (1922) gavs ut på Alliansmissionens förlag. Samma år kom *Under-*

²¹⁶ Sommaren 1930 var han en av talarna vid Helgelseförbundets Torpkonferens.

bara händelser i samband med Kristi tillkommelse, som gavs ut av Johan Jönsson i Malmö, vilken troligen lämnade Metodistkyrkan ungefär samtidigt med Gustaf Dahl, och som kom att bli en av de ledande i pingstförsamlingen Elim i Malmö.

Åren 1923–1925, då Dahl arbetade inom Pingströrelsen gav Förlaget Filadelfia ut sex nya skrifter av honom och några i ny upplaga. Två av titlarna speglar hans egen utveckling: *Dopfrågan och dopsanningen* (1923) och *Den bibliska församlingen* (1923). Om den senare skriver Pethrus att »denna bok är den bästa av alla de böcker, jag läst, i detta ämne« (*Evan-gelii Härold* 16/8 1923).²¹⁷ Dahls sista bok på Förlaget Filadelfia var *Liv och övernog. Dagbeträktelser* (1925). I slutet av år 1925 kom boken *Den krönte Kristus* ut på Alliansmissionens förlag.

Efter skilsmässan från Pingströrelsen gav Dahl under åren 1926–1929 ut 14 skrifter eller böcker varav en på endast 12 sidor – en »traktat«. Omfånget av hans böcker var före år 1926 oftast något under 100 sidor. Under perioden 1926–1929 hade flera av hans böcker över 100 sidor, varav några hade avsevärt flera, vilket kan tyda på att han hade mer tid för att skriva. De förlag som han använde sig av under den aktuella tidsperioden var med undantag för »traktaten«: Ekenäs tryckeriaktiebolags förlag i Finland (3 böcker), Sanningsvittnets förlag (7), Helgelseförbundets förlag (1) och Örebro Missionsförenings förlag (2).²¹⁸

Under åren 1930–1950 gavs 62 nya böcker eller skrifter ut med Dahl som författare, eller G. Dahl som hans namn skrevs. Utgivare var främst Halls förlag (14; 1931–1948), Harries förlag (13; 1933–1946), Örebro Missionsförenings förlag (21; 1930–1946) och Svenska Alliansmissionens förlag (4; 1939–1948). År 1947 gav Metodistkyrkans bokförlag ut *Guds hemlighets högtid*.

Det går inte att avgöra vilken ekonomisk utdelning som författandet gav. Omfattningen av hans produktion och att flera förlag mer eller mindre parallellt var engagerade i bokutgivningen tyder ändå på att han var en ganska läst författare inom det frikyrkliga området.

²¹⁷ I *Den bibliska församlingen* kritiserar Gustaf Dahl indirekt Metodistkyrkans församlingssyn, men år 1916 hade han skrivit att »intet är lyckligare för en människa än att älska Gud och en mera idealisk kyrka finnes ej på jorden än metodistkyrkan« (*Sv. Sb.* 8/6 1916).

²¹⁸ Jag har här tagit med *De i Herren avsomnade* som gavs ut i en andra omarbetad upplaga år 1926 (Sanningsvittnet), eftersom jag inte vet när första utgåvan kom ut. – »Traktaten«, *Nytt liv. Nya möjligheter* (1928) gavs ut av KMA (missionssällskapet Kvinnliga Missions Arbetare; Metodistkyrkan).

Förlaget Filadelfia gav honom 15 % i »provision« (Filadelfia till Dahl 10/4 1924 LPA) på varje försåld bok. Sannolikt avses »författararvode«, ett uttryck som förlaget i fråga vanligen använde. I ett odaterat brev, troligen från november 1928 skriver Dahl till Förlaget Filadelfia och frågar om det inte vore »rätt och tillbörligt« att betala samma författararvode på 20 % som A.P. Franklin fick. Han önskade att »bröderna taga saken i övervägande«, men något krav från hans sida var det inte. Han ville dock veta orsaken om hans »begäran ej finnes skälig att bifallas«. Något svar har inte hittats. Franklins höga arvode tillsammans med en försäljningsprovision på 30 % var unik för Förlaget Filadelfia och hade bestämts av Lewi Pethrus.

År 1919 lät Gustaf Dahl trycka *Sånger för helgelse- och väckelsemöten* (Ernst Bergstens boktryckeri i Hälsingborg) med 28 sånger från olika sångsamlingar, däribland fyra från *Segertoner*.²¹⁹

År 1927 sammanställde Dahl boken *Ur livets källa. Betraktelser för var dag i året av Emil Gustafson och C. J. A. Kihlstedt. Samlade ur deras efterlämnade skrifter*. Boken gavs ut på Helgelseförbundets förlag.²²⁰

År 1943 kom boken *Hälsa och livsglädje. Ett budskap för friska och sjuka* (Harrier). I ett förord skriver Otto Reimers, överläkare vid Tyringe badsanatorium, om rätt och riktig livsföring. Han menar att »Gudsgemenskapens och bönelivets stora djupa kraftkälla« är den största »för jäktade och ansträngda nutidsmänniskor«.

Det är vägen till denna okända, mystiska kraftkälla, ävensom en rätt livsföring i övrigt, som pastor G. Dahls mycket läsvärda bok, »Hälsa och livsglädje«, vill lära oss, och som jag vill varmt anbefalla. (Dahl 1943 s. 8)

I sitt eget förord skriver Gustaf Dahl:

Under de senaste 20 åren har jag skrivit ett stort antal böcker. Men alla dessa ha, så gott som uteslutande, berört det andliga livet och den kommande evighetstillvaron. Men människan är en andekroppslig varelse och det kroppsliga och det andliga stå i mycket nära förbindelse med varann samt påverkar varandra. – Därför har det blivit klart för mig att det kan vara en god mission att även utsända en samling hälsobetraktelser. Ämnet har intresserat mig under många år (ibid. s. 11).

År 1948 trycktes boken *En sund själ i en sund kropp* (Tidens lösen) som är skriven i samma anda som den från år 1943.

²¹⁹ Denna sångbok är inte inräknad i det ovan uppgivna antalet 87.

²²⁰ Denna bok är inte inräknad i det ovan uppgivna antalet 87.

Om Gustaf Dahls »livfilosofi« skriver dottersonen Sven Angsvik som under sin barndom bodde nästan granne med sina morföräldrar:

Gustaf Dahl var en riktig renlevnadsman. En sund själ i en sund kropp, präglade hela hans liv och allt han skrev, predikade och pratade om. Predikningarna handlade förstås mest om bibeltolkningar och den sunda själen. Privat pratade han mer om den sunda kroppen. Åtminstone med släkten och dom närmaste vännerna. Han var mycket medveten om vad han stoppade i sig. Jag tror att det var ett stort problem för honom på resorna som han gjorde. Jag hörde någon som sade att Gustaf var vegetarian, men den minnesbilden har inte jag. Däremot åt han mycket grönsaker, rotfrukter, kål, bönor, linser och bär. Alltså mycket fibrer som han visste var bra för matsmältningen. Han ville gärna ha ett glas morotssaft varje dag.

Gustaf började alltid dagen med morgongymnastik. Till frukost åt han varje dag hemmagjord filmjolk. Gustafs fru Ida (min mormor) hade alltid två »bunkar« med filmjolk i skafferiet. Dom innehöll en speciell jästsvamp, som bildade fil- och youghurt-kulturen. I filmjölken hällde han något »jox«, kanske flingor av något slag och torkad frukt som fikon, sviskon och aprikoser. Till det grovt bröd (helst hembakat på grahamsmjöl), ofta knäckebröd och ibland kokt ägg. När jag var liten var jag så imponerad av att han kunde »nacka« det kokta frukostägget snyggt och prydligt med en kniv.

Gustaf var mycket noga med stil och etikett. Han hade alltid skräddarsydd kläder och hatt. Även till vardags skulle det vara snyggt dukat vid köksbordet. Alltid en riktig manglad duk på bordet och linneservetter i en metallring. Lakanen skulle vara manglade. Dom hade en stor handdragen stenmangel i källaren. Där slet min mor och jag varje vecka. Det var tungt att dra mangeln.

Vila efter maten och långa promenader, hörde till den dagliga rutinen. Gärna skogspromenader. När jag var liten följde jag ofta med Gustaf på skogspromenaderna. Då tittade han alltid noga på allt som växte och visade mig vilka växter, bär och örter som var ätliga och nyttiga. Det kunde vara allt från harsyra, blåbär och vildhallon till nypon. Örterna var lite för avancerade för mig när jag var liten.

Gustaf och Ida bodde nära Sanatoriet i Tyringe. Sanatorieskogen hade vidsträckta promenadstigar söder om Tyringe. På den tiden var det många som kom till Tyringe för rehabilitering och för att vila upp sig. Mitt föräldrahem låg bara två kvarter från Gustafs och Idas hus som hette Dalgård.

Gustaf satt mycket vid sitt skrivbord, när han var hemma. Han hade en skrivmaskin, men han skrev det mesta för hand med bläck, med vacker handstil. På skrivbordet var det alltid ordning och reda. Jag stod ofta vid

sidan om honom när jag var liten, men jag vågade inte röra hans saker. Där fanns bläck, bläckpennor, blyertspennor, linjal, radergummi, gem, passare, lupp, förstoringsglas, brevpress, brevsprättare, frimärken och mycket annat som var intressant för en liten pojke. Gustaf hade en omfattande korrespondens via brev, med andra inom den kristna världen. Gustaf klippte bort frimärkena på den inkommande posten och gav till mig.

Alla vet att Gustaf var intresserad av teologi och bibelkunskap. Man kan också säga att det var hans yrke. Trädgården var hans andra stora intresse, som han delade med sin fru Ida. Båda tillbringade mycket tid i trädgården. Den var extremt välskött. Där fanns inget ogräs. Dom odlade alla sorters grönsaker. I en del av trädgården hade dom bärbuskar. Flera sorters vinbär och massor med olika sorters krusbär. Deras tomt låg i en sluttning. Den hade tre nivåer. I de branta partierna var det stenparti, med mängder av olika sorters blommor. Min mormor stod alltid »med ändan i vädret« i stenpartierna.

Efter jul och nyår började Gustaf och Ida att tänka på odlingssäsongen. Då beställde dom frökataloger från olika leverantörer. Båda var mycket intresserade av att bläddra i frökatalogerna. I början av februari varje år, bredde dom ut frökatalogerna över stora matsalsbordet. Då var det dags att planera vårsådden i detalj och beställa alla fröer. Dom odlade allting ekologiskt och till vissa delar biodynamiskt. Växelbruk var viktigt. Dom hade full kontroll på vad dom odlat tidigare år, på varje kvadratmeter.

Gustaf odlade också örter och medicinalväxter. Gustaf var mycket intresserad av naturmedicin. Han läste mycket om alternativ medicin och experimenterade själv. Gustaf skrev boken **Örtagubbens 25 underbara läkeörter**, men av någon anledning skrev han den anonymt. Han kanske var rädd för att någon skulle klaga på det han skrev, eller att han skulle få för många frågor från läsarna om allehanda sjukdomsproblem. Gustaf hade bestämda åsikter om vad som var nyttigt, respektive onyttigt. Med den tidens "mått", måste man säga att han var mycket påläst och kunnig. (Sven Angsvik RGA)

Örtagubbens 25 underbara läkeörter (1955) blev Gustaf Dahls åttiosjunde och sista bok. Den gavs ut i många upplagor och såldes i sammanlagt över 100 000 exemplar.

Uppbrott

Gustaf Dahl avled i Tyringe vid 85 års ålder den 8 februari 1960. Saronförsamlingens pastor var officiant vid begravningsgudstjänsten som hölls i Saronkyrkan. Hans hustru Ida avled några veckor efter sin man.

Per Nilsson

Per Nilsson föddes den 17 maj 1874 i Tygelsjö socken någon mil söder om Malmö. Hans far var hemmansägare. År 1880 flyttade familjen till Västra Klagstorps socken, endast någon kilometer nordväst om Tygelsjö. Per hade sju syskon. Föräldrarna var troende och de tre äldsta barnen blev omvända i unga år; de övriga fem längre fram i livet. Per kom år 1891 eller 1892 i kontakt med Frälsningsarmén, blev frälst och togs in som soldat. Han arbetade som murare vid den här tiden.

Frälsningsofficer

Hösten 1894 flyttade Per Nilsson till Stockholm. Han hade då blivit antagen som elev vid Frälsningsarméns krigsskola på Östermalm och där fick han också bo under de omkring sex veckor som kursen varade. I slutet av oktober blev han beordrad till frälsningsarmékåren i Fränsta (Medelpad). Sommaren 1895 flyttades han till kåren i Umeå. I december 1895 blev han befordrad till löjtnant och placerad i Växjö. I november 1896 blev han stationerad i Oskarström (Halland). I mars 1897 förflyttades han till Strömstad och i oktober till Lidköping. Sannolikt var han inte befälhavande officer vid någon av kårerna.

Med avseende på Frälsningsarmén så hade jag redan från början haft svårt att förena mig med åtskilligt i deras verksamhetssätt. Jag tyckte mig däri finna så mycket mänskligt men så litet av den verkliga andekraften. Denna känsla ökades ännu mer under min officerstid. Deras många bazarer och oandliga tillställningar samt deras ständiga inträdesavgifter vid evangeliska möten blev för mig en verklig plåga. (Nilsson 1922 s. 40)

Han ville lämna Armén och bad Gud om ledning. I Lidköping lärde han känna metodistförsamlingens pastor, Wilhelm Andersson, och under ungefär ett halvt år gjorde han så gott som varje vecka besök i hans hem.

Denne man kände helighetens hemlighet, och detta var nog för att samtalen med honom skulle vidröra mina innersta hjärtesträngar. Detta gjorde att jag tänkte mig metodisterna som ett heligt folk, varför, jag beslöt mig för att förena mig med dem. (ibid. s. 41)

Omkring månadsskiftet maj/juni 1898 lämnade Per Nilsson Frälsningsarmén. Han flyttade till sitt föräldrahem i Västra Klagstorp och blev medlem i metodistförsamlingen i Limhamn (Malmö). Sannolikt blev han fullvärdig medlem direkt, eftersom han hade varit officer inom Frälsningsarmén.

Metodistpredikant

Per Nilsson hade bestämt sig för söka till Metodistkyrkans teologiska skola i Uppsala för att efter avslutade studier bli predikant inom kyrkan. Vid den kvartalkonferens som hölls i Limhamn före sommarens årskonferens fick han konferensens rekommendation för inträde i skolan. Vid skolstyrelsens sammanträde den 8 augusti 1898 beslöts att han skulle bli antagen som elev till hösterminen samma år.

Sommaren 1901 skriver föreståndaren för predikantskolan i sin rapport från läsåret 1900/1901 till årskonferensen om Per Nilsson:

Den 15:de november [1900] tvangs eleven Per Nilsson i 3:dje klassen af höggradig nervositet och sömnlöshet att upphöra med studierna, och då någon stadig förbättring ej var att vänta, reste han till Norrköping och har sedermera icke återvänt till skolan.

Troligen arbetade han som biträdande predikant i någon eller några församlingar efter att han hade blivit frisk. Sommaren 1902 anställdes han av föreståndaren för Norra distriktet som vårdhavande predikant i Bomhus utanför Gävle.²²¹ Sommaren därpå blev han provmedlem i Årskonferensen och samtidigt utnämnd till pastor i Mora metodistförsamling med ca 80 medlemmar. I den rapport han lämnade vid kvartalkonferensen omkring årsskiftet 1903/1904, då han varit i Mora några månader, skriver han:

Våra fiender äro många, ekonomien ytterst tryckande, medlemmarne som aktivt deltaga i verksamheten jämförelsevis få och tillståndet inom församlingen medlemmarne emellan ej det aldra bästa. [...] Vi [se] framtiden an med viss fruktan. Vi tänka på vår stora kyrkoskuld, den stora konkurrensen på det andliga området, på prästerskapets bitterhet i det de stänga det ena skolhuset efter det andra där vi förut haft förmånen att predika Kristi evangelium m. m. dylikt och fråga »Huru skall det komma att gå?» (AIII:a MMA)

I sin rapport sommaren 1904 är Nilsson fortfarande bekymrad över verksamheten:

Som det öfver allt visat sig är det rätt svårt att vinna landsbefolkningen för vår verksamhet, så ock här. Om man än lyckats få en eller annan omvänd till Gud, så tyckes det vara ytterst svårt att förmå dessa taga steget fullt ut och förena sig med församlingen. [...] Under det nu snart gångna året hafva vi genom stora ansträngningar, såsom anordnandet af bazarer,

²²¹ Bomhus var en utpost till S:t Petri i Gävle sommaren 1902, men blev en egen församling senare under året. Antalet medlemmar var ca 30.

auktioner m. m. lyckats att icke endast bestrida de löpande utgifterna utan dessutom afbetala omkring 300 kronor, som församlingen blifvit efter under förra [konferens]året; dock tror jag, att det blir omöjligt för församlingen att under [nu]varande förhållanden i längden bära den ekonomiska bördan. (AIII:a MMA)

Årskonferensen sommaren 1904 hölls i Göteborg. Per Nilsson flyttades upp i andra studieklassen och fick fortsätta ytterligare ett år i Mora. Hans rapport vid kvartalkonferensen i oktober andas en viss optimism om utvecklingen:

En andlig slöhet tyckes visserligen under de senare åren hafva lagt sig förlamande öfver all kristlig verksamhet här i trakten och däribland äfven vår, men för somliga af kretsens predikoplatser visar sig dock redan tecken till det bättre, såsom på Sollerön och delvis äfven Garsås, der våra medlemmar börjat vakna upp på nytt. (ibid.)

Omkring den 1 november 1904 drabbades Per Nilsson av en förkylning. Han sökte hjälp hos en läkare, vilken »på det strängaste förbjöd mig att predika samt tillrådde mig att begifva mig till en plats med blidare luftstreck«. Han begärde tjänstledigt och reste ner till sitt föräldrahem i Skåne. Distriktföreståndare Johannes Roth beslöt att Adolf Rosenqvist som var vårdhavande predikant i Orsa även skulle ta hand om församlingen i Mora. Nilsson var fortfarande sjuk när kvartalkonferensen hölls den 21 januari 1905.

Då ej någon väsentlig förändring ägt rum med afseende å min hälsa och då Professor Ribbing i Lund som jag tillfrågat i saken tillrådt mig söka få min tjänstledighet till framåt april månad, så får [jag] vördsamt bedja om att detta må beviljas mig. (ibid.)

Av Adolf Rosenqvists rapport till kvartalkonferensen framgår att han har samma syn på verksamheten och församlingen som Nilsson.

Per Nilsson kunde efter fyra månaders tjänstledighet återgå till sin tjänst.

Vid årskonferensen sommaren 1905 flyttades Per Nilsson upp i tredje studieklassen. Han placerades i Klintehamn (Gotland) där metodistförsamlingen hade ca 100 medlemmar. Vid konferensen sommaren 1906 flyttades han upp i fjärde studieklassen och togs in i full förening samt valdes och ordinerades till diakon. Året därpå godkändes han i fjärde studieklassens examen. Han valdes och ordinerades till äldste.

När pingstväckelsen kom till Gotland år 1907 fick Nilsson uppleva sitt andedop. Det skedde i ett hem i Klintehamn (s. 89 och 263).

Vid Årskonferensen 1910 utnämndes han till pastor i Lund. Församlingen hade ca 80 medlemmar inklusive de som tillhörde en utpost i Eslöv. Sommaren 1913 blev han pastor i Nässjö med ca 130 medlemmar.

Per Nilsson hade en ledande roll i ansträngningarna att sprida pingstväckelsen inom Metodistkyrkan. Han var starkt påverkad av Pingströrelsen, något som gjorde att kyrkans ledning så småningom motarbetade honom. Sommaren 1918 förflyttades han till Visby – kanske för att de ledande inom kyrkan trodde att det skulle minska hans inflytande. Två år senare placerades han i Slite, något som han vägrade acceptera, varför han begärde sitt utträde ur Årskonferensen. Kyrkans ledning ändrade sig dock och han fick möjlighet att »resa och verka fritt«. Året därpå, 1921, utsågs han till konferensevangelist.²²² I augusti lät han döpa sig i Filadelfia i Stockholm, vilket gjorde att han snart kom i konflikt med kyrkans ledning. Våren 1922 valde han att lämna kyrkan (se kapitlen 7–13).

Familjen

Den 31 augusti 1907 gifte sig Per Nilsson och Edit Karlsson. Vigsselför rättare var metodistpastorn i Slite, August Larsson. Gerda Edit Eleonora Karlsson var född den 31 augusti 1885 i Othem. Makarna fick en son, Nils Andreas, den 20 juli 1908.²²³

I Lund fick makarna den 24 december 1910 sitt andra barn, Gerda Edith Eleonora. En vecka senare – nyårsdagen 1911 – avled modern (bukhinneinflammation).

Per Nilsson gifte om sig våren 1912 med Elin Kristina Aronsson, född 31 oktober 1877 i Holmedals socken, Värmland. Hon bodde i Stockholm och tillhörde S:t Pauls metodistförsamling. Makarna fick en dotter Greta Kristina den 25 augusti 1913.

²²² Familjen bodde kvar på Gotland under konferensåret 1920–1921. Familjen flyttade 1/9 1921 till Åby strax norr om Norrköping. Där bodde de i J.A. Fogelqvists villa som hade två lägenheter.

²²³ I Svenska kyrkans församlingsbok för Klinte församling har prästen någon gång under perioden september 1907–december 1909 gjort en anteckning som gäller Per Nilsson. Där står: »Per Enebom, Per Enebom – Du har ej kärligt sinne! o.s.v.«. Citatet är från den satiriska dikten Per Enebom av Carl Gustaf af Leopold 1756–1829 (riktad mot författaren Per Enebom): »Per Enebom, Per Enebom, /Du har ej kärligt sinne./Förstånd blev ej din rikedom, /Men kanske har du minne./Per Enebom, du minns då nog, /Hur åsnan lopp att sparka/Det sjuka lejonet, som dog, /Och skrek: så gör den starka!«

Andliga erfarenheter

Per Nilsson beskriver hur han redan som barn hade grubblat över andliga frågor. Efter sin omvändelse inom Frälsningsarmén blev han en flitig mötesbesökare och vittnade frimodigt om sin frälsning, och ägnade avsevärd tid åt bibelläsning och bön. Han tog gärna del av andra människors berättelser om andliga upplevelser som låg utanför hans egen erfarenhet. Han läste också uppbyggelselitteratur och kom där, främst genom John Wesleys böcker, att fångas av begreppet fullkomlig helgelse. Det väckte en längtan efter »att komma i besittning av denna högre, andliga livserfarenhet«.

Jag minnes [...] huru jag vid ett par tillfällen under detta mitt sökande blev så överväldigad av Guds välsignelse att jag knappt visste om jag var i himmelen eller på jorden. Vid båda dessa tillfällen varade denna erfarenhet omkring tre dagar, varefter känslan avtog. Jag har aldrig betvivlat, att denna erfarenhet hade sin grund i en särskild andeutgjutelse från Gud. Men då känslan sjönk, trodde jag mig hava förlorat hela välsignelsen och så gick det mig efter min tro, eller rättare efter min otro, jag förlorade den. [...] Efter varje sådan erfarenhet sjönk jag djupare ned i andligt mörker, och understundom tycktes det mig som om alla avgrundens makter voro lössläppta för att plåga mig i det att jag ansattes av tvivel och otro från alla sidor. Därtill kom även att det behagade Herren tillåta, att ett långvarigt kroppsligt lidande pålades mig, bestående i höggradig neurasteni (nervsjukdom) och senare tillstötte även en svårartad halskatarr. (Nilsson 1918 s. 8–9)

Vid flera tillfällen fram till år 1922, till vilket år hans livsberättelser sträcker sig, drabbades han av långvariga perioder av »mörker« med psykiska besvär, såsom efter årskonferensen sommaren 1920 (s. 177).

Han hade läst om helbrägdagörelse genom tro, något som han under lång tid hade svårt att ta till sig. När han hösten 1900 drabbades av den halskatarr som nämns ovan, hade han sagt till Gud att om han blev frisk skulle han tro helt och fullt på honom. Han säger sig ha hört Gud säga att bara han trodde skulle han bli frisk. »På så sätt tvistade jag med Gud, men drog [...] det kortaste strået« och sjönk »ned i otro ända därhän, att jag tyckte mig ej kunna tro på vare sig Gud eller hans ord«. Samtidigt fortsatte han predika. Han sökte råd hos »bröder i Herren, men ingen tycktes förstå mig«. Han insåg så småningom att han var tvungen att ge sig »själv och allt åt Gud«. Under årskonferensen i Uppsala 1905 gav han därför ett löfte till Gud om full överlåtelse och att tro på hans »uppenbarade ord« – utan villkor. Något »känslorus« upp-

levde han inte, men »ett stort lugn och en vila« för själen. Guds ande vittnade om att »den högre andliga välsignelse, varefter jag så länge längtat, nu var min« (Nilsson 1918 s. 12–13) – därmed var »en nästan fem års lång sjölskamp, som så nära hade fört mig till tvivlets hemska avgrund« slut (*Sv. Sb.* 23/6 1909). Han blev inte frisk från sin sjukdom men »fick den kraft [han] för stunden behövde« (Nilsson 1918 s. 13).

Senare under hösten när han bad Gud om att bli frisk tillade han – trots sitt löfte under sommaren – att om det inte skedde »vet du, att jag ej vidare kan tro på dig«. När han vaknade nästa morgon var han frisk. En tid därefter blev han kallad att besöka en flicka med svår epilepsi. Han bad till Gud och hon blev frisk inom några dagar. Då bestämde han sig för att predika »helbrägdagörelse genom tron som en del av Kristi härliga evangelium« (Nilsson 1918 s. 16).

En märklig berättelse är från den egna familjen. Under sitt första levnadsår konstaterades att dottern Greta led av engelska sjukan. Hustrun ansåg att ingen läkare kunde bota sjukdomen utan ville vända sig till en »klok gumma«.

Som känt är, finnes det flera sådana gummor, som med framgång använt vissa smörjelsemedel mot denna sjukdom. Då hon framställde denna sin önskan till mig svarade jag, då jag insåg att jag ingenting skulle vinna genom att sätta mig däremot: »Du får i den saken göra som du vill, [men] flickan blir ej frisk förrän du kan helt lämna henne i Herrens hand.« Flickan blev emellertid smord först en gång, men med det resultat att hon blev åtskilligt sämre och senare en gång till med samma resultat. Till sist [...] sade hon till mig: »Jag förstår nu att du har rätt. [...] Tror du, att hon blir frisk om jag lämnar henne åt Gud?« »Ja, det tror jag«, var mitt svar. [...] Därefter överlämnade vi barnet i bön åt Herren med det resultat, att vi redan dagen därpå förmärkte en synbar förbättring, och om ett par månader var flickan, så långt vi kunde döma, fullkomligt återställd och har sedan dess ej haft något som helst men av sjukdomen. (*ibid.* s. 31–33)

Per Nilsson har beskrivit en mängd helbrägdagörelseunder – åtskilliga tämligen uppseendeväckande – under sin tid som pastor, först i Metodistkyrkan och sedan inom Pingströrelsen.²²⁴

²²⁴ Per Nilsson gav offentlighet åt dessa helbrägdagörelseunder genom predikningar, genom böcker som han sålde vid besök i församlingar samt genom artiklar i *Svenska Sändebudet* och *Evangelii Härold*. Beskrivningarna är tämligen detaljerade och kan i de flesta fall bestämmas till tid och rum med någorlunda god säkerhet. Det är knappast troligt att han skulle ha kunnat fortsätta rapporteringen i nämnda tidskrifter om det fanns starka skäl att ifrågasätta tilltron i hans berättelser.

Per Nilsson blev, som nämnts ovan, andedöpt i Klintehamn år 1907. Han och den familj som han då bodde hos hade efter morgonbönen suttit kvar och »samtalat om andliga ting [och då] kom Guds Helige Ande och uppfyllde rummet«.

Vad jag där erfor kan ej med ord beskrivas. Aldrig förut hade jag känt mig själv så försvinnande liten. [...] Mina ögon öppnades som aldrig tillförne över det oändliga värdet i Jesu blod. [...] Hela mitt inre kändes som smält vax, och hela min varelse tycktes liksom bada i ett hav av kärlek [...] och formligen jublade i Gud, min frälsare. Sedan jag så en stund fröjdats i Gud, fylldes min själ på nytt, men denna gång av den djupaste känsla av nöd för en fallen värld. (Nilsson 1918 s. 23–24)

Efter sitt andedop började Per Nilsson höra Gud tala; han skriver om »en inre röst« och att man måste pröva om »det är Guds röst eller ens egen tanke«. När han »satt försjunken i allvarlig betraktelse« kunde han »söka« att »få höra Guds röst« (ibid. s. 40).

Ty för dem som leva detta liv är det lätt att komma i förbindelse med Gud. Man kan framställa frågor och utan vidare få dem besvarade av den inre rösten. I många fall har jag prövat dessa svar och funnit dem fullt korrekta. (ibid. s. 39)

Vid ett tillfälle år 1911 när han befann sig i »ett passivitetstillstånd, d. v. s. helt och hållet skild från den yttre världen, kände jag i anden något som oroligt rörde sig omkring mig«. Han frågade »i anden« vem det var och fick höra en kraftig mansröst tala till sig. Den som talade presenterade sig som kapten Klas Ugglå, en »framstående sjöofficer på 1600-talet«. Hans budskap var att svenska folket skulle »stärka sitt för-svar, ty det stundar farliga tider«. Efter att ha talat med mannen frågade Per Nilsson om han skulle kunna få tala med sin döda hustru. Det fick han och han hörde »hennes mjukt kvinnliga och så väl igenkännliga röst«. Han ställde många frågor och fick detaljerade svar.

Vid ett senare viktigt tillfälle i mitt liv sökte jag henne åter och fick även då tillfälle att tala med henne angående vissa saker med avseende på vilka jag önskade att få hennes svar. Hon förutsade mig vid detta tillfälle åtskilligt, som senare i mitt liv gått i bokstavlig uppfyllelse. (ibid. s. 40–43)

Från ett bönemöte år 1920 i baptistkapellet i Visby berättar Per Nilsson följande:

Som vi lågo försänkta i bön kände jag, hurusom någon bakifrån lade sin hand på min högra skuldra. Jag vände mig hastigt om för att se vem det var, men där fanns ingen bakom mig, ty jag låg med ansiktet vänt mot de

församlade, och i min närhet var ingen. Jag förstod då att det var något från andens värld, varför jag förblev stilla. Då kände jag, hurusom ett andeväsen kom fram vid min högra sida och talade till mig följande: »Du skall vaka och bedja mycket, ty det förestår dig en mycket svår prövning.« Jag frågade: »Varifrån kommer den? Kommer den inom min familj i form av någon sjukdom eller annat?« »Nej«, svarades det mig, »den kommer från annat håll. Men kom ihåg att du är vakande och bedjande, ty den kommer att för dig bliva mycket svår.« Jag undrade vad detta kunde innebära, men bekymrade mig dock ingenting däröver. (Nilsson 1922 s. 66–67)

Efter årskonferensen samma år skulle han minnas denna upplevelse när utnämningarna lästes upp och det visade sig att han skulle tvingas flytta från Visby till Slite (s. 174).

Det förefaller som att han efter hand blev alltmer beroende av de tilltal han säger sig ha fått. När han exempelvis hade fått »dopsanningen« klar för sig, väntade han med att låta döpa sig tills han fick ett tilltal från Gud.

Pingstpredikant

När Per Nilsson hade lämnat Metodistkyrkan i februari 1922 blev han resepredikant inom Pingströrelsen. Redan söndagen den 26 februari predikade han i Filadelfia i Stockholm, där han stannade till torsdagen den 2 mars.

Det var många sjuka som där behandlades enligt Guds ord. Huru många av dessa som verkligen blevo helade kan jag ej säga, men flera mycket dyrbara vittnesbörd fingo vi höra från sådana, som blivit botade från svåra sjukdomar. (*Evangelii Härold* 14/9 1922)

Efter besöket i Stockholm medverkade han i möten som hölls i Järna, Södertälje, Västerås och Uppsala. I början av april 1922 blev han medarbetare till Alfred Gustafsson i pingstförsamlingen Elim i Örebro.²²⁵ Under sommaren blev tjänsten som predikant och föreståndare i pingstförsamlingen i Västerås ledig och under hösten tillträdde Per Nilsson denna tjänst. Ett år senare – den 1 oktober 1923 – efterträdde han Alfred Gustafsson och blev predikant och föreståndare för Elim i Örebro. I Örebro drabbades familjen hårt när dottern Greta, elva år, avled den 15 december 1924 efter att hon och föräldrarna blivit påkörda av en bil.

²²⁵ Alfred Gustafsson hade blivit kallad till Filadelfia i Stockholm som föreståndare under april–augusti 1922 då Lewi Pethrus var tjänstledig. Per Nilsson hade lovat hjälpa till i Örebro åtminstone under april och maj.

År 1918 hade Per Nilsson gett ut den bok, *Underbara bönhörelser och upplevelser*, som uppgifterna om hans påstådda samtal med sin döda hustru har hämtats från. År 1925 gav han ut en tredje upplaga av denna bok med Pingströrelsens folk som främsta målgrupp. Den annonserades första gången den 13 augusti i *Evangelii Härold*. Boken kom att orsaka en del oro inom rörelsen. Redaktionen för *Evangelii Härold* skriver i november 1925:

Som vi från flera håll fått påstötningar och förfrågningar angående vissa saker i broder Nilssons i nedanstående meddelande omnämnda bok, äro vi glada att kunna delgiva våra läsare broder Per Nilssons följande, egenhändiga förklaring, vilken vi också anse utgör svar på de frågor i saken, som blivit gjorda.

På grund av att det har kommit till min kännedom, att några erfarenheter, som jag omtalat i min bok »Underbara bönhörelser och upplevelser« under rubriken »Andeuppenbarelser« väckt oro hos många vänner, i det de anse dem vara spiritistiska, och då jag själv kommit till insikt om att dessa erfarenheter ligga utom det som tillåtes i Guds ord och alltså äro orätta, så har jag, då jag icke vill befrämja något, som är obiblistiskt, beslutat att indraga restupplagan av ovannämnda bok. – Härtill vill jag upplysningsvis säga, att mina erfarenheter på detta område uteslutande inskränka sig till dem som jag omtalar i nämnda bok, samt att jag inför Gud beslutat mig för och lovat att aldrig mer ställa mig öppen för dylika uppenbarelser. – Då jag för närvarande är rätt nedbruten till min kropp, vill jag bedja vännerna komma ihåg mig i sina böner. (*Evangelii Härold* 26/11 1925)

Redan den 28 september hade Nilsson tagit upp kritiken i församlingsmötet i Elim. Sekreteraren skriver i inledningen av mötets protokoll:

Pastorn [Nilsson] läste 1 Tess 5 kap^[226] och ledde i bön. Pastor Nilsson talade, förklarade att han ej som en del skyllt honom för sysslat med spiritism. Pastor Nilsson framhöll att flera andra stora Gudsmän samtalat med de avlidnas andar, såsom Sundar Singh [och] en profetissa i Finland. Pastor Nilsson bad församlingen om förlåtelse. Holmqvist begärde ordet [men] beviljades ej. Därefter bön. Broder [Hjerling] talade om en tid som är mycket farlig med många röster och det gäller att vara på vår vakt. (ÖPA)

Sista gången Per Nilssons namn förekommer i Elims mötesannonser är den 16 oktober 1925. Fredagen den 6 november hade Elimförsam-

²²⁶ I detta kapitel står det bl.a.: »Vi vädjar till er, bröder, att sätta värde på dem [...] som står i spetsen för församlingen och vägleder er. Visa dem den största kärlek och uppskattning för allt vad de uträttar.«

lingen besök av Lewi Pethrus och sin förre föreståndare Alfred Gustafsson. Anledningen till detta besök var sannolikt de problem som uppstått på grund av anklagelserna mot Per Nilsson. I församlingens möte den 7 december läste man upp ett brev från Per Nilsson. Han begärde där avsked från sin tjänst i församlingen. En av styrelsemedlemmarna, Fritz Hjerling, föreslog att lön skulle utbetalas till årets slut. Församlingen biföll förslaget.²²⁷

Från omkring den 1 november 1925 och några månader framåt fick Per Nilsson vistas på Betaniahemmet i Lillån (s. 116).

I maj skriver Lewi Pethrus:

Pastor Per Nilsson har under den närmaste tiden besökt Stockholm och deltagit i många av våra möten. Han har den sista tiden tillfrisknat mycket hastigt från sin svåra sjukdom och är nu, som det synes, återställd till sin hälsa. Det har varit en sannskyldig fröjd att höra vår broders vittnesbörd, som varit till rik välsignelse ibland oss. Broder Nilsson kommer nu att resa omkring i landet och vittna, eftersom Herren leder honom. (*Evangelii Härold* 12/5 1926)

Nilssons medverkan i Filadelfias möten hade inte annonserats i predikaturerna, förmodligen för att han inte skulle behöva känna sig pressad.

²²⁷ Det går inte att avgöra av det material som finns tillgängligt i Elimförsamlingens arkiv hur församlingens äldste och diakoner förhöll sig till anklagelserna. Under den aktuella tiden var det turbulent i församlingens ledning men det förefaller som att orsaken till det inte har med Per Nilsson att göra. Jag föreställer mig att Pethrus och Gustafsson hade ett möte den 6/11 med äldste och diakoner. Säkert träffade de också Per Nilsson. Jag utgår ifrån att Pethrus var angelägen om att hjälpa Per Nilsson ur den svåra situation han hade hamnat i endast tre år efter att han lämnat Metodistkyrkan. På måndagen efter Stockholmspastorernas besök avsade sig tre av församlingens äldste och diakoner sina ämbeten. Skälet angavs vara oenighet i diakonkåren. De tre var Fritz Hjerling, Josef Ståhl och Axel Jansson. Den 23/11 begärde en kvinnlig medlem ordet med anledning av ett rykte om henne. Det gällde en hyresinbetalning. Axel Jansson begärde ordet och föreslog att ordföranden Fredrik Carlsson skulle bytas ut eftersom han på något sätt var part i målet. Carlsson blev av en annan medlem beskyldd för att vara köttslig och lömsmynt, och föreslog att Carlsson skulle avsättas från »älste och diakonsysslan«. Hjerling, Ståhl och Jansson understödde förslaget liksom flera av medlemmarna. Efter omröstning avsattes Carlsson. Samme medlem som anklagat Carlsson föreslog sedan att Hjerling, Ståhl och Jansson skulle väljas till diakoner igen, vilket församlingen gjorde. Därefter begärde August Eklund att få avgå som diakon, men församlingen avslög hans begäran. Den 4 december beviljades Gottfrid Törnkvist att få avgå som diakon. Törnkvist menade att församlingen hade handlat oandligt i samband med att en medlem avsattes från sitt uppdrag i församlingen (ÖPA).

Att Lewi Pethrus öppnade Filadelfia för honom visar att han gav Per Nilsson sitt stöd.²²⁸

Sent på hösten 1926 finner vi Nilsson i pingstförsamlingen i Huskvarna som »vakanspredikant« efter att Anders Edmundh slutat sin tjänst där den 1 oktober. Och i slutet av mars 1927 skriver Simon Johanson, föreståndare för Filadelfiaförsamlingen i Huskvarna i *Evangelii Härold*.

Br. Per Nilsson har jakande besvarat Filadelfiaförsamlingens [...] kallelse till predikant och föreståndare och tillträder platsen omedelbart. Br. Nilsson har en tid förut tjänat församlingen och haft en öppen dörr, som vi tro, att Herren vill låta vara öppen i fortsättningen. (*Evangelii Härold* 31/2 1927)

Inför en bibelskola den 11–24 januari 1928 i Huskvarna beställde Per en annons i *Evangelii Härold* av vilken det framgick att de två sista dagarna skulle det vara ett »uppbyggelsemöte« med Carl Hedeén, Karl Ljung och Erik Wærn. När Lewi Pethrus fick se annonsförslaget strök han Wærns namn och skrev ett brev till Per Nilsson:

Har i dag sett i en annons, som är insänd till E. H., att Ni i Huskvarna annonserat Erik Wærn med såsom talare vid Eder avslutningshögtid. Jag förmodar, att det icke är obekant, i vilken ställning Wærn står till den fria församlingen i Katrineholm, och hans uppträdande där. Det är en dålig rekommendation för Dig och de andra bröderna, som skola delta i konferensen, att Ni samarbeta med den mannen. Vi vilja icke intaga hans namn i Härolden, förrän han kommit i rätt ställning till bröderna i Katrineholm, varför vi strukit hans namn i Eder annons.

Jag skall samtidigt passa på och säga Dig, att det förvånar mig, att Du kan samarbeta med Arvid Karlsson i Kristinehamn. Också den mannen har nu skilt sig från församlingen där med några stycken, en man som är så genomdlig till sitt väsen, medan han brukar en massa andliga ord. Du kan icke få annat än obehag av Ditt samarbete med honom. Jag känner ju honom och hurudant hans liv och verksamhet varit, innan han kom till Kristinehamn, och visste på förhand, hur det skulle gå, fastän man drar sig ju för att säga något. [...]

Ha de andra bröderna, som lovat komma med på Eder bibelskoleavslutning i Huskvarna, reda på hans handlingssätt mot vännerna i Katrineholm?

²²⁸ I annonseringen i *Evangelii Härold* av kvällsmötet i Filadelfiakyrkan den 25 mars 1926, Marie bebådelsedag, nämns Per Nilsson som andra namn efter Alfred Gustafsson.

Gud välsigne Dig, min käre Broder! Du har haft många svårigheter att genomgå. Jag önskar, att Du må bli skonad från de svårigheter, som absolut måste följa samarbetet med dylika personer. Det som ger en glädje och styrka i arbetet, är att få samarbeta med uppriktiga och gudahängivna bröder och församlingar, som icke söka sitt utan det som hör Kristus till.
(Pethrus till Nilsson 8/11 1927 LPA)

Det som hade inträffat i Katrineholm hade inte nämnts i *Evangelii Härold* utan Pethrus förutsatte att församlingsföreståndarna hade kännedom om förhållandet på annat sätt.²²⁹ Det finns inget svar på detta brev, vilket tyder på att Nilsson ringde upp Pethrus och frågetecknen kunde rätas ut.²³⁰

I början av år 1929 var det åter aktuellt för Lewi Pethrus att varna Per Nilsson. Denne hade blivit kallad till pingstförsamlingen i Arvika. Han hade varit där tidigare, till exempel vid församlingens lokalinvgning den 17–20 juni 1928. Nilsson kände till att församlingen hade svårigheter och var införstådd med att Pethrus inte såg med blida ögon på ett eventuellt besök där. Han hade emellertid lagt fram kallelsen inför Gud och dessutom begärt och fått ett tecken, varefter han kände sig säker på att det var Guds vilja att han skulle resa till Arvika och hålla bibelstudier där några dagar. Strax innan han reste fick han ett brev från Pethrus där denne avrådde eller förbjöd honom att resa dit – brevet finns inte bevarat. Nilsson »ögnar igenom« brevet och säger att det var först när han satt på tåget som han kunde läsa det noggrant och då var det för sent att ångra sig. När han kom hem igen skrev han till Pethrus och förklarade sitt handlings sätt. I samma brev nämner han att han hade blivit glad över att han hade fått höra att Pethrus hade

²²⁹ Erik Wærn hade som föreståndare för Karinboda fria församling (utanför Katrineholm) våren 1926 tagit emot ett besök av Harry Roxström, pastor i pingstförsamlingen i Mönsterås. Denne var på en »predikoresa« för att samla in pengar till en skuld som församlingen hade. Omkring 1 maj kom han till Karinboda och där blev det en »bekännelseväckelse« och han blev kvar någon månad. I mötena pekade han ut medlemmar som hade syndat och det gjorde att många fann för gott att bekänna sina synder innan Roxström nämnde om dem. När denne återvände hem tog Wærn över profettjänsten. Församlingen splittrades och i början av april 1927 begärde Wærn utträde ur församlingen och ca 75 medlemmar följde honom, men den församling man bildade upphörde snart. I mars 1928 ville Wærn bli upptagen i Karinbodaförsamlingen igen, men han »hade inga eftergifter att göra« enligt församlingsprotokollet, varför han nekades inträde (protokoll KPA). Erik Wærn tillhörde inte någon pingstförsamling vid den tid som bibelskolan hölls i Huskvarna.

²³⁰ Hela brevet är inte citerat här, men sammantaget andas brevet en förtrolighet från Pethrus sida, trots att han är ganska skarp mot Nilsson.

besökt Smyrnaförsamlingen i Malmö som hade bildats i oktober 1928 efter en utbrytning från pingstförsamlingen Elim.²³¹

Då du besökte den, varför skulle det vara så farligt att jag besökte den i A. och om man går försoningsvägen på det ena hållet, varför då ej göra det på det andra. Jag tror att man uppehållit enheten inom pingstväckelsen bättre på den vägen än genom att sätta hård mot hård [!]. [...] Du är så välkommen till vårt uppbyggelsemöte d. 11–13 maj, då det skall bliva riktigt roligt att få sammanträffa med dig och få samtala muntligt med dig. Du skall icke tro att jag har några söndringsplaner, så är icke fallet, men jag vill så gärna följa den apostoliska uppmaningen att »tyda allt till det bästa« och att »så långt på mig ankommer hava frid med alla människor«. Tycker du att jag gått för långt i detta avseende så får du förlåta mig, jag har under alla omständigheter menat väl. (Nilsson till Pethrus 16/2 1929 LPA)

Pethrus hade tidigare endast gett ett preliminärt löfte att komma till Huskvarna. Han kom emellertid inte dit, vilket kan bero på att Filadelfia i Stockholm den aktuella helgen hade besök av William E. Booth-Clibborn, dotterson till William Booth, grundaren av Frälsningsarmén. Detta besök värderade Pethrus högt.

I *Evangelii Härold* återfinns Per Nilssons namn mer sällan år 1926 än 1925 och frekvensen minskar sedan ytterligare. Efter år 1927 förekommer namnet endast vid några tillfällen. Den 19 juli 1928 rapporterar han från Huskvarnaförsamlingens 10-årsjubileum och den 25 juli 1929 berättar han i *Evangelii Härold* om tre helbrägdagörelseunder.

²³¹ Smyrnaförsamlingen i Malmö hade bildats efter en konflikt mellan en mindre grupp i Elim och församlingens föreståndare Emanuel Larsson. Kända familjer inom nämnda grupp var Ekberg, Gullberg och Strandsjö. Larsson menade att man inte skulle ha någon andlig gemenskap med personer utanför Pingströrelsen medan gruppen i fråga ansåg ett sådant synsätt felaktigt. De hade vänner och släktingar utanför Pingströrelsen som de ville inbegripa i sin gemenskap. Församlingen fick ett 50-tal medlemmar vid bildandet. Lewi Pethrus besökte Smyrna första advent år 1928. Sångaren Einar Ekberg var anställd som sångarevangelist i Filadelfia Stockholm. Han lämnade denna tjänst i september 1928 och flyttade till Malmö, där han skulle arbeta i familjens affärsverksamhet, men fortsätta att besöka församlingar för att sjunga. Det egentliga skälet till flyttningen torde ha varit familjens brytning med Elimförsamlingen. Församlingen var tämligen isolerad och under Franklinstriden hösten 1929 tog man hans parti. Einar Ekberg valde då att återvända till Filadelfia Stockholm. Han annonseras första gången i *Evangelii Härold* torsdagen den 9/1 1930 i ett möte samma kväll. Först i slutet av februari 1936 upplöses Smyrnaförsamlingen och flertalet medlemmar sökte sig till den »andra« pingstförsamlingen i Malmö, Filadelfia.

Under Per Nilssons första år i Huskvarna fick församlingen hälsa något över 100 nya medlemmar välkomna, de allra flesta upptagna genom dop. Vid årsmötet i juni 1929 hade församlingen 500 medlemmar, en ökning med 42 medlemmar på ett år, eller ca 9 %, vilket är något mindre än medelvärdet för pingstförsamlingarna vid denna tid. Avknoppning av utposter som ordnades till egna församlingar gör emellertid att det är svårt att avgöra medlemsutvecklingen under de år Per Nilsson var föreståndare i Huskvarna.

Per Nilsson slutade sin tjänst i Huskvarna den 1 april 1930. Sin sista rapport i *Evangelii Härold* från verksamheten i Huskvarna lämnade han den 30 januari 1930. Han berättar om att »åtskilliga har böjt sig för Gud och sökt frälsning« den senaste tiden. Han meddelar också att det fortfarande sker helbrägdagörelseunder och redogör kortfattat för fyra av dessa. Slutligen uppmanar han Guds barn att bedja om »en genomgripande väckelse över hela vårt land«.

I början av april 1930 fick Per Nilsson en rekommendation i *Evangelii Härold* av församlingens äldste och diakoner:

Pastor Per Nilsson, som över 3 år tjänat Filadelfiaförsamlingen Huskvarna som predikant och föreståndare, uppsade för en tid sedan sin plats till den 1 april. Gud har använt vår broder till mycken välsignelse, i synnerhet till de sjukas helande, såväl inom som utom församlingen. – Han önskar i fortsättningen tillhöra församlingen och förklarar sig fortfarande vara ett med de fria församlingarna, som han tror det vara Guds vilja att besöka, som Herren leder. – Vi vilja härtill varmt rekommendera vår broder. (*Evangelii Härold* 3/4 1930)

En månad senare skriver Per Nilsson:

Efter något mer än tre års välsignelsebringande verksamhet, särskilt bland de sjuka – underbara ting har Herren i detta hänseende gjort ibland oss inom Filadelfiaförsamlingen i Huskvarna – har jag trott det vara Guds vilja att lämna denna verksamhet för att göra ett försök att följa den inre kallelse jag känt i flera år – att åt församlingar och platser erbjuda min hjälp för särskilda möten för väckelse, tro och helbrägdagörelse. Gärna står jag även till tjänst med bibelstudium. Visserligen känner jag mig mycket svag och ovärdig en sådan uppgift, men är det Guds väg, så skall Han också giva nåd och kraft. Om det därför skulle finnas församlingar eller platser som önska en serie dylika möten, med särskild betoning av sanningen om Herren som läkare, så vore jag tacksam, om de ville sätta sig i förbindelse med mig. Jag är fortfarande tills vidare medlem av Filadelfiaförsamlingen i Huskvarna och har rekommendation därifrån. (*Evangelii Härold* 8/5 1930)

Han skriver också att hans adress är Nerikes Kil, nordväst om Örebro.

Under denna tid påverkades Pingströrelsen av efterdyningarna från Franklinstriden hösten 1929 (s. 226). Genom att A.P. Franklin hade tagits in som medlem i Södermalms fria församling i Stockholm trots att han hade uteslutits ur Filadelfiaförsamlingen, isolerades Söderförsamlingen från en majoritet av pingstförsamlingarna. Av de två citaten ovan torde man kunna dra slutsatsen att vid denna tid fanns det ingen uttalad sympati för Franklin och för Södermalms fria församling från Per Nilssons sida.

Inför flyttningen till Kil i april 1930 hade Per Nilsson förvärvat en gård i socknen. Arealen var 19 ha. Sonen Nils hade från hösten 1927 arbetat inom lantbruket och även varit elev vid en lantmannaskola. Han kom senare att arrendera gården.

Predikant inom Söderrörelsen

I början av år 1931 finner vi Per Nilsson i Södermalms fria församling, som nu var centrum för Söderrörelsen (s. 227). Han skriver om sin kontakt med församlingen:

För omkring två månader sedan hade jag en av mina så vanliga vak- och bönenätter. Jag låg och tänkte huru jag skulle planera för mina resor på nyåret och bad Gud om ljus och ledning i detta hänseende. Då hörde jag Guds röst så tydligt tala till mig, lika tydligt som om en person stått vid min sida [...]: »Res upp till Södermalms församling.« Jag kan icke säga, att denna befallning kom oväntat, men den kom dock som en överraskning. Jag måste erkänna, att jag ej kunde svara ja med detsamma; tvärt om gjorde jag många invändningar. Det kostade på en smula för kött och blod att förena sig med detta Guds mest föraktade folk. Jag hade många ingående samtal med Gud angående denna sak, varunder det blev mig klart att i detta hänseende var Guds befallning oåterkallelig. Och nu är jag där. Igenom dessa samtal med Gud blev det mig tillfullo klart, att verket på söder eller den nya riktningen av pingstväckelsen är ett verk av Gud. [...] För min del är jag fullt övertygad om att detta är början till den väckelse, som Herren vid så många tillfällen lovat sända före sin tillkommelse. [...] Nu hava vi väckelsen här, Gud vare lov! Vägen för oss är smal, och den kommer utan tvivel att bli smal. Men om vi äro trogna den kallelse Herren givit oss, så skall han giva öppna dörrar, och hans verk skall gå fram till seger. Vårt måtto må vara: Full pingst, men på ödmjukhetens och kärlekens bibliska väg. (*Missionsfacklan* 29/1 1931)

Man kan tolka inledningen av Nilssons berättelse som att han inte hade några bestämda inbjudningar att utgå ifrån i sin planering för arbetet

år 1931. Genom sitt besök i Söderförsamlingen bröt han i praktiken med Lewi Pethrus och därmed med Pingströrelsen. Besöket i Stockholm i den ganska stora församlingen på Söder torde fått honom att hoppas att Söderrörelsen skulle växa genom en väckelse och att han skulle kunna få en framtid där.

Efter att ha varit i Stockholm någon vecka begärde Per Nilsson flyttningsbetyg från Filadelfiaförsamlingen i Huskvarna till Södermalms fria församling, vilket han fick med »broderlig rekommendation« (*Missionsfacklan* 26/2 1931).

Onsdagen den 21 januari 1931 höll Lewi Pethrus i den nya Filadelfiakyrkan i Stockholm ett uppmärksammat föredrag, »Vår ställning till andra kristna«. I föredraget angrep han A.P. Franklin, dock utan att nämna hans namn. Lördagen den 24 januari publicerade *Svenska Morgonbladet* en artikel av Per Nilsson. Rubriken var: »En protest.« Där tar denne Franklin i försvar och menar att Pethrus agerande är »okristligt, skamligt, ja, upprörande«.²³² Pethrus bemöter protesten i en lång artikel i *Evangelii Härold*.

Pastor Per Nilsson tar i en artikel i *Svenska Morgonbladet* än en gång upp den franklinska uteslutningen och söker rentvå den uteslutne, i det han påstår, att en så pass stor, omdömesgill och andlig församling som Filadelfiaförsamlingen i Stockholm skulle på grund av rena intrigspel ha uteslutit en oskyldig man, och detta skulle ha skett i en församling, som – sedan hon underkastat sig lidandet och förödmjukelsen av denna uteslutning – erfarit en välsignelse och framgång i sin verksamhet, som vida överträffar allt, vad hon förut upplevat. – Det är något oerhört hästkt i Per Nilssons artikel, och man kan förundra sig över att personer, som skriva i en så bitter anda, samtidigt kunna tala om kärlek. (*Evangelii Härold* 12/2 1931)

I samma nummer av tidningen skriver Lewi Pethrus utifrån ett meddelande han fått av Simon Johansson i Huskvarna:

Pastor Nilsson åtnjöt för några år sedan förtroende bland pingstväckelsens folk, men genom utgivandet av böcker, som innehöll spiritistiska inslag och en del andra obibliska egendomligheter, har han under de senaste åren haft föga ingång bland de fria församlingarna i landet. Sedan han för något år sedan slutade sin verksamhet i Huskvarna, har han i E. H. förklarat sig önska resa omkring bland de fria vännerna för att leda bibel-

²³² Under sin vistelse i Stockholm i januari höll Per Nilsson ett bibelstudium i Södermalms fria församling över ämnet »Den övermåttan härliga vägen« där han kritiserade Pingströrelsen och särskilt behandlingen av Franklin, dock utan att nämna några namn. Bibelstudiet gavs senare ut i tryck (Nilsson 1931).

studieveckor m. m., men han har blivit allt mindre anlita, tills han nu på ett mycket hätskt och okristligt sätt i dagspressen utslungar de mest osanna beskyllningar mot pingstväckelsen och bröder inom densamma.

Per Nilsson påstår sig fortfarande höra röster. En sådan lär, enligt vad han själv skrivit, ha manat honom att lämna den fria församling, som han tillhört, sedan han under mycken strid och med utslungandet av många hårda domar lämnade metodistkyrkan. Rösten har sagt honom, att han skulle förena sig med A. P. Franklins anhängare. Enligt Per Nilssons egna uppgifter talade han för några år sedan med avlidnas andar, av vilka, om jag icke missminner mig, en sade sig vara Klas Ugglas och en annan hans några år förut avlidna hustru. Om det är någon av dessa eller någon annan från den andra världen, som nu återigen talat till honom, har han icke meddelat. Men det ligger nära till hands att uppfatta saken så. – Att han nu tagit detta steg är väl fränsett sättet, det bästa både för honom och pingstväckelsens folk, och vi äro förvissade om att ingen ibland oss mot honom hyser något av de bittra känslor, som han, att döma av hans egna uttalanden i pressen, har emot oss. (*Evangelii Härold* 12/2 1931)

Redan i februari 1931 kunde *Missionsfacklan* – Söderrörelsens veckotidning – meddela att Per Nilsson skulle »tillsvidare upptaga arbete i Fria Evangeliska Församlingen i Göteborg», (*Missionsfacklan* 5/2 1931) som tillhörde Söderrörelsen. Församlingens tidigare pastor skulle bli lärare vid rörelsens bibelinstitut i Danderyd. Det skulle emellertid dröja till omkring 1 maj innan han tillträdde tjänsten.

Per Nilsson hade kommit till Stockholm i mitten av januari och blev kvar där någon månad varefter han besökte Norrtälje, Hälsingborg, Malmö och Göteborg, där han fick se flera helbrägdagörelseunder. Efter denna resa återvände han till Stockholm för att sedan fortsätta via Kil till Göteborg. Sannolikt bosatte sig makarna i Göteborg under den tid som han var föreståndare för församlingen där.

Några av styrelseledamöterna i Södermalms fria församling, som utgjorde ungefär halva Söderrörelsen inledde i början av 1932 en process som skulle leda till att församlingens isolering från Pingströrelsen skulle upphöra. Även om Söderrörelsen hade ett stöd från Örebro-missionens ledning kunde inte det uppväga den gemenskap som medlemmarna tidigare hade känt med predikanter och medlemmar inom Pingströrelsen. Till Söderrörelsen hade dessutom ganska många predikanter som hade råkat i konflikt med Lewi Pethrus anslutit sig, vilket inte var ett särskilt gynnsamt förhållande.

Förändringsprocessen skulle snart orsaka splittringar inom rörelsen och under våren 1932 valde Per Nilsson att avgå som föreståndare för församlingen i Göteborg. Han slutade 1 juni. Han skriver:

Undertecknad, som något mer än ett år tjänat Göteborgs Fria Församling, och där Gud varit med, och där vi i synnerhet sett och fått vittnesbörd om, att Herren helat många sjuka genom trons bön, kommer att härefter resa fritt efter som Gud leder och öppnar väg, för att predika evangelium, hålla bibelstudier och enligt den uppgift, som jag tror Gud givit mig, bedja med och för de sjuka, de, som så önska. Mina besök komma att bli fullständigt osekteriska och ingen som helst samfundspropaganda kommer att bedrivas, varför vilken församling som helst kan kalla mig. Min enda uppgift kommer att bli att tjäna Herren. (*Missionsfacklan* 23/6 1932)

Meddelandet ska inte tolkas som att han lämnade Söderrörelsen, men att han ville utsträcka sitt arbetsfält.

Först i slutet av november 1934 försonades Södermalms fria församling och Filadelfiaförsamlingen. I samband med detta anslöt sig Per Nilsson till »Guds Församling« som hade bildats i januari 1933 av bland annat A.P. Franklin och Efraim Fraim. De två största församlingarna fanns i Stockholm med Fraim som pastor och i Göteborg med Franklin som pastor. I rörelsens tidning *Församlings-Rösten* den 15 december 1941 finns en julkhälsning från Elin och Per Nilsson, Nerikes Kil samt en lång artikel av Per Nilsson under rubriken »Väckelsen i Möttlingen«. År 1945 upplöstes på Fraims initiativ Guds Församling i Stockholm, vilken vid denna tid kallades Sionförsamlingen. Medlemmarna anslöt sig till andra församlingar, flertalet – inklusive Per Nilsson – till Stockholms tredje baptistförsamling (Ebeneser) på Söder.

Resepredikant

Per Nilsson övergick, som redan nämnts, våren 1932 till att vara resepredikant med Kil som basort. Förmodligen hade han ett antal församlingar inom Baptistsamfundet, och där särskilt sådana med koppling till Örebro Missionsförening, vilka han kunde besöka någorlunda regelbundet. Även församlingar inom Helgelseförbundet kan ha tagit emot besök av honom. Under sina predikoresor sålde han sina böcker och fick förmodligen sammantaget en rimlig inkomst om dessutom hänsyn tas till vad jordbruksfastigheten i Kil kunde ge i avkastning. I januari och i juli 1933 gästade den lilla »Södergruppen« i Linköping. Han

predikade i Örebro fria församling i slutet av 1930-talet fram till att den upplöstes i början av 1940-talet.²³³

När han var hemma i Kil deltog han i baptistförsamlingen Salems möten. Under ett par perioder var han församlingens vakanspastor. Från år 1945 blev han mer aktiv i församlingen, predikade ganska ofta och fick representera församlingen i olika sammanhang. När man hade årsmöte den 1 januari 1945 var det Per Nilsson som »öppnade« mötet med bibelläsning, en kort betraktelse och bön, varefter ordföranden tog över.

Medlem i Salem blev han inte förrän den 18 maj 1947:

Ordf. meddelade att Pastor Nilsson begärt inträde i församlingen, och uppläste flyttningsbetyg, samt uttryckte sin glädje över att Pastor Nilsson vill tillhöra vår lilla församling och hälsade honom välkommen. (NBA)

Flyttningsbetyget var utställt av Ebeneserförsamlingen i Stockholm. Vid årsmötet tog Salemförsamlingen emot en tomt som gåva av Per Nilsson för ett kommande kapellbygge. Tomten, som var en avstyckning från hans gård, kom emellertid aldrig att bebyggas för detta ändamål.

Författare

Per Nilsson var författare till 14 böcker. Åren 1917–1920, det vill säga under sin tid i Metodistkyrkan, gav han på eget förlag ut följande tre:

- *I anden till Herrens dag* (1917), 141 sidor.
- *Underbara bönhörelser och upplevelser*, (1918), 134 sidor.
- *Evangelii hemlighet eller Kristus i oss* (1920), 180 sidor.

Under åren i Pingströrelsen gav han ut fyra böcker på eget förlag:

²³³ Inom Svenska Missionsförbundet fanns under 1920-talet och några år in på 1930-talet en troendedops- och andedopsrörelse (»de pingstbetonade») som orsakade spänningar inom förbundet (Gäreskog 2005). Mot slutet av 1920-talet började enskilda, grupper och hela församlingar att lämna Missionsförbundet och bilda »fria« grupper och församlingar. Att ansluta sig till Pingströrelsen var inget alternativ, man ville vara fri (eller »frifri« som uttrycket var). En sådan grupp bildades troligen 1927 eller 1928 i Örebro av medlemmar i Vasakyrkan. Den kallade sig Örebro fria bönering. En av de tongivande var Florentinus Hällzon. Den 30 april och 1 maj 1927 höll denna bönering ett missionsmöte där Per Nilsson och missionär Carl Spira (Pingströrelsen) talade (*Evangelii Härold* 28/4 1927). En församling bildades i januari 1935 och där predikade Per Nilsson enligt Fl. Hällzons son Stig. När församlingen upplöstes anslöt sig flertalet medlemmar till Elimförsamlingen, där Fl. Hällzon blev äldste (Hällzon RGA).

- *I Laodiceatid eller Metodismen, pingstoäckelsen och undertecknad* (1922), 122 sidor.
- *Herrens dråpliga gärningar* (1922), 141 sidor.
- *Han hov upp sin röst eller Full med tro och Helig Ande* (1925), 117 sidor.
- *De yttersta tingen eller Kristi seger över världen* (1925), 146 sidor.

Dessutom gavs en »småskrift« ut på ett förlag i Umeå:

- *Frid på jorden* (1926), 16 sidor.

Under sina år i Söderrörelsen gav han ut en liten skrift och två böcker på Facklans förlag i Stockholm:

- *Den övermåttan härliga vägen. Ha vi pingstoänner gått den?* (1931), 40 sidor.
- *Gudomlig helbrägdagörelse i teori och praktik* (1931), 97 sidor.
- *Profetian, bolsjevismen, nazismen och judarna* (1934), 44 sidor.

Under sin tid i Baptistsamfundet gav han ut tre böcker på Hemmets väns förlag, som ägdes av Florentinus Hällzon:

- *Den friviona bruden. Berättelse från slaveriets dagar* (1937), 102 sidor.
- *Herren är trofast. Skildringar från bibeln och det kristna livet* (1938), 102 sidor.
- *Brudens uppryckande och den stora världskatastrofen. Allegorisk framställning* (1939), 110 sidor.

Han översatte dessutom en bok från engelska som han gav ut på eget förlag:

- *Tjugonde århundradets apostlagärningar eller berättelsen om Aimee Semple Mc Pherson och de underbara väckelserna i Corona, Daytoj och Philadelphia* (1921), 115 sidor.

Uppbrott

Per Nilsson avled den 21 december 1948 efter en kort tids sjukdom. Han var då änkeman efter att hans hustru Elin hade avlidit den 5 januari 1943. Sonen hade övertagit gården och Per Nilsson bodde på övre våningen i mangårdsbyggnaden.

Begravningsgudstjänsten ägde rum i Pingstkyrkan i Örebro med Florentinus Hällzon som officiant. Elimförsamlingen representerades av sin predikant och föreståndare Alvar Blomgren. Även Elimförsamlingen i Västerås, Södermalms Fria Församling och Salemförsamlingen i Kil var representerade. Efraim Fraim företrädde »gamla vänner« i Sion- och Ebeneserförsamlingarna i Stockholm (*Dagen* 3/1 1949).

Karl Ljung

Karl Gottfrid Ljung föddes den 18 september 1875 i Frösthults socken i Uppsala län. Frösthults kyrka ligger en dryg mil nordväst om Enköpings centrum. Karl hade åtta syskon varav ett dog som spädbarn. Hans far var soldat och familjen bodde i ett torp på en av socknens större gårdar. Hösten 1896 begärde Karl flyttningsbetyg till Hedvig Eleonora i Stockholm. Han hade blivit antagen till Frälsningsarméns krigsskola. Han blev då kadett och bodde under den omkring sex veckor långa kursen i ett logement i en av Frälsningsarméns fastigheter vid Östermalmsgatan.

Officer inom Frälsningsarmén

Någon vecka före julen 1896 blev Karl Ljung sänd till frälsningsarmékåren i Gränna för att biträda kårens befälhavande officer. Omkring den 1 juni 1897 flyttade han till kåren i Nässjö. Han blev befördrad till löjtnant i december 1897 och placerades samtidigt vid sjunde kåren i Stockholm. I juli 1898 beordrades han till Umeå, och endast två månader senare till »Lappkriget i Jämtland« som biträdande officer till kapten Ernst Lander.

Ernst Lander förde dagbok och i den kan man läsa om hans och Karl Ljungs verksamhet under hösten 1898:

Den 13 september kom Karl Ljung till Östersund dit Ernst Lander redan hade anlant.

Vi började vår resa omedelbart och avreste med första tåg till Mattmar, där jag hade att invänta 25 kronor från högkvarteret.

Hallen den 14 september: Halv ett i dag började vår vandring med packning på rygg och stav i hand. Vi kommo hit vid sextiden på aftonen. Hade då gått 22 kilometer, och redan var våra fötter söndersargade.

Glen den 16 september: Ja, så är vi då framme och ha blifvit väl mottagna. En gumma hälsade oss innerligt välkomna och visade oss till ett ställe, där – som hon sade – alla var glada (d.v.s. frälsta). Där blev vi mottagna såsom Herrens sändebud, och sedan vi förplägat oss med kaffe, vilket vi fann vara mycket gott samt en god kvällsmat avslutade vi vår dag med en härlig bönestund.

Glen den 17 september: Vi sovo gott i kåtan om vi undantar de tillfällen, då vi blev väckta av märren, som stod i köket eller vad det nu skulle vara. Hon förde ett väldigt oväsen med en koskälla som hon hade på sig. – Mötet som började klockan fem var mycket gott. Alla lyssnade med stort intresse till talet om hur vi genom Jesus äga tillgång till Guds rike.

35 personer hade vi på mötet. Synnerligen saliga såg de gamla gummorna ut, när de efter mötets slut fick maka sig fram till elden och fick ett kol att tända sin pipa med.

Glen den 19 september: Gårdagen vår första söndag i fjällen. Minnena av den är mycket ljuva. Vi hade två goda möten för fullt hus. 85 personer båda mötena. Vid slutet av sista mötet fick vi bedja med en själ (förstlingsfrukten för oss här). Här fanns många frälsta, och det var i sanning rörande att höra deras böner för vår framgång och deras folks frälsning. Vi skall i dag fortsätta till Tårsås och vidare till Härjedalen. Två kvinnor kommer att göra oss sällskap med hästen, så vi slipper att bära våra packningar i dag.

Tårsås den 20 september: Vi kom hit i går eftermiddag klockan sex efter att gått två långa mil och på en mycket stenig väg. Men vi fick ju gå lösa och lediga, så vid framkomsten kände jag mig inte alls trött. I Tårsås hade vi ett välsignat möte för nybyggare. Vid mötets slut fick vi bedja med en 87 års gammal lappkvinna.

Ljungris den 24 september: Fick i dag köra våra saker på en kärra. Själva fick vi rida över Ljungan. Vi blev även här väl, ja hjärtligt mottagna av folket. Byn består av fem kåtor med mellan 25 å 30 innevånare. Vi hade aderton på vårt första möte här.

I Ljungris stannade de ett par dagar och fortsatte den 26 september till Järpen och därifrån till Sikås och Fagerdal i Hammardals församling, för att sannolikt därefter återvända till Östersund.²³⁴ Det förefaller som att de båda officerarna gjorde en resa varje månad. I december 1898 var de i området norr om Åre, ända upp till byarna Höberg och Grubbdalen ca 75 km nordost om Åre och nära norska gränsen:

Höberg 12 december: Denna dag var en dag som jag länge skall minnas. Ömsom har jag gått eller dragit skidorna. Stundtals försökte vi rädda. På detta sätt kom vi 1½ mil till byn Höberg. Vi fick ha en liten bönestund där på kvällen för nio personer, däribland en lappkvinna.

Grubbdalen 13 december: I dag fortsatte vi till den by, där vi icke kunde komma längre. Här blev vi hjärtligt mottagna av de tre lappfamiljer som

²³⁴ Resan gick således med tåg mot Åre till Mattmar som ligger vid Storsjöns nordöstra ände. Därifrån gick de till fots ett par mil sydsydost till Hallen för att sedan fortsätta under dagsetapper på ca 35 km i sydvästlig riktning till Glen, möjligen kan de ha fått skjuts en del av vägen. Från Glen fick de vandra ca 15 km västerut till Tårsås (Tossåsen) men slapp att bära sina packningar. Vandrigen gick sedan vidare ytterligare 25 km västerut till Ljungris, ca 10 km norr om Ljungdalen. Nästa mål var Hjerpen (Järpen) ca 55 km nordost om Ljungris och sedan till Sikås/Fagerdal ca 90 km västnordväst om Järpen. De två sista etapperna bestod endast till en mindre del av vandringar.

bor där. Detta var s.k. bofasta lappar, en familj hade dock kåta, och vi föredrog att bo där. Vi gjorde först en titt in hos grannen. Där bodde i samma rum man och hustru, en son, en gammal sinnessjuk kvinna samt fyra kor. – Vi såg även här att Gud gått före och berett väg. Vi var svar på våra kära vänners böner, att Gud skulle sända dem några vittnen. En kvinna syntes komma till frid med Gud. Här fanns 10 fjällfolk, och för dessa hade vi två möten.

Grubbdalen 15 december: Idag började vi vår återfärd med första station i Arvasti [mellan Grubbdalen och Höberg], en liten norsk lappby med 8 å 9 personer och för dessa ska vi i kväll ha möte. Vi fortsätter i morgon, om Gud så vill, åt Östersund till. Hoppas vi hinner dit till julen. (Kjell 1972 s. 224–226)²³⁵

I juli 1899 befordrades Karl Ljung till kapten och till ledare för »Jämtlands bykrig n:r 2«, vilket innebar att han och Lander ledde var sitt krig.²³⁶ Kommenderingen gällde sannolikt ett år. Sannolikt lämnade Ljung Frälsningsarmén sommaren 1900 för att bli metodist.

Metodistpredikant

Hösten 1901 blev Karl Ljung elev vid Metodistkyrkans teologiska skola i Uppsala.²³⁷ Han avslutade sin utbildning försommaren 1904 och anställdes vid slutet av sommaren som predikant i Wasa i Finland under verksamhetsåret 1904–1905. Vid årskonferensen 1905 antogs han som provmedlem och placerades i första årets studieklass. Han utnämndes till pastor i Sundsvall och den tjänsten uppehöll han till sommaren 1908. Han flyttades upp i andra årets studieklass sommaren 1906 och samtidigt blev han vald och ordinerad som diakon, trots att han inte var medlem i full förening. Detta var möjligt genom att han hade ordinerats »under missionsregeln« till tjänsten i Finland. Vid årskonferensen 1907 blev han fullvärdig medlem och flyttades till tredje årets studieklass, och året därpå till sista studieklassen. Han placerades då i Halmstad. Där fick han stanna till sommaren 1911. Vid årskonferensen 1909 blev han äldste. De utnämningar som därefter följde var: Tabor Göte-

²³⁵ Citaten är något bearbetade.

²³⁶ Jämtlands bykrig n:r 1 och 2 betraktades som kärer.

²³⁷ Den enda uppgift som finns om Karl Ljung i årsmötesprotokollen från hans tid vid Teologiska skolan är följande: »Höstterminen slöts den 22 december [1902], och alla eleverna gingo ut på arbetsfältet att deltaga i bemödandena för själars frälsning. Många fingo ock lyckliga erfarenheter under julferierna, och kanske ingen lyckligare än br. Ljung, som fick nåd att blifva en värdefull hjälp åt pastorn i Uppsala« (*Metodistkyrkans årsbok 1903 MKA*).

borg 1911–1915, Örebro 1915–1917, Salem Norrköping 1917–1925 samt S:t Petri Gävle 1925–1927. Vid årskonferensen 1927 erhöll han ett års tjänstebefrielse och till nästa konferens begärde han och beviljades utträde ur Årskonferensen och Metodistkyrkan.

Karl Ljung kom i kontakt med pingstväckelsen genom att han upplät metodistkyrkan i Örebro för en konferens (»pingstmöte«) i februari 1917 (s. 120) med talare från främst Pingströrelsen. Han deltog sedan i det första pingstmötet inom Metodistkyrkan vilket hölls i Nässjö den 3–5 november 1917. Per Nilsson skriver om ett av mötena:

På måndagens förmiddag hade vi ett särskilt möte för sjuka, då vi bådo med en hel del sådana som sökte helbrägdagörelse. På detta möte var också en syster från min församling närvarande, som i ett par års tid lidit mycket av värk i armarna, vilket gjort; att hon ej kunnat lyfta armarna eller kläda [s. 54] sig själv. Under det att fru Lindgren och jag behandlade de sjuka, satt pastor Ljung i ett hörn av salen försänkt i bön och strax bredvid honom låg den nämnda systemen. Efter en stund vände hon sig till honom med uppmaning att han måtte behandla henne enligt Guds ord. L. hade aldrig förr behandlat någon sjuk på detta sätt, varför han sade: »Vänta till fru Lindgren kommer så behandlar hon Er.« »Nej«, svarade hon, »Gud har sagt till mig, att Ni skall göra det.« Hade Gud sagt det, då gällde det ju att lyda, varför pastor L. lade sin händer på hennes huvud, och bad att Herren måtte hela henne. Strax reste sig nämnda syster, sträckte upp sina båda armar och började prisa Herren, därför att han gjort henne helbrägda, och från den stunden var hon fullt återställd. Denna handling öppnade också vägen för honom till fortsatt verksamhet på detta område. Han har sedan bedit med många sjuka och detta med de mest underbara resultat. (Nilsson 1922 s. 53–54)

Karl Ljung lät döpa om sig i en pingstförsamling hösten 1921 vilket gjorde att han rannsakades under årskonferensen 1922 (kapitel 11).

Familjen

Karl Ljung gifte sig den 18 september 1912 med Gulli Martina Linderoth, född den 29 april 1886 i Halmstad. Makarna fick tre barn Carl Georg Anders född den 31 januari 1914 i Göteborg, Gulli Margareta född 11 maj 1916 i Halmstad och Gösta Emanuel född den 17 april 1919 i Norrköping.

Pingstpredikant

Karl Ljung flyttade från Östersund till Halmstad efter att ha fått tjänstledigt årskonferensen 1927. Enligt annonser i *Evangelii Härold* predikade han ibland i pingstförsamlingar under verksamhetsåret 1927–1928.²³⁸

Den 30 oktober 1928 tillträdde Karl Ljung tjänsten som föreståndare och predikant för pingstförsamlingen Salem i Göteborg.²³⁹ Han är sedan relativt frekvent annonserad i *Evangelii Härold* som talare i olika församlingar. I mitten av oktober 1929 ordnade Salemförsamlingen en uppbyggelsekonferens där Per Nilsson och Edvin Lundin medverkade. Sannolikt blev det under dessa dagar samtal om den pågående schismen i Stockholm med A.P. Franklin och Lewi Pethrus som huvudpersoner. (s. 226). En tid senare hade Karl Ljung antingen tagit ställning för Franklin eller förklarat sig vara neutral, och i så fall troligen sökt förmå Salemförsamlingen att göra detsamma. En brytning skedde emellertid och i samband med årsmötet i början av januari 1930 hade han »sitt avskedsmöte med församlingen« (*Evangelii Härold* 20/2 1930). Den 17 februari fattade Salemförsamlingen ett beslut att

taga bestämt avstånd från den söndringsrörelse, som har »Missionsfacklan« till sitt organ, samt icke mottaga de vittnen, som tolerera densamma. (*Evangelii Härold* 27/2 1930)

Missionsfacklan var den veckotidning som gavs ut av Södermalms fria församling i Stockholm som organ för Söderrörelsen (s. 227).

Predikant inom Söderrörelsen och därefter inom Guds församling

Torsdagen den 20 februari 1930 inleddes Södermalms fria församlings stora uppbyggelsekonferens eller »Evangelisk Pingstkonferens« som den kallades i annonserna. Som tillresande huvudtalare medverkade bland annat John Ongman från Örebro och Karl Ljung från Göteborg. Att Ongman medverkade berodde säkert delvis på att han ville visa sitt och Örebro Missionsförenings lednings stöd till Söderförsamling-

²³⁸ Karl Ljung är annonserad i *Evangelii Härold* i bl.a. följande möten: som en av tre talare vid en konferens i december i pingstförsamlingen Gilead i Göteborg; som lärare vid en bibelskola som pingstförsamlingen i Huskvarna med Per Nilsson som föreståndare ordnade i januari 1928; som ledare av en bibelstudievecka i Stora Hultrum i mars och i Vaggeryd i maj; som talare under pingsthelgen 1928 i en konferens i Hässleholm; som talare i möten under midsommarhelgen i Vireda.

²³⁹ Församlingen hade ca 300 medlemmar. År 1935 gick församlingen upp i Smyrna-församlingen.

en. Två av mötena hölls i Katarina kyrka på Söder och på söndagskvällen var »omkring 2 500 personer närvarande« (Fris 1973 s. 278).

Under sin vistelse i Stockholm tog Karl Ljung tillfället i akt att besöka Lewi Pethrus. Anledningen var att han ville medla mellan denne och Franklin. Han hade en bra relation till Pethrus och trodde nog att han skulle kunna hjälpa till med att lösa konflikten. Mötet med Pethrus ägde rum torsdagen den 27 februari. Franklin skriver följande om detta tillfälle:

Broder Ljung har berättat, att han föreställde broder Pethrus de svåra följderna över hela landet av hans handlingssätt, hurusom striden förts in i de olika församlingarna, ja, ända in i hemmen, och hurusom tiotusentals oskyldiga personer fingo lida, och frågade honom under samtalets gång vid tre olika tillfällen, om han icke ville räcka handen till försoning, men till sist svarade Pethrus: »Hellre skall jag sätta mig på mitt torp och se hela Pingströrelsen slås i spillror, än jag räcker handen till försoning.« På tal om mig [Franklin] sade han: »Hade jag haft samma makt som aposteln Petrus, skulle Franklin ha fallit död ned för mina fötter.« (Franklin 1930 s. 63–64)

Det är troligt att Franklin tämligen ordagrant återger vad Ljung hade att berätta efter sitt besök hos Pethrus, och att Ljung och Söderförsamlingens föreståndare Alfred Gustafsson hade tagit del av berättelsen innan den publicerades.

Karl Ljung besökte sedan orter där det fanns församlingar eller grupper som tillhörde Söderrörelsen. Han var exempelvis tre veckor i Stockholm sommaren 1930 och ett par oktoberveckor i Norrköping då Södergruppen i staden började med offentliga möten.

Det förnamns något av den väckelseande över våra möten, som för omkring tolv år sedan var utgjuten över oss i »Salem«. Några av själavinnarna från den tiden voro nu med i »Betania« och, pris ske Gud, vi fingo även nu fröjdas över syndares frälsning, de troendes förnyelse i Anden och sjukas helande. (*Missionsfacklan* 30/10 1930)

I början av år 1931 besökte han Smyrnaförsamlingen i Malmö (s. 269). Där blev han under våren föreståndare, en tjänst som han innehade till den 1 oktober 1932, varefter han skulle »resa fritt och tjäna med evangelium« (*Missionsfacklan* 6/10 1932).

Söderrörelsens första gemensamma konferens – en motsvarighet till Pingströrelsens Kölingaredsvecka – hölls sommaren 1930 på en gård söder om Tranås. Till konferensen hade 60–70 deltagare anmält sig. Under konferensen behandlades rörelsens organisation och man be-

slöt att man skulle bilda »Svenska Fria Pingstmissionen«, ett organ för gemensamma verksamheter, och att namnet skulle användas som benämning på rörelsen. Styrelsen hade åtta ledamöter varav Karl Ljung var en.

Redan år 1932 fanns tydliga tecken på att Södermalms fria församling ville lämna Svenska fria pingstmissionen och vid rörelsens sommarkonferens samma år avvecklades organisationen. Som en följd av detta bildade de som var emot avvecklingen, bland dem A.P. Franklin och Karl Ljung, en ny organisation: »Guds Församling« som leddes av ett äldsteråd i vilket Karl Ljung ingick. Det förefaller som att Ljung lämnade Guds församling sommaren 1933.

Karl och Gulli Ljung flyttade till Göteborg efter tiden i Malmö och var bosatta där till år 1945 eller 1946, då de flyttade till Halmstad. Där bodde de i ett flerfamiljshus vid Bissmarksgatan 16, vilket ägdes av Karl Ljung.

Uppbrott

Karl Ljung avled vid 71 års ålder den 17 juli 1947 i Halmstad. Han hade då under »senare år [...] ägnat sitt intresse åt affärsverksamhet i Göteborg och Halmstad« (*Hallandsposten* 18/7 1947). I Göteborg hade han »deltagit i den religiösa verksamheten inom de olika församlingarna« (*Göteborgsposten* 20/7 1947). Jordfästningen ägde rum i gravkapellet på västra kyrkogården i Halmstad. Officiant var kyrkoherde Sven Ljung, Veinge. Denne var inte släkt med Karl Ljung, men hade varit församlingspräst och sjukhuspräst i Halmstad åren 1929–1941. Representanter för Halmstads frikyrkliga predikantförbund, Halmstads metodistförsamling och FDFO-kamraterna²⁴⁰ i Göteborg talade vid jordfästningen. Uppgifterna ger ingen information om vilken frikyrkoförsamling han skulle kunnat ha tillhört vid sin död.

Gulli Ljung avled 22 juli 1965.

²⁴⁰ FDFO står för Fältförbundet f.d frälsningsofficerare.

Anders Edmundh

Anders Edmund och hans tvillingsyster Anna Josefina föddes i Stockholm den 21 augusti 1889 i ett hem för ogifta kvinnor vid Kungstengsgatan 23. Föräldrarna är antecknade som okända. Barnen placerades efter en vecka på Allmänna Barnhuset i Stockholm. I mitten av januari 1890 överlämnades Anders till en familj, där han fick vara i tre månader. Därefter placerades han i ett hem i Södertälje tillsammans med sin syster, som hade bott kvar på barnhemmet. Sommaren 1894, då barnen var fem år, flyttade de enligt kyrkobokföringen till fabrikören och civilingenjören Anders Eriksson vid Maryvik, Liljeholmen i Brännkyrka församling. I själva verket fördes barnen in till Stockholm till en lägenhet i ett hus vid S:t Paulsgatan 32 på Södermalm där deras mor bodde.²⁴¹ Anders Eriksson såg till att barnen i Husförhörslängden antecknades som hans egna. Därmed fick Anders efternamnet Eriksson. I mars 1914 fick han tillstånd att ändra sitt efternamn och hans namn blev således Anders Edmund Edmundh.

Anders bodde under sin uppväxt nära metodistkyrkan S:t Paul vid Mariatorget.²⁴² Han var elev i församlingens söndagsskola och kan ha blivit medlem i församlingen våren 1904.²⁴³

²⁴¹ Anders Eriksson (f. 1841) hade således två familjer. Han hade sju barn (födda 1873–1886) med sin hustru, en son (f. 1888) som var adopterad av honom och hans hustru, samt fyra (de två yngsta födda 1894 och 1906) med Anders Edmundhs mor, som hade varit anställd i hushållet i Maryvik. Varje sommar tillbringade Eriksson någon vecka i Stockholms skärgård tillsammans med sin Stockholmsfamilj.

²⁴² Torget hette Adolf Fredriks torg fram till 1959.

²⁴³ Uppgifterna är osäkra eftersom det inte finns några matriklar bevarade från den aktuella tiden från S:t Paul, som han tillhörde våren 1910 enligt protokollet från årskonferensen samma sommar. Det han skriver själv i sin självbiografiska roman (1946 s. 10–14) kan tolkas som att han blev medlem i S:t Johannes i början av år 1906, men hans sätt att uttrycka sig indikerar att det ändå kan vara S:t Paul. Dessutom är händelseförloppet tidsmässigt otillförlitligt. Inte heller från S:t Johannes finns matriklar bevarade från åren kring 1907. I en anteckningsbok från S:t Paul konferensåret 1907–1908 (SMA) finns en Anders Eriksson och en Anna Josefina Eriksson inskrivna som klassmedlemmar och det nummer som Anders har, tyder på att han blev medlem första halvåret 1905, medan Anna Josefina blev medlem första halvåret 1908. Anders var dessutom skaffare i sin klass och ungdomsföreningens bibliotekarie. Den senare uppgiften torde ha varit lämplig för Anders med hänsyn till hans utbildning och sysselsättning (se nedan). Uppgifterna styrker antagandet att Edmundh tillhörde S:t Paul 1907–1908. S:t Paul hade vid den här tiden ca 350 medlemmar och S:t Johannes ett 40-tal.

Andedopet

Vid T.B. Barratts besök i Stockholm vid månadsskiftet april/maj 1907 hölls åtminstone ett möte i S:t Paulskyrkan. Vid detta möte blev Anders andedöpt:²⁴⁴

Vi voro samlade till eftermöte i metodistkyrkans mindre sal. Salen var fylld med längtande själar, som på knä utgöt sina hjärtan i bön. Själar blev frälsta, och det var i nöd för dessa själar, som jag fick uppleva, att Gud mötte med mig och döpte mig i Helig Ande. (Söderholm 1927 s. 504–505)

I sin självbiografiska roman skriver Anders Edmundh om sig själv i tredje person:

Hur länge han låg där och bad, visste han inte, men i ett nu kom det något så underbart över honom. Det var som en ström, vilken genomför hela hans varelse. [Han] skrattade och jublade, medan tårarna runno utför hans kinder. Det var liksom glädjen trängde ända ned i fotsulorna och gingo ut i fingertopparna. Tungan blev frigjord och utan att han själv visste det, låg han där på knä och prisade Gud på ett språk, som han ej själv förstod. (Edmundh s. 26)

Församlingens pastor, Anders Grönblad, hade varit med på bönemötet och hade uppmärksammat Anders och önskat honom Guds välsignelse.

Det var under det möte han blev andedöpt »då Herren kallade mig till sitt vittne« (Evangelii Härold 15/2 1940). Den följande natten säger han sig ha upplevt att Jesus kom in i hans sovrum och lade sin hand på hans knäppta händer och sa: »Frukta icke – jag har kallat dig – gå!« (Edmundh s. 36).

Anders hade studerat vid Katarina Realskola och efter en kompletterande utbildning fått tjänst i en bokhandel vid Slussen. Han såg framtiden an med tillförsikt vad gällde yrkeskarriären. Det var ett stort steg att växla om och bli predikant i Metodistkyrkan. När beslutet var fattat bestämde hans far att han inte fick bo kvar i hemmet längre och något ekonomiskt stöd för sin utbildning skulle han inte få.²⁴⁵

Våren 1910 sökte Anders till Teologiska skolan i Uppsala och i juli månad antogs han som elev. Under julferierna och sommarferierna

²⁴⁴ Att det var vid ett av Barratts möten i Stockholm framgår av en artikel i *Evangelii Härold* 15/2 1940. I Söderholm (1927 s. 505) anger Edmundh november 1907.

²⁴⁵ Under sommaren 1911 började det företag som fadern drev att gå sämre och han hade blivit »sjuk och överansträngd«. Samtidigt hade han »börjat läsa sin bibel på nytt och det hade mjuknat upp i det hårda sinnet« (Edmundh s. 69).

tjänstgjorde han som biträdande predikant i olika församlingar och som avskedsgåva togs det upp en kollekt för den kommande terminens utgifter. Vid dessa tjänstgöringar upplevde han att han hade lätt för att tala och att hans insatser uppskattades i församlingarna.

Under terminerna i Uppsala fick eleverna resa ut för att predika i församlingar och grupper utanför staden. Under första terminen hade Anders fått tala i några missionshus för ganska få åhörare. Sin första julferie tillbringade han i Nyköping och höll sin julottepredikan i Nävekvärn i en fullsatt lokal. Han hade varit nervös men när han väl stod i talarstolen var han lugn.²⁴⁶

Julferierna omkring årsskiftet 1911/1912 tillbringade han i Gävle, där han var biträdande predikant i S:t Matteus; Anders Grönblad var församlingens pastor sedan hösten 1911. Sin första predikan denna julferie skulle han hålla vid gudstjänsten på juldagens eftermiddag:

Orgeln spelade redan preludiet till begynnelsepsalmen, medan pastorn och hans assistent gingo gången fram och togo plats bakom predikstolen. [...] Gud – skall det gå? steg det upp ur den unge predikantens hjärta.

[...] Psalmsången brusade under tempelvalven och ljusen i granarna och på altarbordet tindrade och flämtade. Tänk, att få vara ett sådant där litet ljus, som bara lyser och värmer utan ord! Ja, men det måste förtäras för att kunna lysa, ty eljest blir det ett slocknat ljus. Det liksom brann till i [hans] hjärta. Det var, som om denna tanke i ett nu drev bort all fruktan. [...] Pastor [Grönlund] sade några varma välkomstord till sin nye assistent, varpå åter följde en psalm och så skulle [Anders] predika.

Gripen av den tanke, som ljuset nyss gav honom, läste han ur Johannesevangeliets första kapitel och stannade särskilt vid den femte versen: »Och ljuset lyser i mörkret, och mörkret har icke fått makt därmed.« Utkastet, som låg i bibeln, blev bortglömt, ty det var åter något, som grep tag och lyfte hans tanke och sinne över både kyrkorum och människor. Det var samma underbara kraft, som mötte honom hemma i kyrkan vid torget. Det var en himmelsk inspiration genom Andens kraft. Huru länge [han] höll på och predikade, visste han inte, men alla förnam en underbar fläkt av Guds Andes närvaro och församlingen var djupt gripen. (Edmundh s. 81–82)

²⁴⁶ Anders Edmundh redogör för denna juldag i sin bok från 1946. Där skriver han att »det knarrade och knastrade i snön, medan hästen med sin bjällerkrans dansade vägen fram. [...] Andra slädar med julottefarare stötte till under vägen«. I själva verket fanns det ingen snö på marken. Det hade regnat på julaftonen och frusit till under natten. Han färdades i en tvåhjulig trilla som drogs av en gammal häst som behövde vila då och då. Vägen var »såsom såpa och lim« och den två och en halv mil långa färden tog tre timmar (*Evangelii Härold* 19/12 1929).

På nyårsaftonen hölls den sedvanliga vaknattsgudstjänsten.

[Då] började en väckelse, som under den kommande vintern blev till avgörelse och frälsning för många själar. En rik skörd inbärgades för Guds rike och [han] fick åter uppleva en stadfästelse av löftet och kallel- sen. De ekonomiska behoven blev också fyllda för den kommande ter- minens utgifter. (Edmundh s. 82)

Anders Edmundh fick vara Grönlunds assistent även under sommar- ferierna år 1912. Under sommarens årskonferens uppstod det en ovän- tad vakans i »Kumla & Stene«²⁴⁷ och föreståndaren för Västra distriktet kontaktade Edmundh som förklarade sig villig att rycka in. I slutet av augusti återvände han till Uppsala för att »ordna med sina böcker och kläder, som voro kvar efter terminens slut« (Edmundh s. 83). Han fullföljde aldrig sina studier.

Familjen

Anders Edmundh träffade sin blivande hustru Märta omkring år 1907. Hon bodde också på Söder och var sannolikt aktiv i S:t Johannes. Från hösten 1909 började de vara alltmer tillsammans. Anna Märta Emilia Johansson var född den 30 september 1887 i Stockholm. De gifte sig måndagen den 16 november 1914 (på Edmund-dagen) i metodistkyrkan S:t Johannes i Eskilstuna. Församlingens, pastor Oskar V. Karlsson, förrättade vigseln. Makarna fick tre söner: Georg Natanael född den 3 november 1915 på Annedals barnbördshus i Göteborg, Bernt Emanuel född den 27 juni 1925 i Huskvarna och Roald Samuel född den 14 novem- ber 1928 i Hedvig Eleonora i Stockholm. Under den första graviditeten hade Märta blivit sjuk och en läkare hade förklarat att det var ett under- verk att hon hade överlevt, men frisk hade hon inte blivit och skulle heller inte kunna bli enligt läkaren.

²⁴⁷ Endast i ett fåtal fall har undersökts om de orter som räknas upp i utnämningsslistor och statistiska uppgifter är församlingar eller grupper (klasser). »Kumla & Stene«, som det står i utnämningsslistan, kan alltså betyda metodistförsamlingarna i Kumla och Stene, eller metodistförsamlingen i Kumla och klassen i Stene. Mötena i Kumla hölls i en hyrd lokal, medan det fanns ett kapell i Stene, drygt 3 km väster om Kumla järnvägsstation. Det fanns åtminstone ytterligare två kapell som hörde till »Kumla & Stene«.

Metodistpredikant

Församlingen i Kumla & Stene hade ca 40 medlemmar när Anders Edmundh tillträdde sin tjänst i september 1912. Han skriver om arbetet mot slutet av året att

[han] hade under de få månader, som gått, fått se synliga resultat av sitt arbete, i det att en ungdomsskara fylkat sig kring honom och deltog i församlingsarbetet med liv och lust. Visserligen voro kommunikationsförhållandena besvärliga men gick det ej att komma fram till möten och gudstjänster med vagn eller släde, cykel eller sparkstötting, så användes »apostlahästarna« med lika gott humör. [Han] låg i från morgon till kväll och slet som en myra. I nykterhetsföreningarna runt omkring i bygden var han flitigt anlitad såsom föredragshållare och solosångare, så att arbete saknades inte. (Edmundh s. 88–89)

Vid årskonferensen 1913 blev Anders Edmundh antagen som provmedlem. Vid årskonferensen 1915 blev han intagen i full förening och ordinerad till diakon och vid årskonferensen 1917 blev han vald till äldste, men blev inte ordinerad »på grund av biskops frånvaro«. Det pågående världskriget hindrade biskopen att komma till Sverige och det var först vid årskonferensen 1919 som en biskop var med och då ordinerades han till äldste.

Vid årskonferensen 1913 utnämndes Edmundh till pastor i metodistförsamlingen i Lindome ca 15 km söder om Göteborgs centrum. Där fick han stanna i tre år. Församlingen hade drygt 40 medlemmar och han upplevde även där framgång i sitt arbete. Församlingen hade goda sångare. Våren 1915 hölls exempelvis en vårkonsert. Anders Edmundh skriver:

Programmet upptog en hel del svåra nummer, som kören trots sin ringa röststyrka efter förmåga utförde väl. Förutom några solonummer av undertecknad förekom även sång av en manskvartett och en damkör. (Sv. Sb. 15/4 1915)

År 1916 placerades Edmundh i Lanna & Kvisbro samt Lekhyttan & Villingsberg med sammanlagt ca 110 medlemmar.²⁴⁸ Familjen på tre

²⁴⁸ Lanna ligger på Närkesslätten drygt 15 km väster om Örebro. Där fanns en hållplats eller järnvägsstation vid den järnväg som gick mellan Örebro och Degerfors. Något väster om Lanna började de skogsbevuxna Lekebergen och ca 5 km västnordväst om Lanna låg Lekhyttan, där Anders Edmundh med familj bodde i en liten lägenhet. Forsätter man vägen ca 10 km västnordväst mot Karlskoga kommer man till Villingsberg. Den fjärde predikoplatsen, Kvistbro ligger ca 12 km sydväst om Lanna utmed järnvägen.

personer fick bo i en »trång lägenhet« och fick uppleva »mångahanda prövningar i fattigdom och sjukdom« (Söderholm 1927 s. 506–507). Makarna kände sig också isolerade i skogsbygden; båda var uppväxta i Stockholm och längtade ibland tillbaka. Anders Edmundh upplevde inte längre samma tillfredsställelse och framgång i arbetet som tidigare. Ett stort bekymmer var hans hustrus sjukdom och själv hade han i flera år lidit av en »plågsam magsjukdom« och hade mycket besvär av sina »klenas ögon« (Söderholm 1927 s. 508).

Årskonferensen 1918 hölls i Örebro. Där kom Edmundh i kontakt med »den nya rörelsen« – pingstväckelsen inom Metodistkyrkan. Under sin vistelse i Örebro bodde han hos Maria Lindgren i Lillån. Anders fick se »det underbara, som Gud gjorde där«, men han hade »varit mycket reserverad för egen del« (Söderholm 1927 s. 508). I oktober reste Märta Edmundh till Stockholm för att vara med på ett större »uppbyggelsemöte« i S:t Paul. Ett föredrag om »helbrägdagörelse genom trons bön« skulle hållas och hon hoppades på ett under (Edmundh s. 100). När hon kom tillbaka till Lekhyddan en av de första dagarna i november upplevde hon sig helt frisk och för henne började en aktiv period i församlingen som påverkade verksamheten positivt. Inspirerad av sin hustrus tillfrisknande reste Edmundh i december samma år till en helgelsekonferens i Norrköping (s. 164) för att bli föremål för förbön, »men kom hem ännu olyckligare« (Söderholm 1927 s. 508). Någon månad senare satt han tillsammans med sin hustru och läste tidningen. När han lade ifrån sig glasögonen frågade han sig om han någonsin skulle slippa använda dem. Just då hände »något egendomligt« och han kunde läsa utan glasögon något som han aldrig hade kunnat göra dessförinnan. Samtidigt blev han befriad från sin magåkomma.

De andliga gåvorna kommo åter i bruk, och därtill blev helbrägdagörelse genom trons bön från den stunden praktiserad. Guds ord blev levande, och förnyelsekraft dag efter dag stärkte både kropp och själ. Vårt hem blev från den stunden ett Betesda, där många sjuka fått underbara möten med Jesus. Nu följde en tid, då vederkvickelse från höjden till Guds barns uppvaknande och själars frälsning förspordes. Stugor, missionshus och kapell fylldes med längtande åhörare. Själur blev helade, och Guds kraft var förspord. I nio månaders tid hade jag möten varje kväll på olika platser. (Söderholm 1927 s. 509)

Edmundh skriver:

Väckelsetider [har] inbrutit på Lannakretsen. Många själar begära förbön. Man tror sig stå inför början av en härlig tid. Medlemmarna deltaga med glädje i arbetet i Lanna, där möten hållas varje afton. (*Sv.Sä.* 28/3 1918)

I september 1919 flyttade familjen till Loftahammar, efter att Edmundh hade blivit utnämnd som pastor i ortens metodistförsamling med ca 30 medlemmar. Under väckelsen i Lekhyttan hade han låtit »pingst-evangelister« medverka i mötena. Anders och Märta Edmundh öppnade också sitt hem på vardagarna för middagsmöten och dit kom även pingstvännen. Utnämningen till Loftahammar, »till denna ödsliga del av världen«, som Anders Edmundh uttryckte det, kom som en överraskning. Som verksamheten hade utvecklats hade de hellre stannat kvar i Lekhyttan. Märta Edmundh menade att de flyttades till Loftahammar på grund av att de hade varit »så intresserade [av] pingstvännerna« och att Anders Edmundh hade »rört vid den där dopfrågan« (Edmundh s. 116). Frågan blev efter hand allt mer påträngande »och det uppstod en inre strid, som blev fruktansvärdare, än jag kunnat ana« (Söderholm 1927 s. 510). Sommaren 1920 tillbringade överlärare Axel Swartz från Norrköping en månad på ett pensionat i Loftahammar tillsammans med några vänner. Edmundh skriver att under denna månad kom Swartz, att påverka honom i hans inställning till dopet.²⁴⁹ Efter att senare ha läst f.d. kyrkoherde G.E. Söderholms bok *Huru jag kommit till klarhet i dopfrågan* (oktober 1920) var han klar över att han skulle låta döpa sig. I ett samtal med sin hustru frågade han sig om han trots omdop skulle kunna fortsätta som metodistpredikant.

Gud har ju i alla fall kallat mig och jag har inför honom avgivit löfte att tjäna denna kyrka, så länge som jag är i dess »lära och liv«. Men om jag inte kan fortsätta med att döpa barn och förkunna denna lära, hur skall jag då bära mig åt? Alla dessa års studier med dryga kostnader och därtill det arbete, som nedlagts på många predikoplatser, alla vänner och kamrater i arbetet! Kan Gud verkligen mena, att jag skall lämna alltsammans! Jag har tänkt det så, att det vore väl inte något orätt i att vi lät döpa oss av en broder, som själv är döpt såsom äldre och att vi sedan ändå stod kvar i arbetet som förut, blott det att vi för vårt samvetes skull finge uppfylla all rättfärdighet. (Edmundh s. 133)

Märta Edmundh var tveksam till hans resonemang och han insåg att »vi äro minst sagt i en mycket, mycket svår belägenhet« (ibid. s. 134).

²⁴⁹ Swartz döptes i augusti 1920 (fotnot s. 122)

Vid årskonferensen 1921 blev Anders Edmundh flyttad till den verksamhet som bedrevs av S:t Pauls församling i Midsommarkransen. Dessutom hölls möten i Örby i ett nybyggt kapell som ägdes och utnyttjades av en kristen ungdomsförening.

Under hösten 1921 organiserades utposten i Midsommarkransen till en församling och den fick överta namnet S:t Johannes från den då nedlagda metodistförsamlingen på Södermalm. Medlemsantalet var ca 30. Verksamheten bedrevs i en lokal vid Tegelbruksvägen 14. Ungefär en halvmil sydost därom låg ovan nämnda Örby kapell. Där samlades de metodister som bodde i Örby med omgivningarna.

Den 13 november 1921 döptes Anders och Märta Edmundh av Per Nilsson i pingstkapellet i Järna (s. 186). Det blev inte riktigt som Anders Edmundh hade planerat: »Följderna blevo [...] i flera avseenden mindre angenäma. Förhör och rannsakan, förklaringar och löften att ej bedriva doppropaganda!« (Söderholm 1927 s. 511). Vid årskonferensen 1922 när de äldstes karaktärer godkändes gjordes undantag för Karl Ljungs, Gustaf Dahls och Anders Edmundhs karaktärer. Edmundhs karaktär godkändes efter ett förhör inför kommittén för konferensfrågor (s. 205). Vid denna konferens utnämndes han till pastor för ytterligare ett år i Midsommarkransen & Örby. På den sistnämnda platsen bildades det under hösten en metodistförsamling, som övertog kapellet från ungdomsföreningen. S:t Johannes hade då ca 30 medlemmar och Örby ca 15.

Vid årskonferensen 1923 utnämndes Anders Edmundh för ännu ett år. Han kände sig emellertid alltmer motarbetad inom kyrkan och upplevde ingen tillfredsställelse i arbetet. Styrelsen i hans församling hade beslutat att hyra ut kapellet i Örby för enstaka möten till Filadelfiaförsamlingens bönering på platsen. Vid ett styrelsesammanträde på sensommaren 1923 beslöts emellertid att inte låna ut kapellet till böneringen i fortsättningen. När Anders Edmundh tvingades gå till gruppen och meddela beslutet »brast något inom« honom och han insåg att han måste bryta upp (Söderholm 1927 s. 513). Han begärde utträde ur Årskonferensen och Metodistkyrkan i september 1923. Vid årskonferensen sommaren 1924 beslöts att

Anders Edmundh skall återfå sina ordinationsbetyg vederbörligen påtecknade, då han gäldat eventuell skuld till The Board of Education. Konferensens sekreterare skall tillskriva [...] Anders Edmundh med uppmaning att gälda sin skuld till kyrkan.

Skulden gällde utbildningen vid Teologiska skolan.

Pingstpredikant

Efter att Anders Edmundh hade lämnat Metodistkyrkan reste han »till Västerås och hjälpte pastor Per Nilsson under fjorton dagar« (Söderholm 1927 s. 513). Nilsson var pastor i pingstförsamlingen.

I *Evangelii Härold* den 18 oktober 1923 meddelade Lewi Pethrus att Anders Edmundh lämnat Metodistkyrkan och rekommenderades av Filadelfiaförsamlingen.

De gånger, broder Edmundh deltagit i våra möten här i Filadelfia, ha övertygat oss om, att han genom sina vittnesbörd och sin sång – broder Edmundh är en god sångare – skall bli till rik välsignelse bland de fria vänner, som önska hans hjälp i arbetet för Guds rike.

Våren 1924 blev Edmundh predikant i Filadelfiaförsamlingen i Huskvarna vars första medlemmar kom från metodistförsamlingen (s. 234). Pingstförsamlingen hade ca 120 medlemmar efter att en pingstförsamling hade bildats i Jönköping i maj 1924 av ett 70-tal medlemmar från Huskvarnaförsamlingen. Den första tiden i Huskvarna var »kampfull«, men genom att ordna »en bibelskola för evangelister på smålandsfältet« blev det »en annan klang«. »Alla skulle till Filadelfia.« Efter bibelskolan fortsatte människor att strömma till och snart blev det »dopförrättningar, två och tre gånger i månaden, oftast varannan söndag«. Det kunde vara upp till 20 dopkandidater.

I Huskvarna praktiserade Anders Edmundh förbön för sjuka:

Sjukbesök hörde till mitt dagliga arbete. [...] Sjuka som var utdömda av läkare, gjorde Jesus helbrädda. Det var dagar och nätter, som ännu stå levande för mitt minne, intryck, som aldrig förblekna. (Johansson & Faag 1938 s. 30)

Edmundh slutade sin tjänst redan den 1 oktober 1926. Under de två och ett halvt år han hade varit anställd i församlingen ökade antalet medlemmar till omkring 350. Anders Edmundh var inte föreståndare i församlingen. Den tjänsten hade en lekman, Simon Johansson, som tidigare hade tillhört metodistförsamlingen.²⁵⁰

²⁵⁰ Det finns inga protokoll eller årsberättelser från Filadelfiaförsamlingen bevarade från denna tid varför det inte går att avgöra hur det kom sig att Anders Edmundh blev kallad till Huskvarna och varför han slutade sin tjänst så snart. I församlingens tjugooårsskrift skriver han att »det följde en tid av provningar«. Han skriver också med oklar syftning: »Efter det att vinterstormen gått fram blev det åter stilla, om än många vissnade löv måste falla, så var dock livet kvar. Det blev åter vår efter en kall vinter, och en ny generation växte upp« (Johansson & Faag s. 30).

Från början av oktober 1926 arbetade Edmundh som resepredikant. Våren 1927 befann han sig i Sunne och var med då en bönegrupp ordnades till en pingstförsamling. Han verkar ha lämnat Sunne i september. Söndagen den 30 oktober var han i Stockholm och talade i Smyrna-församlingen på förmiddagen och i Filadelfiaförsamlingen på kvällen.

I november 1927 flyttade familjen från Huskvarna till Oslo.

En bister novemberdag stod undertecknad med sin familj sedan boet rivits upp, åter på resande fot, med Oslo som mål, dit jag blivit kallad såsom vikarie för pastor T. B. Barratt under hans amerikaresa. (Johansson & Faag s. 28–30)²⁵¹

På Östermalm i Stockholm fanns sedan år 1924 en pingstförsamling – Östermalms fria församling – som med Filadelfiaförsamlingens samtycke hade bildats av ett 20-tal medlemmar från Filadelfia. I början av juli 1928 tillträdde Anders Edmundh efter åtta månader i Norge tjänsten som predikant och föreståndare. Möteslokalen låg vid Majorsgatan 9 i ett hus som hade uppförts år 1877 av Ryska Ortodoxa kyrkan.²⁵² Församlingen hade inte haft någon pastor anställd för längre perioder än fyra–fem månader. Talare i församlingens möten hade oftast varit predikanter i Stockholmsområdet, inte sällan från Filadelfiaförsamlingen.

Östermalmsförsamlingen hade emellertid ständiga bekymmer med ekonomin och hade svårt att klara lokalhyra och pastorslön, vilket medförde att i oktober 1929 flyttades mötena till KFUK:s lokaler vid Brunnsgatan; hörsalen omväxlande med gymnastiksalen. Lokalerna hyrdes även av andra organisationer varför man ibland tvingades ställa in möten.²⁵³ Någon förbättring av ekonomin blev det inte »dels på grund av lokalens läge och dels på grund av oförutsedda förhållan-

²⁵¹ Anders Edmundh var emellertid inte föreståndare under sin vistelse i Oslo.

²⁵² I september 1921 hade Filadelfiaförsamlingen i Stockholm invigt sin nybyggda »lokal« vid Sveavägen 45. Redan vid invigningen stod det klart att den var för trång. Det var ett av skälen till att församlingen i mars 1923 hyrde lokalen vid Majorsgatan 9 – »f.d. Ryska kyrkan«. Lokalen rymde ca 200 personer. – Under åren 1913–1920 hade lokalen hyrts av pingstförsamlingen Gilead, som hade bildats efter en schism inom baptistförsamlingen Elim på Östermalm. När Gileadförsamlingen år 1920 förenade sig med pingstförsamlingen Smyrna på Södermalm var det ett 30-tal som gick till andra församlingar. Flera kan ha anslutit sig till Filadelfia och det kan ha funnits en önskan bland dessa att få återvända till lokalen vid Majorsgatan, men ändå tillhöra Filadelfia.

²⁵³ Redan 6/10 1927 hade verksamheten flyttats till dessa lokaler för att från 3/6 1928 åter förläggas till lokalen vid Majorsgatan.

den«. I maj 1930 upphörde församlingen, som då hade ca 75 medlemmar och blev utpost till Filadelfia. Lewi Pethrus skriver:

Då vännerna utan någon påtryckning från vår sida funnit detta vara Guds vilja och då varje enskild medlem, som nu begärde inträde, personligen givit till känna sin önskan i detta fall, och då dessa vänner inbördes hyste fullt förtroende för varandra, hälsade Filadelfiaförsamlingen dem hjärtligt välkomna. [...] Bland dessa vänner äro även broder Anders Edmundh och hans familj samt en annan predikande broder, Fritiof Törnberg. ^[254] Båda äga vårt fulla förtroende och vår varmaste rekommendation. (*Evangelii Härold* 22/5 1930)

I en separat notis rekommenderades Anders Edmundh av två diakoner på Östermalmsförsamlingen vägnar »till fortsatt arbete i Herrens vingård«. Edmundh slutade sin tjänst den 1 juli 1930 och hade således varit anställd i nästan två år. Tjänsten hade bundit upp honom; år 1929 är han annonserad som talare alla årets söndagar och helgdagar utom en i januari och tre under juli.

När Edmundh lämnade sin tjänst sommaren 1930 valde han att inte söka sig till någon tjänst som församlingsföreståndare utan bestämde sig för att bli resepredikant men på pingstvänners vis, vilket innebar att han tog emot kallelser för möten – enstaka eller en längre serie av möten. Eftersom han inte var så känd inom Pingströrelsen kunde han inte förlita sig på kallelser utan valde att göra upp »resrutter« och skrev sedan till de aktuella församlingarna att han skulle kunna besöka dem. Pingströrelsen upplevde en kraftig expansion under 1930-talet; antalet församlingar ökade och medlemmar strömmade till genom att människor omvände sig och lät döpa sig. Det var inte omöjligt att försörja sig som resepredikant men planeringen var tidsödande. Nu var det nog inte endast bostadsorten som var avgörande för beslutet. Förmodligen upplevde han en frihet som inte var möjlig att känna som församlingsledare.

Anders Edmundh var musikalisk och sjöng gärna solo till eget piano eller orgelackompanjemang i de möten där han medverkade. Han spelade också på såg och concertina, något som uppskattades av mötespubliken. Det förefaller som att han inriktade sig på mindre församlingar. Genom sina resor mötte han många predikanter och när dessa flyttade tog han kontakt med dem för att få göra besök på nya platser.

²⁵⁴ Fritiof Törnberg var pastor i pingstförsamlingen i Nyköping 1937–1942.

Edmundh målade också tavlor som han sålde under sina predikoresor. I Filadelfiakyrkan i Huskvarna finns än i dag i kyrksalen en stor fondmålning som han utförde år 1934. Motivet är Golgata med tre tomma kors.

Efter tiden i Östermalms fria församling blev Edmundh medlem i Filadelfiaförsamlingen i Stockholm. Därmed hade han Lewi Pethrus som sin församlingsföreståndare och församlingen kom att bli ett socialt skydds nät för honom. Det skulle visa sig svårt för Edmundh att klara en tillvaro utan en fast lön. Han kunde inte hushålla med de medel han fick som ersättning från de församlingar han besökte, varför det ofta inte fanns pengar till familjens nödvändiga utgifter. En bror till Märta Edmundh liksom hennes mor ska enligt sonen Roald inte sällan ha bistått med pengar och förnödenheter.²⁵⁵

Anders Edmundh fick efterhand ett stort antal predikningar, rese-schildringar och bokrecensioner publicerade i *Evangelii Härold*. Sannolikt fanns Lewi Pethrus i bakgrunden för att stötta familjen ekonomiskt.

Här följer några exempel på de förhållanden som gällde för Edmundh som resepredikant från sommaren och hösten 1932.

Under våren 1932 planerade Edmundh inför sommaren. Han tänkte tillbringa juli och drygt halva augusti vid Betaniahemmet i Lillån, Örebro. Han hade varit där sommaren innan och svarat för gudstjänster och förbön för gästerna och hade då fått inbjudan att återkomma detta år. I Lillån kunde hela familjen vara med och på så sätt komma ifrån storstaden en tid. Det hade emellertid blivit en schism mellan hemmets föreståndare, Sara Eklund, och ledningen för pingstförsamlingen Elim i Örebro med pastor Gustaf Roberth i spetsen. Sara Eklund hade trätt tillbaka men Edmundh hade fått höra att det fortfarande fanns problem. Om det var på det sättet skulle en vistelse på Lillån kunna uppfattas som att han tog ställning mot Gustaf Roberth och det ville han undvika. Han skrev därför till Lewi Pethrus och frågade om det fanns något i Stockholm som han kunde hjälpa till med. Samtidigt skulle han ordna för sin »familjs sommarvistelse i skärgården«. Pethrus kunde inte hjälpa honom, eftersom »allt var ordnat inför sommaren« (Edmundh till Roberth 19/9 1932 LPA). Detta besked fick han så sent som i juni då han var i Kalmartrakten. Samtidigt fick han ett brev från Lillån att han var välkommen dit och fick reda på att de problem som hade funnits nu

²⁵⁵ Den äldste sonen, Georg, fick genom ekonomiskt stöd av en privatperson möjlighet att utbilda sig till musikdirektör.

hade fått en lösning. För säkerhets skull ringde Märta Edmundh upp Lewi Pethrus och hörde sig för om denne hade något emot att hennes make hjälpte till i Lillån. Hon fick ett lugnande besked. Anders Edmundh skriver:

Ekonomiskt utblottad och hjälplös fick jag hjälp av församlingssystem i Filadelfia med lite kläder till min hustru och smågossarna och Br. Pethrus erbjöd till och med att skjutsa oss ned till Lillån i bil, ehuru det ej blev av utan min familj reste med tåget och jag och Georg [äldste sonen] kommo direkt med tåg fr. Kalmar. Jag har i samtal med br. Pethrus förstätt att det ej var med tanke på [eventuella problem i Lillån] som Pethrus gav oss detta råd utan med tanke på våra barn och min hustru, [efter]som han såg det nödvändigt för oss att få komma ut på landet. (Edmundh till Roberth 19/9 1932 LPA)

När Anders Edmundh gjorde ett besök i Elim i Örebro, insåg han att »man misstycckte min vistelse på Lillån, [...] varför jag icke visade mig på något möte i Örebro, för att ej väcka anstöt«. Gustaf Roberth hade inte varit hemma vid hans besök i Elim, men när han kom hem anslöt han sig till kritikerna. Edmund skriver till honom:

Minst av allt har jag velat komma i opposition med bröderna och allra minst har jag velat skapa dig svårigheter. Om jag hade haft ekonomiska resurser [...] hade jag sökt ordna för mig på annat sätt, men då detta tillfälle gavs och allt syntes ordnat såsom i förväg, så trodde jag enfaldigt att det var min enda utväg. [...] Jag kommer hädanefter [...] icke att befatta mig med Lillån och det som har varit är för mig en allvarlig varnagel. [...] Då jag i samtal med Br. Söderholm fick höra att Du var ledsen på mig, så förstår jag dig så väl ehuru jag blev mycket ledsen, ty jag har icke velat sära dig. Anledningen varför jag ej sökte sammanträffa med dig i Örebro var att jag ville först tala med Br. Pethrus [...] Elimförsamlingens inre angelägenheter har jag ju ej att skaffa med och vad som pratas och skvallras [är det] ingenting gott i. Församlingens inre angelägenheter borde vara mera konfidentiella, men tyvärr så äro många krukor spruckna och innehållet rinner ut var de gå. (ibid.)

Efter vistelsen i Lillån reste Anders Edmundh till Askersund för möten söndagen den 21 augusti och vidare till Stockholm. Han hade sedan tillfälle att vara med i Filadelfiaförsamlingens stora konferens för uppbyggelse och mission 10–14 september. Han besökte därefter Vrigstad, predikade och höll bibelstudier under en veckas tid fram till den 25 september. Därefter var han i Alingsås, Göteborg (Smyrna) och Trollhättan för att 1–9 oktober vara i Halden, Norge. Han kom till Fredrikstad och »Moss för att några dagar vara i Oslo Filadelfia under deras

bibelskola« (Edmundh till Pethrus 23/9 1932 LPA). Efter nästan en och en halv månad återvände han hem till Stockholm den 25 oktober, men redan efter fyra dagar bar det av till Småland, som tycks ha varit hans viktigaste »fält«. Det hände att han tog med sig cykeln så att han kunde cykla mellan de olika platser han besökte.

Från Vrigstad skrev Edmundh ett brev till Pethrus. Det avslutas med en bön om hjälp:

Så ligger också en annan sak mig tungt på hjärtat och det är alltid svårt att skriva i sådana ämnen och ännu värre att tala i dem. Jag skulle prisa Gud för den dag jag sluppe skriva till dig eller tala med dig i det ämnet, som rör min ekonomi och min bostadshyra, men jag har ingen annan råd och därför beder jag dig ursäkt. Jag reser nu till västra Sverige, varför jag ej får tillfälle att själv få komma hem till 1 Okt., men kanske du vill vara vänlig, (som du också talade om i förbigående), att tänka på och hjälpa mig ordna den saken, så jag slipper leva i oro. Jag vet ju att du är mycket strängt upptagen och har många järn i elden men tror ändå att du vill tänka på mig. (Edmundh till Pethrus 23/9 1932 LPA)

G.E. Söderholm skriver inför Edmunds 50-årsdag år 1939:

[Han har] genomrest stora delar av vårt land samt även gjort en mängd predikoresor i vårt grannland Norge och även verkat något i Finland och Danmark. [...] En god sångare och musikanter samt utrustad med en rik gåva som väckelsetalare, har broder Edmundh verkat till mycken välsignelse i församlingarna, där han hållit serier av möten, och han har aldrig saknat kallelser att verka Guds verk, så mycket tid och krafter räckt till. (*Evangelii Härold* 17/8 1939)

Filadelfiaförsamlingen i Stockholm beslöt i februari 1942 att »kalla ett antal äldre evangelister inom pingstväckelsen såsom sina arbetare«. Frågan hade varit uppe vid de årliga bibelstudieveckorna i Kölingared och Malmköping och ansågs angelägen. Beslutet innebar att församlingen tog ansvar för dessa evangelister, åtta till antalet, och att de skulle avlönas ur församlingens evangelistkassa till vilken de skulle ta upp kollekt vid sina besök. Församlingar och enskilda medlemmar kunde även sända in pengar till kassan. »De äldre bröderna« som var ute som resepredikanter hade till skillnad mot yngre kvinnliga och manliga evangelister sällan någon församling som stod bakom dem, något som man nu kom till rätta med. I en fullsatt Filadelfiakyrka i Stockholm avskildes evangelisterna Kristi himmelfärdsdag den 14 maj. Vid en av samlingarna talade Anders Edmundh »om vår färd på livets hav« utifrån psalm 107 (*Evangelii Härold* 23/4 och 21/5 1942). Vid årets

Kölingaredsvecka framhöll Lewi Pethrus att avsikten med att anställa »åtta äldre och erfarna bröder« var att de »skola hjälpa framför allt små församlingar, som icke ha möjligheter att giva dem vad de behöva för sitt uppehälle«. »Bröderna är villiga att gå till vilken plats som helst för att verka Guds verk« (*Evangelii Härold* 25/6 1942).²⁵⁶ För Anders Edmundh innebar denna tjänst att familjen fick det mer drägligt ekonomiskt, inte minst genom att hans hustru kunde sköta ekonomin när lönen kom regelbundet och betalades ut till henne i Stockholm.

Författare

Följande böcker har Anders Edmundh som författare: *Ett ord om frihet* (Förlaget Filadelfia 1925), *Herre, till vem skola vi gå? Några vittnesbörd* (Evangelii budskap, Kristinehamn 1927), *Den fjärde nattoäkten. Några vittnesbörd* (Harriers förlag 1931), *Vi äro hans verk* (Evangelii press 1946), *På starka vingar* (Evangelii press 1948) och *Maria Lindgren. En trons hjältinna* (Evangelii press 1955).

Uppbrott

Märta Edmundh avled i Stockholm den 20 januari 1953. Anders Edmundh gifte om sig den 15 april 1954 med Johanna Maria Dorotea (Thea) Olsen född 4 februari 1896 i Uppsala. En kort tid senare flyttade makarna till Rumskulla där de bodde fram till Anders Edmundhs död den 15 november 1965.

²⁵⁶ De åtta evangelisterna var Arvid Bramwall (fyllde 40 år 1942), Anders Edmundh (53 år), Emil Ekenäs (71 år), Helmer Frejd (46 år), Johannes Hydéhn (51 år), Kristian Nielsén (55 år), Alex Olovson (55 år) och Gustaf Roberth (57 år). – Alex Olovson ska ha understött denna satsning ekonomiskt.

Edvin Lundin

Karl Josef Edvin föddes i Västerås den 8 juni 1894. Han var son till snörmakare Karl Johan Lundin (f. 1867) och hans hustru Anna Lovisa (f. 1865). Edvin var makarnas tredje barn, men deras andra barn hade avlidit år 1893. Ett fjärde barn föddes år 1897 och ett femte år 1901 men avled vid ett halvt års ålder. Anna och Karl Lundin var engagerade i Metodistkyrkan och hade lämnat Svenska kyrkan år 1886. Edvin döptes den 22 juli 1894 av Albert Hallén, som var metodistpredikant och föreståndare för Teologiska skolan i Uppsala.

Familjen flyttade till Norrköping hösten 1899. Föräldrarna blev medlemmar i metodistförsamlingen Salem och där blev fadern lokalpredikant men fortsatte samtidigt att arbeta som snörmakare. Från höstterminen 1900 blev han föreståndare för söndagsskolan. Sommaren 1903 råkade han ut för en olyckshändelse som ändade hans liv. Hustrun Anna fick då ensam ta hand om de tre barnen, Elsa 13 år, Edvin 9 år och Einar 6 år.²⁵⁷ År 1914 avled Anna i lungtuberkulos.

Edvin blev omvänd 1909 och intagen som fullvärdig medlem i Salemförsamlingen den 29 maj 1910. Efter folkskolan hade han arbetat som lagerbiträde fram till år 1914 eller 1915 då han fick anställning som »hattmakararbetare«. Han hade emellertid redan som mycket ung känt en Guds kallelse att bli predikant. Den 10–23 november 1913 var han på evangelistkurs i Linköping, men inte för att gå ut som evangelist. Han var då klassledare i Salem och medlem i kvartalkonferensen. Vid ett alliansmöte i Lotorps metodistkapell den 1 augusti 1915 fick han »tillfälle att avgiva ett kort vittnesbörd«; övriga talare var etablerade predikanter (*Sv. Sb.* 2/9 1915).

Den 6 juni 1916 var det kvartalkonferens i Salem under distriktföreståndare Löfgrens ledning:

Br. Edvin Lundin blev efter rekommendation av styrelsen och vederbörlig examen inför kvartalskonferensen i läran och kyrkoordningen enhälligt vald att få mottaga fullmakt som lokalpredikant inom kyrkan. Br. L. intygade att han avstod från bruket av tobak.

Vid samma möte rekommenderades enhälligt Edvin inträde vid Teologiska skolan.

²⁵⁷ Elsa gifte sig 1915 med en metodistpredikant, Gustaf Wilhelm Widegård. Einar flyttade till Linköping 1920 och gifte sig i maj 1922 men avled i juni 1923. Han begravdes i Norrköping och Karl Ljung i Salemförsamlingen var officiant.

Vid årskonferensen i Göteborg i juli 1916 meddelade Teologiska skolans styrelse i sin rapport att fyra »bröders ansökan om inträde« i skolan hade beviljats. En av dem var Edvin Lundin. Han började emellertid sina studier först i februari 1917. Efter drygt tre års studier i Uppsala utexaminerades han den 6 juni 1920.²⁵⁸ Efter sin examen var han »sommarpastor« i S:t Peter i Stockholm (Hjelm 1965 s. 80).

Edvin var med på pingstmötet i Trefaldighetskyrkan i februari 1918 (s. 126) tillsammans med flera av sina kamrater vid Teologiska skolan. »Herren mötte mig vid denna konferens och gav mitt liv en ny inriktning, som kom att bli avgörande för min andliga utveckling« (*Evangelii Härold* 2/2 1939). När han besökte Fagersta under pingsthelgen samma år var han andedöpt (s. 151).

Metodistpredikant

Edvin Lundin anställdes av distriktföreståndare Löfgren sommaren 1920 som vårdhavande pastor i församlingen i Lotorp, fem kilometer nordost om Finspång,²⁵⁹ och tillträdde tjänsten omkring den 1 september.

År 1872 hade två män, den ene från Hällestad och den andre från Lotorp, startat metodistisk verksamhet. Båda hade blivit omvända i USA. Två år senare bildade 22 personer en församling i Lotorp med assistans av en elev från predikantskolan i Örebro. Denne tjänstgjorde under sommaren som predikant i Hällestad och Lotorp. Vintern 1882 var det väckelse i Hällestad. Den lokal som man hyrde blev för trång och församlingen beslöt att bygga ett kapell. Detta invigdes i september samma år. Platsen var emellertid illa vald. Motståndet var stort och det var svårt att bedriva mötesverksamhet och efter en tid hyrdes lokalen ut. Arbetet bedrevs sedan främst i Lotorp och Sonstorp, men sammantaget hade församlingen ett tjugotal predikoplatser fram till år 1920. De mest avlägsna var Tjällmo och Hävla. I Lotorp byggdes ett

²⁵⁸ Metodistkyrkans kostnader för den fyraåriga utbildningen var ca 3 000 kr. Året efter att Edvin Lundin tagits in beslöt Årskonferensen att de elever som därefter beviljades inträde skulle skriva på en skuldförbindelse på detta belopp. »Denna skuld skulle anses bli amorterad med en tiondel för varje år vederbörande står i Metodistkyrkans tjänst. [...] Utträder han genom eget beslut ur aktiv tjänst innan tio år gått är han skyldig att återbetala den del av skulden [...] som återstår.«

²⁵⁹ Församlingens namn var Lotorps metodistförsamling Sion (ibland Zion) men kallades inom Metodistkyrkans administration för metodistförsamlingen »Lotorp & Finspong«.

kapell konferensåret 1889–1890. Under åren 1899–1915 varierade medlemsantalet utan någon tydlig trend från 97 till 127. År 1916 gjordes en matrikelgenomgång och medlemsantalet låg sedan mellan 77 och 93. Verksamhet bedrevs även i Finspång från slutet av 1910-talet. Församlingen hade en bred verksamhet under Edvin Lundins tid som pastor: ungdomsförening, juniorförening, söndagsskolor i Lotorp och Finspång, »systraförening« som samlade in pengar för den yttre missionen samt strängmusik och manskör.²⁶⁰

I sin verksamhetsrapport till kvartalkonferensen i Lotorp den 2 juni 1921 skriver Edvin Lundin om en »rik Andens utgjutelse« i församlingen, »då själar blevo frigjorda och uppfyllda med Helig Ande« (LOMA). Vid denna konferens fick han en rekommendation för inträde på prov i Årskonferensen.

Lördagen den 12 juli, under årskonferensen i Uppsala, antogs han som provmedlem²⁶¹ och utnämndes att fortsätta som vårdhavande pastor i Lotorp. Han placerades i första studieklassen, vilket innebar att han skulle läsa in fem böcker²⁶² och skriva en avhandling om dopet. Han skulle också läsa Lukas evangelium på grekiska; här var det språkkunskaperna som skulle prövas. Examination ägde rum i april 1922 och det var en examinator för varje bok, en för avhandlingen och en för grekiska språket; alla var predikanter.

I sin verksamhetsrapport för konferensåret 1921–1922 skriver Edvin Lundin:

Så långt jag kan se, är det egentliga resultatet av vinterns arbete ett djupare behov hos Guds folk att bliva beklädda med kraften från höjden. I det avseendet ha också nya framtränganden gjorts. Till särskild välsignelse för Guds folk var broder C. F. Israelssons besök här, då Golgatas härliga

²⁶⁰ Under sitt första verksamhetsår i Lotorp predikade eller talade Edvin Lundin i 160 möten och höll sju bibelstudier. Han fick hjälp vid några tillfällen av Per Nilsson, som var evangelist detta år, och en gång av en annan predikant. Distriktföreståndaren var på besök några gånger och två kvinnliga evangelister hade under några möten »framburit vittnesbörd om frälsningen«. Vid två tillfällen höll missionärer missionsföredrag. Några »bröder i församlingen« hade också predikat. Själv hade han inte predikat i någon annan församling. »I fråga om hus- och sjukbesök har jag sökt göra mitt bästa, dock har jag ännu ej besökt medlemmarna som bo utom Lotorp, Finspång och Sonstorp« (Lotorps kv.konf. 2/6 1921 LOMA).

²⁶¹ För att vinna inträde på prov hade han examinerats i Metodistkyrkans katekes och trosbekännelse samt i kyrkoordningen.

²⁶² Två av dessa böcker var på svenska och tre på engelska.

evangelium mäktigt grep hjärtana och många fördes fram till nya av-
görelser för Gud. [...] Vi prisar Gud [...] för det levande hoppet att Herren
i dagar som stunda skall på ett härligt sätt fullborda sitt verk, utgjutande
Helig Ande och därigenom utrusta oss till att i sanning vara hans vittnen
och vinna själar för Gud. (Lotorps kv.konf. 24/5 1922 LOMA)²⁶³

Dopfrågan

Även sedan Edvin Lundin hade blivit andedöpt försvarade han Meto-
distkyrkans syn på barndopet. Efter ett ingående studium av Bibeln
blev han emellertid snart övertygad om att troendedopet var det enda
rätta, men »av någon obegriplig anledning ansåg jag, att jag ändå ej
behövde det« (*Evangelii Härold* 29/9 1949). I januari 1922 predikade distrikt-
föreståndare Albert Löfgren i Lotorp. Han talade om tron och menade
att det inte räckte att tro utan man måste också lyda. Då beslöt Lundin
att låta döpa sig, vilket inte Löfgren fick veta.

En kort tid efter detta möte, »antydde« han sitt beslut för en kollega.
Han fick rådet att »kompromissa«, men Lundin vägrade (*ibid.* 29/9 1949).
Hans vägran indikerar en radikal hållning i dopfrågan. Därmed torde
det vara givet att han inte ville förrätta barndop och kanske inte heller
undervisa om kyrkans dopsyn – ett förhållande som gjorde det omöjligt
för honom att fortsätta som predikant inom kyrkan. I april 1922 presen-
terade Lundin sin avhandling om dopet. I den gav han uttryck för sin
uppfattning i dopfrågan, varför avhandlingen underkändes.

Lördagen den 24 juni döptes Edvin Lundin och hans fästmö Edit
Strålin. Det finns inga uppgifter om var dopet ägde rum och vem som
döpte. En gissning är att det var Karl Ljung som var dopförrättare och
att dopplatsen var Ensjön söder om Norrköping där tidigare dop av
medlemmar i Salem hade ägt rum. Edit Strålin tillhörde Salem och det
var naturligt att vända sig till församlingens pastor som ju var troende-
döpt.

Dopet ägde rum dagarna före årskonferensen 1922 som hölls i Bethel
i Norrköping. När Edvin Lundin kom till första dagens förhandlingar
onsdagen den 28 juni blev han som alla andra medlemmar i konferen-
sen uppropad och avprickad. Därefter valdes sekreterare och sedan en
»statistisk sekreterare« och elva biträden till denne. En av dessa var
Lundin. De ansvarade för att sammanställa de statistiska uppgifter om

²⁶³ Under hösten 1921 hade Edvin Lundin fått tillfälle att »frambära vittnesbörd« i
andra församlingar: Norrköping (Salem), Falerum och Linköping.

medlemsförändringar och ekonomi som konferensens medlemmar lämnade in under första dagen.

Lundin insåg säkert att han skulle tvingas lämna Årskonferensen men som medlem var han skyldig att infinna sig. Under konferensen avfördes han som provmedlem. Han behövde emellertid inte lämna Bethelkyrkan utan kunde sitta kvar som åhörare utom vid de enskilda sessionerna. Under konferensen genomfördes en rannsaking mot Karl Ljung (s. 207). Denne hade ungefär samma syn på dopet som Lundin. Efter att Ljung inlämnat en förklaring och ett löfte (s. 209) blev inte något straff utdömt utan han fick vara kvar i Årskonferensen som medlem. Efter att detta beslut var fattat togs kontakt med Edvin Lundin som fick frågan om han var villig att underteckna »en lika lydande förbindelse« för att få stå kvar som provmedlem. Han svarade ja och Årskonferensen upphävde det tidigare fattade beslutet (s. 207).

Edvin Lundin fick stå kvar i första studieklassen med möjlighet att bli examinerad våren 1923 och vid konferensens avslutning utnämndes han ånyo till pastor i Lotorp.

Åren 1922–1926

Verksamheten i Lotorp hösten 1922 var inte utan problem.

Vid vissa tillfällen har folket villigt samlats, vid andra åter har t. o. m. alltför många av våra egna medlemmar uteblivit. Mycket ha vi i det flydda fått erfara av Herrens nåd och kraft, men vi behöva än mer därav för det kommande. (Lotorps kv.konf. 4/12 1922 LOMA)

Under vintern hade församlingen flera besök av predikanter, bland dem Karl Ljung, C.F. Israelsson och Hjalmar Strömberg, Årskonferensens statistiske sekreterare. Edvin Lundin skriver i sin rapport till Kvartalkonferensen: »Någon har väl begärt förbön, men ej kunna vi tala om någon seger när det gäller själars frälsning.« Under Israelssons besök hade »längtan efter helighet och andekraft förökats, själar blevo frigjorda och döpta i den Helige Ande efter Guds ord«.

Vid årskonferensen 1923 konstaterades att Edvin Lundin inte hade klarat första studieklassens examina. Han blev därför inte fullvärdig medlem, vilket hans kamrater som hade tagits in samtidigt med honom blev, utan fick stå kvar som provmedlem. Vid årskonferensen 1924 nämns han inte i protokollet bland provmedlemmarna. Förmodligen fanns det även detta år något klagomål som emellertid kunde elimineras under konferensen, eftersom han fick sin utnämning till Lotorp sista

dagen. I protokollet för årskonferensen 1925 står det: »Edvin Lundin, som under året kompletterat sin examen, uppflyttades i tredje årets studieklass och kvarstår på prov.« Av formuleringen att döma torde han ha klarat både första studieklassens examina och nästan alla examina i andra studieklassen redan år 1924. Normalt skulle han ha valts till diakon sommaren 1925 och tagits in som fullvärdig medlem, men så skedde inte och det var inte helt ovanligt. Att inte Edvin Lundin valdes in kan ha berott på hans eget ställningstagande. För att bli fullvärdig medlem skulle man efter fasta och bön svara på 19 frågor inför konferensen. En av dessa frågor gällde synen på Metodistkyrkans lära. Den som skulle bli fullvärdig medlem måste deklarera att han ansåg att denna var i överensstämmelse med Bibeln. Denna fråga måste han ha tvekat inför eftersom han inte ansåg att kyrkans lära om dopet var biblisk. Förmodligen räckte det för honom att avböja inval i konferensen utan att i detalj redogöra för sina skäl. Han var inte beredd att lämna Årskonferensen; han upplevde nog att hans kallelse gällde Metodistkyrkan och ville inte göra något förhastat.

Utnämningen sommaren 1925 gällde metodistförsamlingen i Boxholm. Medlemsantalet i Lotorp var 82 och i Boxholm 90. Årslönen var högre i Boxholm, 2 600 kr (mot 2 100 i Lotorp) och fri bostad som värderades till 300 kr per år (att jämföra med 100 kr i Lotorp).²⁶⁴

Sommaren 1926 reste Edvin Lundin till Uppsala för att delta i årskonferensen. Han valdes även detta år in som biträde till konferensens statistiske sekreterare. Under förmiddagssessionen konferensens tredje dag beslöts att »Edvin Lundins sak« skulle hänskjutas till kommittén för konferensförhållanden. Dagen därpå beslöts att avföra honom från förteckningen över provmedlemmar. Distriktföreståndaren för södra distriktet anställde Edvin Lundin som vårdhavande pastor för ytterligare ett år i Boxholm. Att han fick förnyat förtroende indikerar att »Edvin Lundins sak« inte gällde irrlära. Förmodligen hade han under årskonferensen deklarerat att han inte avsåg att bli fullvärdig medlem på grund av att han inte ville förrätta barndop. Anställningen i Boxholm förlängdes sommaren 1927 med ytterligare ett år. Han uppehöll tjänsten till den 1 september 1928, då en ny pastor tillträdde. Edvin Lundin skulle nu bli predikant inom Pingströrelsen.

²⁶⁴ Det finns inget arkivmaterial bevarat från Boxholmsförsamlingen från den aktuella tiden.

Pastor Edvin Lundin i Boxholm lämnar metodistkyrkan. I likhet med många andra har broder Lundin känt Andens maning att lämna det samfund, som han tillhört i flera år, och utträder den 1 sept. ur metodistkyrkan och förenar sig med Guds fria folk. Vi hälsa vår broder välkommen och äro förvissade om att han skall finna ett stort arbetsfält och att Herren skall bereda honom öppna dörrar i församlingar, som behöva predikohjäl, då Han nu leder honom ut i frihet.

A. P. Franklin. (*Evangelii Härold* 23/8 1928)

Familjen

Den 10 oktober 1922 gifte sig Edvin Lundin med Edit Strålin från Norrköping. Hon var född 1891 i Styrstad utanför Norrköping och hade flyttat in till staden år 1907 och blivit medlem i Salem i februari 1914. Karl Ljung förrättade vigseln. Makarnas första bostad blev den av församlingen möblerade lägenheten som var inrymd i Sionkapellet i Lotorp. Den 5 april 1924 föddes en dotter som emellertid avled samma dag. Sommaren 1928 var Edit Lundin återigen gravid och valde att föda i Norrköping. En flicka, Inga Maria, föddes den 22 augusti. En son, Ingvar föddes tre år senare, den 4 maj 1931. Familjen bodde då i Vaggeryd.

Pingstpredikant

Efter att ha avslutat sin tjänst i Boxholm den 1 september 1928 bosatte sig Edvin Lundin med familj tillfälligt i Norrköping. Där blev han vakanspredikant i stadens pingstförsamling från den 1 oktober fram till den 1 juli 1929. Någon månad senare tillträdde han som predikant och föreståndare för pingstförsamlingen Tabor i Vaggeryd. Verksamhet bedrevs år 1933 i sex socknar. På en plats arbetade två kvinnliga evangelister. Den 1 april 1934 slutade Edvin Lundin sin tjänst i Tabor. Under den tid han var pastor i Vaggeryd ökade medlemsantalet från ca 75 till ca 125. Hans nästa tjänst gällde Sionförsamlingen i Smålandsstenar, och därefter Elimförsamlingen i Södertälje, där han var predikant och föreståndare från den 15 oktober 1937. Enlig en uppgift ska han ha anmodats av Lewi Pethrus att flytta dit. Anledningen är emellertid obekant, men uppgifter finns om att det hade uppstått problem som krävde byte av föreståndare. Vid välkomstmötet var Lewi Pethrus en av talarna, men Filadelfia i Stockholm räknades kanske som

»grannförsamling« och skulle i så fall som sådan vara representerad vid högtiden (men inte nödvändigtvis av Pethrus).²⁶⁵

År 1944 fyllde Edvin Lundin 50 år och uppmärksammades i *Evangelii Härold* av den inom Pingströrelsen mycket kände Birger Zettersten som var föreståndare i Filadelfia i Uppsala. Han skriver:

Broder Lundin har fått vara till stor välsignelse för Guds rike på de platser, han tjänat. Han har visat sig som en herde för Guds hjord, enär församlingarna i enhet, frid och kärlek samlats omkring sin lärare. Han är en orädd Ordets förkunnare, som sakligt och utan tvekan följer de vägar Bibeln stakat ut. (*Evangelii Härold* 1/6 1944)

Edvin Lundin sade upp sig från sin tjänst i Södertälje vid årsmötet i januari 1948, men lovade stå kvar i tjänsten tills en efterträdare tillträtt. Det blev inte förrän den 1 april 1949. Församlingen hade då nästan 300 medlemmar. Makarna Lundin bodde kvar i Södertälje. Sannolikt besökte Lundin församlingar på »fria kallelser«, men under perioden juni–september 1949 var han vakanspastor i Nynäshamn. Den 23 mars 1950 meddelades i *Evangelii Härold* att han hade tillträtt som föreståndare i Oskarström. Han lämnade denna tjänst år 1954. Därefter följde anställningar i församlingarna i Nynäshamn och Tungelsta.

Skribent

Det finns ingen bok utgiven med Edvin Lundin som författare. I *Evangelii Härold* finns några betraktelser eller predikningar publicerade, exempelvis i påsknumret den 6 april 1939: »Med Petrus och Johannes till graven«.

Uppbrott

Edvin Lundin avled den 4 mars 1968 i Västerhaninge, Stockholms län. Han hade då fyllt 73 år. Hans hustru Edit avled den 11 februari 1972. Hon var då skriven i Simonstorp, ca 10 km nordväst om Finspång.

²⁶⁵ Pingstförsamlingen i Södertälje har inte gett tillstånd att besöka arkivet.

Carl Gustav Hjelm

Carl Gustav Evert Hjelm föddes i Norrköping den 2 april 1903.²⁶⁶ Gustav var son till handelsresanden Karl Johan Hjelm och Elin Maria Andersson. Han var andra barnet i en syskonskara på sju, men fyra av hans syskon avled i tidig ålder. Fadern var inte troende och inte intresserad av religiös verksamhet. Modern var medlem i metodistförsamlingen Bethel och tog med sig Gustav redan innan han börjat folkskolan till gudstjänster och andra samlingar i Bethelkyrkan. Tillsammans med sin mormor gick han ofta till högmässan i Hedvigs kyrka. Den undervisning han fick av en kvinnlig söndagsskollärare i Bethels söndagskola torde ha varit avgörande för att han 13 år gammal efter ett möte gick hem och böjde sig »i ensamheten för Gud« (Hjelm 1943 s. 17). Det var den 31 december 1916 efter en »kamp och kris under två år«.

För mig betydde omvändelsen att fortsätta vägen rakt framåt. Fullt frivillig och medveten var denna handling. Jag hade tänkt igenom saken och var helt på det klara med vad jag gjorde. [...] Jag fann den säkra punkten i tillvaron. (Hjelm i Lundgren 1963 s. 62)

I slutet av maj 1917 konfirmerades Gustav i Bethel. Som barn till en församlingsmedlem förväntades det av honom att han nu skulle bli medlem, men det ville han inte. Anledningen var »dels därför att pastorns fru [Anna Lellky] sjöng ner mig i mötet, då jag skulle vittna, dels därför att min bästa kamrat inte fick någon bibel« (Hjelm 1965 s. 52). Hans kamrat var en flicka som av sina föräldrar hade tvingats att bli konfirmerad i Svenska kyrkan, men som dessutom var med i Bethels konfirmationsklass. Att hon som en av de sex eleverna inte fick en bibel på konfirmationsdagen, upprörde Gustav. Händelsen med Anna Lellky kan ha inträffat vid konfirmationen. Han hade då blivit uppmanad att vittna:

²⁶⁶ C.G. Hjelm lämnade efter sig en anseelig bokproduktion i vilken det finns åtskilligt självbiografiskt material. Från hösten 1962 fram till sin död 1965 skrev han ett flertal artiklar med minnesbilder ur sitt liv. Dessa publicerades i *Hemmets Vän*, sammanställdes av Stig Hällzon på förlaget Evangeliipress och gavs ut i tre delar under samlingsnamnet *Sådant är livet* (Hjelm 1965, 1966 och 1967). Artiklarna placerades i samma ordningsföljd som i tidningen. En del av dessa texter hämtade Hjelm från sin bokproduktion; i allmänhet har de bearbetats något. Stig Hällzon har utifrån bl.a. detta material skrivit en biografi om Hjelm (2003). Ett av de »sex fallstudier av en ecklesial baspraktik inom svensk frikyrklighet fram till 1960-talet« i Sune Fahl-grens doktorsavhandling (2006) gäller en predikan av Hjelm.

Han hade aldrig gjort det förr. Det gick runt i huvudet på honom. Om han hade kunnat försvinna! [...] När det gick som värst runt i huvudet på honom där han stod och vittnade, obegripligt både för honom själv och åhörarna, för en mindre god ande in i pastorsfrun. För första gången i sitt liv sjöng hon solo. Hon sjöng omkull den blyge gossen. För att få honom tyst stämde hon upp barnsången Tryggare kan ingen vara. (Hjelm 1957 s. 52–53)

Det är Gustav som berättar denna episod när han skriver om sin blyghet, som han säger sig ha burit med sig upp i åren.

I slutet av januari 1918 kom T.B. Barratt till Norrköping och Karl Ljung, pastor i metodistförsamlingen Salem sedan september 1917, upplät Salemkapellet (s. 122). Den snart 15-årige Gustav bestämde sig efter viss tvekan att gå och lyssna på Barratt.

Barratt stod innanför altaret i Salems metodistkapell. Verkan av hans mäktiga predikan om den korsfäste låg som ett ljuvligt tvång över varje själ. Luften kändes ren. De onda andarna hade begivit sig på flykt. Den helige Ande var Herre i mötet. Förlossningens stund var inne. Jag gick fram till altaret. Jag gick rakt fram, raskt fram. Nu eller aldrig! I detta ögonblick rymdes all min vinst för tid och evighet. Mister jag denna stund, förlorar jag evigheten. Vandringen från bänken till altaret, till botbänken, kan vara lång som en pilgrimsfärd och svår som en botgöring. [...] Jag drevs fram. En osynlig hand sköt mig framför sig. [...] [Barratt] upplyfte heliga händer. Han var fri från tvivel. Han hade ögonblicklig kontakt med himlen. Genom hans händer flög som en elektrisk gnista den heliga eldens ström och styrka till de människor, som han lade händerna på. Barratt var förmedlaren. [...] Elden föll och löftet höll. Att jag inte flög till himlen! Jag trodde att jag skulle förtäras av elden, lyftas av kraften, förlora medvetandet av saligheten, sprängas av fröjden. Jag hade stilla böjt knä, huvud och hjärta. Jag trodde att denna stund skulle undret ske, och det skedde så. Jag blev delaktig av helig Ande och apostolisk välsignelse. Jag hade kommit in i successionen, den enda verkliga som finns, en oavbruten linje, en aldrig stoppad ström från själ till själ genom två årtusenden. (Hjelm 1965 s. 41–42)

Under det år som följde förefaller det som att Gustav deltog i både Bethels och Salems verksamheter. Han besökte också möten som ordnades av Lördagsbönekretsen, vilken hade stått bakom mötena med Barratt (s. 121).

I början av år 1919 fick Norrköping uppleva en omfattande omvändelseväckelse (s. 165) som hade sitt centrum i Salemförsamlingen. I denna engagerade sig Gustav:

Syndarna strömmade fram till det metodistiska altaret och stämningen var laddad kraft. [...] Vilka möten! Vi började kl. 8 på söndagsmorgnarna och höll på till 12 på natten. Då vi gick hem räknade vi opp för varandra hur många vi fått bedja med. (Hjelm 1950a s. 89–90)

När väckelsen började var han inte medlem i någon församling, men stod kvar som provmedlem i Bethel. I mars 1919 bestämde han sig för att ansluta sig till Salemförsamlingen. Församlingens styrelse beslöt den 9 mars att rekommendera honom som medlem. Intagningen skedde på Marie bebådelsedag, söndagen den 19 mars »tillsammans med 75 andra personer« (Hjelm 1943 s 19).

Familjen Hjelm levde under tämligen knappa ekonomiska förhållanden men föräldrarna bedömde att de skulle kunna klara av att låta Gustav studera på Norrköpings högre allmänna läroverk fram till studentexamen. Han tenterade in på skolan och började sina studier hösten 1914 (Hjelm 1965 s. 61). Han avlade realexamen våren 1919, varefter han skrevs in på gymnasiet. Under studietiden fick han under flera år ett stipendium som kunde »tilldelas fattiga, begåvade och välartade gossar«. »Nu visste hela skolan genom rektorns uppläsning [...] att jag var fattig« (ibid. s. 54).

Han var således elev vid skolan under väckelsen första halvåret 1919. I mötena i Salem gavs det ofta tillfälle till vittnesbörd och ibland grep Gustav tillfället. Han for också »ut och vittnade om Gud på flera platser ute på landet«. (Hjelm 1943 s. 18) Hans engagemang i väckelsen gjorde att han fick »utstå en del försmädelse« från lärares och skolkamraters sida (Hjelm 1943 s. 19). Skoltiden var en tid av »prövningar och sorger« (ibid. s.53), men han var inte svarslös när lärare försökte förlöjliga honom inför klassen.

Evangelisttiden

Gustav hade vid 13 års ålder läst en dikt från predikstolen i Bethel vid ett möte där »dåtidens juniorfarbror« K.A. Wik medverkade. Denne hade lagt handen på hans huvud och sagt: »Du blir nog predikant med tiden«. Något år senare hade han hållit »sitt första möte i Åby baptistkapell och blev av publiken utkastad!« (Hjelm 1965 52–53).

Redan vid tiden för sin omvändelse kände han »en stark kallelse att gå ut på fältet och ägna all min tid åt att verka Guds verk« (Hjelm 1943 s. 19; Lundgren 1963 s. 63). Kallelsen blev tydligare efter andedopet och mötet med Barratt (Hjelm 1958 s. 61). Hösten 1919 ville han sluta gymnasiet för att bli evangelist:

Jag grät i ensamheten och bad mycket över saken och hade heta kampstunder nere i vedboden eller på vinden, där ingen såg mig. Jag sjöng varje dag med gråten i halsen: »[Så] bed mig då ej dröja mer bland fröjd och glans som världen ger«, en sång ur Fridsröster. (Hjelm 1943 s. 19)

Strofen är hämtad ur kören (refrängen) till sången »Min förlossare lever« som handlar om det himmelska hemmet. Den fortsätter: »Jag väntar blott att höra få den kallelsen: Mitt barn, kom hem« (Fridsröster 1910 nr 182). Sången är således ett uttryck för den förtvivlan som den 16-åriga gymnasisten upplevde. Gustav deltog i en evangelistkurs i Salem den 3–17 november 1919 (s. 169), men kunde naturligtvis bara vara med då han var ledig från skolan.

Gustavs föräldrar mer eller mindre krävde att han skulle fullfölja sina studier; fadern såg framför sig en bana med goda inkomster för sin son. Modern menade att om han äntligen skulle bli predikant kunde han »åtminstone bli komminister« (Hjelm 1956 s. 16). Gustav dryftade sitt problem med flera personer men alla avrådde honom att avbryta sina studier. Endast J.G. Philipsson, en av de ledande medlemmarna i Salem, gav honom rådet att sluta skolan. Det blev avgörande och måndagen den 19 januari 1920 kom inte Gustav till skolan. »Han satt på tåget med sina saker i ett knyte och predikosamlingen 'Krönen Jesus till konung' av F. B. Meyer²⁶⁷ i fickan« (ibid. s. 57). Boken hade han köpt vid ett uppehåll i Katrineholm och ur den tänkte han hämta sina första predikningar i Laxå metodistförsamling dit han var på väg. Pengar till resan hade han tagit från sin sparbanksbok. En kvinna i Norrköping hade sedan han föddes regelbundet satt in pengar för hans räkning; boken fick han överraskande någon dag innan han skulle resa (Hjelm 1956 s. 17).

Gustav hade svårt att frigöra sig från tanken att han hade handlat fel mot sina föräldrar – han var ju omyndig och borde ha rättat sig efter deras vilja. Han frågade sig om han ändå inte skulle återvända till skolan. Han sökte upp Jonathan Julén, lärare vid Teologiska skolan i Uppsala:

Han frågade mig vad jag egentligen tänkte för bana genom livet. Var jag inte viss i mitt sinne? Mitt enkla svar lydde: Jag ska inte bli något annat än det jag är, nämligen predikant. Han gav mig följande kloka svar, som jag rättade mig efter: Om Hjelm ska vara predikant, är det ingen idé att ta

²⁶⁷ Meyer var engagerad i helgelse rörelsen i England och predikade ofta vid Keswick-konferenserna (s. 62). Boken heter *Krönen Jesus till konung. Sju föredrag* (1915 andra upplagan).

studenten. Denna examen är till för folk, som vill in i statens tjänst. Den utbildning Hjelm behöver för att vara predikant livet ut, måste Hjelm ha ambition nog att skaffa sig själv. (Hjelm 1965 s. 62)

Gustav var tacksam för hans råd.

Vi återvänder till färden mot Laxå.

I *Svenska Sändebudet* hade Gustav vid jultiden läst en annons från pastorn i Laxå metodistförsamling. Denne ville ha predikohjälp åtminstone under ett par månader. Gustav, som snart skulle fylla 17 år, erbjöd sina tjänster. Sex intresserade hade svarat och vid ett församlingsmöte hade man röstat och Gustav valdes. Brevet från Laxå torde Gustav ha fått den 15 januari. Pastorn ville att hans skulle infinna sig redan på lördagen så att han kunde »leda en veckas möten här vid Laxå, medan jag själv besöker en utpost« (ibid. s. 64). Avresan blev, som nämnts, inte förrän på måndagen. Det tycks ha varit först när han satt på tåget som han insåg att han skulle predika på kvällen och införskaffade därför boken av Meyer.

Fäderna i församlingen bestod av valssmeder med halvdöva öron. Ju mera jag skrek, desto mer tyckte smederna om predikan. En gång hette ordspråket: »Skrika som en metodistpredikant.« De gamla hade i gott minne Junior Nilsson, David Uppling, J. P. Larsson och Kringelbach, som lär ha varit värre än alla andra. – Att predika på kvällarna gick väl an. Jag hade en enda sång, som jag sjöng och spelade solo, nämligen Barratts sång »Sök aldrig efter mig på Egyptens strand«. [I Slätte hade vi] möten i ett kök med fotogenlampa i taket. Den osade. En orgel stod där och på den en kollektburk. Stugan var proppfull med pojkar som gjorde allt för att fördärva mötet. Jag var predikant, organist, kollektupptagare. – Att det gick så pass bra för mig i Laxå, som det gjorde, berodde mest på snälla medlemmar. [Avskeds]kollekten steg till en anseelig summa för en sextonåring. (ibid. s. 65–68)

Gustav höll 32 möten under den månad han stannade i Laxå²⁶⁸ – »pastorn tyckte det var skönt att jag kom iväg« (ibid. s. 67) – varefter han reste till Kumla & Stene krets (s. 287 fotnot). Det är oklart varför han reste just till Kumla, men väl där tycks det som att pastorn i församlingen »slog sig lös en tid« (Hjelm 1965 s. 69). Kretsen hörde liksom församlingen i Laxå till Västra distriktet inom Metodistkyrkan. Distriktföreståndare var Axel Engström. Han »gillade inte tilltaget«; hans sympatier för

²⁶⁸ Hjelm har två uppgifter: 19/1–23/2 (1950b s. 47) och tre veckor (1965 s. 67).

Gustav var »minimala« och därför var det »rena underverket, att min bana inte tvärt avbröts efter [tiden] i Laxå« (Hjelm 1965 s. 68–69).

I Kumla kom han för första gången i kontakt med Helgelseförbundets verksamhet. Han fick tillfälle att predika i den lokal där de höll sina möten. Sannolikt blev han kvar i Kumla till den 1 maj 1920 för att sedan besöka ett flertal metodistförsamlingar fram till sommarens slut.

I slutet av maj hade han varit i Norrköping på kvartalkonferensen i Salem. Han hade då utsetts till församlingens lokalpredikant och erhållit rekommendation för inträde på Teologiska skolan. Han hade också haft tillfälle att som åhörare vara med vid Torpkonferensen i juni. I juli deltog han som ende manlige elev i en bibelkurs i Växjö där »pingstatmosfären var elementet för de vänner som samlades« (Hjelm 1943 s. 24). *Svenska Sändebudet* publicerade en rapport, signerad Gustav Hjelm, från kursen (s. 171).

Studietiden i Uppsala

Gustav blev antagen som elev vid Teologiska skolan i Uppsala och tack vare sin skolunderbyggnad fick han börja i andra klassen vid skolstarten i början av september 1920.

Under bibelkursen i Växjö hade han lärt känna Gustaf Dahl som var pastor i Hälsingborg. Denne blev förflyttad till Östersund efter årskonferensen 1920; han ersatte Fredrik Åhgren som blev rektor för Teologiska skolan. Dahl hade planerat att Gustav skulle hjälpa till i Östersund under julferierna, men församlingsstyrelsen hade redan bestämt att en annan skulle få den uppgiften. Han skrev därför i slutet av oktober till Gustav och bad honom att i stället komma till Östersund två veckor i november. Gustav ställde sig positiv och han fick ledigt från skolan. Besöket i Östersund medförde att han fick kontakt med en kvinna där som skrev till Åhgren om Gustav vilket »resulterade i, att han fick hjärta för mig, vilket naturligt hade sin stora betydelse« (Hjelm 1943 s. 25).

Gustav hade besökt åtskilliga församlingar under våren och sommaren 1920 och det hade medfört att det hade kommit flera önskemål till skolledningen att få honom som biträdande predikant under jullovet. Åhgren beslöt att det skulle bli Hälsingborg vilket inte Gustav gillade; han ville tillbaka till Östersund. Hans tanke var att arbeta parallellt med den som styrelsen hade bestämt sig för, men han fick

böja sig och resa till Hälsingborg.²⁶⁹ Där blev det väckelse. Den bröt ut torsdagen den 20 januari 1921.

Vi hade bedit mycket där nere. Vissa nätter höllo vi ut till 5 på morgonen. Jag predikade tre gånger varje söndag och två gånger om dagen och var till sist så slut, att jag icke kunde säga annat än amen. (Hjelm 1943 s. 28–29)

På eftermiddagen den 20:e hade Gustav varit på besök hos överlotsen Anders Olof Hjalmar. Dennes dotter Ruth hade sjungit en sång. »Den tanken slog mig ögonblickligen, att ingenting kunde vara lyckligare än att hon som sjöng själv bleve frälst«. Vid mötet i den fullsatta kyrkan på kvällen predikade Gustav över ämnet »Se, Guds lamm« och när han slutade reste sig Ruth i bänken och bad om förbön.

Det blev en stor uppståndelse i kyrkan. Fem andra unga personer reste sig upp och begärde förbön, en väldig rörelse utbröt i själarna och Guds kraft i alltsammans blev överväldigande. Inom de närmaste 14 dagarna fingo vi ta in 50 nya medlemmar i kyrkan. (ibid. s. 29–30)

Den 8 februari hölls avskedsmöte i Hälsingborg och Gustav kunde en dryg vecka för sent börja vårterminens studier. I avskedskollekt fick han 650 kr att jämföra med den vårdhavande predikantens kontantlön som var 400 kr/månad. Vid avskedet vid järnvägsstationen hade församlingens pastor överlämnat ett kuvert, som inte fick öppnas förrän tåget lämnat Hälsingborg. Brevet var från Ruth Hjalmar och på kuvertet hade hon skrivit C.G. Hjelm. »På grund av skriften på kuvertet måste jag ändra mitt namn« (Hjelm 1965 s. 106). Gustav hade mött kärleken.

I Uppsala frågade Åhgren: »Ämnar broder vara här på skolan eller skall broder alltid ligga ute på fältet?« Hjelm försäkrade att han skulle vara på skolan, men att väckelsen hade hindrat honom att komma i tid. Åhgren fortsatte:

Om broder således är klar på att vara här på skolan, skall jag meddela, att flera församlingar har önskat besök av broder, varför jag kommer att några söndagar skicka broder till Gävle, några till Stockholms Trefaldighet och över påsken till Örebro. (ibid. s. 106–107)

²⁶⁹ »Före färden till Hälsingborg hade jag inte, som pastor Nils Hehrne [i Hälsingborg] trodde, varit enbart hemma hos mamma. Den 28 nov. predikade jag tre gånger i Östersund [och] en gång den 29 och lade mig på nattåget till Uppsala. Jag lyssnade till Manfred Björkquists stora föredrag för studenterna på aulan: 'Eros och personligheten.' [...] Den 12 dec. besökte jag pastor Einar Axelson i Gävle och hörde J. A. Hultman desslikes. [...] Den 18–23 dec. besökte jag Norrköping. 24–26 dec. predikade jag i Åbytorp på förmiddagen i Laxå och på eftermiddagen i Norrköping. Den 28 dec. förde mig tåget till Hälsingborg« (Hjelm 1965 s. 98).

Hjelm studerade vid Teologiska skolan i tre år. Han tycks inte ha haft några större svårigheter att följa undervisningen trots att han medverkade i ett otal möten under terminerna. Han visade också ett stort intresse för det som universitet och stadens kyrkor bjöd på. Han lyssnade ofta på föreläsningar av kända teologer; »underligt att ingen kom på idén att fråga vem jag var« skriver han om ett tillfälle då han bevistade en föreläsning som universitetets teologiska förening hade anordnat för sina medlemmar (Hjelm 1965 s. 93). Han gick på konserter och på uppläsningssaftnar där han fick lyssna till omtalade skådespelare. Han reste ibland till Stockholm för att lyssna på kända talare i olika sammanhang. Han hade lätt för språk och gjorde under sin studietid sig mer eller mindre förtrogen med fem språk. Även efter studietiden fortsatte han att förkovra sig i olika ämnen, något som hans efterlämnade bibliotek vid Örebro Missionskola visar. Han kom under sin livstid att i föredrag ta upp särskilda ämnen som intresserade honom. Likaså kryddade han gärna sina predikningar med fakta ur kyrkohistorien.

Som nämnts ovan tjänstgjorde han ibland i Trefaldighetskyrkan i Stockholm:

[Detta] gjorde att jag blev klen i grekiskan, som jag aldrig kunde riktigt bra, då jag på måndagarna återvände till skolan. När sedan Åhgren började släppa ut mig på längre turer under terminen, blev det ändå sämre med det, som jag hade tänkt lära mig. (Hjelm 1950b s. 65)

Det blev sammanlagt åtskilliga söndagar som Hjelm predikade i Trefaldighetskyrkan, där Anders Grönlund var pastor. Inträffade dessa besök under terminerna bodde han i Åhgrens hem i Stocksund norr om Stockholm. Han besökte gärna – och då i sällskap med Fredrik Åhgrens hustru Louise – Filadelfiaförsamlingens möten i Auditorium på söndagseftermiddagarna. Där fick de våren 1921 lyssna till Smith Wigglesworth som var på ett längre besök i Filadelfiaförsamlingen. Hjelm skriver att »Smith Wigglesworth stod på Auditorium och förkunnade helbrägdagörelse som man aldrig hört förr« (Hjelm 1965 s. 115). Teologiska skolans styrelse gav Louise Åhgren och C.G. Hjelm en varning: »Det passade inte frun till metodisternas förnämste predikant, rektor på skolan, att med en discipel besöka pingstvänsmöten« (Hjelm 1966 s. 141).

Sommaren 1922 fick han möjlighet att resa till Norge för att bevista »ett av [fil.dr Ole] Hallesbys stora möten för nordisk ungdom«. Hjelm

hade fått ett stipendium från »de lutherska studenterna«, något som väckte viss förvåning hos honom (Hjelm 1943 s. 35).

I Hälsingborg engagerade han sig samma sommar i »förbudsomröstningen«. Tillsammans med en mässingsorkester framträdde han på ett lastbilsflak om söndagarna. Efter en sådan söndag skrev *Sydsvenska Dagbladet*: »C. G. Hjelm predikade under ett träd utanför Kropps kyrka med en värme så att pärenen mognade och föll ner för de församlades fötter« (Hjelm 1965 s. 130). Han hade denna söndag, den 20 augusti 1922, talat i sju socknar.

I slutet av maj 1922 hade Hjelm rapporterat till Karl Ljung i Norrköping att han sedan mitten av juli 1921 »sammanlagt lett möten och talat vid sammankomster över 100 ggr.« (NMA kv.konf. 26/5 1922)²⁷⁰

Listan kunde göras lång om Hjelm's aktiviteter utanför skolan, men om sina studier skriver han inte mycket. Följande torde vara från läsåret 1922–1923 eftersom han skriver att Julén var rektor; denne tillträdde sin tjänst hösten 1922:

O. V. Brattström [var lärare i] grekiska, Emanuel Lindström i dogmatik. [...] I Gamla Testamentet hade vi Josef Ruthér, i metodisthistoria Mansfield Hurtig. Rektor var Jonathan Julén. Vi hade inga lärosalar. Vi satt i farstun, i lilla salen, expeditionen, i kyrkan. Johanneskyrkans utrymmen var skolans lokaler. (Hjelm 1965 s. 107)

När han längre fram gjorde en tillbakablick på skoltiden, kom det att främst handla om hur han ansåg att en predikantskola skulle vara utformad, men tänker då på förhållandena i början av 1960-talet. Bland annat skriver han att det är »ytterst av nöden att åtminstone någon, helst rektorn, är mycket god talare och verklig teolog, så att han inte endast förblir lärare«, för att sedan indirekt konstatera att Fredrik Åhgren kunde karakteriseras »som den idealiske läraren« (ibid. s. 141–142). Han skriver också: »På en predikantskola kan man få lära allting utom att bli predikant. Jag vet, ty jag har gått igenom kursen« (ibid. s. 138–139).

Våren 1923 blev Hjelm utsedd att hålla tal vid skolavlutningen – hans tredje och sista – inför skolstyrelse, distriktföreståndare, lärare och elever med flera, bland andra sina föräldrar. I detta tal sa han:

Herren har icke kallat mig först och främst till metodistpredikant eller något liknande samfundsbestämt uppdrag, utan till att vara en lärjunge,

²⁷⁰ Hjelm deltog i årskonferensen i början av juli 1922 i Norrköping (Hjelm 1965 s. 127). Han nämner emellertid inget om rannsakingen av Karl Ljung.

som följer honom, vart han än befäller mig att gå, även om kyrkan icke skulle kunna vara med på det. (Hjelm 1943 s. 36)

Alla hade tittat ner i golvet. Hjelm »fick en skarp förmaning« för detta yttrande. Följden blev, menar Hjelm, att Julén efter examen meddelade att han inte hade någon plats åt honom som sommarpredikant. Han skaffade en »predikantplats själv men fick ingen lön« (Hjelm 1950b s. 75).

Pastor i Metodistkyrkan

Hjelm deltog i årskonferensen i början av juli 1923 i Stockholm, men ännu var det inte aktuellt att bli provmedlem; först efter anställning »i församlingsvård under ett år« var det möjligt.²⁷¹ Där blev han, 20 år gammal, utnämnd till pastor i kretsen Släp & Sandlyckan, med tre medlemmar och tre kapell, inklusive ett som fanns i Vallda och i alla tre hölls möten. »Jag trodde först, att jag hade fått fel på örönen« (Hjelm 1957 s. 9). »Jag hade, o ve och fasa! halkat in på den villande stråt, som kallas metodistpredikantens bana genom livet. Den börjar i Släp och slutar i Slite« (Hjelm 1965 s. 141). Han insåg att »nu skulle det bli slut med sötebrödsdagarna och den bekväma vistelsen i stora församlingar« (Hjelm 1943 s. 37) med möten där åhörarna hade varit många och kollekterna som togs upp till honom stora.

Metodistförsamlingen i Leksand hade gjort en framställan hos distriktföreståndaren August Norman att få Hjelm som pastor och under utnämningen bad Hjelm »till Gud om samma sak« (Hjelm 1957 s. 9). En som uppskattade utnämningen var J.Z. Wickström, pastor i Tabor i Göteborg, som räknade med att kunna använda honom i sin kyrka. Hjelm fick så småningom klart för sig att Wickström hade framfört önskemål, men Axel Engström kan givetvis ha haft en annan tanke med utnämningen.

Tiden i Släp blev tio månader, lönen var låg och bostadsförhållandena dåliga, för att inte säga usla. »Jag fick ändock kapellet fullt, och en god ekonomi, när jag bjöd på kaffe, som jag tog femtio öre för. Brödet tiggde jag ihop« (Hjelm 1950b s. 76). I Göteborg fick han för första gången predika i en pingstförsamling. Det var i Gileadförsamlingen. Predikobesöken i Göteborg gällde annars metodistförsamlingarna Tabor, Jakob och Emanuel.

²⁷¹ Årsmötesprotokoll 1924 s. 13. Kravet hade införts år 1915.

Den 19 december 1923 hade Ruth Hjalmar och Carl Gustav Hjelm förlovat sig i Ruths hem i Hälsingborg.

Eftermiddagen tillbragte vi med en julkorg hos en änka och hennes fem barn. – Natten efter [...] satt vi två på en stol och grät i varandras närhet. Denna värld inbjuder mera till tårar än leende, mera till eftertanke än till framtidsplanering. Vi ägde ingenting mera än varandra. Kan kärleken vara lyckligare än då? Tårar får pärlors värde. (Hjelm 1965 s. 146)

Efter att förlovningen blev känd, kom det brev med lyckönskningar, bland annat ett till Ruth från Adolf Rosenqvist:

Tacksam och glad för hågkomsten och kungörelsen av den stora händelsen gratulerar jag och lyckönskar av hela hjärtat. – Du måste vara en ovanlig människa, som förenar dina öden med en så ovanlig människa och metodistpredikant som C. G. Hjelm. Hans like finns icke. En del påstår att han liknar mig, vilket inte gör saken bättre. Näja, heder åt ovanliga människor, i synnerhet predikanter. På det området finns så mycket jämnhuset. Gud hjälpe oss! Må Gud välsigna er båda till välsignelse. (ibid. s. 147)

Värnpliktstjänstgöring

År 1924 inkallades Hjelm till värnpliktstjänstgöring som samvetsöm.²⁷² Han inställde sig den 21 juli för att arbeta som skogshuggare vid en förläggning vid Hunneberg (nära Vänersborg och Trollhättan). Tjänstgöringstiden var bestämd till 386 dagar,²⁷³ men kunde förkortas med 60 dagar om det inte fanns några allvarliga anmärkningar mot den samvetsömmen.

Hjelm var pacifist från tidiga år och kom att under sitt liv stödja de samvetsömma och propagera för att värnplikten skulle fullgöras utan vapen. Han kom också att bli negativ till svensk vapenexport (Hjelm 1967 s. 231).

Hjelm fick permission från värnpliktstjänstgöringen för att kunna vara med på den årskonferens som år 1924 ägde rum i Limhamn den 30 juli–4 augusti. Där blev han intagen som provmedlem och utnämnd som biträdande predikant i Vänersborgs metodistförsamling. Vårdhavande predikant var K.J. Westlund (som utnämndes för sitt tolfte år där). Genom denna utnämning fick han tillgodoräkna sig värn-

²⁷² Samvetsömma var benämningen på »värnpliktiga för vilka det kan antas att bruk av vapen mot annan är så oförenligt med deras allvarliga personliga övertygelse att de inte kommer att fullgöra värnplikten« (NE band 16 s. 236).

²⁷³ Hjelm uppger vid olika tillfällen 380, 382 och 386 tjänstgöringsdagar.

pliktstiden som tjänstetid inom kyrkan, vilket påverkade pensionsförmånerna.

Vid förläggningen i Hunneberg bodde Hjelm i en barack. Sammanlagt var det 45 samvetsömma som var inkallade. Han var ensam metodist bland »baptister, pingstvännen, missionsvännen, fribaptister och någon frälsningssoldat« (Hjelm 1965 s. 160). Han tjänstgjorde i metodistförsamlingen i Vänersborgs, men var ofta i baptistkapellet Salem i Vargön – en samlingspunkt för de samvetsömma. Dessa höll möten i större eller mindre grupper i de flesta kapell i trakterna runt om förläggningen. På försommaren 1925 hade han »inte mindre än tre hundra gånger brutit mot förbudet att vara ute efter kl. 10 på kvällen« på grund av möten. Den jägmästare som vid den tiden var befälhavare över de samvetsömma hotade med att inte korta av Hjelms tjänstgöringstid med de 60 dagarna. Jägmästaren hade enligt Hjelm själv gjort några »extra bravader«, vilket Hjelm, utan att nämna sina egna, rapporterade till försvarsministern. Jägmästaren ville veta vad Hjelm skrivit, vilket han fick, men om ministerns svar fick han ingen annan information än »att det var onådigt« (Hjelm 1946 s. 8–9). Hjelm fick förkortningen och kunde lämna förläggningen efter ungefär ett års tjänstgöring.

Dopfrågan

Nästan samtliga av Hjelms kamrater under värnplikten var troende-döpta och försökte övertala honom att låta döpa om sig. Hjelm var emellertid övertygad om att barndopet var det rätta och det baptistiska dopet en villfarelse.

Den 17 december 1924 samlades en grupp metodistpredikanter i Alafors, ett samhälle som ligger ca 5 km nordost om Kungälv, där de »avskilde ett par dagar för bön och meditation«. Flera av predikanterna »låg åt pingsthället«. Där fick Hjelm »efter mycket bedjande ljus över dopfrågan« och han fattade »ett inre beslut« att låta döpa sig (Hjelm 1965 s. 169–170); återstod att fatta ett »yttre beslut«. Den 28 december var det barndop i Vänersborgs metodistkyrka och Hjelms uppgift var att läsa den bön som ritualen föreskrev. Efter gudstjänsten serverades kaffe, och Hjelm frågade sig, varför det inte firades nattvard efter dopet. »Hur svårt jag hade att förlika mig med baptister, måste jag dock ge deras [dop]sätt företräde. De håller nattvardsfirande efter dopet och inte kafferep.« Han hade »förlorat tron på barndopets gil-

tighet«. Han var beredd att »ta dopet«, men baptist ville han inte bli; »jag kunde inte lämna den metodistiska gemenskapen« (Hjelm 1965 s. 173).

Den 4 januari 1925 skulle Konrad Eriksson, pastor i baptistförsamlingen i Vänersborg ha dopförrättning i baptistkapellet Salem i Vargön. Hjelm skriver:

Jag kunde inte stå emot. Jag måste ta mig dit. [...] Efter predikan uppmanade Konrad mig att leda i bön om välsignelse över dopkandidaterna. Jag måste erkänna, att jag blev alldeles förlägen. »Gode Gud, vad skall jag säga, hur skall jag framställa bönen. Jag kan inte be Gud slå ner dem. [...] Jag kan inte be Gud välsigna och föröka denna skara. Hur går det då med metodismen, om alla tar dopet?« Jag samlade ihop mina tankar och beslöt bedja diplomatiskt. Jag bad så här: – Gode Gud, du som hjälper människan att ta det ena steget i Jesu efterföljd, skall hjälpa oss att ta det andra och så vandra vidare framåt. Då hov självlärda barnmorskan Lina Skoglund upp sin röst högt över min bön och utropade: – Tack och lov! Nu ska ni få se, att han snart kommer efter i dopgraven! (ibid. s. 174)

En kvinna läste när hon stod i dopgraven före dopet:

Allt till Jesus jag nu lämnar, ödmjukt faller till hans fot. / Världens nöjen må de fara. Tag mig Jesus nu emot. [...]

Här samlades hela erfarenheten i ett nu, dopets nu, fullt medvetet, fullt frivilligt. Den unga människan visste, vad hon gjorde. [...] Denna påtagliga erfarenhet av dopet hade jag inte. Jag måste få den. Jag ville göra den till min. (ibid. s. 175)

Det dröjde en tid innan Hjelm fattade sitt beslut. En av hans kamrater på förläggningsen »sade en dag milt och bestämt: Nu skall du icke stå emot längre, när du både med förnuftets och Skriftens ljus kan se, huru det är!« (Hjelm 1943 s. 42). Denna uppmaning tycks ha varit avgörande för honom. Hans fästmö Ruth hade något tidigare »kommit till en bestämd uppfattning i dopfrågan« och hade meddelat honom sitt beslut att låta döpa sig (ibid. s. 40). Den 14 mars 1925 döptes de i Salemkapellet i Vargön av Konrad Eriksson.²⁷⁴

²⁷⁴ Det var inom Baptistsamfundet inte så vanligt att personer döptes utan att samtidigt bli medlemmar i församlingen, eller med avsikt att gå in i en annan baptistförsamling. Konrad Eriksson förhöll sig i denna fråga – på grund av att många samvetsömma som inte var baptister deltog i verksamheten – något friare till samfundets uppfattning; »församlingens ledande män gav upp den slutna baptismen och proklamerade den öppna dörrens politik« (Hjelm 1950a s. 59).

Hjelm hade inte informerat distriktföreståndaren, om sitt beslut.²⁷⁵ Efter dopet fick han ett brev från denne där han skriver, enligt vad Hjelm säger sig minnas:

Jag förstår, att broder är för svag att genom tron fasthålla sitt i barndomen erhållna dop. Barndop skall bibehållas inom kyrkan. Om således inte broder kan omfatta barndopet, måste broder se sig om efter en annan framtid. Broder torde dock inkomma med en förklaring angående sina åsikter i dopfrågan. (Hjelm 1965 s. 177)

Någon måste ha kontaktat distriktföreståndaren och berättat om dopet, men också att Hjelm hade tagit avstånd från barndopet, vilket var ett brott mot kyrkoordningen vilket förklarar föreståndarens agerade. Hjelm tycks, märkligt nog, inte ha räknat med att stängas av som metodistpredikant; det förespeglade inte honom att lämna kyrkan:

För oss två var skilsmässan mycket påkostande. Vi älskade metodisterna. Vi hade velat stanna. Jag sade till fästmön: Ja du, så här gick det! Nu får jag inte vara predikant i Metodistkyrkan längre. Vi skulle vara pastorsfolk, gifta oss och sätta bo. Baptisterna vill ha mig som medlem men kanske inte som predikant. Hon torkade inte tårarna, hon lät dem flöda fritt. (ibid. s. 178)

Men något agg kände han inte till sina bröder inom Metodistkyrkan. Han skriver år 1950 i en bok som gavs ut på Metodistkyrkans förlag:

Jag för min del skildes från Metodistkyrkan under tårar. Så innerligt, hjärtligt och ymnigt har jag gråtit endast en gång till i livet. Men denna skilsmässa skedde icke under sådana former att jag på något sätt hade svårt att se de gamla bröderna igen. Formellt står jag ännu kvar inom metodistkyrkans ram, eftersom jag inte gått in i statskyrkan. (Hjelm 1950a s. 119–120)²⁷⁶

Den 10 april firade Hjelm nattvard med baptistförsamlingen:

Här var det inte präster, altare, bönbok. Grovarbetarens händer delade ut brödet och skiftade kalken. Jag flyttades tillbaka till apostolisk sed och

²⁷⁵ Hjelm nämner inte distriktföreståndarens namn, men det var Theodor Arvidson som var föreståndare över Västra distriktet år 1925. Om det nu var Arvidson som skrev så visste inte Hjelm om att han var omdöpt. I ett svarsbrev till distriktföreståndaren uttrycker Hjelm sig tämligen arrogant. Han skriver t.ex. att han »får [...] meddela, att distriktföreståndaren icke är ensam om kyrkor och kapell här i landet. Det finns andra utanför distriktföreståndarens domvärjo« (Hjelm 1965 s. 177–178). Hjelm säger sig inte ha fått något svar på detta brev.

²⁷⁶ I februari 1923 begärde Hjelm utträde ur Svenska kyrkan till Metodist-episkopalkyrkan och den 11 augusti 1923 fastställdes övergången.

tid. Ruth Hjalmar och jag brast ut i häftig gråt. Vi satt kring ett bord, stod inte på knä vid ett altare, en kvarleva från den katolska tid, då man tillbad sakramentet. Pastorsvärdigheten försvann. Vi hade förvandlats till bröder och systrar, ingenting annat. (Hjelm 1965 s. 178)

Dopet och nattvardsstunden i baptistkapellet blev utgångspunkter för Hjelmns starka och innerliga känsla för den »troende och döpta församlingen« med en »historia från Johannes döparen och Jesus till vår tid« (Hjelm 1934 s. 5).

Evangelist inom Baptistsamfundet

I juni 1925 blev Hjelm och hans fästmö baptister. Han hade då en dryg månad kvar av sin värnplikstjänstgöring, vilken följdes av några veckors ledighet tillsammans med Ruth i Strömstad hos vänner till hennes föräldrar. Under denna tid fick han, sannolikt genom pastorn i baptistförsamlingen, kontakt med John Magnusson, pastor i Göteborgs första baptistförsamling Tabernaklet. Denne var »Örebrobaptist« och var ledamot av Örebro Missionsförenings styrelse sedan år 1921. Magnusson hjälpte honom att få kontakt med baptistförsamlingar i vilka han fick predika.

Hjelm var nu baptistpredikant och skulle anpassa sig till en annan kod för predikanter än den som gällde i Metodistkyrkan. Han kom dock inte att anpassa sig helt. Främst märktes det i hans klädsel. Inom Metodistkyrkan hade predikanterna vanligen bonjour (»långrock«) med ståndkrage (»upprättstående styv krage«) på sig vid gudstjänsterna; »bonjouren skilde pastorn från prästen« (Hjelm 1965 s. 242). Hjelm behöll bonjouren om än inte alltid.²⁷⁷

Mot slutet av året deltog han i John Ongmans bibelkurs i Örebro, dit Ruth följde med, och de var »sedan dess [...] förbundna med Örebromissionen« (ibid. s. 188). Han blev under kursen medlem i Örebro Missionsförening på Ongmans initiativ. Föreningen antog 18 kvinnliga och 26 manliga evangelister, varav C.G. Hjelm var en.

Fästän jag var [...] örebroare och det [...] fanns en viss spänning mellan samfund och örebromissionen, hade samfundsbröder i Dalarna skrivit till

²⁷⁷ En sed som Hjelm kom att sakna från sin tid i Metodistkyrkan var »vaknatten«, det vill säga mötet på nyårsnatten. I baptistförsamlingarna varade detta möte högst en och en halv timme; det slutade strax efter midnatt. Inom Metodistkyrkan började vaknatten kl. 21.30 och efter tolvslaget var det bön i många timmar. Under denna natt inträffade inte sällan årets första omvändelse (jfr s. 288).

John Ongman och bett honom skicka en evangelist till Södra Dalarnas baptistmission. På detta sätt inleddes året 1926. (Hjelm 1965 s. 197)

Det förefaller som om Hjelm i början av april 1926 återvände till Vänersborg för att i fortsättningen förlita sig på »fria kallelser«. Han försörjde sig som reseevangelist fram till slutet av år 1927.

Äktenskap

Ruth Hjalmar och C.G. Hjelm vigdes borgerligt i Vänersborg den 16 maj 1926, varefter en frikyrklig vigselakt följde i Salemkapellet i Vargön med Konrad Eriksson som vigselförrättare. De nygifta bosatte sig i Vargön i ett rum och kök.

Rut Ingeborg Hjalmar, som hon enligt kyrkobokföringen hette, var född i Landskrona den 7 augusti 1899. Hon var dotter till Anders Olof Hjalmar född 1869 och hans hustru Anna Fredriksson född 1864. Fadern var lots och avancerade så småningom till överlots. Han var under en tid som lekman ledamot i Metodistkyrkans styrelse. Modern blev änka 1952 och avled vid 103 års ålder 1967. Ruth var en utmärkt sångerska och sjöng under många år inte sällan solo i möten där hennes make predikade.

Baptistpastor

Den 1 januari 1928 tillträdde Hjelm en tjänst som biträdande predikant till John Magnusson i Tabernaklet i Göteborg. Anställningen gällde tre månader. Hans uppgift var främst att predika på församlingens utposter. Innan tremånadersperiodens slut fick han en tjänst som församlingens »andrepredikant«.

I Göteborg bestämde sig Hjelm år 1929 för att försöka ordna en konferens för »döpare« – »en kollektiv benämning på alla kristna, som hyllade läran om omvändelse och dop« – »en konferens utan kyrkopolitiska motiv eller beräkningar«. Församlingen var emellertid inte villig att ställa sig bakom en sådan; problemet var att även pingstvännen skulle bjudas in. Hjelm var ordförande i ungdomsföreningen och anhöll som sådan om tillstånd att få ordna en »uppbyggelsekonferens i ungdomens regi. Församlingen misstänkte ingenting.« Trots en del problem kunde konferensen hållas i Tabernaklet med början på kvällen den 17 oktober 1929 med en pastor från Baptistsamfundet och en från Missionsförbundets pingstbetonade grupp samt T.B. Barratt

som genom att han tvekade att komma till konferensen inte hann fram till öppningsmötet. Konferensmötena samlade så mycket folk att många fick vända om. »Barratt bröt barriären« mellan »döparna« och »vi [kom] varandra lite närmare« under denna första döparekonferens (Hjelm 1965 s. 282). Den kom att upprepas några år.

I Göteborg hade han fått tillfälle att debattera med »gudlösa«, bland annat i »diskussionsmöten på Cirkus, som kunde samla tusentals människor. Hinke Bergegren och jag gingo några ronder« (Hjelm 1943 s. 50). Hjelm deltog i liknande diskussionsmöten på flera platser i Sverige och han tycks ha uppskattat dessa debatter; han hade lätt att finna slagfärdiga repliker som framfördes på ett sätt som gav honom ett visst övertag. Han gjorde under Göteborgsåren åtskilliga predikobesök i baptistförsamlingar i Sverige och torde under dessa år ha blivit ganska känd inom samfundet.

Baptistpastor i Helsingfors

Hösten 1930 slutade Hjelm sin tjänst i Tabernaklet för att bli pastor och föreståndare i den svenska baptistförsamlingen Betel i Helsingfors. »Flera bröder i Sverige hade blivit tillfrågade men alla svarat nej« (Hjelm 1935 s. 45). Han tillträdde tjänsten i november. Där fick han under sina första år uppleva väckelse; församlingen hade ca 100 medlemmar när han tillträdde och 410 medlemmar vid årsskiftet 1934/1935, därefter minskade antalet medlemmar på grund av en schism inom församlingen (se nedan).

Börskraschen i New York år 1929 och den ekonomiska kris som följde skapade stora ekonomiska problem för Betelförsamlingen på grund av att församlingens kyrkolokal var högt skuldsatt.

Kyrkolokalen låg i en fastighet som inte ägdes av församlingen utan av en förening med ett 30-tal medlemmar, ett förhållande som av legala skäl var det vanliga för flertalet baptistförsamlingar i Sverige och Finland. Församlingen hyrde sina lokaler av föreningen. Fastigheten som var högt belånad innehöll också kommersiella lokaler. Den ekonomiska krisen gjorde att hyrorna sjönk kraftigt i Helsingfors och man tvingades sänka hyrorna för dessa lokaler med följd att föreningen inte klarade av att betala räntorna på lånen. Hjelm vände sig i januari 1934 till Svenska Baptistsamfundet – Finland var ett svenskt missionsfält – och bad om ett lån, ungefär dubbelt så stort som de årliga insamlingarna i församlingen.

Något lån beviljades inte men byggmästare Richard Bengtsson, missionsstyrelsens vice ordförande, reste över för att hjälpa till med affärstransaktionerna. Faran avväjdes, men bara tills vidare. (Lagergren 1994 s. 118)

Förmodligen deltog Bengtsson i förhandlingar med hyresgäster och banker.

I början av 1930-talet ökade spänningen inom Baptistsamfundet i både Sverige och Finland på grund av det missionscentrum som fanns i Örebro, Örebro Missionsförening (ÖM).

Denna friktion fick återverkan i snart sagt varje lokalförsamling, i det att man hade att ta ställning till två alternativ i en rad vitala frågor: från vilket håll man skulle ta sina evangelister resp pastorer, åt vilken mission man skulle offra, vilken tidning man skulle läsa, vilken sångbok man skulle sjunga i. En del församlingar var så fast förankrade i samfundet att valet var tämligen självklart, medan andra växte allt starkare in i ÖM-gemenskapen och efter hand eliminerade samfundsalternativet. Men en stor grupp av församlingar – kanske majoriteten – stödde båda missionerna. Somliga gjorde det i lugnt samförstånd, medan det i andra blev en dragkamp om inriktningen. (ibid. s. 27)

Från år 1933 hade ÖM-orienterade medlemmar i svenska baptistförsamlingar börjat bilda egna församlingar. Utvecklingen var oroande för samfundsledningen och i maj 1935 hade Baptistsamfundets och ÖM:s styrelser haft ett gemensamt möte och nått en överenskommelse som betraktades som förvånansvärt positiv (ibid. s. 58). Redan i augusti bildades emellertid en ny församling i Västerås (ibid. s. 71). Spänningen fanns också i Helsingfors. Hjelm skriver att grosshandlare Gustaf Axén från baptistförsamlingen Betel i Stockholm kom, sannolikt i augusti 1935, för att under ett par timmar träffa Petter Malmqvist, som hade grundat Helsingforsförsamlingen. Axén var »ledande broder« i den förening som ägde Betelkyrkan varför sammanträffande sannolikt hade att göra med församlingens ekonomiska situation. Samma dag hade diakonrådet, där Malmqvist ingick, enligt Hjelm »en enskild överläggning om min person« (Hjelm 1966 s. 106), något som tydligen var en följd av Axéns besök. Tanken tycks ha varit att avsätta Hjelm, bland annat för hans Örebroinriktning. Den 2 september hölls sedan ett församlingsmöte där man röstade om Hjelm skulle få vara kvar. Majoriteten röstade ja och han blev kvar på sin post.

En majoritet i den förening som ägde kyrkan var motståndare till Hjelm och till församlingens ÖM-inriktning, och från hösten 1935 ökade motsättningarna mellan de båda grupperna inom församlingen. Hjelm

beskriver utvecklingen som att den förening som ägde kyrkan höjde hyran för församlingen för att klara räntorna, samtidigt som några »väl situerade medlemmar [drog] in sina underhåll till församlingen«. Församlingen vägrade att betala den högre hyran varför föreningen, på inrådan »från Stockholm« stämde Hjelm och Malmqvist. »Mellan raderna sades det att om C. G. Hjelm reste, skulle församlingen få stanna i kyrkan«. Processen tog sin början i juli 1936 och pågick i sex månader; Hjelm representerade församlingen och var sin »egen försvarsadvokat och läste juridik hela nätterna och predikade om dagarna fridens evangelium«. Sannolikt hade föreningen av något skäl begärt ett skadestånd, men domslutet innebar att »församlingen icke var skyldig att betala något till föreningen, eftersom huset var byggt för församlingens räkning« (Hjelm 1966 s. 117). Föreningen kom på obestånd, »banken tog hand om huset och församlingen hyrde sig en annan lokal« (Hjelm 1943 s. 90).

David Lagergren skriver att »efter en uppslitande strid delades församlingen, kyrkofastigheten såldes, och båda församlingarna måste söka nya lokaler«. En majoritet tillhörde den församling som Hjelm blev föreståndare för. Konflikten påverkade medlemsutvecklingen:

Brytningen i Helsingfors innebar [...] en betydande medlemsavtappning, och den tillväxt som det finlandssvenska samfundet dittills årligen redovisat förbyttes i en begynnande minskning. (Lagergren s. 118)

Flera av de ÖM-församlingar som bildades från år 1933 kom att ställa sig utanför Baptistsamfundet. De blev fria baptistförsamlingar, men för medlemmarna var det viktigt att församlingarna var »reguljära baptistförsamlingar«. Inom Baptistsamfundet var frågan enligt David Lagergren »mycket känslig«. I oktober 1936 redogjorde Betelseminariets rektor, N.J. Nordström, i två artiklar i *Vecko-Posten* för sin syn på vad gällde för att få kalla en församling en baptistförsamling. Han menade att ett villkor, åtminstone juridiskt sett, »var anslutning till den baptistiska samfundsgemenskapen«. Han karakteriserade samfundet som »en fri gemenskap mellan fria och självständiga församlingar«. Han menade att »talet om frihet genom att utträda ur samfundet var därför bara ett meningslöst slagord« (ibid. s. 76). Hjelm bemötte Nordström och menade att samfund inte är något annat än andlig solidaritet mellan församlingarna. Hjelm menade:

Det är denna solidaritet som brustit, när samfundet inte tagit avstånd »från detta krypkrig, som börjats av män, som kommit på kant med Gud och församlingen och förskansat sig i ungdomsföreningar, byggnads-sällskap och obaptistiska samfundsuppfattningar«. (Lagergren s. 77)

Nordström återkom med ett genmäle:

Han hävdade att det är ett oerhört anspråk, när man gör en grupp »syndfulla och av tillfälligheter bestämda människor« till »högsta andliga auktoritet«. Som sådan kan församlingen fungera »endast under den förutsättningen att den är helt och hållet ledd och inspirerad av den Helige Ande«. En tillfällig majoritet kan utesluta gamla beprövade kristna som inget ont gjort – det hade man sett exempel på. En sådan tolkning av församlingens autonomi är främmande för den Heliga Skrift och för sann baptism. (ibid. s. 77)

Lagergren skriver att Hjelm i sitt svar till Nordström »tog till stor-släggan«:

Nordströms ord om »syndfulla människor« var »de mest kränkande och nedsättande omdömen« som Hjelm någonsin sett i tryck om kristna församlingar. Han förklarade vidare att det var en »amsaga« att gamla beprövade kristna blivit uteslutna: »några församlingsföreståndare ha kämpat den hårdaste kamp för den baptistiska församlingsordningen mot klickvälde«. För detta har de råkat i onåd hos vissa samfundsledare. Svenska Baptistsamfundet har utvecklat sig från missions-sällskap till ett kyrkosamfund. En församling kommer varken ut eller in utan styrelsens medgivande. »Den baptistiska friheten har lagts i en kista och N.J. Nordström har skruvat på locket.« (ibid. s. 77–78)

Hjelms inlägg ska kanske ses i ljuset av att Nordström i början av år 1935 hade riktat skarp kritik mot en bok av Hjelm som hade kommit ut sent på hösten 1934. Ett ambitiöst arbete låg bakom utgivningen vilket redan titeln antyder: *Den troende och döpta församlingen genom två årtusenden. Till frågan om döparerörelsens ålder och tradition*. Boken bygger på ett föredrag som Hjelm höll år 1927, det vill säga ungefär två år efter sitt dop. Bokens förteckning av den litteratur som han har använt sig av upptar 74 titlar. Hjelm vill visa att den »döpta och troende församlingen« i en obruten följd har hållits levande från apostlarnas tid till in i modern tid.

N.J. Nordström recenserade boken i *Veckoposten*:

Det är ingen liten uppgift, som författaren till denna skrift åtagit sig, när han i sin bok på något över hundra sidor skall teckna en tvåtusénårig kyrkohistorisk utveckling och i denna teckning inrymma praktiskt taget alla oppositionsriktningar inom kyrkan. Boken vimlar formligen av namn

och årtal, och man känner sig nästan en smula konstnerad, när man läst den till slut. Man borde ju vara glad åt varje bidrag till klarläggandet av baptismens historia, ty att här gives ett vidsträckt, och hittills alltför litet beaktat forskningsområde är klart, men anmälaren måste för sin del ifrågasätta, huruvida här verkligen föreligger ett klarläggande.

[...] Vilken baptist blir icke intresserad av att höra, att en sådan församling funnits i världen sedan apostlarnas dagar och fört en segerrik kamp mot påvekyrka, världsmakt och hedendom? Man griper sig an med läsningen, men finner snart, att författaren låter denna församling representeras av alla möjliga schismatiska och oppositionella riktningar inom kyrkan, även riktningar, som veterligt aldrig haft några baptistiska åsikter utan som i stället långa stycken stått för idéer, som vi måste stå mycket frågande inför. [...] Med en förunderlig tvärsäkerhet gör författaren påstående, för vilkas riktighet, han icke framlägger och säkerligen icke kan framlägga något bevis.

[...] Man gör varken baptismen eller den kyrkohistoriska forskningen någon tjänst genom att på sätt som författaren gör söka skapa en obruten baptistisk apostolisk succession. [...]

Det gives i det föreliggande arbetet detaljer, mot vilka vägande anmärkningar måste göras. Ett omsorgsfullare studium av källorna och deras karaktär och beviskraft skulle kanske ha bibringat författaren andra åsikter. En sak är emellertid viss, och det är författarens goda vilja och hans kärlek till baptismens sak. (*Veckoposten* 20/12 1934)

Hjelm hade tagit mycket illa vid sig av kritiken.

Motsättningarna inom Baptistsamfundet nådde sin kulmen månaderna omkring årsskiftet 1936/1937. Grupper av medlemmar och hela församlingar lämnade samfundet och ett nytt trossamfund började formas: Örebromissionen. Sommaren 1937 gjorde Lewi Pethrus ett besök i Örebro där han träffade John Magnusson, som då var anställd av ÖM, för att enligt dennes version tala »om sammanslagning av Örebromissionen med Pingströrelsen«. Magnusson förklarade att han inte var beredd att svara, och visade en omedgörlighet som »Pethrus tog illa vid sig av« (Lagergren 1994 s. 93). Pethrus skrev en bister artikel i *Evangelii Härold* om ÖM. Hjelm som var aktiv på »ÖM-sidan« träffade Lewi Pethrus åtminstone vid ett tillfälle då frågan om att ta parti för ÖM hade kommit upp; Hjelm skriver att han »kom i blåsväder«. »Mitt i alltsammans skickade han mig en hälsning med inbjudan att predika i hans kyrka« (Hjelm 1966 s. 130):

Jag har flera gånger tänkt att få ett samtal med Dig och haft en känsla av att vi borde komma i ett närmare samarbete. Vi talade om, när Du var här, att Du, vid ett lämpligt tillfälle skulle besöka oss. Jag hörde Alfred

Gustafsson säga, då vi nyligen träffades, att Du skulle vara i Sverige någon tid under sommaren. Om det då lämpar sig för Dig att ha något möte hos oss, är Du hjärtligt välkommen.

Jag hörde Alfred berätta att de kallat Dig till Södermalms fria församling. Det glädde mig, och jag tror, vi skola få ett gott samarbete. (Pethrus till Hjelm 1938 LPA)

Hjelm tackade ja och han predikade onsdagkvällen den 27 juli i den stora Filadelfiakyrkan. »Kyrkan var alldeles fullsatt« och Pethrus var med på mötet (Hjelm 1966 s. 141); kyrkan hade 3 000 sittplatser. Dagen efter mötet i Filadelfia var Hjelm på besök hemma hos Pethrus.

Tiden som föreståndare i den svenska baptistförsamlingen i Helsingfors blev åtta år. Under dessa år gjorde han resor till Danmark, Estland, Tjeckoslovakien och Tyskland. År 1938 fick makarna Hjelm en resa till Italien som gåva av församlingen. Han gjorde också åtskilliga besök i Sverige och hann då predika i ett stort antal baptistförsamlingar. Hösten 1938 flyttade han tillbaka till Sverige efter att ha fått en kallelse till Södermalms fria församling i Stockholm.

Pastor i Södermalms fria församling i Stockholm

I Göteborg hade Hjelm år 1930 träffat David Persson från Stockholm, vilken hade varit på besök i staden och lyssnat till Hjelm i Tabernaklet.²⁷⁸ Persson var äldste i Södermalms fria församling i Stockholm, som i början av året hade isolerats från Pingströrelsen (»Söderstriden«) på grund av att församlingen hade beviljat A.P. Franklin medlemskap (s. 227). Skälet till Perssons besök i Tabernaklet i Göteborg var att knyta kontakter på »annat håll« sedan banden med pingstförsamlingarna klippts av; föreståndaren i Tabernaklet, John Magnusson, var ju en av de ledande predikanterna inom ÖM-sfären. Persson inbjöd Hjelm att »när som helst komma till Mosebacke och predika« (Hjelm 1965 s. 302). Ledande predikanter med anknytning till ÖM, inklusive John Ongman, stöttade Södermalmsförsamlingen varför Hjelm (som baptistpastor) sannolikt inte upplevde ett besök som kontroversiellt. Besöket ägde rum i augusti. Pastor och föreståndare i församlingen var Alfred Gustafsson, som hade varit pastor i Filadelfia tillsammans med Pethrus fram till våren 1929 då Pethrus bröt samarbetet. År 1934 lyckades Söderförsamlingen och Filadelfiaförsamlingen göra en överenskommelse som innebar att blockaden hävdes och församlingen på Söder ånyo

²⁷⁸ I Hjelm 1965 s. 302 framställs det som att Persson kom ensam till Göteborg medan av Hjelm 1934 s. 91 framgår att han kom i sällskap med Alfred Gustafsson.

räknades som en pingstförsamling. Under de svåra åren 1930–1934 fick församlingen flera besök av Hjelm.

Bakom kallelsen av Hjelm till Stockholm stod David Persson, som enligt Hjelm »var den riktiga pastorn i församlingen« (Hjelm 1967 s. 108), den som bestämde.

Flyttningen skulle innebära att han lämnade baptisterna och blev pingstvän. Hans tjänst i församlingen innebar ett delat föreståndarskap, något som han kanske var tveksam till om det skulle fungera.

Under ett halvår hade jag bedit och funderat över huru jag skulle göra med kallelsen från Södermalms Fria Församling. Från Örebro skulle jag resa till Stockholm för att avge mitt slutgiltiga svar. Men ännu hade jag icke fått något som helst tecken, som jag kunde hålla mig till, och var fortfarande villrådig. Då fick jag sista natten jag låg i Örebro en dröm, i vilken jag hörde en röst, som tydligt sade, att om himlen var molnfri den kommande dagen, skulle jag ta detta som ett tecken på att jag skulle till Stockholm. När jag vaknade på morgonen, for jag som ett skott upp ur sängen, drog upp gardinen och tittade ut. Det fanns inte en sky av ett moln på himlen. (Hjelm 1943 s. 82–83)

I Stockholm fick han träffa Söderförsamlingens styrelse. Han antog då kallelsen efter att ha klargjort »sin ställning«:

Jag är baptist av metodisttyp med mennonitisk inriktning. Jag kommer icke att avge deklaration i Härolden. Jag kommer icke att som gäst bevista kyrkobröllop, där pingstvännen gifter sig för kyrkopräst. Jag kommer att vara helt hängiven den frikyrkliga församlingstypen och hålla styvt på att denna församling är Södermalms *Fria* Församling. Jag antar kallelsen på de villkoren att jag blir fullt jämställd med Alfred Gustafsson med företrädare för honom efter ålder och tjänst. Den urkristna församlingen känner icke till en enda föreståndare och gradering mellan äldste och diakoner. De äldre [!] styr församlingen. Föreståndaren är primus inter pares, de förste bland bröder, som är av samma värdighet och funktion allasammans. (Hjelm 1966 s. 136–137)

»Klargörandet« var nog Hjelm tvungen att förtydliga vid sitt möte med styrelsen. Första meningen är nog mer en spetsfundighet än en korrekt beskrivning av vad han mer i detalj stod för.²⁷⁹ Vad han menar

²⁷⁹ Mennoniterna var en församlingrörelse som bl.a. hävdade vuxendopet, församlingarnas självständighet och att man skulle vägra göra militärtjänst. I sin bok *Den troende och döpta församlingen genom två årtusenden* (s. 66) skriver Hjelm: »Döpare rörelsen i sin helhet i Sverige står i tacksamhetsskuld till de gamla mennoniterna. Det är från dem vi fått vår församlingstyp.« Han redovisar emellertid inte vad han mer specifikt syftar på.

med »deklaration i Härolden« är svårt att säga; kanske att inte i *Evangelii Härold* ta avstånd från andra pingstförsamlingar som hade en annan uppfattning än Filadelfiaförsamlingen i någon fråga. Varför han är angelägen att markera sin jämställdhet med Alfred Gustafsson kan möjligen förklaras med att han inte ville se någon som sattes över honom när Gustafsson slutade.

Genom flyttningen till Sverige kunde Hjelm lättare besöka församlingar runt om i landet och det var främst pingst- och ÖM-församlingar som han gästade. Dessa besök gjorde att han drog på sig kritik från en hel del av Söderförsamlingens medlemmar som ansåg att han försummade församlingen. Åtskilliga ville att han flyttade och gjorde ingen hemlighet av det. När Alfred Gustafsson den 15 april 1945 sa upp sin tjänst var det många medlemmar som såg fram mot att få en ny föreståndare. Att Gustafsson delade föreståndarskapet med Hjelm var nog inte så känt vid den tiden. När frågan togs upp påminde en av Alfred Gustafssons söner om det faktiska förhållandet. Hjelm blev ensam föreståndare men fick en »andrepredikant« vid sin sida.

C.G. Hjelm hade en bra relation till en av Pingströrelsens mer kända predikanter under 1930- och 1940-talen, Venzel Nilsson, under dennes tid som föreståndare för pingstförsamlingen i Linköping. Han ansåg Nilsson »vara den allra bästa pingstförsamlingsföreståndare som jag har träffat och sett på närmare håll« (Hjelm 1967 s. 181). Den 15 november 1945 kom Nilsson till Södermalms fria församling för att delta in en »döparekonferens«. Dagen efter skriver Nilsson i sin dagbok att »mötena har varit goda, men tillslutningen ringa«. Han fortsätter:

Br. Hjelm sade mig i förtrolighet, att han tänkte sluta som föreståndare och då hade han tänkt att jag skulle bli hans efterträdare. Förs. behövde en stark ledare och en verklig pingstbroder. Det senare är sant, men hans första påstående har jag ingen känsla för. (Nilsson 16/11 1945 RGA)

Kanske hade den första tiden som ensam föreståndare varit prövande för Hjelm. Något uppbrott blev det emellertid inte.

Hjelm lämnade sin tjänst i Södermalms fria församling år 1953 för att verka som resepredikant. Han stod kvar som medlem en tid men flyttade sedan till Korskyrkan – en ÖM-församling – i Stockholm. Han var en eftersökt talare och ofta på resande fot. Han kände sig hemma »i vilken kristen miljö som helst« och upplevde att »en allmänkristlig inställning både värdesattes och uppskattas. Dörrar öppnar sig överallt« (Hjelm i citat ur Fahlgren 2006 s. 320). Arbetsfältet var dock främst ÖM-

församlingarna. Inom Pingströrelsen fanns det ett visst motstånd hos vissa pastorer att kalla honom. Anledningen var sannolikt hans sätt att predika och hans positiva inställning till »alliansverksamhet«; han predikade i snart sagt alla kristna sammanhang.²⁸⁰

Predikant och föredragshållare

Under sina studier vid Teologiska skolan hade Hjelm deltagit i predikoövningar. »Hans första predikan underkändes på alla punkter«, varför han beslöt att

säga rent ut, gå rakt fram och vara rakt igenom vad jag egentligen är. Och i sin nåd frälste Gud mig från mindervärdighet, vilket är lika viktigt, som att vara frälst från synderna. (Hjelm i citat ur Fahlgren 2006 s. 300).

Beslutet att »vara den han var« torde vara orsaken till att han tidigt fick höra negativa omdömen efter sina framträdanden. Som exempel kan nämnas årskonferensen 1924 då han fick tillfälle att predika. Evangelisten Karl Karlsson hade fått i uppdrag att leda ett kvällmöte och han bestämde sig för att välja Hjelm som predikant.

Resultatet av min första konferenspredikan blev att grosshandlare Eliasson [...] ansåg, att en ung man som jag aldrig borde släppas upp i en predikstol, vilka ord han yttrade till min fästmörs far. – Pastor Karl Hurtig från Helsingfors menade, att den unge mannen nog skulle bli ordentlig och duglig bara han finge lite skolning och hyfsning. (Hjelm 1965 s. 164)

Hjelm använde sig ofta av anekdoter i sina predikningar och framförde dem med »burleska tonfall och originell mimik« (Fahlberg 2006 s. 288). De hade en funktion i hans framställning och bidrog i hög grad till att hans möten var välbesökta.²⁸¹ Dessa inslag uteblev ibland vilket gjorde en de besvikna och andra glada; många uppskattade hans »allvarliga« sida. Hjelms intressen för historiska och aktuella händelser med anknytning till det kristna livet eller kyrkan gjorde att han i stället för att predika då och då höll föredrag. Predikningarna påverkades givetvis av det han läste. Han gjorde vid sina framträdanden ofta hän-

²⁸⁰ Hjelm var kaplan vid en »pilgrimsresa« våren 1953 till Israel med över 300 deltagare från »alla« samfund. Han skriver att det gällde att »lägga sin förkunnelse på ett sådant allmänt kristligt plan, som alla inneslöt och uteslöt ingen« (Hjelm 1953, s. 17–18), något som var uteslutet för många pingstpredikanter vid den tiden. Han var emellertid inte tillskyndare av en ekumenik där församlingarna inordnades i en enhet som inkräktade på en församlings särart och självständighet.

²⁸¹ »Om anekdoter och Hjelms spiritualitet« kan man läsa i Fahlgren 2006 s. 288–302.

visningar till forskare, vars namn knappast var kända av den vanlige åhöraren, men vars titlar imponerade och förstärkte trovärdigheten vilket sannolikt var hans avsikt. Det fanns ibland en tveksamhet om det verkligen förhöll sig så som Hjelm hade sagt.²⁸²

Onsdagskvällen den 7 december 1938 höll Hjelm ett över en timme långt föredrag i Filadelfiakyrkan i Stockholm. Ämnet var: *Judens roll i världsdramat*. Föredraget gavs året därpå ut som en skrift av Förlaget Filadelfia. I slutet av året eller i början av år 1940 trycktes skriften i en andra upplaga. Förlaget skickade ett exemplar av den första upplagan till pingstpredikanten Carl Lidby. En bok av honom, *Med judar och araber till ruiner och nybyggen*, hade år 1938 getts ut av Förlaget Filadelfia. Den hade fått goda omdömen från kretsar utanför Pingströrelsen, även inom den akademiska världen. Detta var säkert anledningen till att han fick Hjelm's föredrag. I ett brev till Förlaget Filadelfia ger Lidby sin syn på boken och tar upp en mängd påståenden som han antingen betecknar som felaktiga, dåligt underbyggda eller omöjliga att tolka. I inledningen av sitt brev skriver han bland annat:

Föredraget har säkerligen varit mycket intressant och verkat vederhäftigt, då det framförts muntligt. Vanligen fäster man sig vid sådana tillfällen ej så mycket vid sакligheten. Det är ju ofta så, att föredragshållarens person få dominera, vilket inverkar på åhörarna så att de ej reflektera. Nu när föredraget föreligger i tryck, träda de stora bristerna på logik och vederhäftighet [...] starkt i dagen. (Lidby till Pethrus 1940 LPA)²⁸³

Venzel Nilsson stod bakom många inbjudningar till Hjelm. Tisdagen och onsdagen den 6 och 7 mars 1945 gjorde han ett besök i Sionkyrkan i Linköping. Nilsson skriver i sin dagbok:

Br Hjelm talade över ämnet: Rysslands gåta i profetiskt ljus. Omkring 700 hade samlats i kyrkan. [...] Från början till slut höll br. H. den stora publiken i spänning. Han bevisade både från Bibeln och historien att Ryssland var den stat som kommer att spela den avgörande rollen i världshistoriens slutakt. (Nilsson 6/3 1945 RGA)

²⁸² Det var inte alltid lätt att ur minnet återge fakta korrekt, men om Hjelm inte kom ihåg exempelvis en plats eller en tidpunkt, nämnde han, utan någon som helst tvekan eller förbehåll, ändå någon plats eller en tidpunkt.

²⁸³ Brevet är inte daterat. Det har arkiverats bland 1940 års brev i Lewi Pethrus brevsamling. Det kan emellertid, och sannolikt är det så, vara skrivet sommaren 1939. Boken annonserades i *Evangelii Härold* första gången 15/6 1939 och en kort recension publicerades 13/7; kanske var tanken att Lidby skulle skriva en sådan. Lidby var lärare vid Filadelfiaförsamlingens i Stockholm bibelskola både 1939 och 1940.

Vi hade i förmiddag br. Hjelm hemma till frukost. I hans sällskap går tiden fort. Han är en ovanligt underhållande br. Fin o. kamratlig. – Mötet i kväll hade samlat kyrkan fullsatt. Ämnet för Hjelm's föredrag var »Världsdramats slutakt. 2 Pet. 3:12«. Var mötet förra kvällen bra, så var kvällens möte en verklig fullträff. Jag har inte hört br. Hjelm bättre. Det var spännande, gripande, skakande dramatiskt men på samma gång lärorikt och uppbyggande. Hela publiken levde in i förkunnelsen. Man måste säga att br. H. är en mästare i sitt framställningssätt. (Nilsson 7/3 1945 RGA)

Och när Nilsson var pastor i pingstförsamlingen i Gävle deltog Hjelm i midsommarkonferensen 1948. Nilsson skriver om midsommardagens möten:

Pastor C.G. Hjelm har i alla tre mötena talat över Luk. 3 kap. Det är många blixtrande sanningsord han har att säga, men också många kvickheter, ganska vulgära. Han har sitt eget språk och är en ovanlig begåvning, med det djupt andliga tycks han inte akta på. Fastän han predikade 3 gånger bad han inte högt till Gud någon gång. (Nilsson 24/6 1948 RGA)

C.G. Hjelm om andedop och nådegåvor

Hjelms syn på Andens dop och gåvor var i grunden metodistisk. Han blev andedöpt inom Metodistkyrkan och med Barratt som förmedlare. Detta kom att medföra att hans syn på andedop och utlevelser överensstämde med dem som Barratt hade gett uttryck för. Sannolikt hade han före år 1938 inom Pingströrelsen stött på förhållanden som han reagerade mot, men han hade avstått från att kritisera. När han blev pastor inom Pingströrelsen och därmed ansvarig för den församling han skulle vårda blev det annorlunda. Vid Södermalms fria församlings kvällsmöte den 17 november 1940 höll han ett föredrag, »T. B. Barratt och hans helgelselära«. Syftet med föredraget kan ha varit att undervisa om sin syn på andedopet och dess verkningar. Han valde i så fall att utgå ifrån Barratts uppfattning för att försäkra lyssnarna att det inte var någon irrlära han företrädde.

I augusti 1951 kom tre predikanter från den amerikanska Latter Rain-väckelsen över till Sverige på kallelse av Lewi Pethrus och Filadelfiaförsamlingen i Stockholm. Efter en mötesserie i denna församling skulle två av dem fortsätta till Östermalms fria församling dit de också hade en inbjudan. Denna församling var – på grund av att den hade beviljat Sven Lidman medlemskap efter den så kallade Lidmanstriden 1948 – isolerad från pingstförsamlingarna. När Pethrus fick veta att de skulle besöka Östermalmsförsamlingen sa han till dem: »Om ni går till

den församlingen, så kommer jag stänga varje dörr för er i Sverige« (Norlén & Källberg 2010 s. 54). De trotsade Pethrus. I Östermalmsförsamlingen fick Latter Rain-förkunnelsen fäste och snart kunde man höra sång i Anden, se dans i Anden och se hur den heliga kyssen praktiserades. Inom rörelsen lyfte man fram glädje, frigörelse och lovsång.²⁸⁴ Pethrus avståndstagande från de amerikanska pastorerna gällde i praktiken också Latter Rain-förkunnelsen, trots att Pethrus uppenbarligen hade accepterat den vid sitt besök i USA och under deras mötesserie i Filadelfia. Där hade det sannolikt inte inträffat något som kunde uppfattas som säreget och ovan nämnda yttringar var inget som skedde frekvent och sannolikt var förhållandet detsamma i församlingen på Östermalm, men företeelserna blåstes upp bland annat i pressen. Den 14 januari 1952 beslöt Filadelfiaförsamlingen i Stockholm att »offentligt ta avstånd från Östermalms Fria Församling« (ibid. s. 85).

Senare på året publicerades en bok av C.G. Hjelm, *Pröven andarna*. Den direkta orsaken till att han hade skrivit boken var att många hade ringt eller skrivit till honom och »förfrågat sig om saker och ting, som förekommit på den senaste tiden och som tett sig lite underliga« (Hjelm 1952 s. 3). De syftade på det som hände i Östermalmsförsamlingen.

Boken, eller snarare skriften med sina 57 textsidor, tar upp »sång i anden«, »dans i anden« och »den heliga kyssen«, men tyngdpunkten ligger inte där. Det förefaller som det var angeläget för Hjelm att påtala missförhållanden som han menade fanns inom många pingstförsamlingar beträffande tungotal och profetia. Boken gavs inte ut på Förlaget Filadelfia utan på Harriers bokförlag.

Om tungotal eller att tala i Anden skriver han:

Att tala i anden är att tala i hänryckning. Människan är utom sig. Hon kommer i trance. Själslivets för henne själv okända krafter strömmar upp ur det undermedvetna och sköljer över hennes förstånd. Hon är icke sig själv. Hon kan inte kontrollera sig. I ett dylikt tillstånd kan personer bli försatta i vilka möten som helst, beroende på hur pass lätt det är att påverka dem. Det är inte endast i kristna möten så sker. Rent hedniska avgudatjänster [!] och mohammedanska sekter uppvisar liknande företeelser. (Hjelm 1952 s. 9)

Hjelm menade att det fanns personer som ansåg, att en person hade blivit fylld av den helige Ande när hon hade »blivit utom sig och fram-

²⁸⁴ Om Latter Rain-väckelsen i Östermalms fria församling se: Norlén & Kjellberg 2010/1995/1985.

bringat obegripliga ord och ljud«, och att denna uppfattning hade utvecklats till en lära, underförstått inom Pingströrelsen. »En lära som är farlig och leder till ledsamma följder. Ty det kristna livets bevis ligger inte yttre manifestationer utan i rättfärdighet, frid och fröjd, inte i gåvor utan i frukt« (Hjelm 1952 s. 10).

Hjelm ger exempel på tungotal som han inte anser vara tal i Anden och skriver sedan:

Det skall vara mening i det som talas. [...] Tungomålstandets mål är uppbyggelse. Där så inte kan ske, där skall talaren tåga, han må känna sig hur manad som helst. (ibid. s. 12)

Han menar att uttydningen är ett viktigt kännetecken på äkta tungotal.

Det oäkta visar sig däri att först kommer ett budskap i tungor och sedan kommer uttydningen, som i regel innehåller något förmaningstal. [...] Detta är fel. Ett äkta tungotal består i en lovprisning, en tacksägelse. Enligt Kor. 14:14–17 är det äkta tungotalet en bön eller en lovsång eller tacksägelse. Då måste också uttydningen vara likadan. Att så icke sker som regel beror på att de som menar sig ha andliga gåvor aldrig eller åtminstone mycket sällan fått någon rätt undervisning. Hela gåvan har kommit fel. På pingstdagen var tungomålstandet förstäneliga språk, på vilka de andefyllda talade om Guds dräpliga verk. – Det står uttryckligen i 1 Kor. 14: 2: Den som talar tungomål, han talar icke för människor, utan för Gud. I vers 3 läser vi att den som profeterar, han talar för människor. – När äkta tungotal förekommer länder det nämligen till underbar uppbyggelse. Jag har några få gånger hört dylikt tungotal och glömmet eller förgätor aldrig den sköna ljuvlighet som kommer därav. (ibid. s. 12–13)

Om profeterandet skriver Hjelm:

I församlingar där pingstens ande verkar är framförallt profetanden märkbar. [...] Profeterna i församlingen utgjorde vid sidan av apostlarna församlingens grundval. Pingstanda är profetanda. Denna anda yttrar sig i sin allmänna form i gåvan att tala, att predika. Likaväl som denna gåva kan vara i funktion när en kristen människa är i anden, dvs. är utom sig, kan den verka underbart genom den talandes förstånd. (ibid. s. 17)

»De stycken i bibeln som i särskild mening utgöras av profetiskt tal, sång i anden och direkta budskap från Gud« är »mönster på skönhet, ordning och konstfärdighet«. Dessa texter borde de som profeterar läsa. »Lika sällan som den rätta tungomålgåvan förekommer, lika sällsynt är [...] profetgåvan« (ibid. s. 18–19).

Beträffande företeelserna i Östermalms fria församling skriver han först om sång i anden. Han förkastar den typ av sång och spel i anden som han tycks ha ansett vara den dominerande:

När folk spelar och sjunger i anden, är det ofta deras egen ande som är oregerlig inom dem. Skulle den helige Ande komma över dem, låte nog det på ett helt annat sätt. Det är märkligt att den sång som i Segertoner har underskriften Sjungen i Anden säkerligen inte kan vara sjungen i den helige Ande. Den sången sjunges heller aldrig vid våra möten. ^[285]

Vill man ha exempel på sång inspirerad av den helige [Ande] kan man ta fram Charles Wesleys formfulländade högstämde sånger och hymner, C. O. Rosenius sublimes, andliga visor, Fanny Crosbys väckelsesånger och Lewi Pethrus' Löftena kunna ej svika. [...]

Jag har hört människor sjunga i den helige Ande utan att de haft någon som helst musikalisk bildning. Det har i allra högsta grad tilltalat mig. Det har varit vackert och formfulländat. (Hjelm 1952 s. 29–30)

Han ger ytterligare exempel på »sånger av författare, som verkligen varit under Andens inspiration, när de skrivit och fått både text och melodi genom Anden«. Men de har inte »berömt sig av att ha gåvan att sjunga i anden« (ibid. s. 31).

Men alla som sjunger solo, i kör, strängmusik eller deltar i församlingen borde bedja om Andens kraft och inspiration, när de sjunger. Då skulle vi alltid ha en sång i anden. [...] Men vi ska be Gud bevara oss för att föra något främmande från andra religioner eller folkslag in i våra gudstjänster. (ibid. s. 32)

Den sista meningen kommer något oväntat men temat tas upp i det kapitel som behandlar dans i anden:

Dansen ingår i österländska folks religiösa seder och bruk. Jag tror icke, att seden att dansa i mötena är något för oss att ta efter. [...] Att dansa i samband med gudstjänster bär oss emot och tillhör ej alls vårt sätt att dyrka Gud och bör inte importeras av amerikaner, som lärt detta av negrer, vilka i sin tur härstammar från Afrikas urskogar. Negrer kan inte tänka sig en gudstjänst utan att de måste upp och dansa. Pastorn och sångledaren dansar först. Till sist kommer alla med i dansen. (ibid. s. 32–33)

²⁸⁵ Sången finns med redan i första utgåvan av *Segertoner* 1914 och sedan fram till 1930 års utgåva (nr 27: »Kära själ, säg är du redo...«). När sedan 1960 års utgåva kom var den borttagen.

Även den heliga kyssen, menar Hjelm, hör inte till vår kultur. »Kristendomen är en religion, som anpassar sig efter förhållandena utan att därför ge upp sitt frälsande sanningsinnehåll« (Hjelm 1952 s. 36).

Det skulle aldrig gå att i Indien översätta berättelsen om den förlorade sonen och skriva att fadern lät slakta den gödda kalven. Det skulle störa en indier. I stället har man valt att översätta den saken med bilden av fadern som låter sin son raka sig, som tecken på ynnest och bevågenhet. (ibid. s. 36)

Hjelm tar alltså inte avstånd från sång i Anden i den svenska pingströrelsen. »Dans i anden« använder han endast som kapitelrubrik; texten begränsar sig till frågan huruvuda det är lämpligt att dansa under gudstjänster i Sverige. Han utesluter inte det: »Men om dans skulle förekomma, låt det då ske på ett naturligt sätt« (ibid. s. 33).

Skrifter och böcker

Hjelm var en flitig författare. Under sin tid i Metodistkyrkan fick han några artiklar och reportage publicerade i *Svenska Sändebudet*. Hans första skrifter, *Massväckelser i Sovjet-Ryssland*, 29 sidor, och *Den yttersta tidens sista tillfälle*, 20 sidor, gavs ut år 1932 på Facklans förlag, det vill säga det förlag som Södermalms fria församling startade efter isoleringen från pingstförsamlingarna. Det skulle bli hans första bok i en svit av 55. Till dessa ska möjligen läggas en: *Pingströrelsen i England och U. S. A.*, men denna titel finns inte med i en uppräkningslista som han gjorde år 1935 av arbeten han »från trycket utgivit« (Hjelm 1935 s. 49).²⁸⁶ Vid sidan av detta författande medverkade han i tidskrifter och böcker i en omfattning som inte har kartlagts.²⁸⁷ Med början hösten 1962 publicerades, som nämnts ovan, en artikelserie i *Hemmets Vän* av Hjelm om hans liv, upplevelser och iakttagelser. Den sista artikeln trycktes en kort tid före hans död och han hade då kommit fram till mitten av 1940-talet. Han hade planerat att dessa artiklar skulle ges ut i bokform på Evangeliipress. Så skedde och tre böcker under samlingstiteln *Sådant är livet* gavs ut åren 1965–1967. I den tredje delen ingår en artikel som inte ingick i artikelserien samt hans sista predikan den 10 mars 1965 i

²⁸⁶ Titeln finns i Hjelm 1934 under rubriken »Källor och litteratur«, och följs av »Vasa, 1932«. Det kan gälla en opublicerad uppsats.

²⁸⁷ Willy Svahn har i ett pågående arbete *Bidrag till C. G. Hjelm's bibliografi* (2012) listat ett 20-tal artiklar och bidrag till böcker; ett mycket stort antal artiklar i *Hemmets Vän* är då inte medtagna, inte heller artiklar i *Missionsbaneret* och i Örebromissionens och Baptistsamfundets årspublicationer.

baptistkyrkan i Fagersta. Ämnet var: »Kina och Ryssland i profetians ljus«. Han hävdade utifrån Bibeln att Kina kommer att få »makten över Ryssland« (Hjelm 1967 s. 227) och att »de gamla rikena försvinner och Kina kommer med antikrist«; Kina blir centrum i den världsstat som kommer att bildas och ledas av Antikrist (ibid. s. 231).

Under 1980-talet trycktes nya upplagor av några av hans böcker, men nu samlade i sex volymer med samlingstiteln *C. G. Hjelm s bästa*.

Inklusive de tre böckerna i serien *Sådant är livet* publicerades 58 böcker med originaltexter av Hjelm.

Antalet textsidor är nästan 6 000. Flera kan betecknas som »småskrifter«: 12 har färre än 50 sidor. Övriga skrifter och böcker har ett sidantal i intervallet 52–328. Den mest omfattande boken är *Genom mina amerikanska glasögon* (1949).

Böckerna innehåller undervisning, debattinlägg, reseskildringar, »berättelser och kåserier«, texter om kristendomens historia, berättelser om människor samt självbiografiska texter. En bok är om »roliga ting«, nämligen *Genom glädjens glasögon* (1947), en annan är *Humor och fromhet* (1960). Flera av de skrifter som kan karakteriseras som debattinlägg användes i hans predikogärning. Som exempel kan nämnas att när han år 1944 vad en av talarna vid den årliga vårkonferens som Sionförsamlingen i Linköping höll, gjordes ett avsteg från de traditionella mötena. Ett nattmöte hölls i Sionkyrkan kl. 23 på lördagskvällen dagen före avslutningsdagen. Hjelm talade då över ämnet »Himlaspensmentaliteten, Kaj Munk-kulten och Golgatadramat« (annons i *Östgöta Correspondenten* 20/5 1944). Förmodligen talade han fritt över vad som står i hans skrift *Himlaspelet, Kaj Munk och Golgatadramat. Omorderna svar på moderna frågor* (1944). En annan spektakulär titel är *Barnatro eller revy-gyckel? Lapp-Lisa och Kar de Mumma* (1948).

Skriften *Är kristendomen borgerlig. C.G. Hjelm och Erland Sundström debatterar politiska och aktuella religiösa frågor* (1952) är utgiven med både Hjelm och Sundström som författare. Den omfattar endast 15 sidor och gavs ut av Broderskapsrörelsen förlag. Ytterligare en bok av Hjelm publicerades på detta förlag: *Just det, ja!* (1959). Han skrev också artiklar för Broderskapsrörelsens tidning.

Den troende och döpta församlingen genom två årtusenden. Till frågan om döparerörelsens ålder och tradition (1934) har redan nämnts (s. 326).

Sammanlagt 19 böcker gavs ut på Evangeliipress (inklusive *Sådant är livet*), sju på Lindblads förlag (1943–1967), sex på Svenska Allians-

missionens förlag (1954–1963), fyra på Förlaget Filadelfia (1938–1946) och lika många på Harries bokförlag (1949–1952). En bok gavs ut på Metodistkyrkans förlag: *Till kyrkan en måndag* (1950) med några kapitel med anknytning till kyrkan.

Uppbrott

C.G. Hjelm avled torsdagen den 11 mars 1965 i Fagersta. Begravningsgudstjänsten hölls den 20 mars i Södermalmskyrkan vid Götgatan i Stockholm. Officiant var Mauritz Gagnerud, föreståndare i Korskyrkan, assisterad av Bertil Olingdahl, pastor i Södermalms fria församling och Gösta Tunehag, pastor i Korskyrkan.

Ruth Hjelm avled den 19 mars 1986 i Stockholm.

Del V

Bilagor, källförteckning och personregister

Bilaga 1. Utdrag ur Kyrkoordningen 1920

Religionsartiklarna

I. Om tron på den heliga treenigheten.

§ 1. Det finnes blott en levande och sann Gud, evig, utan kropp eller delar, av oändlig makt, visdom och godhet, skaparen och uppehållaren av alla ting, både synliga och osynliga. I denna gudomsenhet äro tre personer, av samma väsende, makt och evighet: Fadern, Sonen och den Helige Ande.

II. Om Ordet eller Guds son, som vart sann människa.

§ 2. Sonen, som är Faderns ord, den sanne och evige Guden, av ett väsende med Fadern, tog på sig människans natur i den välsignade jungfruns liv, så att två hela och fullkomliga naturer, nämligen den gudomliga och mänskliga, blefvo förenade i en person för att aldrig åtskiljas, varav är en Kristus, sann Gud och sann människa, som sannerligen led, vart korsfäst, död och begravnen för att försona sin Fader med oss samt bliva ett offer, icke blott för arvsynden utan ock för människans verksynder.

III. Om Kristi uppståndelse.

§ 3. Kristus uppstod sannerligen från de döda och återtog sin kropp, med allt som hör till en fullkomlig människonatur, varmed han uppfor till himmelen och sitter där, tills han skall komma igen för att döma alla människor på den yttersta dagen.

IV. Om den helige Ande.

§ 4. Den Helige Ande, som utgår av Fadern och Sonen, är av ett och samma väsende, majestät och härlighet med Fadern och Sonen, sann och evig Gud.

V. Om den heliga Skrifts tillräcklighet till salighet.

§ 5. Den heliga Skrift innehåller allt, som är nödvändigt till salighet, så att vad som där icke står eller däraf icke kan bevisas bör icke fordras av någon människa att såsom trosartikel antagas eller anses såsom erforderligt eller nödvändigt till saligheten. Under benämningen »Den heliga skrift« förstå vi de kanoniska böcker i Gamla och Nya testamentet, om vilkas auktoritet aldrig något tvivel varit. De kanoniska böckerna äro:

De fem Moseböckerna: Genesis, Exodus, Leviticus, Numerus och Deuteronomion; Josua bok, Domareboken, Ruths bok, 1:sta Samuels bok, 2:dra Samuels

bok, 1:sta Konungaboken, 2:dra Konungaboken, 1:sta Krönikeboken, 2:dra Krönikeboken, Esra bok, Nehemia bok, Esthers bok, Jobs bok, Psaltaren, Ord-språksboken, Predikareboken, Höga visan, De fyra större Profeterna och de tolv mindre.

Alla Nya testamentets böcker, som äro allmänneligen antagna, antaga vi ock såsom kanoniska.

VI. Om Gamla testamentet.

§ 6. Det Gamla testamentet är icke motstridande det nya, emedan evinnerligt liv både i det Gamla och Nya testamentet erbjudes människosläktet genom Kristus, vilken är den ende medlaren emellan Gud och människan, emedan han är både Gud och människa. Därför böra de icke höras, vilka föregiva att de gamla fäderna endast väntade på timliga löften. Ehuru väl lagen, som Gud gav genom Mose, med avseende på ceremonier och stadgar icke är bindande för de kristna, eller de borgerliga föreskrifter som den innehåller icke behöva nödvändigtvis antagas i något samhälle, så är likväl ingen kristen, eho han än må vara, fritagen från att lyda de bud som kallas de moraliska.

VII. Om den medfödda synden eller arvsynden.

§ 7. Arvsynden består icke i att efterfölja Adam (såsom pelagianerna fåfängt tala); utan den är varje människas naturs fördärv, ärvt genom naturlig härkomst ifrån Adam, varigenom människan är mycket långt bortkommen från ursprunglig rättfärdighet och av sin egen natur böjd till det onda, och det oupphörligen.

VIII. Om fri vilja.

§ 8. Människans tillstånd efter Adams fall är sådant, att hon icke kan av egen naturlig förmåga och bemödande omvända sig eller bereda sig själv att tro på och åkalla Gud; varför hon icke äger förmåga att göra goda gärningar, angenäma och behagliga inför Gud, utan att Guds nåd genom Kristus förbereder henne att få en god vilja och verkar med henne, när hon har den goda viljan.

IX. Om människans rättfärdiggörelse.

§ 9. Vi äro ansedda rättfärdiga inför Gud endast för vår Herre och Frälsare Jesu Kristi förtjänsts skull, genom tron och icke för våra egna goda gärningar eller förskyllan. Därför är den läran, att vi rättfärdiggöras genom tron allena, en högst hälsosam lära och särdeles trösterik lära.

X. Om goda gärningar.

§ 10. Ehuru goda gärningar, som äro trons frukter och följa efter rättfärdiggörelsen, icke kunna borttaga våra synder eller uthärda strängheten av Guds domar, äro de dock angenäma och behagliga för Gud i Kristus och härflyta av en sann och levande tro, så att av dem en levande tro må lika klart uttrönas, som ett träd kännes av sin frukt.

XI. Om överloppsgärningar.

§ 11. Frivilliga gärningar, det är: *bredvid, över* och *mera* än Gud befäller, vilka äro kallade överloppsgärningar, kunna icke läras utan förmåtenhet och ogudaktighet; ty därigenom förklarar människan att hon icke allenast gör inför Gud allt vad hon är skyldig att göra, utan att hon gör mera för hans sak än hon är pliktig till; varemot Jesus uttryckligen säger: »När I haven gjort allt som har blivit eder befallt, då skolen i säga: Vi är blott ringa tjänare.«

XII. Om synd efter rättfärdiggörelsen.

§ 12. Icke varje synd, uppsåtligen begången efter rättfärdiggörelsen, är synd emot den helige Ande och såsom sådan oförlätlig. Därför bör icke bättringens gåva nekas dem, som falla i synd efter rättfärdiggörelsen. Sedan vi undfått den helige Ande, kunna vi avvika från den givna nåden och falla i synd men genom Guds nåd uppstå igen och bättra vårt leverne. Och därför böra de förkastas, som säga att de icke kunna synda mera, så länge de leva här, eller som neka dem rum till förlåtelse som allvarligen bättra sig.

XIII. Om kyrkan.

§ 13. Kristi synliga kyrka är ett samfund av trogna människor, inom vilket Guds rena ord predikas och sakramenten rätteligen utdelas, överensstämmande med Kristi förordning i alla de ting som nödvändigtvis höra därtill.

XIV. Om skärseld.

§ 14. Den romerska läran om skärseld, avlat, tillbedjan och dyrkan såväl av bilder som relikier samt likaså helgonåkallan är en tom uppfinning, som icke är grundad på något bevis ur Skriften, utan är stridande mot Guds ord.

XV. Om att tala i församlingen på ett sådant språk som folket förstår.

§ 15. Det är tydligt stridande emot Guds ord och den första kyrkans plägsed att vid offentlig bön i församlingen eller sakramentens förvaltande använda ett språk som av folket icke förstås.

XVI. Om sakramenten.

§ 16. Sakramenten, förordnade av Kristus, äro icke blott kännemärken och tecken på kristna människors bekännelse; utan de äro snarare säkra bevis på Guds nåd och välvilja emot oss, genom vilka han osynligen verkar i oss och icke allenast uppväcker utan även styrker och stadfäster vår tro på honom.

Två sakrament äro förordnade av Kristus, vår Herre, i evangelium, nämligen: Döpelsen och Herrens nattvard.

Dessa fem, vilka katolikerna vanligen kalla sakrament, nämligen: konfirmation, bot, prästvigning, äktenskap och sista smörjelsen, böra icke anses för evangeliska sakrament; emedan de äro sådana som dels hava tillkommit

genom ett *förvänt* efterföljande av apostlarna och dels äro förhållanden i livet, som äro tillåtna i Skriften men som dock icke hava samma natur som döpelsen och Herrens nattvard, emedan de icke hava något synligt tecken eller någon av Gud förordnad ceremoni.

Sakramenten blevo icke förordnade av Kristus för att beskådas eller bäras omkring, utan att vi skulle rätteligen bruka dem. Och endast hos sådana, som värdigt emottaga dem hava de en hälsosam inflytelse och verkan; men de, som ovärdigt anamma dem ådraga sig själva fördömmelse, såsom Paulus säger i 1 Kor. 11: 29.

XVII. Om döpelsen.

§ 17. Döpelsen är icke allenast ett kännetecken och skiljemärke, varigenom de kristna utmärkas från andra, som icke äro döpta, utan den är äfven ett nya födelsens tecken. Barndop skall bibehållas i kyrkan.

XVIII. Om Herrens nattvard.

§ 18. Herrens nattvard är icke allenast ett tecken på den kärlek, som de kristna böra hava till varandra inbördes; utan snarare ett sakrament på vår förlossning genom Kristi död; så att för dem som rätteligen, värdigt och i tron anamma detsamma, bliver brödet, som vi bryta, en delaktighet av Kristi lekamen och likaså välsignelsens kalk en delaktighet av Kristi blod.

Transsubstantiationen, eller förvandlingen av brödets och vinets substans i Herrens nattvard, kan icke bevisas av den heliga Skrift; utan strider emot Skriftens tydliga ord, förstör sakramentets natur och har givit anledning till mycken vidskepelse.

Kristi lekamen och blod gives, emottages och åtnjutes i nattvarden endast på ett himmelskt och andligt sätt; och tron är medlet, varigenom Kristi lekamen och blod emottages och njutes i nattvarden.

Detta heliga sakrament blef icke vid Kristi instiftelse därav förvarat, buret omkring, upplyftat eller tillbett.

XIX. Om båda slagen.

§ 19. Herrens kalk skall icke nekas lekmän; utan båda delarne i nattvarden skola, enligt Kristi instiftelse och befallning, utdelas till alla kristna utan åtskillnad.

XX. Om Kristi enda offer, fullbordat på korset.

§ 20. Kristi offer, en gång skett, är den fullkomliga återlösningen, försoningen och tillfyllestgörelsen för hela världens synder, både arvsynd och verksynd, och det finnes ingen annan försoning för synden än detta allena. Därför är offermässan, vari det vanligen säges att prästen offerar Kristus för de levande och döda till befrielse från straff och skuld, en hädisk fabel och ett farligt bedrägeri.

XXI. Om predikanTERS äktenskap.

§ 21. Kristi tjänare äro icke i Guds lag befallda varken att förbinda sig till ogift stånd eller att avhålla sig från giftermål; därför är det tillåtet dem såväl som andra kristna att ingå äktenskap efter eget gottfinnande, i synnerhet ett sådant som de efter bästa förstånd anse mest tjänligt att befordra ett gudligt leverne.

XXII. Om kyrkobruk och ceremonier.

§ 22. Det är icke nödvändigt att kyrkobruk och ceremonier skulle på alla ställen vara de samma eller noggrant lika; ty de hava alltid varit olika och kunna förändras allt efter olikheten av land, tid och folkets sedvanor, dock så att intet blir förordnat som är stridande emot Guds ord. Var och en, som efter eget gotttycke med vilja, och uppsåt öppet överträder den kyrkas bruk och ceremonier, till vilken han hör, som icke äro stridande emot Guds ord men förordnade och godkända av behörig auktoritet, bör offentligen tillrättvisas såsom en som förbryter sig mot kyrkans allmänna ordning och sårar svaga bröders samveten, på det andra må bliva avskräckta från att göra så.

Varje särskild kyrka må förordna, förändra eller avskaffa bruk och ceremonier, blott allt sker till uppbyggelse.

XXIII. Om överheten.

§ 23. I allt som angår borgerliga förhållanden tro vi det vara alla kristnas och synnerligen alla kristna predikanTERS skyldighet att vara underdåniga det landets överhet, där de äro bosatta, samt bruka alla lovliga medel att anbefalla lydriad för den överhet som är; och sålunda förvänta vi att alla våra predikanTER och medlemmar, som leva under svensk eller annan regering, skola uppföra sig såsom fredliga och laglydiga undersåtar.

XXIV. Om de kristnas egendom.

§ 24. De kristnas rikedomar och ägodelar äro icke allmänna med avseende på laglig rätt, namn och besittning, såsom somliga falskeligen påstå. Icke desto mindre bör varje kristlig människa av sådana ting som hon äger frikostigt giva allmosor till de fattiga efter sin förmåga.

XXV. Om en kristens ed.

§ 25. Likasom vi bekänna att lättsinnigt och obetänksamt svärjande är de kristna förbjudet av vår Herre Jesus Kristus och hans apostel Jakob, anse vi att den kristna religionen icke förbjuder en person att avlägga ed, när överheten fordRAR det, i en sak av tro och kärlek, endast det sker enligt profetens förmaning i rättfärdighet, med urskiljning och i sanning.

Metodistföreningarnas natur, ändamål och allmänna regler²⁸⁸

§ 26 Vid slutet av år 1793 kommo åtta eller tio personer till John Wesley i London, vilka syntes vara djupt övertygade om synden och innerligen suckade efter förlossning. Dessa jämte två eller tre andra nästa dag åstundade att han ville använda någon tid med dem i bön och giva dem råd huru de skulle undfly den tillkommande vreden, vilken de sågo oupphörligen hänga över sina huvuden. För att äga mera tid till detta stora verk, bestämde han en dag, när de alla skulle komma tillsammans, vilket de från den tiden gjorde varje vecka, nämligen torsdags afton. Till dessa och så många andra som önskade förena sig med dem tid efter annan (ty deras antal förökades dagligen) gav han gång efter annan sådana råd, som han ansåg mest nödvändiga för dem, och de slutade alltid sina möten med bön, lämpad efter deras särskilda behov.

§ 27 Detta var uppkomsten av metodistföreningarne, först i Europa och sedan i Amerika. En sådan förening är icke annat än »ett sällskap av människor, som hava gudaktighetens form, söka gudaktighetens kraft och äro förenade i avsikt att bedja med varandra, anamma förmaningens ord och vaka över varandra i kärlek, på det de må hjälpa den ene den andre att fullända sin frälsning.«

§ 28. Att det lättare må utrönas om [medlemmarnas] uppsåt verkligen är att fullända sin frälsning, är varje förening indelad i smärre avdelningar, kallade klasser, lämpade efter medlemmarnes särskilda boningsplatser. Ungefärligen tolv personer äro i varje klass, av vilka en kallas *ledare*. Hans skyldighet är:

I. Att träffa varje medlem i sin klass minst en gång i veckan i ändamål:

1. Att undersöka huru deras själar fortgå i det goda. 2. Att råda, bestraffa, trösta eller förmana, allt efter som tillfället må fordra. 3. Att emottaga vad de äro villiga att giva till understöd för predikanten, kyrkan och de fattiga.

II. Att möta föreningens predikanter och skaffare en gång i veckan i ändamål: 1. Att underrätta predikanten om någon är sjuk eller om någon vandrar oordentligt och icke låter tillrättavisa sig. 2. Att betala till skaffarne vad han i föregående veckan har emottagit av sin klass.

§ 29. Av dem som önska att ingå i dessa föreningar fordras på förhand blott ett enda villkor, nämligen: »ett innerligt begär att undfly den tillkommande vreden samt att bliva frälsta från sina synder.« Men där detta verkligen är fäst at i själen, där bliver det synligt av sina frukter.

§ 30. Det fordras därför av alla, som fortfara i förening med oss, att de skola oavslätligen betyga sitt innerliga begär efter frälsning,

för det första: genom att undfly allt slags ont, i synnerhet det som allmänt utövas, såsom till exempel:

²⁸⁸ Paragraferna 30, 31 och 32 har redigerats något.

(1) Guds namns missbruk; (2) ohelgandet av Herrens dag, antingen med att företaga vanligt arbete eller med att köpa och sälja; (3) dryckenskap, köpa eller sälja starka drycker eller nyttja dem, utom i högsta nödfall; slavhållning: köpa eller sälja slavar; slagsmål, kiv, tvist, rättegång bröder emellan; veder-gällande ont med ont, smädelse med smädelse, samt att bruka mycket tal vid köpande och säljande; (4) att köpa eller sälja oförtullat gods; att giva eller taga något på ocker, det är: olaglig ränta; (5) kärlekslöst eller onyttigt samtal, i synnerhet ont tal om överhet och predikanter; (6) att göra mot andra vad vi icke vilja att de skola göra mot oss; (7) att göra det som vi veta icke är till Guds ära, såsom: att pryda sig med guld och kostliga kläder; att tillåta sig sådana nöjen som icke kunna njutas i Herrens Jesu namn; att sjunga sådana sånger eller läsa sådana böcker som icke leda till kännedom och kärlek till Gud; klemighet och onödig maklighet; att församla sig skatter på jorden; att låna utan sannolikhet att kunna återbetala eller taga varor på kredit utan sannolikhet att kunna betala dem.

§ 31. Av alla som kvarstå i dessa föreningar fordra vi att de skola oavlåtligen betyga sitt innerliga begär efter frälsning,

för det andra: genom att på allt sätt vara barmhärtiga efter sin förmåga och, som de tillfälle hava, göra allt möjligt slags gott och så långt som möjligt är mot alla människor: (1) till deras kroppar, efter den förmåga Gud förlänar, genom att mätta den hungrige, kläda den nakne, besöka eller hjälpa dem som äro sjuka eller i häktelse; (2) till deras själar, genom att undervisa, bestraffa eller förmana alla som vi hava umgänge med, trampande under fötterna den överdrivna läran, att »man icke bör göra gott, om icke våra hjärtan äro villiga därtill«; (3) genom att göra gott, i synnerhet mot dem som äro av trons hushåll eller sucka efter att bli va det, skaffande dem sysselsättning snarare än andra; genom att köpa av varandra, hjälpa varandra i göromål, och det så mycket mera som världen älskar sina egna och dem *endast*; (4) genom att iakttaga all möjlig *flit* och *sparsamhet*, på det att evangelium ej må smädat varda; (5) genom att med tålmod löpa i den kamp som dem förelagd är, försakande sig själva och dagligen tagande upp sitt kors, underkastande sig att bära Kristi smälek, att hållas såsom världens avskum och avskräde, väntande att människorna skola säga allt slags ont om dem, *ljugande* för Herrens skull.

§ 32. Av alla som kvarstå i dessa föreningar fordra vi att de skola oavlåtligen betyga sitt innerliga begär efter frälsning,

för det tredje: genom att begagna alla Guds nådemedel, såsom: (1) den allmänna gudstjänsten; (2) aktgivande på ordet, antingen läst eller förklarat; (3) Herrens nattvard; (4) familj- och enskild bön; (5) rannsaking av Skrifterna; (6) fasta eller återhållsamhet.

§ 33. Dessa äro de allmänna reglerna för våra föreningar, vilka alla Gud lärt oss att iakttaga uti sitt skrivna ord, vilket är den enda och fullkomliga regeln både för vår tro och vandel. Och alla dessa veta vi att hans Ande skriver i sant

uppväckta hjärtan. Om det är någon ibland oss, som icke iakttager dem eller ofta bryter emot någon av dem, må det bliva kunnigt för dem som vaka över den själen såsom de där räkenskap göra skola. Vi vilja varna honom för hans vägars villa. Vi vilja hava tålmod med honom till en tid. Meri om han icke bättrar sig, så har han icke längre någon plats ibland oss. Vi hava friat våra egna själar.

Pastorat, kvartal- och årskonferenser

§ 34. Kyrkans medlemmar äro fördelade på lokalförsamlingar, av vilka en eller flera bilda ett pastorat.

§ 35. En kvartalkonferens skall organiseras i varje pastorat och utgöras av sådana personer samt äga sådan myndighet som generalkonferensen må bestämma.

§ 36. Resepredikanterna skola av generalkonferensen organiseras i årskonferenser, vilkas sammanträden de äro skyldiga att bevista.

Generalkonferensens ombud

§ 37. Generalkonferensen skall bestå av predikant- och lekmannaombud som utses på sätt här nedan bestämmes.

§ 38. 1. Varje årskonferens skall vara berättigad att hava åtminstone ett predikantombud. Generalkonferensen skall icke tillåta att någon årskonferens representeras av flere predikantombud än ett för var fjortonde medlem, ej heller mindre än ett för var fyrtiofemte; men för överskjutande del av två tredjedelar eller mer av det antal generalkonferensen bestämt för representation skall en årskonferens vara berättigad till ytterligare ett ombud.

2. Predikantombuden skola medels slutna omröstning väljas av årskonferensens medlemmar vid det sammanträde som äger rum närmast före generalkonferensen. Ombuden skola vara äldste, hava uppnått tjugufem års ålder och hava varit medlemmar av årskonferens under fyra på varandra följande år samt vid tiden för sitt val och under generalkonferensens sammanträde vara medlemmar av den årskonferens, av vilken de blivit valda. En årskonferens kan utse ersättare till ett antal av högst tre och i alla händelser icke flere än antalet ombud.

3. Ingen predikant får vid beräkning av antalet ombud, som skola väljas till generalkonferensen, räknas tvenne gånger, ej heller rösta vid sådant val, där han icke är inräknad; icke heller får han rösta inom två konferenser samma år i någon konstitutionsfråga.

§ 39. En lekmanavalkonferens skall organiseras vart fjärde år, eller när den eljes ordentligen sammankallas av generalkonferensen, inom området för varje årskonferens, med uppgift att välja lekmannaombud till generalkonfe-

rensen och för att rösta angående ändringar i konstitutionen. Den skall bestå av lekmannamedlemmar (lay-members), en från varje pastorat inom dess område, valda av medlemmar inom pastoratet, som fyllt tjuguet år, på sätt som generalkonferensen må bestämma, Varje pastorat skall också på liknande sätt utse en ersättare. Medlemmar som uppnått tjuguet års ålder och tillhöra det pastorat, av vilket de blivit utsedda, äro valbara till medlemskap i lekmannavalkonferensen.

2. Lekmannavalkonferensen skall sammanträda på den plats, där årskonferensen hålles, på första fredagen av dennas sammanträde, omedelbart före generalkonferensen, så vitt icke generalkonferensen annorlunda bestämmer.

3. [...]

4. Varje lekmannavalkonferens skall vara berättigad att välja så många ombud till generalkonferensen som det finns predikantombud från årskonferensen. En lekmannavalkonferens kan välja ersättare, dock icke flere än tre och i alla händelser icke flere än antalet ombud. Dessa val skola ske medels slutna sedlar.

5. Lekmannamedlemmar (lay-members) tjugufem år gamla eller äldre, vilka tillhöra församlingar inom lekmannavalkonferensens område och som tillhört kyrkan under de närmast föregående fem åren, äro valbara till ombud vid generalkonferensen. [...]

Dop av barn

§ 49. Vi tro att alla barn, i kraft av de obetingade välsignelser, som härflyta från försoningen, äro medlemmar av Guds rike och alltså av nåd berättigade till dop. Men, när barndopet avser kristlig undervisning och fostran, förväntas av alla föräldrar och målsmän, som föra sina barn till dopet, att de allvarligt vinnlägga sig att uppfostra dem i överensstämmelse med Guds ord. De böra därför högtidligt påminnas om denna plikt och uppmanas att troget uppfylla densamma.

Tjänstebefrielse för ett år

§ 186. En predikant, som varit i aktiv tjänst i en eller flere årskonferenser i tio eller flere på varandra följande år, kan, utan att förlora sin ställning som aktiv medlem i konferensen, erhålla ett års befrielse från tjänstgöring för att giva honom tillfälle att resa, studera, vila o. s. v. Denna tjänstebefrielse kan beviljas av biskopen efter omröstning i den konferens predikanten tillhör, efter det predikanten i fråga skriftligen gjort anmälan till sin distriktföreståndare, eller efter det distriktföreståndaren meddelat biskopen, icke senare än under första dagen av årskonferensens sammanträde om predikantens i fråga avsikt att begära sådan tjänstebefrielse. Sådan tjänstebefrielse skall ej medgivas någon oftare än ett år av sju.

Tjänstlediga predikanter

§ 187. En tjänstledig predikant är en, som i följd av skadad hälsa eller annan lika giltig orsak är för tillfället urståndsatt att utöva vanlig verksamhet. Sådan ställning skall ej beviljas för mer än fem på varandra följande år för såvitt icke två tredjedelar av konferensen, efter rekommendation av kommittén för konferensförhållanden och en framställning av skäl för sådan rekommendation, röstar härför. Han kan enligt omdöme av den årskonferens, av vilken han är medlem, erhålla anställning eller lämnas utan; och han skall vara underkastad alla de kyrkoordningens bestämmelser angående förnyad anställning och kvarblivandet i samma församling, vilka äro tillämpliga på effektiva predikanter. I händelse han lämnas utan anställning som pastor, skall han hava säte och stämma i kvartalkonferensen och alla en medlems rättigheter på det ställe, där han bor. Han skall till fjärde kvartalkonferensen och pastor rapportera alla av honom förrättade brudvigslar och dop. I händelse han är bosatt utanför konferensens gränser, skall han årligen till sin konferens insända ett sådant betyg som det, vilket fordras av pensionerad predikant, och i händelse han försummar att så göra, kan konferensen lokalisera honom utan hans medgivande. Han skall icke hava rätt till anspråk på konferensens medel, med mindre konferensen medels omröstning sådant beslutar; och sådana medel skola utbetalas ur understödsfonden.

Rannsaking av medlem i Årskonferensen

I. Förberedande undersökning

§ 252. 1. Om medlem av årskonferens anklagas för brott mot sedelagen under tiden mellan årskonferensens sammanträden, skall hans distriktföreståndare eller föreståndaren för det distrikt, inom vars gränser sådana handlingar sägas hava ägt rum, sammankalla minst fem och högst nio medlemmar av årskonferensen för att undersöka saken och om möjligt ställa den anklagade och anklagaren ansikte mot ansikte med varandra. Han skall föra ordet under förhandlingarne och skall bekräfta och uttala kommitténs dom.

2. Om den anklagade är distriktföreståndare [...]

3. Om i någotdera fallet anklagelsen är berättigad, skall den anklagade suspenderas från alla en predikants förrättningar och kyrkliga förmåner intill följande årskonferens.

4. Om vid en sådan undersökning kommittén finner vittnesmålen icke styrka anklagelsen för omoralisk handling, men väl tyda på att den anklagade gjort sig skyldig till opassande och en predikant icke värdigt uppförande, kan den avgiva sådant utlåtande och suspendera den felande från alla ministeriella förrättningar till tiden för hans årskonferens nästa sammanträde, då hela saken skall avgöras på sätt som sagda konferens må besluta.

§ 253. Varje medlem av årskonferens, som befinnes hålla religiösa möten inom området för något pastorat, fastän han av vårdhavande predikanten blivit förständigad att icke hålla sådana möten, skall anses skyldig till oförsiktig uppförande; och om han, efter varning av föreståndaren för det distrikt, inom vilket förseelsen ägt rum, icke avstår från detta sitt förehavande, skall han vara förfallen till att anklagas och förhöras eller rannsakas.

§ 254. När medlem av årskonferens beskylls för att offentligt eller enskilt utsprida lärosatser, som äro i strid med våra religionsartiklar eller fastställda bekännelseskriterier, skall samma förfaringssätt iakttagas som föreskrives i § 252, 1; men om, sedan förseelsen blivit bevisad, den felande predikanten högtidligen inför undersökningskommittén förbinder sig att icke, varken offentligt eller enskilt, fortfarande utsprida sådana villfarande läror, må kommittén uppskjuta suspensionen, tills hans sak bliver förelagd nästa årskonferens som skall avgöra densamma.

[§ 255 och § 256 om anklagelser mot lärare vid kyrkans teologiska skolor.]

§ 257. Om medlem av årskonferens under tiden mellan konferensens sammanträden underlåter att fullgöra det arbete, till vilket han blivit behörigen utsedd, utom vid fall av sjukdom, allvarlig svaghet eller andra oundvikliga omständigheter, skall distriktföreståndaren vidtaga mått och steg enligt föreskrifterna i § 252, 1. Om distriktföreståndaren underlåter att göra detta, skall han stå till ansvar inför nästa årskonferens.

§ 258. I händelse av otillbörliga sinnesyttringar, ord eller handlingar skall den predikant, som sålunda förgår sig, tillrättavisas av en till tjänsteåren äldre broder. Skulle en förnyad överträdelse äga rum, må en, två eller tre predikanter tillkallas såsom vittnen vid tillrättavisningen. Om han då icke bättrar sig, skall distriktföreståndaren gå till väga enligt § 252, 1.

§ 259. När en medlem av årskonferens misslyckas i affärer eller ådrager sig skulder, som han icke kan betala, skall distriktföreståndaren utnämna två insiktsfulla medlemmar av kyrkan samt en predikant för att genomse den förmodade gäldenärens räkenskaper, förbindelser och omständigheter; och om han enligt deras omdöme har förhållit sig oärligt eller ådragit sig skulder utan skälig sannolikhet att kunna betala dem, skall saken avgöras enligt § 252, 1.

§ 260. Medlem av årskonferens, som är bosatt utom gränserna för sin egen konferens [...].

§ 261. Vid alla föregående fall skola handlingarna, inberäknat undersökningsprotokollet, anklagelser, bevis och utslag föreläggas nästkommande sammanträde av den årskonferens av vilken den anklagade är medlem; och på dessa papper och på sådan ytterligare bevisning, som kan tillstädjas, och även på andra sådana anklagelser och detaljer, som kunna framställas, skall saken avgöras, sedan vederbörligt meddelande därom lämnats åt den anklagade.

§ 262. En årskonferens kan, sedan meddelande i vederbörlig ordning givits åt den anklagade, mottaga och pröva klagomål mot dess medlemmar, ehuru ingen undersökning om dem gjorts, eller ehuru undersökning icke resulterat i suspension.

§ 263. När medlem av årskonferens beskylls för att vara så olämplig eller oduglig, att han icke längre kan gagna med sin verksamhet; eller om han, utan sjukdomsorsak å egen eller familjens sida, som hindrar honom i hans pastorala arbete, inlåter sig i världsliga affärer, skall hans sak föreläggas en kommitté av fem eller flera medlemmar av den konferens han tillhör för att undersökas. Och om denna kommitté finner hans olämplighet bevisad och så förordar, må konferensen uppmana honom att lokalisera sig. Om han vägrar och hans klandrade ställning fortfar, må konferensen vid sitt nästa sammanträde, efter formlig rannsaking och överbevisning, lokalisera honom utan hans eget medgivande. Dock skall han hava rättighet att vädja till rättskonferens, vilken kan återinsätta honom.

II. Tjänstefel

§ 264. 1. Predikant skall vara ansvarig inför sin konferens vid anklagelse för oärlig, vårdslös eller partisk förvaltning av sin syssla men icke för misstag i omdöme [...].

2. [...] Misstag vid lagtolkning eller tjänsteutövning i fråga om undersökning enligt § 252, som icke åtföljas av rannsaking inför konferens, samt misstag vid lagtolkning, som av distriktföreståndare blivit begångna vid behandling av värdjomål, skola efter vädjan i öppen session rättas av ordföranden för nästa årskonferens; och må konferensen även vidtaga rättvisa och lämpliga åtgärder, om skada uppstått genom sådana misstag.

3. Misstag i tjänsteutövning, vilka icke röra rättskipning, må kunna skriftligen anmälas för årskonferensen, som har att vidtaga rättvisa och lämpliga mått och steg, när kyrkans predikanter och medlemmar genom sådana misstag lidit intrång i sina rättigheter.

III. Rannsaking

§ 265. Årskonferensen må, efter eget omdöme, förhöra en anklagad medlem efter någon av de följande metoderna:

1. Rannsakingen, inbegripande vittnens förhörande, kan i pågående session verkställas.

2. Biskopen kan utnämna en äldste som befullmäktigad att vidtaga undersökning i det föreliggande målet, helt eller delvis. Denna befullmäktigade skall låta uppsätta en noggrann skriftlig rapport över sina åtgöranden, tillika med de avgivna vittnesmålen, vart och ett undertecknat av respektive vittnen, för att framläggas för årskonferensen, efter vilka vittnesmål och andra sådana som anses giltiga målet slutligen skall avgöras.

3. Konferensen må av sina medlemmar utnämna ett utskott, icke mindre än nio eller flera än femton, för att rannsaka den anklagade som skall hava rättighet att anföra jäv. Och skall detta utskott i närvaro av en biskop eller ordförande, som konferensens ordförande skall utnämna, jämte en eller flera av konferensens sekreterare, hava fullmakt att överväga och avgöra målet, enligt de föreskrifter som tjäna till ledning vid sådana fall; och de skola till årskonferensens sekreterare före årskonferensens slut inlämna en noggrann skriftlig rapport över alla sina åtgärder, vederbörligen undertecknad av ordföranden och sekreteraren för utskottet, tillika med anklagelseskraften, de avgivna vittnesmålen och det fällida utslaget, jämte alla övriga till målet hörande handlingar.

4. Men då ett mål av brist på vittnen icke kan under sammanträdet behandlas, må årskonferensen hänskjuta det till en av distriktföreståndarne, vilken har att förfara enligt föreskriften § 252, 1; och konferensen skall avgöra huruvida saken synes vara av så allvarlig beskaffenhet att predikanten bör lämnas utan anställning tills rannsaking hållits.

§ 266. När en predikant undergår rannsaking på anklagelse för osedlighet, och konferensen eller utskottet finner att anklagelsen icke bestyrkes av vittnesmålen, men att predikanten bevisats skyldig till »stor oförsiktighet och en predikant ovärdigt uppförande«, må detta angivas och den skyldige medels detta utslag öppet tillrättavisas, eller ock kan han suspenderas eller fråntagas sin predikantsyssla och ordinationsbrev.

§ 267. 1. I händelse medlem av årskonferens blir berövad sin predikantsyssla utan att bliva utesluten från kyrkan, skall han vara medlem av den församling, inom vars område han är bosatt vid tiden för sin avsättning.

2. I händelse medlem av årskonferens blivit avsatt från sin predikantsyssla eller utesluten ur kyrkan för det att han enskilt eller offentligt förkunnat läror, som äro i strid med våra nu antagna och fastställda bekännelseskrafter, skall han icke åter erhålla fullmakt att predika förr än han givit tillfredsställande förklaring åt den konferens, varifrån han blivit avsatt eller utesluten, samt skriftligen förbundit sig att helt och hållet avstå från att sprida sådana läror.

§ 268. Sedan en predikant undergått laglig rannsaking och blivit utesluten, skall han icke hava rättighet att åtnjuta vår kyrkas förmåner eller sakrament utan sådan ånger, förbättring och bekännelse som tillfredsställa den konferens av vilken han uteslutits.

§ 269. När medlem av årskonferens anklagas för osedlighet och önskar skilja sig från kyrkan, må årskonferensen tillåta honom avgå, i vilket fall i protokollet skall anmärkas: »avgått under beskyllning.« Om formlig anklagelseskraft för osedlighet mot honom inlämnats, må han få tillåtelse att avgå, i vilket fall i protokollet skall anmärkas: »avgått under anklagelse.« Och den som avgått »under beskyllning« eller »under anklagelse« skall intaga samma ställning till kyrkan som om han blivit utesluten.

Rannsaking av församlingsmedlem på grund av opassande uppförande

§ 280. I händelse av pliktens försummande av något slag, oförsiktigt uppförande, syndiga sinnesyttringar eller ord, dans, hasardspel, besökande av teatrar, kapplöpningar, cirkus, danstillställningar, gynnande av dansskolor eller deltagande i andra sådana nöjen, som uppenbarligen äro av förledande eller tvetydig beskaffenhet i moraliskt avseende, eller olydnad mot kyrkans ordning och föreskrifter, skall först enskild tillrättavisning göras av pastor eller klassledaren; och om därpå följer ett erkännande av felet samt tillbörlig förödmjukelse, må personen fördragas. Vid förnyad förseelse skall pastor eller klassledaren taga med sig en eller två insiktsfulla medlemmar av kyrkan. Vid tredje förseelsen skall personen framställas till rannsaking, och om han befinnes skyldig och intet tecken till sann förödmjukelse visar sig, skall han uteslutas.

Rannsaking av församlingsmedlem på grund av nådemedlens försummande

§ 281. När medlem av vår kyrka av vana försummar nådemedlen, såsom den allmänna gudstjänsten, Herrens nattvard, familj- och enskild bön, Skriftens rannsaking, klass- och bönemöten, skall vårdhavande predikanten besöka honom samt förhålla honom vad följderna blir, om han fortfarande visar sig försumlig. Om han icke bättrar sig, skall han rannsakas och om han befinnes skyldig uteslutas.

Bilaga 2. Biskopsrådets brev

THE COMMITTEE ON LAW AND ADMINISTRATION beg leave to present the following report; in reply to the request of the District Superintendents of the Sweden Annual Conference for a ruling on the following questions viz.:

1. Does the Methodist Episcopal Church permit her members and ministers to regard as valid both children's baptism and rebaptism and practice one of them or both according to their own judgment?

2. Does the Church count those who do not baptize their children as members in good standing?

3. Is it possible for the Church to retain a minister in active service, who, through rebaptizing himself, shows that he does not regard the baptism which he fulfilled at childhood as due and satisfying?

4. Can the Church expect that a minister who has received rebaptism will fulfill his pastoral duties with regard to the teachings of the children as to the nature of baptism and its aim in full accordance with her standards of doctrine?

1. Inasmuch as the Methodist Episcopal Church holds »that all children by virtue of the unconditional benefits of the Atonement, are members of the Kingdom of God, and therefore graciously entitled to Baptism«, we urge all members of the Church who are parents or guardians to present their children for Baptism and to »use all diligence in bringing them up in conformity to the Word of God.«

2. By paragraph 17 of the Discipline, we are reminded that the baptism of young children is to be retained in the Church; therefore it is valid. For a minister to deny or question the validity of infant baptism would be a violation of the spirit of the doctrine and discipline of the church.

3. A minister may not refuse to administer baptism by one of the three modes which the Church recognized as valid and which the Candidate may select as his preference.

4. A minister may not remain in good standing among us who teaches the invalidity of infant baptism or denies the validity of any one of the three modes of baptism (viz., sprinkling, pouring, or immersion,) recognized by the Church as valid.

5. It is for the Annual Conference to determine whether or not a member thereof fulfills his pastoral duties in the teaching, by precept or example, of the doctrines and the administering of the discipline of the Church.

L. B. WILSON.

Secretary of the Board of Bishops of the Methodist Episcopal Church. (01 A1 41 MKA)

Bilaga 3. Rannsakingen av Karl Ljung

Här följer det fullständiga protokollet från rannsakingen av Karl Ljung den 30 juni 1922. Understrukna namn i protokollet återges här med fet stil.

Protokoll fört vid sammanträde med det den 30 juni 1922 av Sveriges årskonferens tillsatta särskilda utskottet enligt kyrko-ordningens föreskrifter i § 256 mom. 3 för behandling av K. G. Ljungs sak, hållet den 30 juni 1922.

Närvarande voro:

ordförande: Fredrik Åhgren.

ledamöter av utskottet: Anders Grönblad, August Nilsson, J. Melin, F. Åhlén, Johannes Carlsson, Ad. Rudström, C.J. Nelson, J. Magnusson, Anton Hultqvist, J.Z. Wickman, E. Axelsson, J. Adelbert.

sekreterare: John Olsson.

Aktor: G.L. Lennarth.

Defensor: Nils Hehrne.

Broder K.G. Ljung inställde sig personligen.

Av K.G. Ljung anfördes jäv emot följande medlemmar av utskottet: J.Z. Wickman, Ad. Rudström och C.J. Nelson, vilka därför avlägsnade sig.

Aktorn, G. L. **Lennarth** framställde anklagelsen: K. G. Ljung står anklagad för att genom exempel hava offentligt och enskilt utspritt lärosatser, som stå i strid med Metodistepiskopalkyrkans lära. Som stöd för anklagelsen åberopades ett uttalande av distriktföreståndare Alb. Löfgren (bilaga A^[289]) samt hänvisades till det resultat, som komitén för konferensförhållanden nått, att Ljung icke kan kvarstå i effektiv tjänst, vilken uppfattning konferensen med 92 röster biträtt. Hänvisades till §§ 254, 17 och 524^[290] i kyrkoordningen.

²⁸⁹ Anklagelsen s. 202.

²⁹⁰ Här avses den anmärkning som har lagts in före paragraf 524 i *Discipline* 1920: »*Let every adult person, and the parents of every child to be baptized, have the choice of either sprinkling, pouring, or immersion.*« (s. 37 ovan).

Defensorn, Nils **Hehrne**: Att Ljung låtit döpa om sig under former som väckt uppseende och verkat smärtsamt för många, beklagas även av Lj. Hans ställning till dopfrågan är så tillvida klar, att han, fast han själv blivit omdöpt, alls icke agiterat för de vuxnas dop utan handlat fullt lojalt, vilket bestyrkes av hans eget uttalande och andras vittnesbörd. Om Ljung tillfrågas om han vill försöka döpa barn, svarar han ja. Han önskar kvarstå i konferensen, helst med sådan befattning att han icke under ett års tid tvingas döpa barn, för att han under detta år måtte få tid att komma till en stadgad och klar övertygelse.

Lennarth: Ljung har agiterat genom sin gärning, om ej genom ord. Han kan ej förneka, att han vid enskilda samtal agiterat för omdop.

Ljung: Jag har sagt till 10 medlemmar angående pingströrelsen, att vi behöva dess ande i våra församlingar, men då de velat lämna församlingen för att sluta sig till pingstvännerna, manat dem stå kvar och ej taga steget förrän efter moget övervägande. Har icke fört dopet på tal, men om fråga ställts till mig om min uppfattning givit svar. Tillbakavisar anklagelsen.

Lennarth vidhöll sitt påstående.

Hehrne: Det är konstaterat, att Ljung icke agiterat. Ljung beklagar djupt striden. Flera av predikanterna ha blivit omdöpta och kunna förrätta omdop. Ljung ville bli omdöpt inom vår kyrka.

Ljung: Jag beklagar ej handlingen, utan anser den fullt juste.

Ordf. Fr. **Åhgren** frågade Hehrne, vilka predikanter som blivit omdöpta och därför kunde förrätta omdop. Hade hört påståendet men ej fått bevis.

Hehrne hade hört att K. Westlund i Vänersborg hade döpt Göte Bergsten. Ljung önskade få dopet inom samfundet. Ljung lovar vara fullt lojal under kommande år, om han får sådan anställning att han ej tvingas förrätta barndop. Vill ej splittring; litet frihet och tillmötesgående måste givas åt bröderna och församlingarna.

Lennarth: Ljung har låtit oss förstå, att han lät döpa om sig ej av stundens ingivelse, utan att han kände det som en Andens ledning. Även nu efteråt ser han det på samma sätt. Påpekade att Ljung ej var ense med sin defensor.

Åhgren: Defensorn får ej säga mer än Ljung går med på.

Hehrne: Jag vädjar till Ljung. En mildare uppfattning behöblig. Ljung önskar, att hans dop skett inom kyrkan.

Ljung: Min uppfattning är ej ändrad. Ville ha dop av en som var döpt som äldre, så att det blev handlat av övertygelse. Ville tjäna kyrkan även i fortsättningen. [tillagt efteråt:] Förklarade att när han reste till Örebro hade han ingen tanke på att *där* låta omdöpa sig.

Lennarth: Ljung erkänner sitt omdop vara gjort av övertygelse och har därmed visat att han ansåg sitt barndop ogiltigt. Sedan den dagen har

han ej ändrat övertygelse. Det är konstaterat, att vår kyrka lär att barndop är lika berättigat och av lika värde som vuxnas dop. Till bestyrkande härav citerades ett uttalande från the Board of Bishops (Bilaga B²⁹¹). Med sin handling har Ljung brutit med kyrkans uppfattning. Han har erkänt att han inte kan, utan att ändra uppfattning, tjäna lojalt i kyrkan, ej heller lova lojalitet. [tillagt efteråt:] Här vädjade aktor till Ljung som öppet tillstod sanningen av dessa påståenden. – Ljung har sagt att den långsamma processen skapar en viss osäkerhet, varför han önskar att processen göres kort och om skilsmässa befinnes nödvändig, att den må försiggå på ett sådant sätt att ej kyrka eller församlingen må taga skada, den kyrka och församling han så varmt älskar. Med anledning härav vädjar jag till br. Ljung att välja den väg som minst skadar alla parter, så att det ej måtte inför offentligheten sägas att Ljung blivit utesluten. Vi ha börjat i kärlek, må vi sluta i kärlek och skiljas i broderlighet. Om br Ljung självmant drager sig tillbaka, gör han kyrkan en god tjänst.

Ljung: Vill nog ~~men kan ej~~ vara lojal. Önskar ställa mig så att jag ej tvingas döpa barn. Har tidigare begärt tjänstledighet men ej blivit beviljad det. Önskar resa omkring i församlingarna och predika evangelium. Vill vara fullt lojal och ej agitera i dopfrågan, utan att vilja döpa barn.

Lennarth: Om Ljung blir evangelist, torde dock kallelserna från metodistförsamlingarna bliva få. Detta är blott en *väg* att skiljas åt.

Ljung: Jag har kallelser för ¾ år från metodistförsamlingar.

Hehrne: Aktor påstår att Ljung har brutit mot kyrkans lära genom sitt omdop. Det är dock känt att våra missionärer låta döpa sig, innan de resa ut på missionsfältet. Pastor Arvidsson i Stockholm har döpt många medlemmar. Arvidsson har i Svenska Sändebudet bevisat, att det är kyrkans praxis, att tillmötesgå samvetsömma personer i denna sak [s. 184]. Protesterade mot att den omdöpte skulle ha brutit mot kyrkans lära. Ljung har lovat att ej agitera, önskar ett års anställning så att han kan få tid att mogna och klarna i sin uppfattning. Varför ej gå honom tillmötes och låta avgörandet ske om ett år?

Lennarth: Arvidssons artikel utgör intet sakligt skäl i denna fråga och utgör ej något uttryck för traditionen. Ljung begär betänketid, men han har ju haft lång tid att överväga saken.

Hehrne: Om Ljung i framtiden vill bli villig döpa barn, det är frågan. Komitén kan gå till mötes i fråga om ett års betänketid.

Lennarth: Illa skulle komitén fylla sin uppgift om den ville så lätt komma ifrån saken. Komitén kan ej taga hänsyn till vad som möjligen kan ske i framtiden utan blott till vad som nu är för handen. Konstaterar att Ljung erkänt, därigenom att han förklarar sig hava handlat oriktigt med sitt om-

²⁹¹ Bilaga 2 i denna skrift s. 356.

dop. Enda sättet för Ljung att kunna kvarstå är, att han inför komitén bekänner sig ha handlat ovisligt.

Hehrne: Ingen av komitén vill komma undan ansvaret. Här gäller det att på bästa sätt tjäna Gud och kyrkan. En utväg måste finnas så att Ljung får kvarstå och tjäna som evangelist.

Lennarth: Frågan är »skyldig« eller »icke skyldig«. Om Ljung är skyldig har komitén blott att uttala denna sin mening samt att fälla utslaget, att Ljung ej kan kvarstå i Sveriges årskonferens. Komitén har ej rätt att mot Ljungs erkännande frikänna honom. Det är konstaterat att Ljung är skyldig enligt anklagelsen. Vad säger då kyrkoordningen skall ske? det är frågan. Hänvisade till biskoparnas uttalande att en predikant, som förnekar barndopets giltighet och de tre dopsättens likvärdighet, icke kan kvarstå i god ställning.

Ljung: Jag har ej nekat andra att hava sina egna uppfattningar. För dem som tror på barndopet äger det giltighet.

Lennarth: Det gäller ej blott Ljungs dop i utan dop i allmänhet. Påpekade biskoparnas uttalande i punkt 5 rörande konferensmedlems uppfyllande av sina pastorala plikter. Hela konferensen har konstaterat, att Ljung icke kan kvarstå i god ställning.

Hehrne: Det är ej fråga om att Ljung skall dömas för sitt dops skull, utan om han vägrat döpa barn vilket han icke vägrar. Men om han i framtiden får begäran att döpa något barn, så kan han ej *nu* giva klart svar hur han kommer att handla. **Yrkar** frikännande och att Ljung gives ett års anstånd att skaffa sig full klarhet i frågan samt att han får en sådan anställning att han kan tjäna kyrkan utan att nödgas döpa barn.

Aktors yrkande: Då enligt uttalande från Board of Bishops en årskonferens har rätt att bestämma huruvida en av dess medlemmar utfört sina pastorala åligganden i fråga om undervisning, föreskrift och exempel i överensstämmelse med kyrkans ordning, och

då årskonferensen idag nästan enhälligt uttalat att K. G. Ljung icke kan på grund av sin åsikt för närvarande utföra dessa pastorala göromål, och

då det vid rannsakingen framgått tydliga bevis för att Ljungs åsikt icke är i överensstämmelse med kyrkans lära och han själv vidgått detta: yrkar jag på att K. G. Ljung skiljes från Sveriges årskonferens.

Parterna överlämnade härmed målet.

K.G. Ljung begärde att få protokollsutdrag rörande utslaget.

Efter en stunds överläggning beslöts avbryta förhandlingarna för att återupptagas lördag kl. 9 fm. (01 A1 41 MKA)

Därefter följer datering och underskrift av ordföranden och sekreteraren samt av två justeringsmän, Frt. hiof Åhlén och Anders Grönblad, vilka valdes vid särskilda utskottets möte dagen efter.

Källförteckning

Oppublicerade källor

Om Metodistkyrkans centrala arkiv samt årskonferensernas protokoll och årsböcker

Metodistkyrkans centrala arkiv finns i Riksarkivet Marieberg (se nedan) och på Överås, tidigare Metodistkyrkans teologiska seminarium, i Göteborg. Arkivet på Överås kommer att avvecklas under år 2013 och delvis överförs till Marieberg. – Protokoll från Metodistkyrkans årskonferenser gavs ut i tryck, under åren 1876–1907 med titeln *Protokoll fördt vid Metodist-Episkopal-Kyrkans i Sverige första årskonferens*. Under perioden 1908–1933 var titeln *Metodist-Episkopal-Kyrkans i Sverige årsbok*. Alla dessa finns i tryckt form och benämns här *årsböcker*. De innehåller bland annat protokoll från årskonferensens förhandlingar, rapporter, utnämningsskottor och statistiska uppgifter. Årsböcker finns bland annat på Kungl. Biblioteket (1876–1933) och Arkivcentrum i Örebro (1883–1933 med några få luckor). På Riksarkivet Marieberg finns alla årgångar från åren 1876–1933. Dessutom finns i allmänhet ytterligare material där utöver det som är tryckt, exempelvis protokoll från rannsakingen av Karl Ljung och Gustaf Dahls predikantfullmakter, båda år 1922. Även Missionsföreningens protokoll från årsmötena 1868–1875 finns i Marieberg. På Kungl. Biblioteket finns bara protokollen för 1874 och 1875; de tidigare trycktes aldrig.

Falun – Dalarnas folkrörelsearkiv

Avesta metodistförsamlings arkiv (AMA)

Mora metodistförsamlings arkiv (MMA)

Finspång – Finspångs föreningsarkiv

Lotorps metodistförsamlings arkiv (LOMA)

Katrineholm

Katrineholms pingstförsamling Filadelfias arkiv (KPA)

Linköping – Linköpings föreningsarkiv

Linköpings metodistförsamling Emanuels arkiv (LMA; arkiv 1105)

Linköping

Roland Gäreskogs privatarkiv (RGA)

- Ruth Angsvik 1990, *Släkten Angsviks historia*.
- Sven Angsvik 2011, *Min morfar Gustaf Dahl* samt telefonsamtal.
- Carl-Gustav Dickner 2011, »Utdrag av Matrikel över medlemmar i Tyringe Missionsförsamling« samt telefonsamtal.
- Stig Hällzon, telefonsamtal.
- Venzel Nilssons dagböcker.
- Sven-Erik Mattiasson 2012, *Några uppgifter kring mötet mellan metodismen och pingströrelsen i Östersund 1907–21*.
- Willy Svahn 2012 (pågående arbete), *Bidrag till C. G. Hjelm's bibliografi*.
- Gäreskog, Marianne och Roland 2005, *Åtvidabergs missionsförsamling, de pingstbetonade och Rickard Rydén*.

Lund – Landsarkivet i Lund

Helsingborgs metodistförsamling S:t Petri arkiv (HMA; arkiv 920)

Norrköping

Norrköpings metodistförsamling Salems arkiv, Centrumkyrkan (NMA)

Norrköpings pingstförsamling Sions arkiv (NPA)

Stockholm

Stockholms pingstförsamling Filadelfias arkiv (SPA)

Stockholm – Riksarkivet Arninge

Lewi Pethrus arkiv (LPA; arkiv 720585):

- E1a: Lewi Pethrus korrespondens huvudserie.

Stockholm – Riksarkivet Marieberg

Metodistkyrkans i Sverige arkiv (MKA; arkiv 730161), som är
Metodistkyrkans huvudarkiv på riksnivå:

- 01 A1: Årskonferensens protokoll med bilagor: 1868–1933.
- 01 F3B 1: Kommitténs för konferensförhållanden [protokoll och] handlingar (Gustaf Dahl, Anders Edmundh, G.L. Lennarth, Karl Ljung och Edvin Lundin).
- 01 F3C 1: Rannsakningskommitténs och undersökningskommitténs handlingar (G.L. Lennarth).
- 01 F1 6: Personakt (Anton Bast).
- 01 L 1: Trycksaker (*Kyrkoordningen* 1920, *Kyrkohandbok* 1917).
- 21 A 1: Stockholms metodistpredikantförbund (protokoll 27/2 1918).
- 22 A 1: Stockholmskretsens lokalpredikantförbund, protokoll.

Stockholm – Stockholms stadsarkiv

Stockholms metodistförsamling S:t Pauls arkiv (SMA)

Tranås

Alf Lindbergs privatarkiv, Margret Lindberg (ALA)

Vadstena – Landsarkivet Vadstena

Domkapitlets i Linköping t.o.m. 1989–06–30 (DLA; arkiv 563)

– A1a 162: Protokoll (17/4 och 3/6 1918).

Örebro – Arkivcentrum Örebro län

Närkes Kils baptistförsamling Salems arkiv (NBA)

Örebro pingstförsamling Elims arkiv (ÖPA)

Publicerade källor

Litteratur

Andens dop och nådegåvorna, 1918.

Andersson, Wilhelm 1911, *Några hågkomster ur mitt lif eller Guds underbara fostran*.

Anthony, Charles Volney 1901, *Fifty years of Methodism: a history of the Methodist Episcopal Church within the bounds of the California Annual Conference from 1847 to 1897*. Methodist Book Concern USA.

<http://archive.org/stream/details/cu31924009150057>.

Arvidson, Theodor 1918, *Andliga gåvor och själiska krafter. Ett ord om nådegåvorna och deras vrångbilder*.

Arvidson, Theodor 1928, *Metodistkyrkan. Vad hon är, vad hon lär och vad hon vill*. Tredje upplagan.

Arvidson, Theodor 1949, *Metodistkyrkan. Vad hon är. Vad hon lär. Vad hon vill*. Femte upplagan.

Barratt, Tomas Ball 2011/1941 *Erindringer*.

Bergsten, Torsten 1995, *Frikyrkor i samverkan. Den svenska frikyrkoekumenikens historia 1905–1993*.

Björklund, Leif-Göte 2005, *Rikssvenska metodistpredikanterens betydelse för metodistkyrkans framväxt och utveckling i Finland 1880–1923*. Se:

<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/4161/TMP.objres.29.pdf?sequence=2>

Bloch-Hoell, Nils 1956, *Pinsebevegelsen. En undersøkelse av pinsebevegelsens tilblivelse, utvikling og særpreg med særlig henblikk på bevegelsens utforming i Norge*. Universitetsforlaget Oslo, Norge.

- Boardman, William E. 1881, *I Andens kraft eller kristlig erfarenhet i skriftens ljus*. Översättning från engelskan.
- Boardman, William E. 1882, *Lifvet i Gud, hvori det består, huru det erhålles, utvecklas och bevaras*. Översättning från engelskan.
- Bolander, Nils 1954, *Samfund och sångbok. Studier i 1800-talets religiösa strömningar i Sverige med särskild hänsyn till nyevangelismen och dess sångdiktning*.
- Carlson, Bengt A. 1921, *Minnen ur mitt liv. Själobiografi*. Texten författades 1916.
- Carlsson, Carl-Gustav 2013/1990, *Människan, samhället och Gud. Grunddrag i Lewi Pethrus kristendomsuppfattning*.
- Dahl, Gustaf 1923, *Dopfrågan och dopsanningen*.
- Dahl, Gustaf 1943, *Hälsa och livsglädje. Ett budskap för friska och sjuka*.
- Dahlén, Rune W. 1999, *Med Bibeln som bekännelse och bekymmer. Bibelsynsfrågan i Svenska Missionsförbundet 1917–1942 med särskild hänsyn till Missions-skolan och samfundsledningen*.
- Davis, Henry Turner 1890, *Solitary places made glad: Bring observations and experiences for thirty-two years in Nebraska; with sketches and incidents touching the discovery, early settlement, and development of the state*. Se: http://openlibrary.org/works/OL2343269W/Solitary_places_made_glad
- Dayton, Donald W. 2007/1987, *Theological Roots of Pentecostalism*. Hendrickson Publishers, USA.
- Discipline 1888: Doctrines and Discipline of the Methodist Episcopal Church 1920*. Se: <http://openlibrary.org/works/OL13085020W/>
- Discipline 1920: Doctrines and Discipline of the Methodist Episcopal Church 1920*. Se: <http://openlibrary.org/works/OL13085020W/>
- Edmundh, Anders 1946, *Vi äro hans verk*.
- Ek, Andrew 1933, *Då elden föll. Av ett ögonvittne*.
- Eriksson, Jakob Maximilian 1895, *Metodismen i Sverige. En historisk-biografisk framställning af metodistkyrkans verksamhet i vårt land*.
- Filadelfia, Arendal. <http://www.filadelfia-arendal.no>.
- Fleisch, D. Paul 1957, *Die Pfingstbewegung in Deutschland. Ihr Wesen und ihre Geschichte in fünfzig Jahren*. Heinr. Feesche Verlag Hannover, Tyskland.
- Franklin, A.P. 1924, *Svenska psalmboken och pingströrelsen*.
- Franklin, A.P. 1930, *Schismen inom pingströrelsen. Vem bär ansvaret?*
- Fridsroster. *Sångbok för väckelsemöten, bönemöten, söndagsskolan och hemmet 1910*, Chicago.
- Fris, Rakel 1973, *Insyn i mina minnens värld*.

- Gäreskog, Marianne och Roland 2010, *Lewi Pethrus i konflikt. Om några konflikter år 1929 mellan Lewi Pethrus och kända personer inom Pingströrelsen.*
- Gäreskog, Marianne och Roland 2011, *Sprängbataljonen. En tidig pingströrelse.*
- Halldorf, Joel 2012, *Av denna världen? Emil Gustafson, moderniteten och den evangeliska väckelsen.*
- Hassing, Arne 1991, *Religion og makt. Metodismen i norsk historie.* Tapir forlag, Norge. Översättning från engelskan av Per Hassing.
- Hjelm, C.G. 1934, *Den troende och döpta församlingen genom två årtusenden. Till frågan om döparerörelsens ålder och tradition.*
- Hjelm, C.G. 1935, *Femtio år av Guds verk genom Helsingfors baptistförsamling.*
- Hjelm, C.G. 1943, *Ur mitt liv och leverne.*
- Hjelm, C.G. 1947, *Genom glädjens glasögon.*
- Hjelm, C.G. 1950a, *Till kyrkan en måndag!*
- Hjelm, C.G. 1950b, *Valfart till Vimmerby.*
- Hjelm, C.G. 1952, *Pröven andarna.*
- Hjelm, C.G. 1953, *Från Söders höjder till Sions berg.*
- Hjelm, C.G. 1956, *När nyponbusken blommar.*
- Hjelm, C.G. 1957, *Blåklint och prästkrage.*
- Hjelm, C.G. 1958, *T.B. Barratt – pingstväckelsens apostel.*
- Hjelm, C.G. 1952, *Pröven andarna.*
- Hjelm, C.G. 1965, *Sådant är livet del 1.*
- Hjelm, C.G. 1966, *Sådant är livet del 2.*
- Hjelm, C.G. 1967, *Sådant är livet del 3.*
- Hurtig, Mansfield (red.) 1968, *Metodistkyrkan i Sverige 100 år 1968–1968.*
- Hällzon, Stig 2003, *C. G. Hjelm – så blev hans liv.*
- Johansson, Léon och Faag, Abel 1938, *Minnesskrift över Filadelfiaförsamlingen i Huskvarna åren 1918–1938.*
- Julén, Jonatan 1923, *Metodistkyrkan i Sverige. Några grunddrag av dess uppkomst och utveckling.*
- Julens Härold* 1966.
- King James Bible* 1769. Se: <http://www.biblestudytools.com/kjv/>
- Kjell, Thorsten 1972, *Korsets färger bära. En berättelse om Frälsningsarmén i Sverige under nittio år. Del I.*
- Kyrkohandbok för Metodistkyrkan i Sverige* 1941.
- Kyrkoordningen* 1920: *Metodist-episkopalkyrkans lära och kyrkoordning. 1920 års upplaga.* Översättning från den auktoriserade amerikanska upplagan.

- Kårbrant, Sven (red.) 1987, *Ett sekel i Herrens tjänst. En jubileumsbok om Helgelseförbundet 1887–1987.*
- Källstad, Thorvald 1974, *John Wesley and the Bible. A psychological study.*
- Lagergren, David 1989, *Framgångstid med dubbla förtecken. Svenska Baptistsamfundet åren 1914–1932.*
- Linderholm, Emanuel 1925, *Pingströrelsen i Sverige. Ekstas, under och apokalyptik i nutida svensk folkreligiositet.*
- Lindqvist, Gustaf 1911 (red.), *Det högre troslivet eller gemenskapen med Kristus.*
- Ljung, Karl 1932, »Öppen dörr till nya områden« i Ramselius 1932.
- Lundgren, Ivar (red) 1963, *Så mötte jag Gud. 40 vittnesbörd.*
- Metodist-episkopalkyrkans katekes, I Mindre katekesen, II Större katekesen* 1908. Nya Bokförlags Aktiebolaget.
- Minutes of the Methodist Conferences from the first, held in London by the late Rev. John Wesley, A.M., in the year 1744. Volume I (1862).* Se: <http://www.archive.org/stream/minutesofmethodi00wesl#page/80/mode/2up> (sidorna 80–81).
- Nast, William 1874, *Större katekesen. Lärobok för religionsundervisningen. Översättning från engelskan.*
- Nationalencyklopedin band 16* (1995).
- Nilsson, Per 1918, *Underbara bönhörelser och upplevelser.*
- Nilsson, Per 1920, *Evangelii hemlighet eller Kristus i oss.*
- Nilsson, Per 1922, *I Laodiceatid eller Metodismen, pingstväckelsen och under-tecknad.*
- Nilsson, Per 1931, *Den övermåttan härliga vägen. Har vi pingstvänner gått den?*
- Nilsson, Per 1938, *Herren är trofast. Skildringar från Bibeln och det kristliga livet.*
- Norlén, Börje och Kjellberg, Georg 2010/1995/1985, *Latter Rain-väckelsen i Östermalms fria församling på 1950-talet. Omarbetad utgåva.* 1995.
- Palmer, Phobe 1850, *Faiths and its effets. Fragments from my portfolio.* Se: <http://archive.org/details/faithitseffectso00palm>
- Palmer, Phobe 1843, *The way of Holiness, with notes by the way.* Se: <http://archive.org/details/wayofholinesswit00palm>
- Pethrus, Lewi 1919, *De kristnas enhet. Kan detta mål nås genom de moderna samfundsorganisationerna?*
- Pethrus, Lewi 1953, *Medan du stjärnorna räknar.*
- Petri, Laura 1928, *John Wesley.*
- Ramselius, Nils (red.) 1932 *Öppna dörrar. Föredrag vid Södermalms fria församlings februarikonferens 1832.*
- Rosenqvist, Gösta 1945, *Elden var mitt element. En bok om Adolf Rosenqvist.*

- Rundbäck, K.A. 1928, *Jönköpings missionsförening genom 75 år 1853–1928*.
- Sjöberg, Fredrik 1923, *Utomkyrklig svensk lekmannapredikan under 1800-talet*.
- Sundstedt, Arthur 1969, *Pingstväckelsen – dess uppkomst och första utvecklingskedje*.
- Sundstedt, Arthur 1971, *Pingstväckelsen och dess vidare utveckling*.
- Söderholm, G.E. 1927, *Den svenska pingstväckelsens historia 1907–1927, del I*.
- Söderholm, G.E. 1928, *Den svenska pingstväckelsens historia 1907–1927, del II*.
- Telford, John 1898, *The life of John Wesley*, tillgänglig på Wesley Center Online (WCO): <http://wesley.nnu.edu/john-wesley/the-life-of-john-wesley-by-john-telford/>
- Törnkvist, Gustaf A. 1919, *Marana, ta! eller tidstecknens vittnesbörd om att vår Herre Jesu Kristi tillkommelse är nära*.
- The Central Illinois Conference: Minutes*. Årskonferensprotokoll från 1870–1884. <http://archive.org/details/minutesofannuals152918701884meth>
- Wesley Center Online (WCO), <http://wesley.nnu.edu/john-wesley/>, där en stor del av hans arbeten är tillgängliga. Hänvisningar i denna skrift görs till (1) »John Wesley's Sermons« ⇨ »Alphabetical Order« ⇨ (1a) »Christian perfection«, (1b) »Salvation by faith«, (1c) »New birth«, (1d) »The Scripture way of salvation«, (1e) »Witness of the Spirit, one«, (1f) »Witness of the Spirit, two«, (1g) »On God's vineyard«, (1h) *The more excellent way*, (1i) *Scriptural Christianity*, (1j) »The law established through faith: discourse two«;²⁹² (2) »John Wesley's Sermons« ⇨ »Introduction«;(3) *A plain account of Christian perfection*; (4) *John Wesley's notes on the Bible*; (5) »The letters of John Wesley« ⇨ (5a) *Letter 24/3 1757*; (5b) *Letter 27/6 1766*; (5c) *Letter 19/6 1771*; (5d) *Letter 15/9 1790b*. WCO har också ett urval texter i *The Journal of John Wesley*.
- Wesley, John & Wesley, Charles 1740, *Hymns and sacred poems*. Se: <http://www.ccel.org/ccel/wesley/works.viii.html>
- Wesley, John 1997a, *The complete work of John Wesley. Volume 1. Journals 1735–1745*.²⁹³ Se: http://media.sabda.org/alkitab-10/LIBRARY/COLLECT/WESLEY_C/WES_WW01.PDF
- Wesley, John 1997b, *The complete work of John Wesley. Volume 2. Journals 1745–1760*.²⁹² Se: http://media.sabda.org/alkitab-10/LIBRARY/COLLECT/WESLEY_C/WES_WW02.PDF
- Wesley, John 1997c, *The complete work of John Wesley. Volume 8. Addresses, essays, letters*. (»*The character of a Methodist*«)²⁹² Se:

²⁹² Randolph Eimir har översatt flera av Wesley's predikningar till svenska i Wesley, John 1970, *På Bibelns grund I. Jesus är Herre*, samt i Wesley, John 1970, *På Bibelns grund II. Evangeliet och livsproblemen*.

²⁹³ Det finns flera sammanställningar av Johns Wesley's efterlämnade texter. Fördelningen av texterna på de olika volymerna är olika.

- http://media.sabda.org/alkitab-10/LIBRARY/COLLECT/WESLEY_C/WES_WW08.PDF
- Wesley, John 1997d, *The complete work of John Wesley. Volume 13. Letters, writings.*²⁹² Se: http://media.sabda.org/alkitab-10/LIBRARY/COLLECT/WESLEY_C/WES_WW13.PDF
- Wesley, John; Mason, John (red.) 1829, *The works of rev. John Wesley*. Finns tillgänglig på internet: »Google böcker«.
- Westin, Gunnar 1956, *Den kristna församlingen i Norden. Frikyrklighetens uppkomst och utveckling*.
- Wik, Karl August 1935, *I minnenas helgedom. Erinringar från en nära sextioårig förkunnargärning*.
- Witting, Victor 1904, *Minnen från mitt lif som sjöman, immigrant och predikant, samt en historisk afhandling af metodismens uppkomst, utveckling, utbredning bland svenskarene i Amerika och i Sverige från dess början 1845, till dess organiserade i konferenser, 1876 i Sverige och 1877 i Amerika. Andra upplagan med ett tillägg*.
- Åberg, Göran 1980, *Sällskap – samfund. Studier i Svenska alliansmissionens historia fram till 1950-talets mitt*.

Tidningar och tidsskrifter

- Dagen* 1949.
- Dagens Nyheter* 1907, 1918, 1922.
- Evangelii Härold* 1916–1923, 1925–1931, 1942, 1944, 1949.
- Församling-Vännen* 1907.
- Göteborgs Handels- & Sjöfartstidning* 1918.
- Göteborgsposten* 1918, 1947.
- Hallandsposten* 1947.
- Kristelig Tidene* 1907.
- Lilla Sändebudet* 1874, 1881.
- Missionsfacklan* 1930–1932.
- Norrköpings Tidningar* 1918, 1919.
- Närkesbladet* 1907.
- Stridsropet* 1884–1899.
- Svenska Dagbladet* 1907, 1910, 1925.
- Svenska Morgonbladet* 1918–1920, 1922, 1931.
- Svenska Sändebudet (Sv. Sb)* 1882, 1883, 1903–22, 1928, 1932, 1933.
- Trosvittnet* 1923.
- Wecko-Posten (Veckoposten)* 1907, 1934.

Personregister

Alla personnamn (utom i hänvisningar) är upptagna i detta register. För medlemmar i Årskonferensen i Metodistkyrkan i Sverige har i allmänhet några uppgifter om medlemskapet lagts till. Namn på föräldrar, syskon, makar och barn till Gustaf Dahl, Anders Edmundh, Per Nilsson, Karl Ljung och Edvin Lundin är endast upptagna i detta register under de nämnda fem personernas namn. I uttryck som »Slite 1914–1918« står Slite för den församlings namn för vilken aktuell person var vårdhavande predikant konferensåren 1914–1916. I allmänhet anges endast ett fåtal stationeringar för varje predikant. En av de källor som använts för uppgifter om metodistpredikanterna är *Metodistkyrkan i Sverige 1868–1968* (Hurtig 1968).

Adelbert, John Gunnar (f. Johansson) 1881–1962

Medlem i Årskonferensen: på prov 1906, i full förening 1908, pensionerad 1946; Halmstad & Falkenberg 1915–1920, Mönsterås 1922–1923, Nässjö 1923–1927, Lindome 1944–1948.

Alexander, Charles M. 1867–1920

Andersson, Axel Teodor 1879–1959

Andersson, Victor

Lokalpredikant i Stockholm Kungsholmen.

Andersson, Wilhelm 1842–1913

Medlem i Årskonferensen: på prov 1880, i full förening 1882, pensionerad 1910; Linköping 1884–1886, Kalmar 1886–1888, Slite & Kappelshamn 1888–1890, Slite 1890–1893, Örebro 1893–1895, Lidköping 1895–1899, Göteborg S:t Peter 1899–1905, Strömstad 1905–1908, Delary 1908–1910.

Angsvik, Sven 1942–

Son till Ruth Angsvik (se Gustaf Dahl).

Arvidson, Theodor 1883–1964

Medlem i Årskonferensen: på prov 1907, i full förening 1909, pensionerad 1953; Östersund & Bräcke 1909–1915, distriktföreståndare 1915–1918 (Norra), Stockholm S:t Peter 1918–1924, distriktföreståndare 1924–1931 (Västra), redaktör för *Svenska Sändebudet* och direktör för bokförlaget

1931–1946, biskop över Norden 1946–1953; ordförande i Frikyrkliga samarbetskommittén 1943–1958; Riddare av Nordstjärneorden 1950.

Asplund, Anna Wilhelmina 1861–1949

Asplund, August Valfrid 1866–1949

Lokalpredikant i Stockholm S:t Paul 1905–1908; gift sedan 1889 med Anna Asplund.²⁹⁴

Axelson, Einar Axel Fredrik 1886–1971

Medlem i Årskonferensen: på prov 1915, i full förening 1917, pensionerad 1951; Gävle S:t Petri & Bomhus 1920–1924.

Axén, Gustaf Alvar 1881–1957

Barratt, Thomas Ball 1862–1940

T.B. Barratt var medlem i norska Årskonferensen från slutet av 1880-talet fram till sommaren 1907 och var därefter lokalpredikant fram till april 1909. Han döptes av Lewi Pethrus 15/9 1913 i Filadelfia i Stockholm. I april 1916 begärde han utträde ur den norska metodistkyrkan och blev pastor inom den norska pingströrelsen.

²⁹⁴ Valfrid Asplund var magasinsbokhållare, senare lagerchef. Han var söndagsskol-föreståndare 1899–1912 i S:t Pauls metodistförsamling på Söder, där familjen bodde. I slutet av oktober 1910 var han en av talarna vid ett eftermiddagsmöte i S:t Paul (*Sv. Sb* 3/11 1910) – en av de få gånger han är annonserad. Det finns inga matriklar i S:t Paul bevarade från denna tid, endast en anteckningsbok från år 1907 där det finns noteringar om makarna Asplund (SMA). Anna Asplund ska ha blivit medlem i S:t Paul 1892 efter att de flyttat till Stockholm (*Dagen* 31/1 1949). Hon blev andedöpt i januari 1894. Makarna fick en son i april 1896. Han döptes som inte. Han fick namnen Josef Andreas, dvs. bibliska namn. Detta tillsammans med att båda är döpta 1895 (»i Mälaren«) och att en fosterson till en av Sprängbataljonens ledare var inneboende hos makarna Asplund år 1895 talar för att de var medlemmar i nämnda rörelse. Interna problem inom rörelsen kan ha gjort att makarna lämnade denna år 1901, samma år som en dotter föddes. Hon döptes i Svenska kyrkan och då passade man på att också döpa Josef. Det kan inte uteslutas att makarna Asplund aldrig lämnade metodistförsamlingen under sin tid i Sprängbataljonen. Makarna anslöt sig 1921 till Filadelfiaförsamlingen i Stockholm och kom då från pingstförsamlingen Tabor på Södermalm. (Det går sannolikt inte att kartlägga vilken eller vilka församlingar Anna och Valfrid Asplund tillhörde 1910–1920, men de var inte medlemmar i Elimförsamlingen i Stockholm.) Taborförsamlingen bildades hösten 1919 av ca 30 medlemmar från Filadelfia i Stockholm. I Filadelfia var Anna engagerad inom barnbeklädnadsverksamheten och Valfrid predikade inte sällan på församlingens utposter. I september 1928 blev makarna medlemmar i pingstförsamlingen i Tureberg efter att ha bosatt sig där.

Bast, Anton 1867–1937

Anton Bast var 1920–1924 biskop över Norden inom Metodist-episkopal-kyrkan; bosatt i Köpenhamn. Han hade före denna utnämning varit medlem i Årskonferensen i Danmark sedan 1890 och från slutet av 1890-talet ägnat sig åt filantropisk verksamhet inom kyrkan.²⁹⁵

Benander, Carl Erik 1861–1956

Bengtsson, Richard 1864–1936

Berg, Anders Henrik 1841–1924

Medlem i Missionskonferensen: på prov 1871, i full förening 1873–1876, uteslöts ur kyrkan 1876; föreståndare för predikantskolan i Örebro; engagerad i nykterhetsrörelsen fram till sin död.

Bergegren, Henrik (»Hinke«) Bernhard 1861–1936

Bergsten, Göte 1896–1954

Medlem i Årskonferensen: på prov 1919, i full förening 1921; distriktföreståndare 1941–1944 (Östra) och 1944–1945 (Stockholm och Gotland).

Bernadotte, Oscar 1859–1953

Berry, Joseph Flintoft 1856–1931

Beskow, Gustaf Emanuel 1834–1899

²⁹⁵ Anton Bast valdes till biskop vid generalkonferensen 1920 efter sju omröstningar. För att bli vald krävdes två tredjedelar av de rösterna; över 800 delegater var röstberättigade. Den 8 december 1924 anhölls Bast i Köpenhamn för bedrägeri, angiven av nio medlemmar i en av stadens metodistförsamlingar. Redan ett och ett halvt år tidigare hade han en presskampanj inlett mot honom där han beskylldes för att ha blandat ihop sina privata affärer med kyrkans. Han försattes »på fri fot den 8 december, då den företagna undersökningen icke till fullo motiverade hans kvarhållande i häkte« (*Svenska Dagbladet* 16/4 1925). Den 27 maj 1925 inleddes processen mot Bast i statsrätten. Förhören avslutades i slutet av augusti och ärendet överlämnades »till riksadvokaten, som har att fatta beslut huruvida och i vilken omfattning åtal skall anställas« (ibid. 27/8 1925). Riksadvokaten beslöt att åtal skulle väckas och den 19 mars 1926 dömdes Bast till tre månaders fängelse. Han stod kvar som biskop vid denna tid, men hade begärt att bli befriad från vissa uppdrag, bland annat som ledare av de nordiska årskonferenserna. I februari 1927 höll Metodist-episkopalkyrkan en rättegång i Haag vilken dömde Bast till suspension fram till nästa generalkonferens. Denna hölls i maj 1928 och då genomfördes en ny rättegång då han förklarades skyldig till de anklagelser som då riktades mot honom. Han avsattes som biskop, men fick stå kvar som medlem och predikant i kyrkan. Någon tjänst fick han emellertid inte i Danmark och av ett upprop bland metodistpredikanter i Sverige framgår det att han hade lämnats »i fullständig misär« (RaM 01 F1 6).

Björkquist, Manfred 1884–1985

Bloch-Hoell, Nils 1915–2002

Blomgren, Alvar 1898–1986

Boardman, Mary 1818–1904

Boardman, William E. 1810–1886

Bohlin, Elof 1872–1941

Metodist från mitten av 1890-talet; medlem i metodistförsamlingen i Hälsingborg från år 1909 och från våren 1920 medlem i pingstförsamlingen Smyrna i samma stad.

Boltzius, Fredrik 1836–1910

Booth-Clibborn, William E. 1893–1969

Borg, Elsa 1826–1909

Brattström, Oscar Victor 1873–1941

Medlem i Årskonferensen: på prov 1895, i full förening 1907, pensionerad 1938; lärare vid Teologiska skolan 1916–1931, distriktföreståndare 1931–1938 (Norra); studerade i USA 1893–1895 och 1897–1899; fil.kand. 1922 i Uppsala.

Burt, William 1852–1936

Biskop över Europa inom Metodist-episkopalkyrkan 1904–1912; bosatt i Zürich under denna period.

Bäckström, Amanda 1872–1950

Lokalpredikant; gift 1898 med Petrus Bäckström.

Bäckström, Petrus 1873–1931

Medlem i Årskonferensen: på prov 1903 (Norra Svenska konferensen i USA), i full förening 1908; Köping 1920–1926.

Carlson, Bengt August 1833–1920

Provmedlem i Central Illinois Annual Conf. 1865 och fullvärdig medlem i samma konferens 1866. Flyttade till Sverige 1869. Medlem i svenska Årskonferensen: i full förening 1876, pensionerad 1907; presiderande äldste 1874–1878 (Karlskrona), 1878–1880 (Stockholm) och 1880–1884 (Göteborg), Finland 1884–1901, Stockholm S:t Paul 1891–1894, Stockholm S:t Marcus 1894–1899, Köping 1899–1901, Kalmar 1901–1902, Finland 1902–1904, Södertälje 1904–1906.

Carlsson, Carl Petrus 1856–1915

Medlem i Årskonferensen: på prov 1876, i full förening 1878; presiderande äldste 1889–1890 (Karlskrona), 1890–1893 (Malmö) och 1904–1910 (Östra).

Carlsson, Johannes 1871–1943

Medlem i Årskonferensen: på prov 1903, i full förening 1905, pensionerad 1936; Visby 1920–1924.

Carlsson, Oskar Fredrik 1882–1951

Crosby, Fanny (eg. Frances Jane) 1820–1915

Dahl (f. Johansson), Gustaf 1874–1960

Medlem i Årskonferensen: på prov 1901, i full förening 1903–1922; lämnade kyrkan 1922; Roma 1901–1903, Bjuv & Råå 1903–1905, Limhamn 1905–1909, Motala 1909–1912, Hälsingborg 1912–1920, Östersund 1920–1921, tjl 1921–1922; gift med Ida Bernhardina Hallgren 1876–1960; barn: Rut Viola (g. Angsvik) 1909–2000.

Dallmeyer, Heinrich 1870–1925

Dayton, Donald W.

Duckert, Carl Viggo 1859–1928

Durham, William Howard 1872–1912

Edhelberg, Rickard 1875–1962

Edman, Johan E. 1842–1911

Medlem i Årskonferensen: på prov 1880, i full förening 1882; föreståndare för predikantskolan 1881–1894, lärare vid Teologiska skolan 1894–1895 och 1903–1911 samt föreståndare 1895–1903; fil.kand. 1873.

Edmundh (f. Eriksson), Anders 1889–1965

Medlem i Årskonferensen: på prov 1913, i full förening 1915–1924; Kumla & Stene 1912–1913, Lindome 1913–1916, Lanna krets, Kvistbro & Lekhyttan 1916–1919, Loftahammar 1919–1921, Midsommarkransen & Örby 1921–1924; gift med Anna Märta Emilia Johansson 1887–1953; barn: Georg Natanael 1915–1965, Bernt Emanuel 1925–2012 och Roald Samuel 1928–2012; omgift med Dorotea (Thea) Olsen 1896–1983, far: Anders Eriksson 1841–1918.

Eimir, Johan Randolf 1888–1980

Lekman och lokalpredikant inom Metodistkyrkan; stiftare av Lokalpredikanternas Riksförbund och ordförande 1924–1943, årskonferensens

vice ordförande 1940–1952, ledamot i konferensstyrelsen 1938–1953, ledamot i flera andra styrelser och många kommittéer; fil.mag. i Uppsala 1911, lärare och rektor inom det svenska skolväsendet; Riddare av Vasorden 1940.

Ek (f. Johansson), Andrew (Anders) 1878–1965

Ekberg (familjen)

Ekberg, Einar 1905–1961

Eklund, August 1859–1913

Medlem i Årskonferensen: på prov 1885, i full förening 1887; Leksand 1880, Öregrund & Buttle 1883–1885, Mönsterås 1885–1888, Boxholm 1888–1889, Loftahammar & Valdemarsvik 1889–1891, Sonstorp & Lotorp 1891–1894.

Eklund, August Israel 1888–1968

Eklund, Carl Johan 1867–1946

Medlem i Årskonferensen: på prov 1897, i full förening 1899, pensionerad 1933; Eksjö 1903–1909, Hudiksvall 1909–1912.

Eklund, Sara 1883–1957

Eliasson, Johan Edvin 1877–1958

Enbom, Per 1759–1810

Engström, Axel Bernhard 1863–1944

Medlem i Årskonferensen: på prov 1884, i full förening 1886, pensionerad 1931; Stockholm Trefaldighet 1906–1912, Västerås 1913–1915, distriktförestandare 1915–1924 (Västra) och 1924–1925 (Södra), direktör för bokförlaget 1925–1931.

Engzell, Albert 1860–1929

Engzell, Selma 1864–1936

Eriksson, Anders, se Edmundh, Anders

Eriksson (senare Engstad), Carl Erik 1884–1963

Medlem i Årskonferensen: på prov 1913, i full förening 1917–1934; Råå & Vallåkra 1916–1922, Bjuv 1917–1922.

Erikson, Jakob Maximilian 1848–1915

Medlem i Årskonferensen: på prov 1872, i full förening 1877; presiderande äldste 1889–1893 (Stockholm), Malmö 1893–1898 (Malmö) och

Gotland (1898–1902), direktör för bokförlaget 1877–1889 och 1902–1915, redaktör för *Svenska Sändebudet* 1876–1885 och 1898–1915, Årskonferensens sekreterare 1876–1900 och 1910–1915.

Eriksson, Konrad Edvard 1875–1936

Baptistpredikant. Far till evangelist Walter Erixon 1907–1979

Ernström, Waldemar 1900–1967

Medlem i Årskonferensen: på prov 1920–1925; konferenseevangelist 1920–1922.

Fahlgren, Sune f. 1952

Fogelqvist, Johan Adolf 1874–1933

Officer inom Frälsningsarmén från sommaren 1894 fram till hösten 1903; ägnade sig senare åt affärsverksamhet; lämnade Frälsningsarmén 1911 och blev då medlem i metodistförsamlingen Salem i Norrköping; drev musikhandel i Norrköping; lokalpredikant i Salem; flyttade till Jönköping hösten 1932 och öppnade musikhandel; lämnade Metodistkyrkan i april 1933 och anslöt sig till Frälsningsarmén (han avled 21/6 1933).

Fraim, Efraim 1897–1978

Franklin, Anders Petter 1877–1939

Franson, Fredrik 1852–1908

Fredengren, Gustaf 1845–1925

Medlem i Missionskonferensen och sedan i Årskonferensen: på prov 1871, i full förening 1873, pensionerad 1881; biträdande predikant i Stockholm 19869, Filipstad 1870–1872, Arboga 1872–1875, presiderande äldste (Göteborg) 1875–1876, Stockholm S:t Paul och föreståndare för predikantskolan 1876–1881.

Fris, Rikard 1882–1968

Gagnerud, Olof Mauritz 1906–1975

Grönblad, Anders 1865–1958

Medlem i Årskonferensen: på prov 1887, i full förening 1889, pensionerad 1930; Stenhamra (Svartsjölandet) 1886–1889, Finland 1889–1898, Hälsingborg 1898–1904, Stockholm S:t Paul 1904–1907, Örebro 1907–1911, Gävle S:t Matteus 1911–1916, Stockholm Trefaldighet 1916–1922, Linköping 1922–1927, Eksjö 1927–1930.

Gullberg (familjen)

Gustafson, Gustaf Adolf 1865–1922

Medlem i Årskonferensen: på prov 1890, i full förening 1892; distriktför-
ståndare 1907–1908 (Norra), 1908–1909 (Södra) och 1909–1915 (Finland),
direktör för bokförlaget och redaktör för *Svenska Sändebudet* 1916–1922,
Årskonferensens sekreterare 1920–1921; psalmförfattare, 27 av hans
psalmer finns med i *Metodistkyrkans Psalmbok* 1951.

Gustafsson, Alfred 1888–1960

Göransson, Mauritz 1895–1961

Medlem i Årskonferensen: på prov 1919, i full förening 1921; Motala
1918–1920.

Haglund, Adolf Filip 1871–1945

Medlem i Årskonferensen: på prov 1897, i full förening 1899, pensionerad
1936; Nässjö 1918–1923, Eksjö 1923–1926.

Hall, Nelly, 1848–1916

Hall, William P. 1884–1937

Hallén, Albert 1858–1948

Vistades i USA 1882–1892 och blev 1884 medlem i en årskonferens där.
Återvände till Sverige och var föreståndare för predikantskolan i Uppsala
1892–1895. Presiderande äldste 1893–1895, varefter han återvände till
USA.

Hallesby, Ole Christian 1879–1961

Halvorsen, Emil 1862–1918

Hane, Elias 1868–1932

Hardie, Robert A. 1865–1949

Hassing, Arne f. 1943

Arne Hassings föräldrar var från Norge och arbetade som metodist-
missionärer i Zimbabwe och Sydrhodesia 1940–1953. Han föddes och
växte upp i Zimbabwe och fick sin utbildning i Norge, Sverige och USA;
Bachelor of Arts i historia 1964 och teol.dr. 1974. Han tillbringade två år i
Norge (1970–1972) då han arbetade med sin doktorsavhandling om den
norska metodistkyrkan. Från 1973 undervisade han vid Northern Arizona
University och slutade 2010 som »*Professor of Religious Studies Emeritus*«.

Hedberg, Johan Hilding 1876–1953²⁹⁶

Hedström, Olof Gustaf 1803–1877

Hedeén, Carl 1863–1950

Hellström, Karl Gustaf 1860–1909

Henschen, William 1842–1925

Redaktör för *Svenska Sändebudet* 1885–1889 och lärare vid predikantskolan 1886–1889; fil.dr 1863 (Uppsala). Tillbringade en stor del av sitt liv i USA.

Hehrne (f. Svensson), Nils Albert 1879–1943

Medlem i Årskonferensen: på prov 1902, i full förening 1904; Göteborg Efraim 1913–1920, Hälsingborg 1920–1923, Gävle S:t Matteus 1923–1927, Norrköping Salem 1927–1930.

Hjalmar, Anders Olof 1869–1952

Svärfar till Carl Gustav Hjelm; gift med Anna Fredriksson 1864–1967.

²⁹⁶ Hilding Hedberg var sedan år 1908 anställd vid Skånska banken i Hälsingborg där han utsågs till direktör. Omkring år 1918 kom han i kontakt med metodistförsamlingen i staden. Han skriver: »I Eder kyrka nådde mig först de Andens maningar, som avgjort drevo mig att lämna främlingslandet och återvända till Fadershuset, i Eder krets avlade jag mitt första offentliga vittnesbörd att jag hörde Herren till, och i Eder kyrka höll jag min första predikan« (Kvartalkonferens 16/6 1921 HMA). Under konferensåret 1920–1921 var han ombudsman i församlingen trots att han inte var medlem. Omkring 1915 började Hedberg tillsammans med fem affärsvänner (en kammarherre, en rådman, en löjtnant, en kapten och en greve) spekulera i industriaktier men också i utländsk valuta. Aktierna köptes för lånade medel. De utgjorde säkerhet och de sex investerarna gick i borgen för varandra. Omkring årsskiftet 1917/1918 låg aktieportföljens värde ca 50 % över inköpsvärdet för att sedan successivt sjunka. Våren 1921 var värdet ca 10 %. Hedberg begärde sig i konkurs 9/3 1921. Fordringarna på konkursboet uppgick till ca 980 tkr.²⁹⁶ Utdelningen till fordringsägarna blev sammanlagt till 4 500 kr. Något brottsligt ansågs inte Hedberg ha gjort, men han avskedades från banken. Han flyttade från Hälsingborg till Jönköping 1921 och hösten 1922 till Stockholm. Hedberg hade då anställts som predikant i Filadelfia. Den 23/3 1922 beslöts nämligen vid ett diakonmöte att kalla Hilding Hedberg till hjälp i verksamheten under sommaren; församlingen fastställde beslutet 23/4. Han tillträdde tjänsten i augusti. Redan 7/8 fick han en inte tidsbegränsad kallelse. Relationen mellan Pethrus och Hedberg blev så småningom infekterad och Hedberg lämnade församlingen utan rekommendation. Hedberg skriver: »Till en början syntes allt utmärkt, och jag fann mig väl, med det dröjde icke länge, blott några månader, så började jag märka, att pastor Pethrus' intresse för mig börjat svalna. Då förstod jag ej anledningen, men nu är det mig klart, att jag uttalat mig och uppträtt alltför självständigt« (*Svenska Morgonbladet* 2/11 1929). Hedberg ägnade sig efter sin pastorstjänst åt affärsverksamhet. Jag har inte funnit någon uppgift som tyder på att han var aktiv i någon frikyrkoförsamling.

Hjelm, Carl Gustaf 1903–1965

Medlem i Årskonferensen: på prov 1924–1925, uteslöts från kyrkan 1925; Valda, Släp & Sandlyckan 1923–1924, Vänersborg 1924–1925; gift med Rut Ingeborg Hjalmar 1899–1986.

Hjelm, Karl Johan 1874–1952

Far till Carl Gustaf Hjelm; gift med Elin Maria Andersson (1875–1963).

Hjerling, Fritz Emil 1874–1939

Hugo, Carl Viktor 1870–1926

Hulth, Nils Gustav Rikard 1895–1982

Medlem i Årskonferensen: på prov 1922, i full förening 1924, pensionerad 1961; Finland 1921–1925, Grängesberg 1925–1928, Södertälje 1928–1932, Huskvarna 1932–1944.

Hultén, Josef Natanael 1884–1963

Medlem i Årskonferensen: på prov 1909, i full förening 1911, pensionerad 1949; Fagersta 1912–1919, Eskilstuna 1919–1922.

Hultman, Johannes Alfred 1861–1942.

Hultqvist, Anton Severus 1863–1924

Medlem i Årskonferensen: på prov 1893, i full förening 1897; Göteborg S:t Peter 1919–1921, Mörkö 1921–1924.

Hurtig, John 1868–1941

Medlem i Årskonferensen: på prov 1899, i full förening 1901, pensionerad 1937; biträdande redaktör för *Svenska Sändebudet* 1903–1923 och redaktör 1923–1937.

Hurtig, Karl 1870–1947

Medlem i Årskonferensen: på prov 1896, i full förening 1898; överförd 1904 till den finska missionskonferensen, pensionerad 1943.

Hurtig, Karl Adolf Mansfield 1900–1973

Medlem i Årskonferensen: på prov 1921, i full förening 1923; lärare vid Teologiska skolan 1921–1923, Finland 1923–1943, Årskonferensens sekreterare 1956–1968; fil.kand. i Uppsala 1921.

Hydéhn, Johannes 1891–1963

Hällzon, Florentinus 1886–1969

Hällzon, Stig f. 1927

Hörnmark, David 1896–1973

Israelsson, Carl Fredrik 1871–1946

Jansson, Axel Fredrik 1891–1981

Janson, Johan (»John«) Aron Theodor 1856–1939

Medlem i Årskonferensen: på prov 1884, i full förening 1886, pensionerad 1926; Oskarshamn & Berga 1915–1923, Valdemarsvik 1923–1926.

Jansson, Karl August 1854–1933

Medlem i Årskonferensen: på prov 1875, i full förening 1877, pensionerad 1916; presiderande äldste 1886–1889 (Karlskrona) och 1893–1895 (Eskilstuna), rektor för Teologiska skolan 1903–1916, Årskonferensens sekreterare 1902–1909 och 1915–1919; teol. hedersdr 1910 vid Ohio Wesleyan University USA.

Jeppson, Peter 1849–1931

Medlem i Årskonferensen: på prov 1882, i full förening 1884, pensionerad 1909; Slite & Kappelshamn 1885, Finland 1886–1891.

Johansson (senare Wilsby), Edvin 1891–1961

Medlem i Årskonferensen: på prov 1918, i full förening 1920, pensionerad 1956; Stockholm Kungsholmen 1917–1921.

Johansson, John 1863–1921

Johansson, Simon 1887–1969

Julén, Jonatan 1887–1963

Medlem i Årskonferensen: på prov 1922, i full förening 1924–1941, återinträde 1958, pensionerad 1958; lärare vid Teologiska skolan 1910–1932 och rektor 1922–1941; fil.dr i Uppsala 1916.

Karlsson, Arvid

Karlsson, Karl 1887–1962

Medlem i Årskonferensen: på prov 1910, i full förening 1912, pensionerad 1956; Växjö 1913–1920, evangelist i Norrbotten 1920–1923, distriktföreståndare 1933–1939 (Södra), 1939–1941 (Östra) och 1938–1941 (del av Norra).

Karlsson, Oskar Valdemar 1886–1927

Medlem i Årskonferensen: på prov 1910, i full förening 1912; Eskilstuna 1914–1916, biträdande redaktör för *Svenska Sändebudet* 1923–1927, Årskonferensens sekreterare 1922–1926.

Kihlgren, Anton 1888–1969

Medlem i Årskonferensen: på prov 1919, i full förening 1921–1936; Lotorp & Finspång 1918–1920, Malmberget & Gällivare 1920–1924.

Korswing, Gustaf Adolf 1890–1918

Medlem i Årskonferensen: på prov 1914, i full förening 1916; Buttle 1914–1915, Roma 1915–1918; missionärskandidat.

Kringelbach, Otto Alexander 1842–1910

Källqvist, Anders Johan 1864–1950

Källstad, Thorvald 1918–1989

Medlem i Årskonferensen: på prov 1940, i full förening 1942; rektor för Teologiska skolan 1963–1975; professor i religionspsykologi vid Uppsala universitet 1975–1984.

Lander, Ernst Rickard 1866–1941

Larsen, Severin 1863–1954

Larsson, Per August 1857–1938

Medlem i Årskonferensen: på prov 1886, i full förening 1889, pensionerad 1915; Slite 1905–1910, Nässjö 1910–1913, Boxholm 1913–1915.

Larsson, Emanuel 1889–1935

Larsson, Johan Peter 1825–1915

Medlem i Missionskonferensen och sedan i Årskonferensen; på prov i Norge, i full gemenskap i Bremen, pensionerad 1896; presiderande äldste 1874–1877 (Stockholm), Karlskrona 1877–1882, presiderande äldste 1882–1884 (Stockholm), Malmö 1884–1886, Jönköping 1886–1888.

Lellky, Anna 1867–1929

Anna Lellky blev ordförande i KYM – Kvinnosällskapet för yttre mission – när det svenska förbundet bildades år 1908. Hon stod kvar som ordförande till sin död. Förbundet ändrade så småningom namn till MKK – Metodistkyrkans kvinnosällskap för kristen tjänst. Anna Lellky var sedan 1896 gift med Nils Lellky.

Lellky (f. Lindstedt), Frans 1869–1938

Medlem i Årskonferensen: på prov 1896, i full förening 1898, pensionerad 1930; Södertälje 1906–1910, Filipstad 1910–1913, Stockholm S:t Markus 1913–1922, Fagersta 1922–1925.

Lellky (f. Lindstedt), Nils 1867–1938

Medlem i Årskonferensen: på prov 1891, i full förening 1893, pensionerad 1930; Borås 1904–1908, Karlstad 1908–1911, Örebro 1911–1913, Karlskrona 1913–1916, Norrköping Bethel 1916–1922, Västervik 1922–1926.

Lennarth (f. Jansson), Gustaf Leonard 1881–1972

Medlem i Årskonferensen: på prov 1905, i full förening 1907, kom från Östra svenska konferensen i USA 1910, suspenderad 1932–1933, utgången 1933; Tranås 1910–1913, lärare vid Teologiska skolan 1913–1915, Lund & Eslöv 1915–1916, Malmö S:t Marcus 1916–1923, missionär i Ryssland 1923–1924, Gävle S:t Petri 1924–1925, tjänstefriad 1925–1926, Västerås 1926–1928, Stockholm S:t Paul 1928–1931, Huskvarna 1931–1932; prästvigd i Svenska kyrkan; adjunkt vid Skövde allmänna läroverk år 1937 fram till pensioneringen; fil.kand. och teol.kand.²⁹⁷

af Leopold, Carl Gustaf 1756–1829

Lewini, Anna

Lidman, Sven 1882–1960

Lidby, Carl 1901–1971

Lihndaker (f. Lindström), Herbert 1885–1955

Medlem i Årskonferensen: på prov 1908, i full förening 1910, pensionerad 1950; Göteborg Emanuel 1918–1924, distriktföreståndare 1924–1931 (Norra), 1939–1945 (Södra och del av Norra), 1945–1947 (Östra).

²⁹⁷ G.L. Lennarth framförde vid årskonferensen 1932 en anklagelse mot sin distriktföreståndare A. Norman »på grund av förhållanden som stå i samband med pastor Lennarths förflyttning från Stockholm St Paul under förra året« (Sv. Sb. 21/7 1932). Konferensen förkastade anklagelsen. En anklagelse mot honom undertecknad av distriktföreståndarna hänvisade konferensen till en kommitté, vilken dömde honom till ett års suspension, pga. att han hade »gjort sig skyldig till i högsta grad ovisligt och för en predikant ovärdigt uppträdande samt utspridandet av lögnaktiga beskyllningar« (ibid. 21/7 1932). Han överklagade domen och en s.k. rättskonferens med medlemmar från Danmark, Norge och Finland under ledning av en biskop, hölls i slutet av augusti, där domen fastställdes. Vid årskonferensen 1933 anklagades han »för att under suspensionsåret ha framhårdat i ovisligt och för en predikant ovärdigt uppförande samt olydnad mot kyrkans lag«. Rannsakan hölls i närvaro av hela Årskonferensen. Två nattsessioner hölls, den första från kl. 22 och fyra timmar framåt, den andra natten därpå från kl. 22 till kl. 4 på morgonen. Domen blev att Lennarth fråntogs »ämbetet som pastor och medlemskapet i Metodistkyrkan« (ibid. 13/7 1933). Han överklagade domen och i en rättskonferens som hölls i september fastställdes avsättningen »under det att hans medlemskap i kyrkan återställdes« (ibid. 21/9 1933). En utbrytning i S:t Paul i Stockholm blev följden av denna konflikt; en ny församling bildades men upphörde efter en kort tid. Antalet medlemmar i full förening i S:t Paul sjönk från 256 sommaren 1932 till 189 ett år senare.

Liljenberg, Axel Fredrik 1855–1921

Medlem i Årskonferensen: på prov 1885, i full förening 1887; distriktföreståndare 1907–1913 (Västra), Köping 1913–1915, Landskrona 1915–1919, Tranås 1919–1921.

Lindborg, Karl Johan 1854–1926

Lokalpredikant. En av metodistkyrkans pionjärer i Finland.

Lindelius, Jöns f. 1803–1888

Linderholm, Emanuel 1872–1937

Lindgren, Carl Gustaf 1854–1941

Lokalpredikant i Kungsör; snickare.

Lindgren, Maria 1856–1926

Lindqvist, Gustaf Robert 1873–1938

Medlem i Årskonferensen: på prov 1899, i full förening 1905, pensionerad 1939; Alingsås 1905–1907, Lidköping 1907–1910, Sundsvall 1910–1914, Sandviken & Storvik 1914–1916, Mönsterås 1916–1921, Eksjö & Hultsfred 1921–1922, Tranås 1922–1926.

Lindström, Emanuel 1877–1972

Medlem i Årskonferensen: på prov 1903, i full förening 1905; Uppsala 1918–1924.

Lindström, Carl 1876–1948

Medlem i Årskonferensen: på prov 1899, i full förening 1901, pensionerad 1939; Fagersta 1919–1922.

Lindström, Carl Olof Peter 1859–1925

Medlem i Årskonferensen: på prov 1886, i full förening 1888, pensionerad 1916; Arboga 1898–1899, Kalmar 1899–1901.

Ljung, Karl Gottfrid 1875–1947

Medlem i Årskonferensen: på prov 1905, i full förening 1907–1928; Sundsvall 1905–1908, Halmstad 1908–1911, Göteborg Tabor 1911–1915, Örebro 1915–1917, Norrköping Salem 1917–1925, Gävle S:t Petri 1925–1927, tjänstebefriad 1927–1928; gift med Gulli Martina Linderöth 1886–1965; barn Carl Georg Anders 1914–1885, Gulli Margareta (g. Lindholm) 1916–1995 och Gösta Emanuel 1919–1969.

Ljung, Sven 1897–1962

Lunde, Albert Gustav 1877–1939

Lundgren, Karl 1852–1939

Medlem i Årskonferensen: på prov 1876, i full förening 1878, pensionerad 1919; presiderande äldste 1891–1892 (Gotland) och 1892–1898 (Gävle), Linköping 1898–1906, Göteborg Majorna 1906–1913, Arboga 1913–1919.

Lundqvist, Karl Ludvig 1869–1957

Medlem i Årskonferensen: på prov 1891, i full förening 1893, pensionerad 1911.

Lundin, Josef Edvin 1894–1968

Medlem i Årskonferensen: på prov 1921–1926; Lotorp & Finspång 1920–1925, Boxholm & Mjölby 1925–1926; gift med Edit Strålin 1891–1972; barn: dotter som avled samma dag hon föddes 1924, Inga Maria (g. Axelsson) f. 1928 och Ingvar f. 1931; föräldrar: Karl Johan Lundin 1867–1903 och Anna Lovisa Lindström 1865–1914; syskon: Elsa (g. Widegård) 1890–1945 och Einar 1897–1923 samt två bröder som dog som spädbarn.

Luther, Martin 1483–1546

Löfgren, Albert 1864–1935

Medlem i Årskonferensen: på prov 1891, i full förening 1893, pensionerad 1926; Karlskrona 1906–1910, Landskrona 1910–1915, distriktföreståndare 1915–1922 (Södra); direktör för bokförlaget 1922–1925, tjänstebefriad 1925–1926.

Magnusson, John 1893–1971

Magnusson, Josef 1859–1932

Medlem i Årskonferensen: på prov 1887, i full förening 1889, pensionerad 1924: pastor i USA före 1887; Malmö S:t Marcus 1902–1907, Norrköping Bethel 1907–1913, Stockholm S:t Paul 1913–1921, Stockholm Kungsholmen 1921–1924.

Malmqvist, Petter

Mangs, Frank 1897–1994

Melin, Johan 1868–1938

Medlem i Årskonferensen: på prov 1899, i full förening 1901, pensionerad 1935; Södertälje 1917–1922.

Merritt, Timothy 1775–1845

Meyer, Frederick Brotherton (1847–1929)

Mosesson, Gustaf 1877–1965

Nelson, Carl Johan Julius 1875–1922

Medlem i Årskonferensen: på prov 1876, i full förening 1878, ordinerad i USA; Örebro 1917–1922, Göteborg S:t Jacob 1922.

Nielsen, Fredrikke 1837–1912

Nilsson, August 1866–1928

Medlem i Årskonferensen: på prov 1895, i full förening 1898; Mora 1914–1924; Norberg 1925–1928.

Nilsson, Nils Junior («J:r«)

Intogs i missionsföreningen sommaren 1869; emigrerade till Amerika 1872 efter att ha försökt bilda en frimetodistkyrka.

Nilsson, Per 1874–1948

Medlem i Årskonferensen: på prov 1903, i full förening 1906–1922. lämnade kyrkan 1922; Bomhus 1902–1903, Mora 1903–1905, Klintehamn 1905–1910, Lund 1910–1911 Lund & Eslöv 1911–1913, Nässjö 1913–1918, Visby 1908–1920, Norrköping Salem del av 1920–1921, konferens-evangelist del av 1921–1922; gift med Gerda Edit Eleonora Karlsson 1885–1911; barn: Nils Andreas 1908–1993 och Gerda Edith Eleonora (g. Andersson) 1910–2001; omgift med Elin Kristina Aronsson 1877–1943; barn Greta Kristina 1913–1924.

Nilsson, Venzel 1890–1977

Nordström, Nils Johan 1880–1943

Norman, August Viktor 1866–1952

Medlem i Årskonferensen: på prov 1887, i full gemenskap 1889, pensionerad 1934; Norrköping Bethel 1903–1906, Eskilstuna 1906–1910, Arboga 1910–1913, Visby 1913–1918, distriktföreståndare 1918–1924 (Norra) och 1924–1934 (Östra).

Norström, Karl Edvard 1859–1918

Medlem i Årskonferensen: på prov 1881, i full förening 1883; distriktföreståndare 1902–1908 (Södra), Stockholm S:t Peter 1908–1913, Uppsala 1913–1918.

Nuelsen, John L. 1867–1946

John Nuelsen var 1912–1920 biskop över Europa inom Metodist-episkopalkyrkan. Han var bosatt i Zürich.

Nyrén, Janne 1864–1945

Olingdahl, Bertil 1923–2011

Olovson, Alex (eg. Olofsson, Alexander) 1887–1954

Olsen, Ole 1840–1924

Olsson, John Oscar 1894–1944

Medlem i Årskonferensen: på prov 1919, i full förening 1921; Lidköping och Skara 1921–1924.

Olsson, Per 1864–1936

Ongman John 1845–1931

Ongman, Paul 1885–1957

Palmer, Phobe 1807–1874

Palmqvist, Hugo Albert 1861–1920

Evangelist inom Metodistkyrkan.

Personne, John 1849–1926

Persson, David

Persson (senare Randolphson), Randolph 1888–1961

Medlem i Årskonferensen: på prov 1910, i full förening 1912, pensionerad 1954; Vetlanda 1911–1919.

Petersen, Ole Peter 1822–1901

Peterson, Leonard 1857–1934

Medlem i Årskonferensen: på prov 1878, i full förening 1880, pensionerad 1915; Lidköping 1905–1907, Alingsås 1907–1909.

Pethrus, Lewi 1884–1974

Petri, Laura 1879–1959

Officer inom Frälsningsarmén 1902–1913; fil.dr i Lund 1925.

Philipsson, Johan Gottfrid 1873–1956

Rabe, Herman 1863–1924

Medlem i Årskonferensen: på prov 1892, i full förening 1893; Gävle S:t Matteus 1905–1907, distriktföreståndare 1909–1915 (Norra), Linköping 1915–1922, distriktföreståndare 1922–1924 (Södra).

lord Radstock 1833–1913

Hans namn var Waldegrave, Granville Augustus William, och han blev *the third Baron Lord Radstock of Castletown* efter sin fars död 1857.

Raine (f. Johansson), Axel Harald

Medlem i Årskonferensen: på prov 1907, utgången 1909; Vänersborg 1907–1908.

Reimers, Otto 1865–1951

Ring, Lars Olof 1854–1930

Medlem i Årskonferensen: på prov 1887, i full förening 1889, pensionerad 1914; Göteborg S:t Peter 1905–1908.

Roberth, Gustaf 1885–1970

Roberts, Evan 1878–1951

Rosén

Sannolikt Carl-Erik Rosén 1882–1970.

Rosenius, Carl Olof 1816–1868

Rosenqvist, Adolf 1876–1943

Lokalpredikant; medlem i Årskonferensen: på prov 1924–1928; vid årskonferensen 1926 uppflyttades han till tredje årets studieklass och skulle således ha kunnat väljas som diakon, men på egen begäran kvarstod han på prov; försörjde sig som skomakare under vissa perioder.

Rosenqvist, Gösta 1905–1988

Medlem i Årskonferensen: på prov 1931, i full förening 1933, pensionerad 1972; distriktföreståndare 1953–1959 (Norra).

Roth, Johannes 1850–1909

Medlem i Årskonferensen: i full förening 1876; distriktföreståndare 1887–1891 (Gotland), 1899–1903 (Norrbotten) och 1903–1907 (Norra), Sund, Bergforsen & Eriksdal 1907–1909.

Roxström, Harry 1891–1965

Rudström, Johan Adolf 1860–1930

Medlem i Årskonferensen: på prov 1887, i full förening 1889, pensionerad 1926; 1920–1924 (Göteborg Efraim).

Rundbäck, Karl Axel 1867–1937

Ruthér, Josef Emanuel 1890–1946

Medlem i Årskonferensen: på prov 1914, i full förening 1915, lärare vid Teologiska skolan 1922–1941, rektor 1941–1946; fil.lic. i Göteborg 1936.

Sandberg, August Robert 1866–1949

Medlem i Årskonferensen: på prov 1887, i full förening 1890, pensionerad 1930; Hillringsberg 1914–1919.

Schütz, Eric 1852–1915

Medlem i Årskonferensen: på prov 1883, i full förening 1885; lärare vid Teologiska skolan 1895–1898, Göteborg S:t Jacob 1905–1915.

Scott, George 1804–1874

Segerlund, John Tyko 1888–1937

Seland, Jens

Sewerin (eg. Severin), Axel 1882–1940

Sjöberg, Emil 1867–1947

Skoglund, Lina

Smith, Rodney »Gypsy« 1860-1947

Spira, Carl 1889–1962

Spurgeon, Charles H. 1834–1892

Strandsjö (familjen)

Ström, Einar 1879–1962

Medlem i Årskonferensen: på prov 1903, i full förening 1905, pensionerad 1944; USA 1903–1911, ledare för Centralmissionen i Stockholm 1915–1919, Eksjö 1919–1921, Strömstad 1921–1922, Hultsfred 1922–1923.

Strömberg, Otto Hjalmar 1867–1936

Medlem i Årskonferensen: på prov 1892 (USA), i full förening 1894, pensionerad 1933; fältsekreterare för söndagsskolverksamheten 1913–1925.

Strömstedt, Anders August 1880–1944

Medlem i Årskonferensen: på prov 1907, i full förening 1909; Tranås 1906–1907, Lund 1907–1910, Södertälje 1910–1911, lärare vid Teologiska skolan 1911–1913, distriktföreståndare 1913–1915 (Västra), lärare vid Teologiska skolan 1915–1916, rektor 1916–1920, lärare 1920–1921; rektor för Kristinehamns Praktiska skola 1921–1916 och då tjänstledig från Metodistkyrkan, Norrköping Bethel 1926–1931, Stockholm S:t Paul 1931–1936, Linköping 1936–1939, tjänstebefriad 1939–1940, tjänstledig 1940–1944; fil.kand.

Ståhl, Karl Josef 1888–1971

Sundfeldt, Arvid Samuel 1888–1944

Medlem i Årskonferensen: på prov 1914, i full förening 1916; Huskvarna 1914–1920, Kristinehamn 1920–1924, Stockholm S:t Peter 1924–1931, distriktföreståndare 1931–1934 (Västra) och 1934–1939 (Östra).

Svanell, Oscar 1880–1933

Swartz, Axel 1858–1937

Svedberg, Johan Alfred 1872–1963

Svensson, John Mauritz

Medlem i Årskonferensen: på prov 1911, i full förening 1913–1915; missionär 1909–1911, utgången 1915 till »annat samfund«.

Svensson, Svante 1851–1935

Medlem i Årskonferensen: på prov 1881, i full förening 1883, pensionerad 1916; Gävle 1891–1893, USA 1893–1905, Göteborg Tabor 1905–1908, Vänersborg & Uddevalla 1908–1911, Halmstad 1911–1913.

Söderberg, Hjalmar 1859–1933

Söderholm, Gustaf Emil 1871–1943

Tallbacka, Edvin 1889–1955

Taranger, Anton 1869–1920

Torjussen, Christian 1851–1927

Torrey, Reuben Archer 1856–1928

Tunehag, Gösta Agne Daniel 1930–1996

Törnberg, Fritiof 1896–1971

Törnkvist, Albin Gottfrid 1878–1958

Ugglå, Klas 1611–?

Uppling, David

Waermö, August 1865–1940

Medlem i Årskonferensen: på prov 1895, i full förening 1897, pensionerad 1939; Trollhättan 1905–1908, Bofors 1908–1910; far till Einar Waermö, känd sångare inom Pingströrelsen.

Wærn, Erik 1884–1932

Wagnsson, Gustaf 1857–1929

Medlem i Årskonferensen: på prov 1879, i full förening 1881, pensionerad 1924; Finland 1883–1886, Eskilstuna 1886–1888, Köping 1888–1890, Örebro 1890–1893, Stockholm S:t Peter 1893–1898, Uppsala 1898–1901, distriktföreståndare 1901–1907 (Västra), Stockholm S:t Paul 1907–1908, Stockholm S:t Johannes 1908–1909, Kalmar 1909–1911, Malmö S:t Marcus 1911–1916, distriktföreståndare 1916–1924 (Östra).

Wahl, Ernst 1881–1958

Ernst Wahl var medlem i metodistförsamlingen Trefaldighet från omkring 1910. Han lämnade Metodistkyrkan i september 1920 och blev medlem i Filadelfiaförsamlingen i Stockholm. När Franklinstriden tog sin början år 1929 var han diakon i församlingen. Han valde att ta A.P. Franklins parti mot Lewi Pethrus och Sven Lidman. Han anslöt sig till Södermalms fria församling i Stockholm och blev där äldste.

Waldenström, Paul Petter 1838–1917

Wallin, Frans Oskar Bernhard 1838–1928

Medlem i Årskonferensen: på prov 1869, i full förening 1871; distriktföreståndare 1875–1878 (Gotland). Flyttade till USA år 1887.

Wenzell, Carl Axel 1887–1958

Medlem i Årskonferensen: på prov 1912, i full förening 1914–1918; Motala 1915–1918; prästvigd i Svenska kyrkan 1918.

Wesley, Charles 1707–1788

Bror till John Wesley och var med som grundare av metodismen. Han skrev flera tusen psalmer och andliga sånger.

Wesley, John 1703–1791

Westin, Gunnar 1890–1967

Westlund, Karl Johan Eugen 1890–1950

Medlem i Årskonferensen: på prov 1912, i full förening 1914; Vänersborg 1913–1925, distriktföreståndare 1934–1941 (Västra) och 1938–1941 (del av Norra).

Wetter, Gillis P:son 1887–1926

Wickman, Johan Zacharias 1859–1931

Medlem i Årskonferensen: på prov 1892, i full förening 1894, pensionerad 1924; Norrköping Salem 1903–1908, Stockholm S:t Paul 1908–1913, Örebro 1913–1915, Göteborg Tabor 1915–1924.

Wigglesworth, Smith 1859–1947

Wik, Karl August 1860–1938

Medlem i Årskonferensen: på prov 1883, i full förening 1885, pensionerad 1924; distriktföreståndare 1893–1898 (Visby), 1898–1904 (Norra), Stockholm S:t Peter 1904–1908, distriktföreståndare 1908–1909 (Norra) och 1909–1915 (Södra), Göteborg S:t Jacob 1915–1922; superintendent i Finland 1922–1924.

Wilson, L.B.

Vincent, John Heyl 1832–1920

Winqvist, August Konrad 1865–1929

Medlem i Årskonferensen: på prov 1890, i full förening 1892–1909; Göteborg Efraim 1905–1909; präst i Svenska kyrkan, pastorsadjunkt i Säfte vid sin död.

Wisborg, Sven 1890–1977

Witt, Petter Otto Holger 1848–1923

Witting, Victor 1825–1906

Provmedlem i Rock River Annual Conference, USA 1855; superintendent över missionsverksamheten i Sverige 1868–1876. Medlem i Årskonferensen: i full förening 1878–1879; distriktföreståndare i 1878–1879 (Göteborg).

Zettersten, Birger 1887–1957

Åhgren (f. Schultz), Maria Louise 1861–1950

Gift med Fredrik Åhgren.

Åhgren, Magnus Fredrik 1850–1937²⁹⁸

Medlem i Årskonferensen: på prov 1873, i full förening 1875; Göteborg Majorna 1872–1875, Jönköping 1875–1876, studier i USA 1876–1879, Gävle 1879–1882, Uppsala 1882–1884, distriktföreståndare 1884–1889 (Stockholm); Stockholm S:t Peter 1889–1891, Hälsingborg 1891–1894, Stockholm S:t Paul 1894–1896, Stockholm Trefaldighet 1896–1906, Uppsala 1906–1910, Linköping 1910–1913, Stockholm Trefaldighet 1913–1916, Östersund 1960–1920, rektor för Teologiska skolan 1920–1926. – Den ende svensk som kunde ha varit aktuell när en biskop skulle tillsättas över Norden år

²⁹⁸ Fredrik Åhgren föddes enligt kyrkobokföringen i Styrstad församling 19/10 1851 (»födelseboken«). Någon gång från december 1872 till december 1875 ändrades födelseåret från 1851 till 1850.

1920 var Fredrik Åhgren, men hans ålder gjorde att de svenska delegaterna beslöt att stödja Anton Bast.

Åhlén, Carl Frithiof 1881–1952

Medlem i Årskonferensen: på prov 1907, i full förening 1909, pensionerad 1947; Jönköping 1919–1923.

Åkermark

Ölvingsson, Yngve Waldemar 1893–1965

Yngve Waldemar Ölvingsson föddes 1893 i Vissefjärda i Kalmar län. Han var skomakare. Han lät döpa sig 1917 inom Baptistsamfundet, men senare finner vi honom som elev och »ledare för döparerörelsen på metodist-skolan« vid Teologiska skolan i Uppsala (Hjelm s. 124). Efter att ha lämnat skolan hösten 1922 blev han evangelist inom Pingströrelsen för att sedan verka som missionär i Estland 1922–1942, varefter han var pastor i Sverige fram till år 1948 då han emigrerade till Australien. Han avled i Sydney 1965.

SKRIFTER UTGIVNA AV INSAMLINGSSTIFTELSEN FÖR PINGSTFORSKNING

1. Bertil Carlsson, *Organisationer och beslutsprocesser inom Pingströrelsen* (2008); nyutgåva
2. Bertil Carlsson, *Organizations and Decision Procedures within the Swedish Pentecostal Movement* (2008); nyutgåva
3. Bertil Carlsson, *Vårt behov av sanning* (2008)
4. Carl-Erik Sahlberg, *Pingströrelsen och tidningen Dagen – från sekt till kristet samhälle 1907–1963* (2009); nyutgåva
5. Carl-Erik Sahlberg, *Pingströrelsen, kyrkorna och samhället – en studie kring tidningen Dagen 1964–1974* (2009); nyutgåva
6. Rhode Struble, *Den samfundsfria församlingen och de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Den svenska pingströrelsens församlingssyn 1907–1947* (2009); nyutgåva
7. *Pingstväckelsens riktlinjer* (2009); nyutgåva
8. Börje Norlén och Georg Kjellberg, *Latter Rain-väckelsen i Östermalms Fria Församling på 1950-talet* (2010); nyutgåva
9. Joel Halldorf, *Regn, regn färdas över oss. Algot Niklasson och förnyelseväckelsen inom svensk pingströrelse 1950–1951* (2010); nyutgåva
10. Torsten Bergsten, *Pingströrelsen förr och nu. Valda publikationer 1947–2002 med anknytning till Pingströrelsens historia och tankevärld* (2010)
11. Marianne och Roland Gäreskog, *Lewi Pethrus i konflikt. Om några konflikter år 1929 mellan Lewi Pethrus och kända personer inom Pingströrelsen* (2010)
12. Nils-Eije Stävare, *Georg Gustafsson – församlingsledare, predikant och förebedjare inom den svenska Pingströrelsen* (2011); nyutgåva
13. Marianne och Roland Gäreskog, *Sprängbataljonen. En tidig pingströrelse* (2011)
14. Magnus Wahlström, *Forskning och självreflektion i Pingströrelsen 1973–2008. En sammanställning av reaktioner i tidningar och tidskrifter på flera av de större forskningsarbeten som gjorts inom Pingströrelsen* (2012)
15. Carl-Gustav Carlsson, *Människan, samhället och Gud. Grunddrag i Lewi Pethrus kristendomsuppfattning* (2013); nyutgåva
16. Roland Gäreskog, *Pingstväckelsen inom Metodistkyrkan i Sverige åren 1907–1922* (2013)